

Paníči katovské
rodičky **M**ydlařů

JOSEF SVÁTEK

**PAMĚTI
KATOVSKÉ RODINY
MYDLÁŘŮ V PRAZE**

KNIHA DRUHÁ

KNIHA DRUHÁ

DÍL TŘETÍ

1.

Nový kat staroměstský.

S krvácejícím srdcem chápu se pera, abych pokračoval v Pamětech nezapomenutelného otce svého, t. j. Jana Mydláře, popravního mistra Starého města pražského, který zakrátko po napsání posledních řádků Pamětí svých byl náhlou smrtí z tohoto světa odvolán, dosáhnuv nad sedmdesát let věku.

Pokračovati chci v Pamětech těchto proto, poněvadž jsem s hlubokým pohnutím četl o příčině, proč se můj milovaný otec stal členem sníženého stavu katovského a tak sám se vyloučil ze společnosti lidské, ale i přes to se příkladným životem svým stal ozdobou stavu tohoto a tak jej povznesl, že dnes nepokládá nás nepředpojatý člověk již za vyvrhele lidstva, byť i prostý lid posud na nás podezřivě pohlížel a měl nás za lidi nečestné.

Památce otcově jsem to dlužen, abych zapisoval zde v listy tyto dějiny a osudy rodiny naší, jejíž hlavou a zástupcem jsem se stal po jeho smrti, a tak po uplynutí drahé doby chápu se pera, abych vyhověl této povinnosti své a zůstavil též potomkům svým památku po sobě, jakou byl mně otec můj zanechal.

Především musím vypsati poslední chvíle otcova života, který byl tak náhle přerušen, když se octl na sklonku síly dosavadní a nemohl již dostáti povinnostem svým, jak se to

objevilo při hromadné popravě císařských důstojníků, kterou pak já za otce svého musil provést.

Ve veliké péči své o budoucnost moji byl se drahý otec můj postaral o to, abych jedině já se stal jeho nástupcem v úřadě kata staroměstského, a přičinění jeho nezůstalo bez výsledku.

Ovšem přispívala tu též ta okolnost, že jsem při oné hromadné popravě osvědčil plnou dovednost katovskou jak při stínání, tak při věšení delinkventů, jak toho slavný úřad magistrátní byl očitým svědkem, a tak byl jsem od pana primátora a od pánů konšelů ustanoven v úřadě kata Starého města pražského a pan císařský rychtář toto usnesení rady konšelské také potvrdil.

Měl jsem jen dostati ještě písemný dekret a byl bych pak bez překážky mohl úřad svůj nastoupiti.

Avšak v poslední chvíli byla mi ještě tuhá podmínka jmenování mého uložena.

Přišel jednoho večera do komnaty pan písař obecní, žádaje se mnou mezi čtyřma očima mluvit.

„Chce tě překvapit! dekretem, že jsi katem staroměstským,“ podotkl s úsměvem otec můj, když byl o přání písařově zaslechl; „jde mu o dobrý koláč, a proto dobře učiníš, naplníš-li sáček svůj a vezmeš jej s sebou k tajné rozmluvě této. Však znám odedávna ty naše pány z radnice, z nichž se velký i malý při každém kroku a při každé službičce jen po výnosném halafanci ohlíží!“

Proč však takovéto tajnosti?“ prohodil jsem, odcházeje z komnaty a marně se snaže domyslit se vlastní příčiny této neobyčejné návštěvy pane písařovy, kterážto příčina měla podle všeho před otcem mým zůstatí utajena.

V chodbě očekával mne pan městský pisar, opětuje slova svá, že si přeje se mnou mezi čtyřma očima mluvit.

„A otec můj nemá obsah rozmluvy naší seznati, pane

písaři?“ tázal jsem se příchozího.

„Právě před tím musí zůstatí utajena,“ odvětil rychle pan písař.

Zavrtěl jsem hlavou nad tímto tajemným počínáním a odtušil jsem:

„Následujte mne do mé komory, pane písaři; tam nás nikdo neuslyší.“

Pan písař pokynul souhlasně hlavou a vešel potom do komory, jejíž dveře na druhé straně chodby byl jsem před ním otevřel, a sám pak jsem jej následoval dovnitř.

Octli jsme se v předsíni, kdež se pan písař zastavil a kolem sebe rozhlížeti se jal, a potom polohlasně ke mně pravil:

„Není zde ještě nějaká místnost? U dveří těchto by mohl snadno někdo poslouchati!“

„Tuto jest vlastní komora, která mi za ložnici slouží,“ odpověděl jsem; „ostatně ale i zde by nás nikdo neslyšel, pane písaři, neboť v katovně staroměstské nejsou žádní domácí špehyři.“

„Věřím, věřím,“ přisvědčoval kvapně pan písař; „ale nejlépe bude, vejdemo-li do ložnice vaší, neboť jde o věc skutečně důležitou, která se jen vaší osoby týká.“

V rostoucím udivení neodpověděl jsem již, nýbrž jen dveře druhé komnaty otevřel a pana městského písaře dovnitř pustil.

Zde jsem mu nabídl židli, a když se byl na ni usadil, rozhlížel se poznovu po celé komoře, a teprv, když se byl přesvědčil, že nikdo mimo nás dva zde není a že také oknem nikdo nemůže dovnitř nahlížeti aniž nás poslouchati, odkašlal si a pak se obrátil ke mně slovy:

„Jest vám již známo, pane Jene Mydláři, že páni konšelé obce Starého města pražského vás jmenovali nástupcem vašeho otce v úřadě kata staroměstského?“

„Ano, pan primátor sám mi to milostivými slovy tyto dny na

radnici ohlásil.“

„A vy se tudíž domníváte, že vám dnes přináším dekret, jímž se za kata staroměstského ustanovujete?“

Cítil jsem, kterak mi krev do lící vstupuje, neboť podobné očekávání bylo skutečně slovy otce mého ve mně vzbuzeno, ale přece odvětil jsem:

„Otec můj vyslovil ovšem podobný náhled, když o příchodu pana městského písaře do katovny uslyšel.“

„Nuže, tedy vězte, že dekret tento dnes vám ještě nepřináším,“ pravil pan písař a ztišil při tom hlas ještě více.

V lících mých nastala asi veliká změna, neboť cítil jsem, kterak se mi při této neočekávané zprávě páně písařově zase všechna krev z lící nazpět k srdci hrne.

„Překvapuje vás toto sdělení moje?“ tázal se pan písař.

„Přiznávám se, že jsem je neočekával,“ odtušil jsem; „ač nepopírám, že slovutný pan primátor může příčinu míti, proč mi dekret jmenovací již dnešního dne neposílá.“ pan písař rychle přisvědčoval hlavou na ma slova a dodal:

Ano ano, pane Mydláři; pan primátor ma skutečně takovouto příčinu, a to velmi závažnou, jak hned uslyšíte.“

„Jsem dychtiv ji seznati, pane městsky písaři, ač doufám, že k ní nebyl se strany mé podnět zavdán, abych si snad byl nespokojenost páně primátorovu způsobil.“

„Nikoli, nikoli,“ pravil pan písař rychle; „věc ta se týká zcela jiné věci, a to takové, že je třeba, aby o ní prozatím v plné tajnosti bylo jednáno.“

Pohlížel jsem s patrnou zvědavostí na pana písaře, jenž mi měl nyní tajemnou tuto záležitost osvětliti.

„Příčina tato,“ počal písař přitlumeným hlasem, „záleží, můj milý pane Mydláři, ve vašem náboženském vyznání.“

Pozdvihl jsem překvapen hlavu a udiveně upíral oči na vyslance páně primátorova.

„Co má víra moje s úřadem katovským co dělati?“ zvolal jsem.

„Vy přece nenáležíte k samospasitelné víře římskokatolické, která jest nyní v slavném království Českém jediné panující?“ tázal se pan písař.

„Nikoli, byl jsem jako otec můj vždy podobojí, ačkoli už od let nemohu víru evangelickou veřejně vyznávat, neboť není již žádný kostel podobojí v Praze; přes to však i s otcem víře otců svých věrný zůstávám.“

„A to jest, můj milý, ona příčina, proč se vám dekret kata staroměstského nevydává; jste totiž stále ještě víry evangelické a ta jest od roku 1627 ve veškeré zemi České zakázána, a kdo by ji chtěl vyznávat, musí se ze země vystěhovati, jako to v nedávných letech tisíce lidí učinilo.“

„Vím o tom, vím; ale na kata staroměstského a na rodinu jeho nebylo nikdy naléháno, aby se víry dosavadní odřekl a k římské přistoupil.“

„Právě proto, že to byl kat, bylo mu shovíváno v té věci, můj milý, neboť kdyby byl též otec váš pro víru vlast opustil, kde by bylo Staré město pražské tak proslulého kata nalezlo?“

„A nyní má v té věci změna býti učiněna?“ tázal jsem se, neboť jsem počínal tušiti, kam rozhovor páně písařův směřuje.

„Uhodl jste, můj milý, ačkoli to není vinou pánů na radnici,“ odušil pan písař se zvláštním úsměvem.

„Někdo jiný stará se tudíž o vyznání kata staroměstského?“

„Ano, pan rektor koleje Otců Tovaryšstva Ježíšova v Klementinu za celou věcí vězí. Byl po dvakrát u pana primátora i u pana císařského rychtáře a dovedl je nakloniti pro svůj názor, který ovšem za dnešních poměrů snadno dá se vysvětliti.“

„A názor tento zní?“

„Aby též kat staroměstský jako všichni ostatní Pražané

přiznával se k samospasitelné víře římskokatolické.“

„Já se mám tudíž státi katolíkem?“ zvolal jsem po sdělení tomto.

„Aspoň dříve vám nebude vydán dekret kata (staroměstského, dokud se podle ustanovení pana rektora jesuitského neodřeknete kalicha a víry protestantské!“

Probůh, to bude otcova smrt!“ zvolal jsem zděšeně. „On dosud pevně se drží víry podobojí!“

„Otcе vašeho se celá věc netýká; jaké jest smýšlení vaše? To mám od vás zvědět i při dnešním mém poslání k vám!“

Odmlčel jsem se a přemítal o těžkém rozhodnutí svém.

„Chcete dáti všanc všecku budoucnost svou,“ domlouval mi pan písař, „a to pro víru, kterou nesmíte veřejně vyznávat i při níž nemáte dnes v Praze žádných souvěrců?“

„Bohužel, už po léta jsme pod touto Sstřechou sami na sebe ve věcech víry odkázáni a již deset let tomu, co nám nižádný kněz evangelický z kalicha píti nepodal a my ke stolu Páně přistoupiti nemohli!“

„Nuže, pak tím snáze bude vám víry dosavadní se odříci, jak učinilo tisíce jiných, jimž se teď při tom dobře vede!“

„Ale staříčků otec můj — ten by kletbu nade mnou pronesl, kdybych se odřekl víry otců svých!“

„Pak není třeba, aby se otec váš o tom dověděl, že jste se stal katolíkem! Dostavte se na radnici, kde se přihlásíte k víře římskokatolické a kde v téže chvíli doručí vám primátor dekret kata staroměstského.“

Byl jsem ještě na rozpacích, ale vyhlídka, že se otec nemusí dovědět i o mém odstoupení od víry podobojí a že jen pod touto výminkou stanu se nástupcem v úřadě jeho, zviklala mé obavy, a když pan písař důtklivými slovy líčil mi, jaké neblahé následky by odpor můj pro mne měl, kterak bych nejen o místo kata staroměstského přišel, ale též jako evangelík z vlasti české

se vystěhovati musil, tu již docela musil jsem se bezvýsledného odporu vzdáti, a odvětil jsem panu písaři:

„Nuže, chci vyhověti rozkazu páně primátorovu, leč toliko pod jednou výminkou.“

„A ta jest?“

„Aby otci mému zůstalo utajeno, že jsem se stal odpadlíkem, neboť to by byl, jak jsem přesvědčen, hřeb do rakve jeho!“

„Pravil jsem již, že není třeba, aby se otec váš, který je tak tvrdošíjný kališník, dověděl o tom, že jste se stal synem samospasitelné církve naší, pročez bude vaší výmince bez překážky vyhověno. Jen na vás samém bude záležeti, aby mu přestoupení vaše ve známost nepřišlo.“

„Ale jako katolík budu nucen kostel katolický navštěvovati!“ namítl jsem ještě. „To jej pak ku poznání pravdy přivede.“

„I tomu se dá snadno odpomoci,“ pravil pan písař a opět se po svém způsobu usmál; „řekněte jednoduše, že vám tak bylo od slavného úřadu konšelského poručeno, a že tudíž jen vyšší rozkaz vykonáváte, kterému by se musil ostatně i váš otec podrobiti, kdyby bylo na něho v tom ohledu naléháno.“

Tak byly veškeré mé pochybnosti vyvráceny a já, věda, že vyznání podobojí v Praze nelze mi již veřejně vykonávati, že nemám zde žádného kněze víry evangelické, ba ani souvěrce, nemohl jsem již odporovati naléhání svých představených, zvláště když o veškerou mou budoucnost běželo, která by bezúčelným vzdorem mým byla skutečně všanc vydána.

Odcházel tedy pan městský písař z katovny se slibem, že přestoupím k víře katolické a podrobuji se předpisům jejím, pokud vůbec příslušníkovi stavu katovského bylo lze je veřejně vykonávati.

Po odchodu písařovu tázal se mne otec, co byl tento se

mnou tak dlouho tajemně vyjednával, a já musil předstírat, že se posláni jeho týkalo odevzdání mého dekretu a ostatních povinností s tím spojených.

Pozoroval jsem dobře, kterak otec vážně hlavou vrtěl a jaksi nedůvěřivě na mne pohlížel, já pak, popřáv mu dobrou noc, rychle jsem komnatu jeho opustil, abych se snad něčím neprozradil.

Konejšil jsem v bezesné noci svědomí své tím, že mohu v srdci zůstatí věrným vyznavačem kalicha, byť bych i zevně přiznával se k víře katolické, a bylo mi tím snáze svědomí toto upokojiti, neboť od více než patnácti let nemohl jsem se k vyznání podobojí veřejně hlásiti, aniž měl od kněží evangelických posilu duchovní, takže zásady víry této nemohly ve mně tak hluboko tkvítí jako v otci mém, který ve víře podobojí byl vychován a mohl ji až do vysokého věku svého vyznávatí.

Druhého dne odebral jsem se na radnici a dostal z rukou pana primátora svůj dekret jakožto popravní mistr Starého města pražského, když jsem byl dříve přede dvěma kněžími přísahu složil, že se odříkám víry podobojí a přistupuji k náboženství římskokatolickému.

Otec můj s radostí velikou přečítal znění dekretu mého, netuše ovšem, jakou obět jsem byl musil přinést, než jsem ho dosáhl.

Příští neděli dopoledne opustil jsem katovnu, právě otci i matce, že jakási povinnost úřadu mého volá mne do města, zatím však jsem se odebral do kostela sv. Valentina, kde kněz katolický konal bohoslužby a dlouho kázal s kazatelnou proti kacířům, až mi v koutě, kde bylo katovi místo vykázano, smysly přecházely, neboť bych se nikdy nebyl nadál, že tak hrozný osud očekává po smrti všechny ty, kdož se k víře římské nepřiznávají.

Také v ostatní neděle a svátky katolické musil jsem do kostela docházeti, neboť mi dal pan městský písař na srozuměnou, že jsem pilně střežen, zdaž docházím do kostela katolického, jinak že bych snadno mohl o svůj úřad přijíti, kdybych povinnostem svým jako katolík nevyhovoval.

Tak to trvalo po nějakou dobu a bylo mi třeba opatrně se chovati, abych u otce svého neb matky žádného podezření nezpůsobil, neboť nebylo u nás sice o věcech víry mnoho rozmlouváno, ale Kralickou bibli a kancionál evangelický čítal otec každého odpoledne nedělního a tu časem na zlé osudy víry evangelické v České zemi naříkal a vždy věrně při ní setrvati se zapřísahal, jsa toho přesvědčení, že též všickni ostatní členové rodiny jeho rovněž pevní ve víře dosavadní setrvají.

Tu však jednoho dne k večeru zaslechl jsem z komnaty otcovy bolestný výkřik z úst staříčké matky své, a když jsem hned potom do komnaty vběhl, spatřil jsem matku skloněnou nad otcem, jenž nad stolem jsa skloněn zdál se nehybný.

Před ním ležela rozevřena kniha Pamětí jeho a pero z pravice jeho vypadlé svědčilo, že se byl zapisováním posledních událostí života svého zabýval.

Přiskočil jsem s druhé strany k otci a pozdvihl hlavu jeho se stolu, tu však k největšímu zděšení svému jsem spatřil, že strhané zraky jeho, jež jako by s jakousi výčitkou na mne pohlížely, jsou již beze všeho života, že líce jeho jsou hrobovou bledostí pokryty a žádná vláda že už není v těle jeho.

Slovem, nemohl jsem býti již v pochybnosti, že držím mrtvolu otce svého v rukou svých.

„Probůh, co se stalo? Kterak je to možné?“ zvolal jsem k hořekující matce.

„Před chvílí ještě psal v Pamětech těchto,“ odpovídala matka za stálého nářku, „mluvil ke mně v nejlepším zdraví, a nyní — nyní mrtev! Ó, já nešťastná!“

„Bůh jej tedy povolal náhlou smrtí k sobě,“ pravil jsem s odevzdaností ve vůli boží a snažil se matku svoji upokojiti, která se však stále za příčinu smrti manželovy vydávala a vlasy sobě s hlavy rvala.

„Kterak se můžete takto obviňovati, dobrá matko,“ pokračoval jsem dále při těchto vlastních výčitkách jejích; „drahý otec skonal jako předchůdce jeho smrtí náhlou, kteráž jest pravým dobrodiním proti tomu, když člověk musí dlouhé časy na lůžku nemocen trávit a kruté bolesti snášeti. Štěstí tohoto dostalo se též otci našemu, jež budeme dlouho oplakávati, jenž však žehná nám nyní s výšin nebeských, kdežto my se v tomto slzavém údolí pozemském ještě dále musíme trápit.“

Matka pohlédla na mne stranou a také u ní jako bych v oku jejím četl podobnou výčitku, jaká byla na mne z vyhaslého oka otcova vyzírala, aniž jsem si jí byl vysvětliti dovedl.

Pozdvihl jsem tělo otcovo od stolu a přenesl je na lože, neboť bylo třeba přípravy k pohřbu činiti, když očividně byla všeliká pomoc lékařská marná.

Vše, co přebývalo pod střechou katovny, sběhlo se nyní na náрек matčin k mrtvému tělu otcovu a já se obrátil ke knize Pamětí jeho, která ještě na stole rozevřena ležela a která již nebyla dopsána.

Spatřil jsem, co byl drahý otec o povznesení sníženého stavu katovského psal, a v okamžiku tomto přísahal jsem si, že budu v podobném směru a smyslu po veškeren život svůj podle sil svých jako on působiti a zároveň že budu v sepisování Pamětí jím započatých dále pokračovati, aby památka naše byla i pozdním potomkům rodu Mydlářů zachována.

Poté konal jsem přípravy k pohřbu otcovu, od jehož mrtvolý matka ani neodcházela, stále plačíc a naříkajíc, že ona jediná se stala příčinou náhlé smrti jeho, takže jsem to za jakousi

utkvělou myšlenku u ní pokládal, která ovšem podle přesvědčení mého žádného základu a žádné podstaty neměla.

Zpráva o úmrtí bývalého kata staroměstského způsobila veliký hluk po Praze, neboť pamatovali se staří lidé ještě na to, že byl též předchůdce jeho, mistr Jaroš, podobně náhlou smrtí zachvácen, jenže tehdáž byla příčina smrti katovy známa, kdežto při otci mém jak domácím, tak i všemu ostatnímu lidu utajena zůstávala. Byl otec můj znám jako muž střízlivý, jenž žádné náklonnosti k vínu neměl a také nikdy silně nepíval, aby se byla mohla mrtvice odtud odvozovati.

Všude bylo o zesnulém mistru Mydláři mluveno, neboť přes čtyřicet let byl úřad popravního mistra v Starém městě pražském zastával a za posledních dvou bouřlivých desítiletí krvavou povinnost svoji tak často na veřejnosti konal, že nebylo snad obyvatele uvnitř zdí pražských, který by ho byl osobně neznal, aneb aspoň o něm a o jeho zručném a mistrném Dopravování neslyšel.

Zvláště exekuce pobělohorská byla osobnost jeho učinila všeobecně známou, a tak nebylo divu, že se při pohřbu jeho projevilo účastenství taktéž všeobecné, jako by bylo šlo o pohřeb nějaké osoby z kruhů vysokých.

V katovně zavládl velmi čilý život, neboť vedle mladších tří bratří mých, z nichž jeden byl již popravním mistrem ve městě Rychnově v Hradecku, kdežto druhí dva byli předními pomocníky u katů na venkově, zavítalo do katovny staroměstské též mnoho katů z měst a panství venkovských, kteří přišli db Prahy, aby otci mému poslední čest prokázali a rakev jeho na ramenou ke hrobu donesli.

Tyto všecky musil jsem ubytovati pod střechou svojí, neboť v hospodách pražských by asi sotva byli noclehu došli, a mimoto chtěli býti všichni pohromadě, jak tomu při občasných schůzkách svých zvyklí byli.

Rádi by si byli chtěli též popítí a hlučně zazpívati, což jsem však na ten čas, dokud mrtvola otcova v domě byla, rozhodně si zakázal, a tak se tito soudruhové meče popravního brzo přesvědčili, kterak v katovně staroměstské je zcela jinaký mrav a spořádanější život, než jak tomu bylo v katovnách venkovských.

Když nastala hodina pohřbu, bylo veškeré prostranství kolem katovny na břehu vltavském naplněno zvědavým obecným lidem, který chtěl také jednou pohřeb katovský viděti, neboť podobný obřad smuteční ve Starém městě pražském již přes čtyřicet roků nebyl viděti.

Fortnou v Židovském městě pak přišli též páni konšelé s panem primátorem Jindřichem Rečickým v čele, pak císařský pan rychtář a jiní páni úředníci magistrátní, aby zvěčnělému otci mému poslední poctu prokázali.

K velikému překvapení matky mé objevil se před katovnou též pan farář od sv. Valentina s kostelníky a ministranty, pak se zpěváky kostelními, jak to při pohřbech katolíků v obyčeji bývá.

Já však nebyl nic příchodem katolického kněze překvapen, neboť již den předtím byl jsem na radnici, kdež jsem úmrtí otcovo ohlašoval, z úst pana císařského rychtáře slyšel, že otec můj musí s katolickými obřady pohřben býti, má-li se mu hrobu na katolickém hřbitově u kostela sv. Valentina dostat.

Tak dál se pohřeb zcela podle římskokatolického pohřebního obřadu a průvod bral se fortnou židovskou do města, aby se ke kostelu sv. Valentina dostal.

Jindy bývaly prý mrtvolý zemřelých katů staroměstských při pohřbu taktéž jen fortnou katovskou do města vnášeny, jak mi byl otec častěji za živobyті svého vyprávěl, když mi chtěl rozdíl v poměrech stavu katovského za starých a za novějších dob vyličiti, kdežto ostatní účastníci pohřbu brali se do města

fortnou židovskou, a potom se k nim zase nosiči s rakví a pozůstalí kata připojili.

Avšak pan primátor nařídil, aby byla mrtvola otce mého též fortnou židovskou nesena, což mělo být jaksi uznáním za to, že se pohřeb dál podle obřadu katolického.

A tak následovali muži, již rakev s mrtvolou otcovou nelsli, za ostatním průvodem, divíce se velice, kteraké cti se tím katu Starého města pražského i po smrti ještě dostává.

Venkovští katové tito neměli arciť ještě potuchy o tom, kterak se názory obyvatelstva hlavního města o příslušnicích stavu sniženého za posledního půlstoletí valně změnily a že tento obrat ve smýšlení lidu působí vlivem svým též mocně na všechny ostatní poměry katů pražských, zejména prvního popravního mistra v království Českém, jakž byl od dávných časů kat Starého města pražského nazýván.

Katů těchto bylo po třech na každé straně már a ostatních šest neslo po obou stranách hořící pochodně, jak to při pohřbech katolických obyčejem jest.

Za rakví bral jsem se já, podpíraje staříčkou matku svou, která, jsouc více ve mdlobách než při životě, měla pevné paže mé potřebí, jinak by nebyla mohla nedlouhou cestu ke kostelu sv. Valentina bez pomoci uraziti.

Hluboká zoufalost její, která až k hodině pohřbu byla celkem klidnější, neboť byla mírněna nadějí na brzké shledání s milovaným mužem, s nímž byla po půlstoletí na světě dobré i zlé trávila, počala, jak se mi zdálo, teprve od toho okamžiku, kdy k patrnému překvapení svému spatřila, že otec bude podle způsobu a zvyku římskokatolického pohřben.

Od té chvíle spatřil jsem také usazené zraky její několikrát jako s výčitkou na mne upřeny a nemohl jsem si to tajiti, že matka právě v této neočekávané okolnosti hlavní osten nezměrného bolu svého spatřuje. Znal jsem od mládí svého

přísné zásady její ve věcech víry podobojí, a dovedl jsem tudíž rázem pochopiti pravou příčinu náhlého bolu jejího, který teprve této hodiny, kdy byla katolické kněze v katovně staroměstské spatřila, plnou prudkostí vypukl, všemu ostatnímu světu mimo mne však neznám zůstával, neboť jej každý jen zármutku nad ztrátou milovaného muže přičítati musil.

Za námi brali se ostatní bratři moji a veškerí zástupci katovských rodin z venkova, takže i za rakví byl průvod velmi hojný a svědčil o tom, jaké úctě a vážnosti těšil se zesnulý otec můj u soudruhů svých.

Tak jsme se dostali podél městské zdi a sousedními dvěma uličkami ke kostelu sv. Valentina, kdež přední průvod do kostela vešel, my však s rakví musili zůstat na hřbitově přede dveřmi kostelními. Rozumí se samo sebou, že též všichni účastníci průvodu, kteří za rakví následovali, nemohli do kostela vejíti, neboť prý, jak nám servus konšelů staroměstských zvláště přišel oznámit, veškeren kostel jest ostatním lidem věřícím přeplněn, že nikdo již dovnitř nemůže vejíti.

„Však bychom také do něho nevešli, nejsouce víry papeženské!“ ozvalo se na to pojednou z úst matky mé, a já rychle jí stiskl ruku na znamení, že podobná slova jsou velmi nebezpečná ve městě, kde aspoň na pohled nebylo jinakých vyznavačů než víry římskokatolické.

Obecní servus na štěstí nezaslechl slova matčina, která by byla mohla pro ni snadno neblahé následky míti, a tak jsme osamotněli s rakví na hřbitově, kdežto uvnitř kostela hráli na varhany a jiné nástroje hudební a zpívali, takže to některým z venkovských přátel našich dosti veselé se zdálo.

Konečně vyšli kněží zase z kostela a farář svatovalentinský počal rakev kropiti a nad ní latinské modlitby říkati, při čemž zpěváci pohřební žalmy pěli.

Tím byly pohřební obřady skončeny, kněží vrátili se do koistela, odkudž ostatní účastníci pohřbu druhými dveřmi odcházeli.

Mezi kropením rakve a modlením kněží padla mi matka poznovu omdlelá do rukou, a já ji musil odnésti stranou na hřbitov, abych ji opět k sobě přivedl.

Tušil jsem poznovu pravou příčinu mdloby její a chvěl jsem se pomyslením na chvíli, kdy mi ji sama poví a vnitro své odhalí.

Obřady smuteční byly potom skončeny a hrobník, přiblíživ se ke mně, pravil mi, abych s lidmi svými rakev do hrobu odnesl, on že se k práci té povinen necítí. Byl to jeden z těch, kdož ještě lpěli na předsudcích proti stavu katovskému, a tak, nevšímaje si ho již, kynul jsem pomocníkům svým, aby rakev k otevřenému hrobu se mnou donesli.

Hřbitov byl se mezitím rychle vyprázdnil a my byli na něm se soudruhy svými samotni. Nikdo z předešlého davu rakev otcovu neprovázel až k samému hrobu, což mně ostatně už k vůli matce jen milé bylo.

Byla se probrala ze mdloby své a jala se opět naříkati, takže mi bylo krušno kolem srdce, neboť jsem vždy více pocíťoval pravou příčinu nezměrného žalu jejího.

Také bratři moji marně se snažili náрек její umírniti a ostatní hosté moji dosti chladně k počínání jejímu přihlíželi.

Spustili jsme společně rakev do hrobu, a když všichni přítomní podle obyčeje vhodili třikrát prst' na rakev, počali jsme sami hrob zasypávati a pak nad ním rov nakupili.

Tělesné pozůstatky otcovy byly odevzdány zemi, zůstala zde po něm již jen památka jeho, která nikdy v srdci mém nevyhasne.

Matka při zasypávání hrobu opět omdlela, její životní síly zdály se vyčerpány. Netajil jsem si také nikterak, že hluboký

bol její zanedlouho podetne též kořen jejího života a že brzo bude chotě svého následovati na onen svět, z něhož není návratu žádného.

Bylo po pohřbu a vrátili jsme se opět do katovny, kdež hosté naši neohlíželi se ,na to, že jsme staříčkou matku musili bez prodlení na lůžko připraviti, nýbrž musil jsem jim připraviti obvyklý pohřební kvas, při němž si ovšem velice hlučně počínali, nedbajíce toho, že jsem jako hostitel nezůstal mezi nimi, nýbrž odebral se k lůžku matčinu a zůstavil bratřím svým, aby se o zábavu hostí našich starali.

Stav matčin se každou hodinu horšil, a nemohl jsem býti v pochybnosti již o tom, že se vysílená a vnitřním žalem dojatá stařenka příštího jitra už asi nedočká.

O půlnoci pozdvihla pojednou hlavu, a vidouc mne samotného u lůžka jejího dlíti, zvolala jakoby hrobovým hlasem:

„Víš, Jene, co bylo příčinou náhlé smrti otce tvého?“

„Probůh, matko, proč tato výčitka v hlasu tvém ?“ zvolal jsem a chopil ji za stydnoucí ruku.

„Ano, mohu ti vinu smrti jeho přičítati,“ odpovídala matka; „zemřel, když z úst mých zaslechl, že jsi odpadl od víry otců svých a stal se papežencem!“

„A ty, matko, mohla jsi jej zprávou touto zdrtiti?“ namítl jsem nyní já s výčitkou. „Mohli-liž jsem jinak jednati a byl by na místě mém kdo jinak jednal?“

„To si sprav se svým svědomím; otcí puklo nad tím hořem srdce a rovněž i já žalem nad tím umírám! Však Bůh ti odpust', jako já ti odpouštím!“

Sklesla nazpět na lůžko a poslední vzdechnutí její bylo také posledním okamžikem života jejího.

Bratři moji mne zastali již jen u mrtvoly matčiny, nikdo z

nich však netušil, s jakou výčitkou nade mnou byla tento svět opustila.

Třetího dne vložili jsme ji do hrobu otcova, bratři moji opustili potom opět katovnu, v níž jsem nyní sám jediný osamotněl.

2.

Opět hromadná poprava vojáků.

Byl jsem sám s truchlou upomínkou na poslední výjev před smrtí matčinou, který mi ovšem stále na mysli tanul a o němž jsem v každé volné chvíli přemítal, zda skutečně mám si přičítati vinu smrti otcovy.

Avšak svědomí moje nečinilo mi výčitek v ohledu tomto, neboť musil jsem se podrobiti železné nutnosti, tak jako bylo v posledních letech tisíce krajanů českých musilo učiniti.

Byly se poměry v Praze od bitvy bělohorské z gruntu změnily, a kdyby byl můj otec býval v postavení jako já, nebyl by rovněž mohl odpírati podmínce, která mi od představených byla kladena, nechtěl-li jsem se do vyhnanství odebrati, kde by kat nikdy nebyl pohostinství nalezl, jakého se ostatním exulantům českým dostalo.

Ostatně nezbývalo mi ani mnoho času, abych se byl mohl zabývati dlouho podobným přemítáním, neboť krátce po smrti rodičů mých byla opět mysl moje obrácena k věcem veřejným, kterými každý jednotlivec byl co nejvíce dotčen, takže neměl kdy k tomu, aby se bavil věcmi duševními a při tom na záležitosti a běhy světa tohoto zapomínal.

Byl pořád ještě Švéd poblíž hranic království Českého, a při tak nebezpečném sousedství nemohl nikdo v Čechách pokojně spáti, nýbrž každý se musil obávati, že ukrutní žoldnéři švédští jednoho krásného jitra pojednou opět se před městem octnou a podle obvyklého bohaprázdného způsobu svého zde řádití budou.

Také v Praze proskakovaly stále řeči, že se Švédové pod svým pověstným generálem Banérem chystají poznovu na hlavní město české udeřiti, a proto každý z Pražanů jen s

obavou budoucnosti vstříc hleděl, neboť každý se pamatoval ještě na útrapy, jaké byl za vpádu saského roku 1631 zakusil.

Přibyl ovšem v létě roku 1637 nový císař Ferdinand III., který byl teprve před rokem na trůn dosedl, do Prahy a dal zde sbíratí četné vojsko, jež by ve válce se Švédy s novou horlivostí pokračovalo a od hranic země České je zahnal.

A skutečně se také nejvyššímu vůdci vojska císařského generálu Gallasovi podařilo, že Švédy ze Saska a z Braniborska až do Pomoří zahnal, ale přece neměl nikdo v Praze víry ve dlouhé udržení pokoje a že nepřítel zemi naši již nenavštíví.

Bohužel měly se obavy tyto až příliš brzo v celém rozsahu vyplniti.

Generál Banér sebral na jaře roku 1638 čerstvou armádu proti císařským a s tou generála Gallasa v několika bitvách a potyčkách porazil, takže tento musil v ústupu do Čech spásu hledati.

Z toho povstal ve městech pražských poplach veliký a každý viděl již Švédy na hlavní město české táhnouti a zde krutěji hospodařiti, než jak se bylo dalo za vpádu saského před sedmi lety.

Byl strach před Švédy mnohem větší a také oprávněnější, neboť krutí ti synové severu počínali si v zemi nepřátelské co nejdivočeji, a zejména stal se v Čechách pověstným jejich „švédský truňk“, jímž si na svých obětech choutky své zahlazovali.

Svázali totiž ubožáky, na nichž chtěli ukryté peníze jejich vylákati, a položivše je naznak na zem, lili jim do úst trychtýřem hnojůvku, až se mnozí tím zalkli a děsnou smrt z toho měli.

Tímto „švédským truňkem“ mstili se zvláště lidu na vesnicích, kdekoli jen málo kořisti našli, a tak se zvláště lid selský tohoto způsobu mučení obával a před Švédy se třásl,

kdekoli jen pouhá řeč o nich byla.

Také v Praze byl podobný všeobecný strach před nimi, a když se generál Gallas se zbytky poraženého vojska svého až před Prahou octl a tím veškeré severní Čechy vojsku švédskému všanc vydal, tu již snadno dalo se na prstech vypočísti, kdy se Švédové též před Prahou octnou a zde porážku císařských dovrší.

Hospody a krčmy pražské byly nyní po celý den přeplněny, neboť sem byly přinášeny novinky o nepřátelích a o pochodu vojsk jejich, zde se člověk dověděl, co vlastně císařští chystají a jaký osud konečně i Prahu očekává.

Zašel jsem někdy též do krčmy „U zelené žáby“ v Platněřské ulici, kde dobrá chmelovina lákala okolní sousedy i cizince k posezení a kde měšťané po celý den horlivě o věcech válečných rokovali a noviny z celého města i z venkova napiatě poslouchali.

Zde jsem se jednoho dne dověděl také, že prý švédský generál Banér táhne se čtyřiceti tisíci muži švédského vojska přímo na Prahu a že se již v okolí města Litoměřic octl, takže ve dvou neb ve třech dnech také již před hradbami pražskými může státi.

Skutečně dal také generál Gallas, který se byl s hloučkem vojáků svých do Prahy uchýlil, veškeré brány pražské zavřítí a zdi městské osaditi, při čemž také měšťané musili ke zbrani sáhnouti, aby slabé houfy vojska císařského zesílili.

Proto byl v Praze poplach veliký, který dosáhl nejvyššího stupně, když se Švédové před Říšskou a Strahovskou branou objevili.

Nejdřív jich bylo jen poskrovnu, ale každou hodinou množily se řady jejich a chystaly se k rozbití tábora v Ovenci, odkud pak chtěly Prahu dobývati.

V obyvatelstvu byl křik a nářek veliký, a kde kdo mohl,

utíkal z města, neboť se hrozně kousky o řádění vojska švédského vyprávěly.

Na udržení měst pražských pak se při tak nedostatečné posádce císařské nedalo spoléhati, a tak již každý viděl v duchu blížiti se chvíli, kdy obávaný nepřítel do města vtrhne a zde po katanském svém způsobu s nebohým obyvatelstvem počne nakládati.

Já sice mnoho na tyto strašlivé řeči nedal, ale přece jsem v katovně učinil opatření, abychom se mohli brániti, kdyby některý loupežný hlouček švédský ke katovně staroměstské zapadl a ji vyloupiti chtěl.

Ozbrojl jsem pomocníky své meči i krátkými puškami, opatřil prach do ručnic a kule, postaral se o zásoby potravní, a tak jsme mohli jaksi s uspokojenější myslí nejbližším hodinám vstříc hleděti.

Poslal jsem jednoho z lidí svých na výzvědy na druhou stranu řeky, ale ještě než se zase do katovny vrátil, již bylo od Hradčan slyšeti střelbu z kusů nepřátelských, což bylo důkazem, že Švédové chystají útok na hradby městské.

Později jsme se od posla svého dověděli, že švédské vojsko leží táborem od Ovence až k Bílé hoře a že generál Banér dal generála Gallasa vyzvati, aby město vzdal, a tento ovšem prý dal na to odpověď odmítavou, takže nepřátelství bylo bez prodlení zahájeno.

Švédové počali na město páliť z kusů, ale byly to podle všeho kusy jen lehké, protože kule mnoho škod na domech nenadělaly.

K útoku na zdi pak se vůbec neodvážili, poněvadž neměli žebříků a hradby hradčanské i malostranské dostatečně vojskem i měšťanstvem byly osazeny.

Tak to trvalo asi týden a nedocházelo k žádnému rozhodnutí.

Švédové stříleli sice den co den ze svých kusů na město, ale ran jejich si již takřka nikdo nevšímal, poněvadž to nebyly rány z těžkých kusů obléhacích, které by ovšem byly nerovně větší škody ve městě způsobily.

Tak vracela se zase naděje v mysli obyvatelstva, že Praha přece bude zachována a obyvatelstvo od vpádu loupeživých Švédů ušetřeno.

V ulicích Starého města počínalo býti opět živěji, poněvadž kule švédské na druhou stranu řeky nedolétaly, a také krčmy, které byly za posledních dnů prázdné zůstávaly, byly opět od lidu vyhledávány, jenž se událostmi válečnými bavil a nedostatečné moci švédské se posmíval.

A když pak konečně zpráva přišla, že se císařský generál Hatzfeld blíží se značným sborem vojenským ku Praze, aby Švédy odtud odehnal, tu již docela každý jásal nad blízkým vítězstvím císařských, které i Praze mělo zase svobodu zjednat.

Švédský generál Banér, jenž byl od svých vyzvědačů taktéž dostal o tom zprávu, že se císařští se značnou silou ku Praze blíží, upustil pojednou od obléhání města, a přepraviv se s vojskem svým přes Vltavu, obrátil se ku Brandýsu nad Labem, aby východní Čechy pustošiti mohl.

Tak byla Praha zase osvobozena od nepřátel a uprchlíci vraceli se opět do města, kteréž v několika dnech nabylo dřívější své živosti a poskytovalo obvyklý pohled v ulicích a na náměstích.

Avšak rozradostněné obyvatelstvo zapomnělo na posádku císařskou, která si nyní jedinou zásluhu toho přičítala, že Prahu od nepřítele osvobodila, a za to nyní od měšťanstva hojnou odměnu na penězích očekávala.

Jak důstojníci, tak žoldnéři přihnali se hned druhého dne po odtahení Švédů na staroměstskou radnici, aby od primátora a

konšelů žádali odměnu za statečné chování své, a naléhali na to tak vzpurně, že by si ani Švédové po dobytí města takto nebyli počínali.

Já byl toho jitra právě v mučírňě na radnici zaměstnán vyklízením místností tamních, abych měl vše připraveno k době, kdy budu zase povolán k vykonávání otázek útrpných, a tak jsem byl svědkem toho, jak neurvale si počínali žoldnéři císařští, kteří se nedomnívali jinak, než že se octli v nějakém dobytém nepřátelském městě.

Ani důstojníci císařští nechovali se o nic lépe než toto surové žoldáctvo, a tak bylo na radnici s počátku zděšení veliké, jak bude lze tyto rebely císařské do náležitých mezí odkázati.

Jakmile se však pan primátor Jindřich Rečický na radnici dostavil a ostatní konšely kolem sebe shromáždil, obrátila se dosavadní sklíčenost myslí, a když dal primátor jednoho z povykujících důstojníků do radní síně před konšely povolat, aby žádost vojska císařského přednesl, bylo mu pak přímo řečeno, že město žoldněřům císařským žádnou odměnu dáti nemíní, poněvadž obhajováním města pouze svou povinnost konalo.

Na ta slova důstojník onen, jenž byl rytmistrem u jízdního pluku Šlikova, pohrozil konšelům, že prý si posádka císařská na svou pěst odměnu za obhájení města proti nepříteli zjedná, v čemž mu žoldnéři bouřlivě přizvukovali.

Vřava mezi žoldáky stala se tak všeobecnou, že městský pan písař, který byl po skončení porady pánů konšelů vyšel na chodbu, kde též já stál mezi ostatními biřici a služebníky městskými, všecek ustrašen zvolal:

„Bůh nám buď nyní milostiv! Krutý Švéda nás ušetřil a vlastní vojsko naše chystá se na nás a na majetek náš vrhnouti! Běžte každý domů a chraňte svou rodinu, neboť žoldáci podle

vyhrůžek svých počnou co nejdříve domy vaše vybíjeti!“

Vyzvání toto nezůstalo bez účinku a v okamžení rozprchlo se všecko, co tu na radnici bylo, neboť i žoldnéři rozběhli se po městě, aby vyhrůžky své skutkem učinili.

Také já spěchal nazpět do katovny, abych se tam zatarasil, kdyby i v tuto stranu sběh žoldnéřská měla zapadnouti, a zakrátko potom doslechli jsme, kterak žoldáci ve všech městech pražských domy bohatých měšťanů vybíjejí a všecko v nich loupí, tak jako by byl cizí nějaký nepřítel ve městě.

Brzo bylo slyšeti též výstřely z ručnic, což bylo svědectvím, že se měšťané kořistícímu žoldáctvu se zbraní v ruce vstříc staví a jen tak zhola od nich napadati se nedávají.

Vyslal jsem jednoho z pomocníků svých, aby v ulicích pražských obhlédl, jak to dopadá s touto šarvátkou měšťanů se žoldnéři, a hoch se brzo vrátil se zprávou, že císařští žoldnéři vpadli do domů bohatších měšťanů a strašně v nich řádí, takže by si snad ani Švédové takto zbojnicky nepočínali, kdyby byli skutečně měst pražských dobyli.

V Platnéřské ulici jsem zahlédl na dlažbě zohavenou mrtvolu jednoho měšťana, ježž byli žoldnéři nejspíše, když se jim v domě svém bránil, zavraždili a pak mrtvolu jeho oknem na ulici vyhodili.

V domech na náměstí byli prý od nich dva měšťani taktéž zabiti a podobných vražd prý se loupežící žoldnéři dopustili též v jiných částech města.

„Tak se stali z obránců měšťanů pražských vrahové jejich!“ zvolal jsem v rozhorlení nad tímto řáděním žoldáků císařských. „Takováto hanebnost proradná nemůže zůstat bez trestu, a jestliže v generálu Šlikovi, který posádce pražské velí, jen ještě jiskra cti vojenské dlí, musí proti lupičské sběři této co nejpřísněji zakročiti!“

„Hoj, pak by se nám mělo především práce dostati!“ zvolal

můj pomocník. „Nebot' každý nevoják octl by se za loupení a vraždění takové bez okolků na šibenici!“

„Generál Šlik by měl dáti odstrašující příklad žoldnéřské sběři této,“ podotýkal jsem; „a pokud pana primátora Řečického znám, postará se již asi o to, aby veřejní tito škůdcové byli podle zásluhy potrestáni!“

„Ano, ano,“ přisvědčoval pomocník, „zaslechl jsem o tom ve městě, že se pan primátor vydal s několika pány konšely na Hradčany ke generálovi, aby si na žoldnéřstvo stížnost vedl a za potrestání lupičů a vrahů jej žádal. Stane-li se tak, pak by nám nastávala veselá práce jako před čtyřmi lety, kdy se ta hromadná poprava důstojníků císařských dala!“

„Pak nechť pan primátor provede úkol svůj na Hradčanech!“ zvolal jsem i já. „V katovně staroměstské isme na vše připraveni, i kdyby celá setnina neb korneta žoldnéřská měla býti zvěšena!“

Naslouchali jsme ještě chvíli, zdaž se bude střelení ve městě opakovati, ale pozvolna nastávalo ticho v ulicích, a když jsme asi po hodině spatřili přes most klusati několik kornet jízdy do Starého města, již jsme také byli přesvědčeni, že generál Šlik vyhověl vyzvání páně primátorovu a vyslal lid jízdný, aby řádění žoldnéřů ve Starém a na Novém městě pražském překazil a hlavní vinníky loupení a vraždění tohoto jal.

Zanedlouho zavedli rejtaři Šlikovi zase pořádek v ulicích a celá četa lupičů byla při skutku zjímána a do vězení na radnici staroměstské vsazena.

Jak jsem se od jednoho z biřiců dověděl, byl mezi zatčenými také onen rytmistr, který byl vlastně celé loupežení toto zesnoval a pánům konšelům na radnici vyhrožoval.

Tak se splnilo očekávání naše, že vinníci neujdou zaslouženému trestu a že mně brzo hojná práce na popravišti nastane, neboť krev povražděných měšťanů volala o pomstu k

nebi a rozhořčení bylo v obyvatelstvu pražském veliké, takže spravedlnost musila nutně co nejpřísněji proti všem zbojníkům vystoupiti, neměla-li povážlivá nespokojenost v lidu býti vyvolána.

Generál Šlik zachoval se v té věci jako vojín na kázeň dbající a vydal rozkaz, aby jatí vinníci podle práva vojenského byli souzeni a pokutováni.

Z toho vidělo obyvatelstvo již patrně, že se mu zadostiučinění dostane, a veškerá Praha byla dychtivá na rozsudek soudu vojenského, o kterém se mohlo předpokládati, že vyhoví rozkazu generálovu a usvědčené vinníky podle přísného práva vojenského odsoudí.

Ještě téhož dne zasedl na radnici soud vojenský a počal s vyšetřováním původu odboje a vyhledáním oněch zbojníků, kteří se při vybíjení domů byli též vražd dopustili.

Radnice byla obležena lidem, jenž čekal netrpělivě na vyhlášení rozsudku, poněvadž každý věděl, že vojenský soud procesy proti provinilcům co nejrychleji provádí, a tak bylo očekáváno brzké skončení též tohoto procesu.

Avšak vojenským soudcům bylo tehdáž jednati s vinníky nanejvýš zatvrzelými, kteří podobné zbojnictví byli asi už mnohokrát prováděli a také teď všecku vinu svou popírali, aby hrozící jim oprátce ušli.

Jak jsem se později dověděl, byl onen rytmistr, kterého byli s ostatními jatými ve vězení pohromadě nechali, namluvil všem spoluvinníkům, aby před soudem prostě vše zapřeli, neboť pak se jim nic nebude moci dokázati, a tím prý ze všeho trestu vyvážnou.

Podle úmluvy této se také všichni obžalovaní zachovali a jako jednými úisty tvrdošíjně všelikou vinu také zapírali.

To mi oznámil pan městský písař, který ještě v pozdní večer toho dne do katovny přispěchal a mne s lidmi mými vyzval,

abychom se bez prodlení do mučírny v radnici odebrali.

„Ta sběř žoldnéřská,“ doložil, „zapírá vše, jak by zamazal, a tak pan plukovník, který soudu vojenskému předsedá, užil rady pana královského rychtáře, aby se ke zbojníkům přikročilo s útrpnou otázkou, která prý jim brzo nectné huby rozváže. Při tom se pan rychtář pochlubil tím, kterak dovedného mistra popravního má Staré město pražské, a tak se očekává od vás, mistře Hanuši, že pověsti své plnou měrou dostojíte a hanebníky ty na skřipci svém k tomu přivedete, aby se ke zločinům svým přiznali, takže celý proces bude moci ještě této noci býti skončen.“

„To také učiním, pane městský písaři,“ zvolal jsem hrdě, „a dostojím očekávání pana královského rychtáře, jak se na kata staroměstského patří! Nové způsoby mučení, které byl nebožtík můj otec v mučírně na radnici zavedl a které, jak sám nejlépe víte, dosud ještě i toho nejzatvrzelejšího zlosyna v několika okamžicích přinutily k tomu, že se i z nejtajnějších zločinů svých vyznal, jsou i mně veskrz známy, a přísahám, že se též ode mne téhož účinku domohou, jako tomu u nebožtíka otce mého bývalo!“

„Přichystejte se jen, mistře Hanuši,“ podotýkal opět pan písař, „na padouchy tak zatvrzelé, jakých se vám ještě snad nikdy pod ruku nedostalo. Zvláště onen rytíř, který je hlavním původcem dnešního krveprolití a loupežného řádění, je pravý syn d'áblův, jemuž podobného v drzosti a zlovolnosti jsem ještě nikdy před soudem neviděl. Ten první bude vám na skřípec vydán, a podaří-li se vám toho k vyznání přinutiti, pak bude s těmi ostatními práce mnohem snadnější.“

„Hoj, bude mi to pravou pochoutkou, podobného lotrasa pod ruku dostat!“ zvolal jsem vesele a máchl při tom pravicí, jako bych již již u skřipce stál a „pilové housličky“, tento osvědčený vynález otce svého, natahoval. „A k tomu vojenský rytmistr!

Takový chlapík na skřipci mém ještě nebyl, ač jsem, jak víte, před čtyřmi lety též vysoké pány důstojníky na popravišti stínal!“

„To byli šlechticové, kteří se k vině přiznali, aniž bylo potřebí s útrpnou otázkou k nim přistupovati,“ odtušil pan písař; „ale ničemný chlap tento nemá ni ponětí o cti kavalírské a chová se hůře než nejnižší bandita, ze kterého se musí pravda jen železem a ohněm slovo po slovu vytahovati!“

„Pak se dám s chutí tím větší do práce!“ zvolal jsem s rostoucí vášní, která se mne vždy zmocňovala, kdykoli jsem byl přesvědčen, že spravedlnosti lidské skutečnou službu prokáži, budu-li si počínati při mučení co nejkrutěji proti zlosynovi podobného zrna. „Pan plukovník a pan královský rychtář budou se mnou dnešní noci spokojeni!“

Pan městský písař, vyzvav mne ještě jednou, abych si již jen co nejrychleji do mučírny pospíšil, neboť vojenský soud bez přetržení na radnici zasedá, dokud celý hrdelní proces tento nebude skončen, odkvapit zase z katovny, kde jsem hned veškeré pomocníky své hnal do práce, aby všecko potřebné na káru připravili a pak mne na radnici následovali.

Ve čtvrt hodině byly všechny přípravy skončeny a již jsme spěchali zadním vchodem do radnice a dolů do mučírny, kde jsem dal v peci oheň rozdělati, do kotlíku oleje k vaření nalíti a skřipec i ostatní nástroje natáhnouti.

Zanedlouho potom vešel vojenský soud do přední části mučírny, kde páni důstojníci s plukovníkem v čele kolem stolu zasedli.

Zároveň s nimi přišel též královský pan rychtář a po něm i lékař s duchovním, aby podle obvyklého obyčeje byli taktéž mučení delinkventů přítomni.

Pan rychtář, jemuž jsem se z přístěnku poklonil, tázal se mne, jsou-li přípravy k mučení vykonány, a když já na otázku

jeho přisvědčil, kázal biřicovi u dveří stojícímu, aby byli delinkventi do mučírny přivedeni.

Já potom zase odstoupil a zanedlouho přiváděli ozbrojení žoldnéři všech devět obžalovaných, v jejichž čele krácel rytmistr.

Již ze vzezření rytmistrova jsem na první pohled seznal, že byl pan městský písař mluvil pravdu, když muže tohoto jako divokého a surového zlosyna líčil, který jest každého zločinu schopen.

Byl vysoké a mohutné postavy, takže se pravému obru podobal, a obličej zakrytý hustým černým vousem jevil všechny stopy bezuzdného a prostopášného života, kdežto z temných očí jeho pravé blesky vzteku a pomstychtivosti sálaly. Jen okovy na rukou a na nohou jeho jako by jej byly zdržovaly od toho, aby se nevrhl na soudce své, jak k tomu v nitru svém asi tisíc chutí měl.

Ostatních osm žoldnéřů bylo obrazem dobrodruhů vojenských, kteří válečnému řemeslu asi jen proto holdovali, aby při něm mohli loupežiti a bezuzdným vášním svým bez trestu hověti. Všichni asi už dávno zasloužili oprátku, která se jim konečně nyní nad hlavou vznášela.

První byí před soudce zavolán rytmistr, jehož se plukovník naposledy tázal, chce-li se dobrovolně k vině své přiznati, jinak že k němu útrpným právem bude přikročeno.

„Posmívám se vašim skřípcům a palečnicím!“ vyrazil ze sebe s potupným smíchem delinkvent a ohlédl se úsměšně po nástrojích mučících v přístěnku mučírny. „Ani nejkřutějším trápením nevynutíte ze mne jediného slova, kterým bych se k nějaké vině své přiznával!“

„Však ty budeš za malou chvíli jinak mluvit, chlubný chlape, až jen si na skřípci s tebou veselou skočnou zahraji!“ pravil jsem po těchto vyzývacích slovech jeho sám k sobě a

utvrdil se ve svém předsevzetí, že užiji při něm nejkrutějších způsobů mučení, abych jej přivedl k úplnému přiznání viny mu přiřítané.

Plukovník dal znamení královskému rychtáři a ten, obrátiv se ke mně, zvolal:

„Mistře popravní, odevzdávám vám tohoto delinkventa, abyste na něm první stupeň trapné otázky vykonal!“

Vystoupil jsem nyní se dvěma pomocníky svými z dosavadního ústraní a přiblížil se k delinkventovi, abych jej z oděvu jeho svlékl.

Vrhl na mne pohled, jako by mne divokými zraky svými chtěl probodnouti, a kázal mi, abych mu okovy s rukou sňal.

„Teď já zde rozkazuji a nikoli delinkvent!“ odpověděl jsem, nechávaje ho spoutaného, až by byl docela svlečen a na skřípec natažen, neboť bylo lze očekávati, že by se proti mně ihned násilí dopustil, kdyby mu ruce byly uvolněny.

Vyrazil ze sebe vztekly výkřik a svíjel se na všechny strany, když jsme s něho oblek strhovali, ale pevně jsa spoután, nemohl nám v malomocnosti své žádný účinný odpor klásti, a tak byl konečně odstrojen a na skřípec uvržen, což se ovšem jenom s namožením všech sil mých a obou pomocníků mých povedlo, neboť se nám obrovským tělem svým co nejvíce vzpíral a práci naši ztěžoval, laje nám při tom slovy nejšerednějšími a proklínaje nebe i zemi, až krůto bylo poslouchati.

A když už na skřípci ležel a bez ustání ještě co nejdrzeji spílal, vrazil jsem mu hrušku do zlolajných úst a tak jsem řvaní a lání pojednou konec učinil.

Teprve když byl ke skřípci náležitě uvázán, sňal jsem mu okovy s rukou a s nohou a napial je provazy na čelní strany skřípce, jež pak pomocníci moji na mé pokynutí počali natahovati.

Obrovské tělo, jemůž podobné málokdy ještě na skřipci bylo, napínalo se zvolna ve všech údech a částech, ale bolest tím způsobená jako by žádného účinku při zlosynovi nevyvolávala.

Aspoň tvář jeho jevila stále týž příšerný výsměch, s jakým byl na mne a na nástroje mé pohlížel, a zdálo se, že oči jeho zřetelně hlásají, že všecko mučení jest mu pouhou hříčkou, kterou jen povrhovati musí.

Otočil jsem tudíž několikrát klikou a delinkventovi počaly již kosti chrastiti a kůže těla jeho byla až ku prasknutí napiata.

On však stále jen posupně na. mne pohlížel, dáváje najevo, že ani tato krutá muka nic při něm nezmohou.

Ted' jsem však otočil šroubem, kterým se pila pod zády delinkventovými pozdvihla, a poté jsem dal pomocníkům svým tělem zlosynovým co nejrychleji nahoru a dolů smýkati.

Ostré hroty pily zabodávaly se v tělo jeho a v páteř tak krutě, že po dvou okamžicích bylo lze účinek tohoto způsobu mučení pozorovati.

Vynález nebožtíka otce mého konal tudíž i u tohoto zatvrzelce svou povinnost, ale ten nebyl asi na podobné ostré housličky připraven, neboť, sotvaže bylo tělo jeho několikrát po pile přejelo, již dával kývnutím hlavy znamení, aby se v mučení ustalo.

Vyňal jsem mu tudíž hrušku z úst a pan rychtář se ho tázal, chce-li nyní na otázky soudců odpovídati.

Sotva se mu uvolnilo, již zase počal proklínati a dal panu rychtářovi tak surovou odpověď, že ten mi ihned kynul, abych v mučení dále pokračoval.

Napíali jsme tudíž provazy na nohou a rukou ještě více než dosud a hned potom smýkalo se tělo delinkventovo poznovu po pile, takže bylo zřetelně slyšeti, kterak se hroty její po obratlích páteře dřou, takže tím zlosynovi musila býti nevyslovitelná

bolest způsobována.

Nemaje již hrušku v ústech, zatínal delinkvent sice zuby do rtů, ale zanedlouho přemohla i tohoto zatvrzelce muíka mu způsobovaná tak velice, že začal ze sebe vyrážeti zoufalé výkřiky a pak řval hlasem přímo tuřím, takže se to od kleneb a stěn mučírny děsně odráželo a řev jeho každému z přítomných až do kostí pronikal.

Já však nic na to nedbal, nýbrž napínal provazy vždy více a smýkal zlosynem co nejrychleji nahoru dolů, takže hořejší deska skřipce byla již všecka krví jeho potřísněna, ba i kusy masa na zubech pily se počaly objevovati, byvše násilným trháním ostrého nástroje z těla vytrženy.

Ted' konečně byl vzdor drzého delinkventa zlomen, neboť ustav na okamžik ve svém divokém řvaní, vzkřikl přerývaným hlasem stranou ke mně:

„Přestaň, d'áble, chci se ze všeho již vyznati!“

Tak osvědčil se vynález nebožtíka mého otce i na tomto nejzatvrzelejším zločinci, jakýž kdy byl v mučíme staroměstské mučen, a já měl to zadostiučinění, že mi královský pan rychtář i pan plukovník vlídným kynutím hlavy najevo dali svou spokojenost, že jsem prostředkem svým zlosyna tohoto přivedl ku přiznání.

Ustal jsem tudíž no slovech rytmistrových v dalším trápení jeho, ale nesňal jsem ho ještě, jak byl snad očekával, se skřipce, nýbrž musil své přiznání činiti v poloze, v jaké právě byl, tak aby se hned zase mohlo k mučení přistoupiti, jakmile by se při něm vzdorovitost poznovu objevila.

„Sejmi mne, d'áble, s proklatého skřipce tohoto!“ zasípal mi do uší, když jsem kliku opět otočil zpátky, abych provazy na rukou i na nohou poněkud uvolnil.

„Ó nikoli, chlapíku,“ odušil jsem polohlasně; „takové ptáčky, jako ty jsi, nesmíme tak snadno z pasti pouštěti, aby se

nám vysmáli, jakmile jim bolesti uleví! Dokud nebude plné přiznání učiněno, dotud se skřipce dolů nepříjdeš!“

Strašné zaklení ozvalo se z úst delinkventových na tato slova moje. Vida pak, že jinak se muk svých nezprostí, zvolal poznovu, že se chce ke své vině přiznati, jen aby prý z katanských rukou sníženého člověka unikl.

Pohodil jsem hlavou na tato posupná slova a odstoupil od delinkventa, k němuž se pan královský rychtář přiblížil, aby mu předložil otázky v protokolu již dříve uvedené znovu.

Ted' přiznával se delinkvent krátce k tomu, že byl žoldnéře ke vzpouře proti měšťanům navedl a heslo k vybíjení a loupení domů jim dal.

Dále se přiznal, že dva měšťany, kteří se mu při vpádu jeho do domů jejich v odpor postavili, kordem svým probodl a několik jiných posekal a jinak ztýral, konečně že si z loupeže přivlastnil mnoho zlata a stříbra, což prý se v bedně u kuběny jeho nalezne.

Když pak byl ještě blíže naznačiti musil, kde najdou tento lup jeho, aby zase majitelům svým mohl býti navrácen, prohlásil plukovník výslech s ním za skončený a že netřeba se ho již na podrobnosti další dotazovati, neboť jest jeho těžká vina již tímto jeho přiznáním zjištěna.

Teprv nyní dal mi pan rychtář znamení, abych delinkventa opět se skřipce sňal a přítomnému lékaři jej odevzdal, aby rozedraná záda jeho náplastmi obložil.

Přiblížil jsem se s triumfujícím výrazem v oku k delinkventovi, který nebyl již s to, aby sám sebou mohl hnouti, a tak jsem mu odvázal nejdříve ruce, na které jsem však hned zase dřívější okovy vložil, neboť jsem tušil, že by se mi mohl snadno ranou do obličeje obrovskou pěstí svojí pomstíti za to, že jsem na něm katovskou povinnost svou tak dokonale

provedl.

Zařval zase vztekle, když jsem mu okovy na ruce vkládal, což mi bylo důkazem, že skutečně by byl na mne nějaký útok učinil, kdybych mu byl hnáty jeho volné ponechal.

Pak teprv jsme jej sňali se skřipce a já, stoje za ním, viděl jsem, kterak strašně byla záda jeho páteř rozedrána, takže jsem se sám již nedivil, že od vzdorovitosti své upustil a k vině své se přiznal, jen aby se pekelných muk na skřipci zbavil, o jejichž účinku byl dříve asi ani tušení neměl.

Vhodili jsme mu opět košili jeho na tělo a holomci moji odevzdávali jej biřicům, aby jej odvedli zase zpět do žaláře, kde mu soudní lékař měl pomoci svou přispěti.

Teprve nyní jsem se ohlédl po ostatních delinkventech, abych z obličejů jejich seznal, jaký účinek na ně mělo trápení vůdce jejich, a tu jsem hned v prvním okamžiku viděl, že mi nebude již třeba i k nim s útrpnou otázkou přikročovati.

Největší zděšení zračilo se v lících, z nichž byla všecka dřívější divokost a zatvrzelost zmizela, stáli tu veskrz zsinalí a strachem se třesoucí, jako by jižjiž sami strašlivé účinky mého skřipce pociťovali.

Přes to ale dal jsem pomocníkům svým zkrvavenou desku skřipce umýti a děsný nástroj k novému mučení připravit, abych jim strachu nahnal, že také jim se dostane stejně krutých muk, jaké byl vůdce jejich zakusil.

Ale nebylo toho již třeba, neboť jakmile byl první z nich k výsledku povolán, zkroušeně se přiznával ke všemu, co mu bylo za vinu kladeno, takže proces s ním byl v malé chvíli ukončen, aniž se k němu s mučením musilo přistoupiti.

Podobně učinili též všichni ostatní, a pan plukovník, který asi ještě nikdy nebyl mučení delinkventů přítomen, liboval si, kterak rychle dovede skřipek zlosynům ústa otvírati.

V půlhodině byly výsledky se všemi osmi žoldnéři skončeny

a plukovník prohlásil, že za jitra příštího dne budou rozsudky nad všemi obžalovanými proneseny.

Delinkventi byli odvedeni zpět do žaláře a vojenský soud opustil mučírnu, když mi byl pan královský rychtář svou spokojenost vyslovil, že jsem práci svou tak důkladně provedl a k rychlému ukončení procesu s provinilci těmito přispěl.

Bylo již pozdě v noci, když jsme zadními vraty opouštěli radnici, abychom se opět do katovny vrátili a na odpočinek se odebrali, neboť byl mi městský pan písař oznámil, že exekuce bude nejspíše hned zrána vykonána na delinkventech odsouzených k smrti, jak to při soudu vojenském obyčejem bývá.

Avšak když jsme z radnice vystoupili, slyšel jsem z nedalekého náměstí jakýsi promíšený hluk a ševel, jako by tom mnoho lidu pohromadě bylo.

I poíslav pomocníky své napřed do katovny, zahalil jsem se těsněji do svého pláště, a vtisknuv si klobouk hlouběji do očí, odebral jsem se na rynek, abych příčinu pozdního tohoto ruchu seznal.

Již z uličky za radnicí jsem pozoroval davy lidu na náměstí se hemžící, a když jsem se mezi lidi vmísil, seznal jsem brzo z řečí jejich, že zde čekají na prohlášení rozsudku nad loupežnými žoldnéři a jejich vůdcem, neboť měl ještě téže noci od soudu vojenského býti pronesen.

Teprve nyní jsem seznal, kterak byla veškerá Praha násilnickým řáděním zpronevěřilých císařských žoldáků pobouřena a jak všeobecně se očekávalo, že delinkventi budou co nejpřísněji potrestáni.

Také krčma na Šmerhově byla přeplněna lidem, jenž si dával přinášeti zprávy o tom, jak věci na radnici se mají, neboť všichni byli odhodláni třebas až do ranního jitra vytrvati před radnicí, dokud rozsudek nad vinníky nebude prohlášen a

obyvatelstvu ve známost uveden.

Podobně tomu bylo ve všech krčmách a vinárnách na Staroměstském náměstí a v sousedních ulicích, kde všude byl té noci hlučný život, takže krčmáři z této události měli neočekávaný zisk.

Vědělo se již také mezi lidem, že mučení delinkventů jest již skončeno, že se rytmistr na skřipci k vině své úplně přiznal a po něm že ostatní vinníci ze strachu před ukrutnými bolestmi, jaké byl vůdce jejich při tvrdošijnosti své přetrpěti musil, doznali všechny zločiny své dobrovolně, aniž se k nim bylo musilo útrpnou otázkou přikročiti.

Zároveň se vypravovalo, kterak prý kat rytmistra na skřipci novým způsobem mučení přivedl zakrátko k úplnému vyznání, a bezděky zaslechl jsem, jsa nepoznán v zakuklení svém, na mnoha místech, kterak i nynější kat staroměstský jest rovněž dovedným mistrem popravním jako otec jeho Jan Mydlář, který byl po čtyři desetiletí stavu svému tak velikou čest dělal a po celých Cechách slavnou pověst si získal.

Přesvědčil jsem se tu na vlastní uši, jak velice se bylo veřejné mínění o katu pražském změnilo a že nikdo již o něm potupně neb lehce nemluvil, jak tomu podle vypravování otcova v dřívějších dobách bývalo.

Došel jsem takto až ke hlavním vratům radnice, kde zvláště veliká tíseň byla, neboť tu se chtěl každý hned z prvního pramene dověděti, jak rozsudek vojenského soudu dopadne.

Velká dvě okna zasedací síně konšelské byla jasně osvětlena, což bylo svědectvím, že tam soud vojenský zasedá, aby se ještě téže noci usnesl o trestu nade všemi devíti delinkventy.

I já umínil jsem si vyčkati prohlášení rozsudku, neboť jsem věděl, že vojenský soud rychle pracuje, a že proces tedy zanedlouho bude skončen.

A skutečně se tak stalo, neboť asi za půl hodiny potom, co jsem před radnicí čekal, přikvapil jeden ze staroměstských magistrátních služebníků z radnice mezi čekající lid, volaje na všechny strany:

„Všech devět delinkventů jest odsouzeno k smrti mečem! Hned ráno bude na nich exekuce vykonána!“

Všeobecný souhlas ozval se po tomto sdělení v davech lidu a každý byl uspokojen tímto rozsudkem, kterým se těžce uraženému obyvatelstvu pražskému plného zadostučinění dostávalo.

Z vedlejších vrat radnice pak vyjel v téže chvíli jezdec, jenž ise tryskem hnal přes ryneček k Nožířské ulici, Ikamž se za nim tisíce zraků zvědavě obracelo.

„Jest to jeden z důstojníků, kteří zasedali v soudu vojenském,“ vysvětloval magistrátní sluha lidem; „uhání is ortelem na Hradčany, aby jej nejvyšší komandant vojenský hrabě Šlik potvrdil, tak aby poprava na odsouzených hned ráno mohla býti konána!“

„A což, nepotvrdí-li generál ortel vojenského soudu?“ namítali mnozí.

„Ani pomyšlení,“ ubezpečoval služebník; „právě generál hrabě Šlik dal rozkaz, aby se vojenský soud ihned sešel a vinníky co nejpřísněji potrestal! Ten tedy ortel zajisté podpíše!“

Lidé se tímto ujištěním již docela upokojili a v okamžení bylo po celém náměstí a v krčmách známo, kterak soud vojenský dopadl, a potom nastal všeobecný jásot nad tím, že bylo oprávněnému požadavku měšťanstva a lidu vyhověno a žoldnéři provinili i s vůdcem svým k smrti na popravišti odsouzeni.

Teprv nyní počal se lid z náměstí zase rozcházeti, ale mnoho bylo ještě těch, kteří i dále před radnicí vytrvali, až by ise

důstojník z Hradčan vrátil s potvrzeným ortelem do soudu vojenského, jenž v radní síni dále pohromadě zůstal, až by rozsudek od generála stvrzený došel, a potom měl být vydán ještě rozkaz k neodkladnému vykonání exekuce.

Já jsa přesvědčen, že ortel od generála hraběte Šlika v plném obsahu bude potvrzen, opustil jsem náměstí, abych se do katovny vrátil, neboť mohl jsem očekávat, že mi pan městský písař ještě této noci ohlásí rozkaz parna královského! rychtáře, abych se k ranní popravě připravil.

Spěchal jsem přes ryneček a Kaprovou ulicí k břehu řeky a zabočil do úzké uličky Valentinské, když jsem za sebou zaslechl jakýsi křik, jenž nejspíše ze ženského hrdla pocházel, a hned potom několik divokých hlasů mužských, které se rychle přibližovaly.

Tušil jsem hned nějakou noční rvačku, a nechtěje se mezi tuláky noční mísiti, zostrl jsem kroky své, abych se s nimi nesetkal, a octl se zakrátko u městské zdi před fortanou katovskou, kterou jsem rychle otevřel, takže jí byla na prostranství přede zdí i při tmě noční dobře zřítí.

Sotvaže jsem však byl fortanou prošel a ještě než jsem byl dveře za sebou mohl opět zavřítí, letěla podle mne jako plachá srnka postava ženská, za kterou se několik hulákajících mužských hnalo, kteří ale jako přimrazení před fortanou v běhu svém ustali, když byl jeden z kumpánů těchto hlasně vzkřikl:

„Toť fortna katovská! Nikdo do ní nevcházej, kdo se nechceš bezectným státi, jako se jí ta děvka od toho okamžiku stala!“

„Hrom do ní, že nám tak hezká kůstka před samou hubou upláchla!“ zvolal jiný a provázel slova svá dalším zaklením, neboť ani tito surovci nechtěli do katovské fortny páchnouti, aby se podle obecné víry nestali sami nečestnými.

„Pak se dejme fortanou židovskou na břeh,“ volal opět jiný;

„odtamtud nám ta ochechule nemůže již prchnouti!“

„Ano, ano, tak ji dostaneme do své moci!“ přisvědčovali někteří a již se hnali k nedaleké fortně dolejší, aby se na Rejdiště dostali a tam pronásledovanou oběť svou opět dopadli.

„Vždyť ale je ta děvka již bezectná, proběhši fortnou rasovskou!“ křičel za nimi onen první, který byl kumpány své na význam fortny upozornil, ale soudruhové jeho jako by ho již neslyšeli, a jak jsem z kroků jejich seznával, spěchali dále k fortně židovské, aby se jí dostali na prostranství na pobřeží vltavském.

Vše, co tuto o nenadále události této vypravuji, událo se v jediném okamžiku, takže jsem byl takorča omámen a jen tolik tušil, že pronásledované ženštině veliké nebezpečí musilo hroziti, když se útekem katovskou fortnou hleděla zachrániti.

Nejspíše však, že ani nevěděla, jaký význam fortna tato má, a proto se na útěku svém ohlédla zpět, když seznala, že ulž ji pronásledovníci její nestopují, a zastavivši se, spatřila, že skutečně vyvázla hrozcímu osudu, což, jak se zdálo, přičítala tomu, že jsem právě byl dveřmi fortny bouchl a tak rozmařilcům další cestu za ní zamezil.

Jelikož však byla zaslechla slova, kterými se pobízeli, aby ji nedalekou fortnou židovskou dále pronásledovali, vrhla se mi vstříc, aby mi děkovala za okamžitou záchranu, kterou jsem jí byl zavřením fortny způsobil, a volala nanejvýš rozechvěným hlasem a zoufale rukama lomíc:

„Ach, zachraňte mne, pane, kdokoli jste, před bídníky těmi, kteří mne o čest mou chtějí připraviti, jinak raději tamto s břehu do řeky skočím, než abych v ruce zlosynů těch upadla.“

Tanulo mi již na jazyku, abych jí řekl, že prošeďši katovskou fortnou, stala se v očích ostatního lidu nečestnou, ale potlačil jsem poznámku tuto a pravil kní:

„Víte-liž pak, u koho ochranu hledáte? Zděsíte se snad nade

mnou více než nad těmi, kdož vás pronásledují!“

„Nechť jste kdokoli, jen mne zachraňte a budu vám povždy vděčná za pomoc vaši!“ volala ubohá v největším rozruchu myslí dále a již mne také za ruku chopila, jako by tím mocněji chtěla své přispění vyvolati.

„Nedotýkejte se mne, ubohá!“ zvolal jsem s výrazem soustrasti. „Jsem kat staroměstský, a kdo se mne dotkne —“

Nedokončil jsem slova svá, neboť zoufalé záupnění vydralo se při sdělení tomto, které ji tak nenadále bylo překvapilo, z prsou jejích a zakryla si líce rukama, které se jí křečovitě třásly.

Byl jsem jí předtím pohlédl do obličeje, s něhož se byla kápě pokrývající její hlavu při divém útěku jejím svezla, a seznal jsem v ní mladé děvče pěkných rysů v obličeji, ježž nyní ovšem smrtelná bledost zakrývala, jenž však i přes to zdál se půvabný.

„Raději pod střechou katovou než padnouti v ruce oněch bídníků!“ vzkřikla po chvíli, když se byla z ohromení svého nad slovy mými opět poněkud vzpamatovala. „Či víte o nějakém jiném útulku pro mne, než abych tamto v řece smrt hledala?“

„V tuto stranu,“ pravil jsem, ukazuje k mostu, „jest břeh zcela pustý a nelze se vám tamtudy zpět do města dostat; tamto pak byste přímo vběhla do rukou nepřátel, kteří se sem již fortanou židovskou hrnou!“

Skutečně bylo od fortny slyšeti povykující hlasy nočních prostopášníků, kteří vzhůru přibíhali, vědouce, že jim s místa tohoto obět jejich nikdy již nemůže uprchnouti.

Také dívka ohlédla se v onu stranu a v zoufalém postavem svém otálela okamžik, ale pak násilně se rozhodnuvši, chopila mne poznovu křečovitě za ruku a vzkřikla:

„Zachraňte mne jen, nechť to má pro mne následky

jakékoli! Kyne mi jen smrt neb zneuctění, proti němuž nic nevází, že hledám ochrany v katovně! Samojediná stojím ve světě jako sirotek a nechci ještě zemřítí, tím méně pak ztratiti svou panenskou čest!“

„Pak mne následujte rychle pod střechu katovny, kde život i čest zachráníte!“ pravil jsem a obrátil se kvapně k nedalekému příbytku svému, neboť již se povykující kumpánové rychlými skoky k nám blížili, a až bych mohl lidi své ku pomoci přivolati, přece jsem se nechtěl pouštětí v nerovný zápas se zbojníky, v jejichž rukou jsem sečné zbraně spatřil.

Kvapila tudíž za mnou a ve dvou okamžicích potom zapadly za námi dvířka na vratech katovny, před nimiž se v malé chvíli potom pronásledovníci dívčiny zastavili a zbraněmi svými do nich divoce tepati počali, vyhrožující s divokým klením, že nám střechu nad hlavou zapálí, nevydáme-li jim dívku, kterou si byli za oběť chtějí svých vyhlédli.

Ve dvoře přiběhla nám vstříc stará moje hospodyně, uleknuta se tážajíc, co tento noční hluk znamená, a s udivením pohlízejíc na neznámou dívku, kterou jsem v noční době pod střechu svoji přiváděl.

„Uved'te dívku tuto do své komory,“ pravil jsem k stařeně; „hledá raději u kata ochrany, než by se vydala všanc ohavníkům, kteří ji až sem pronásledují a nyní i na nás se dobývají!“

„Pro umučení Páně! Toť hrozné, co se nyní v tom nectném světě děje, který se opovažuje nás za nectné pokládati, kdežto sám se nejhorších scestností dopouští!“ volala švitořivá stařena, sprásknuvši rukama nad hlavou, a již se k dívce přiblížila, aby ji s sebou dovnitř domu vedla, obávajíc se, aby se buřičové před vraty hlomozící na nás nedostali.

Avšak již v malé chvíli potom pojednou ustal všecken hlomoz venku a dobře jsem rozeznal, kterak bujná cháska, jež

byla dívku pronásledovala, střemhlav nazpět utíká, jako by prostopášníkům těm byl nad hlavou zapálil.

„Aha, rozumím tomu,“ pravil jsem ke svým pomocníkům, kteří přikvapili, aby mi pro všechen případ k ruce byli, kdyby toho proti rušitelům nočního klidu bylo potřebí; „přichází pan městský písař, aby mne K zítřejší exekuci vyzval, a zajisté vzal s sebou k ochraně své několik žoldnéřů, kteří pouhým zjevem svým zahnali ty noční tuláky, že nyní od nich konečně budeme míti pokoj.“

Dal jsem otevření dvířka ve vratech, v nichž se skutečně objevil pan městský písař, přinášeje mi rozkaz, abych se připravil k popravení všech devíti de-linkventů, kteří vojenským soudem k smrti mečem byli odsouzeni.

Tři žoldnéři městští provázeli pana písaře a tím se vysvětlilo, proč výtržníci od dalšího útoku na katovnu tak náhle upustili.

Po odchodu páně písařovu vešel jsem k hospodyni své, abych se jí po dívce tázal, ta mi pak pověděla, že nebohá strachem přemožena sotva již na nohou státi mohla, a proto ji na lůžko v komoře své uložila.

„Zdá se, že je to hodné děvče a zároveň nadmíru hezké,“ dokládala, „a lituji jen, že právě pod naší střechou ochranu hledati musila, neboť se nyní už do světa vrátiti nemůže.“

„Postaráme se o to, aby též u nás cítila se spokojena,“ odvětil jsem v zamyšlení nad touto nenadálou událostí, která dívku pod střechu katovu uvedla.

Po krátkém odpočinku vyslal jsem za prvního denního úsvitu dva pomocníky s meči a jinými potřebami popravními na popraviště před Horskou bránu a sám bral jsem se s druhými dvěma na radnici, abych delinkventy k poslední cestě jejich upravil.

V četném průvodu vojska, které exekuci zvrhlých soudruhů

svých mělo býti přítomno, došli jsme na popraviště, které již tisíci zvědavého lidu pražského bylo obklopeno, neboť veškerá Praha chtěla býti svědkem popravy, jež jí měla poskytnouti zadostiučinění za neslýchaný pych, jehož se byli vlastní vojáci proti sourodákům svým v čase válečném dopustili.

Pan královský rychtář přečetl odsouzencům, kteří byli již z řad vojska vyloučeni a občanskému právu odevzdáni, poznovu ortele jejich a hodil jim zlámanou hůlku k nohám na znamení, že se jim žádné milosti nedostane.

Pomocníci moji počali mi delinkventy přiváděti ke špalku popravnímu, a to nejdřív žoldnéře, kdežto rytmistr měl poslední z nich smrt vytrpěti a na popravu všech ostatních hleděti.

Každému smetl jsem hlavu jedinou ranou, a když i rytmistr byl ku špalku přiveden, slétla též hlava divokého muže tohoto jedním rázem do písku a spravedlnosti lidské bylo zadost učiněno.

Sťaté hlavy byly k dalšímu rozkazu královského rychtáře vztyčeny na břevna velké šibenice, aby byly výstrahou všem bujným žoldákům, mrtvá těla pak byla do velké jámy na popravišti vházena,

3.

Osudy mé chráněnký.

Tak skončila se již druhá hromadná poprava vojáků, kterou mi bylo za krátkého mého působení jakožto katovi staroměstskému vykonati a jaké se za dlouhotrvající války nynější zejména v říši Německé tak dlouho přiházely, neboť tam žoldnéři všech válečných stran často co nejdivěji proti lidu sobě počínali a každé chvíle se dopouštěli podobných loupeží a vražd jako tuto u nás v Praze. Katové německí měli v těch časech tudíž neustále mnoho práce a ve větších městech nebylo popravního mistra, který by nebyl již několik set lidských životů se světa sprovodil, jak jsem o tom od cestujících pomocníků katovských častěji slýchal.

V Praze byli jsme tudíž podle příkladu právě uvedeného také na nejlepší cestě k podobným scestnostem, neboť mezi žoldnéři je nejdivočejší sběr sehnaná dohromady ze všech zemí, která si, kdekoli se jí k tomu příležitost naskytne, i mezi domácím lidem a u krajanů zrovna tak surově a loupežně počíná, jako by se v zemi nepřátelské byla octla.

Zvláště vojska švédská, kterých naši ubohou zemi Českou již Pán Bůh sám račiž ušetřiti, dávají strašný příklad všem ostatním žoldnéřům, kteří se od nich tomuto válečnému hanebnému živobytí velmi brzo přiučili.

Podle těch pak se chovají také žoldáci císařští, z nichž mnozí byli pod prapory švédskými sloužili a pak se k našim naverbovati dali, neboť jim u Švédů obyčejně již oprátka hrozila, potom též švédské odírání a loupežení u nás provozovali, jak to byla Praha v uplynulých právě dnech ke své škodě zakusila.

Ovšem dostalo se jí za to krvavého zadostiučinění, ale kdo

vrátí oněm ubohým obětem, které byly od loupeživých vojáků povražděny, jejich ztracené životy?

Takovéto myšlenky vířily mi v hlavě, když jsem se po vykonání poprav s pomocníky svými s popraviště vracel a no pustém břehu vltavském se ubíral zamyšlen za károu s nástroji popravními.

Opět byl jsem devět životů lidských mečem svým zničil a již jsem se mohl značným počtem popravených chlubit.

Na dnešní exekuci pak jsem mohl právem býti hrdý, neboť vykonal jsem krvavou úlohu svou, že by ji žádný z nejstarších popravních mistrů v království Českém nebyl lépe provedl.

Však mi také dal po skončení exekuce pan královský rychtář pochvalu svou najevo, dokládaje, že dělám úřadu svému všecku čest, jako mu ji byl zesnulý můj otec po tak dlouhá léta dělal.

Mohl jsem tudíž očekávati také dobrou odměnu za práci svou, neboť pochvala pana rychtáře znamenala tolik, že mi nebude za dnešní exekuci vyměřena pouze obyčejná taxa, jaká se mi za stínání vyplácela, nýbrž že se mi dostane mimořádné odměny, jako tomu bylo po velké popravě zpronevěřilých důstojníků císařských, při níž jsem byl po prvé jako skutečný kat ve veřejnosti vystoupil.

Netušil jsem ovšem ještě, že se v očekávání tomto šeredně zklamu, jak o tom budu později vypravovati.

Takovýmito myšlenkami jsa zaměstnán, přibyl jsem ke katovně a tu teprve jsem si vzpomněl na noční událost, která cizí dívku pod mou střechu přivedla a tím v odloučený a tichý můj život domácí neočekávanou změnu přivodila, již však po veškeren život svůj budu blahorečiti.

Když jsem před uzamčenými vraty katovny s průvodčími stanul a čekal, až nám stará hospodyně moje otevře, rozhlédl jsem se mimoděk kolem sebe, abych si výjevy minulé noci

opět v paměť přivedl, neboť nyní, když namáhavá práce dnešní exekuce byla skončena a já opět sám sobě vrácen, takže jsem se mohl vlastními záležitostmi zabývat, vystoupilo mi vše, co se za tmy noční bylo před katovnou událo, zase jasně na mysl, a já viděl především před sebou dívku, která se byla se sebezapřením tak neočekávaným v ochranu mou vydala, jako by to snad ze statisíců žádná dívka nebyla učinila, hledati totiž pomoc a přístřeší v katovně a dotýkati se ruky katovy, čím sama též u ostatního světa cti pozbyla a více se k němu hlásiti nemohla.

Nebyl jsem ji sice za tmy noční v obličej zřetelně rozeznal, ale tolik jsem přece poznával, že to byla dívka postavy pěkně rostlé a příjemné tváře, která na mne za zvláštních okolností, za kterých jsem se s ní byl setkal, také zvláštní dojem učinila, ze kterého jsem si ve chvíli této ještě počet klásti nemohl.

Nebyl jsem si posud ženských nikterak všímál, poněvadž jsem s rodinami katovskými žádné bližší spojení neudržoval; byli se mi soudruzi moji v řemesle katovském chováním svým při pitce po smrti otce mého přímo zhnusili, neboť poznal jsem v nich jen surové a divoké lidi, z nichž ani jediný nebyl hoden společníkem mým býti neb docela bližším přítelem se státi.

Proto jsem se také nestýkal se žádnou z ostatních rodin katovských v jiných městech, a poněvadž mi byl též ostatní život zavřen, neměl jsem věru žádné příležitosti, abych se byl po některé mladé ženštině mohl ohlížeti.

Tu však mi přivedla osudná náhoda dívku v ústřety, při jejímž prvním spatření byla nepovědomá dosud jakási účast v nitru mém vzbuzena, takže jsem se nyní výhradně jí počal v mysli své zabývat.

Pohlédl jsem k fortně katovské, kterou byla se před pronásledovnický svými zachránila, a dobře jsem si pamatoval místo, kde mne byla po prvé za ruku chopila a o pomoc mne

žádala.

Noční výjev vstoupil mi opět tak živě na mysl, jako bych jej poznovu před sebou viděl, a opakoval jsem si v duchu každé slovo, které byla v úzkosti a v rozčilenosti své ke mně pronesla, i bylo mi, jako bych opět slyšel zvonivý její hlas, jenž tak úpěnlivě byl ke mně zazníval a jediné u mne záchranu před nejkrutějším pohaněním, jaké počestnou dívku zastihnouti mohlo, vyhledával.

Podivil jsem se sám obrazotvornosti své, která mi noční událost tak živě na mysl přiváděla, a nikdy bych nebyl tušil, že věc tato veškeru bytost mou tak náhle dovede zabavit.

Nepozoroval jsem tudíž ani, že nás hospodyně tak nápadně dlouho nechává před vraty čekati, až mne ze zadumání mého probudilo mocné bušení na vrata, kterým jeden z holomků dával přítomnost naši najevo, zlobě se nad tím, že se nám tak dlouho neotvírá, v čemž mu ostatní soudruhové jeho přizvukovali, domnívajíce se, že já taktéž nevoli svou nad otálavostí staré hospodyně projevím.

Já však se nikterak nezastavoval nad tím, že mi tak neobyčejně dlouho bylo čekati, než jsem mohl pod střechu svou vejíti, neboť mohl jsem se bezděky oddati myšlenkám svým, které byly ve mně vzbuzeny výjevem nočním, jenž se udál na tomto místě.

Pomocníci moji pohlíželi na mne jaksi udiveně, že jim nepřizvukují v hubování jejich na línou hospodyně, neboť netušili, že je mysl má zcela jinakými věcmi zabavena, právě jako nevěděli, že v noci byla cizí dívka do katovny přivedena, neboť lidé moji, včera v mučíme zaměstnaní, byli se přede mnou do katovny vrátili, já pak byl hospodyně nařídil, aby s nikým z ostatní čeledi o tom nemluvila, co se bylo v noci událo.

Konečně vznikla však i ve mně domněnka, že snad dívka už

pod mou střechou není, a to vyvolalo ve mně v první chvíli obavu, jejíž příčinu jsem si sám vysvětliti nedovedl.

Odkud pocházelo toto nenadálé účastenství s neznámou dívkou, které se teď ve mně ozývalo?

Nedovedl jsem si na to odpovědět, ale tím horlivěji jsem se sebe sama tázal, zdaž je dívka posud v katovně, a přiznávám se, že bych se byl velice na to mrzel, kdybych byl obavu svoji našel splněnu.

Jen z té příčiny, abych pochybnosti své byl zbaven, kázal jsem poznovu na vrata zabušiti, takže se to i v okolí rozléhalo, a tudíž tím spíše v katovně musilo býti slyšeno.

V malé chvíli potom bylo slyšeti na dvoře kvapné kroky staré hospodyně, jejíž těžké trepky se o dlažbu obrážely, takže každý z nás chůzi její už zdaleka poznával.

„Zdá se, že hospodyně dlouho vyspávala, když nám musila tak časně snídani vařiti,“ pravil se smíchem první pomocník můj a ostatní mu podobnými vtipnými poznámkami přizvukovali.

Stařena musila vtipy jejich i skrze vrata doslechnouti, neboť nevtěle volala nám vstříc:

„Aby vás kat spral, vy nedočkavci! Trouby jerišské nemohly buráceti tak divoce, jako vy se opovažujete na mne, starou ženu, se dobývati! Však on vám mistr Jan ty drzé lebky vaše napraví, až mu budu vyprávěti o bouři, jakou jste v celém domě způsobili!“

„Však mistr náš má sám již toho čekání po krk a kázal mi takto hlučně na vás, ospalá, zatlouci!“ zvolal první pomocník, věda, kterak tímto způsobem všechny další projevy zlosti staré hospodyně rázem zastaví.

Ona také skutečně ustala v dalším hubování a již rychle závory u vrat odstrkovala a veřeje otvírala.

Chtěla nyní poznovu na čeládku spustiti, ale spatřivši mne

skutečně před vraty státi, spolkla zlobu svou, jakouž by byla na nedočkavce vychrlila, a pravila polohlasně:

„Skutečně, mistr sám to přichází, a tak ta sběr ujde té hubové polévce, jakou jsem jim za řádění jejich uchystala! Mrtvého z hrobu by byli bouřením svým vyvolali, a v katovně je přece dnes především ticha potřebí.“

Porozuměl jsem významu posledních slov jejích, a proto jsem jí kynul, aby v hovoru svém dále nepokračovala, a pravil jsem:

„Ano, já to jsem, dobrá matko, a mrzí mne nyní, že jsem byl tak nedočkavý jako ostatní, kteří ovšem nevědí příčinu toho, proč jste asi s otvíráním vrat tak dlouho otálela, kdežto já nyní ze slov vašich pochopuji, co vás zdrželo od toho, býti vrátnou jsoucí na první zavolání pohotově.“

„Ano, ano,“ přisvědčovala stařena opět polohlasně, pohlížejíc za čeládkou, která již do vrat vjížděla a již si hospodyně nevšímala; „dobře jste hádal, mistře, co mne zdrželo, býti hned v první chvíli na místě u vrat. Však dobře učiníte, nakážete-li divochům těm, aby si od té chvíle klidněji počínali, neboť je teď pod střechou vaší především pokoje potřebí.“

Učinil jsem jí hned po vůli a zakázal pomocníkům všeliké hlomození a povykování, jakému byli odedávna zvyklí, když se s popraviště po vykonání práce do katovny vraceli, majíce vyhlídku, že z popravni taxy také na ně dobré športle se dostane.

Rozkaz můj zněl tak rozhodně, že na dvoře okamžitě ticho nastalo a všichni pomocníci práci svou již jen v největší tichosti vykonávali.

Vrtěli sice, jak jsem pozoroval, hlavou nad mým neobvyklým rozkazem, ale nikdo z nich se již neodvážil hlučně sobě počínati a vysílali jen kosmo zraky po mně a po

hospodyní, jako by chtěli vypátrati příčinu toho, proč mají jazyky své na uzdě držeti a s klidem si počínati.

Já pak se obrátil k stařence slovy:

„Byla jste zdržena u dívky, kterou jsem péči vaší svěřil, dobrá matko, a rozumím již tomu, že jen tato péče vás zdržela od toho, co jste jindy tak rychle vykonávala. Nuže, jak se vede mé chráněnce?“

Stařena zavrtěla hlavou, a pohlížeje na čeledě ve dvoře, která se stále ještě s patrnou zvědavostí po nás ohlížela, čekajíc nepochybně, že stařenu za liknavost její před nimi notně vyplísním, odpověděla polohlasně :

„Před těmi otevřhuby neuslyšíte ode mne, mistře, ani slova, neboť sám budete povděčen tomu, když se ti pudivítrové co nejméně dovědí o tom, kdo nám v noci do domu přibyl.“

Pokynul jsem jen mlčky hlavou, souhlase s názorem své hospodyně, která již se do kuchyně obracela, očekávajíc, že i já ji tam bez prodlení budu následovati.

V tom se také nemýlila, neboť již jsem byl kvapně za ní, a když jsem dveře kuchyně za sebou zavřel, zvolal jsem pln nedočkavosti:

„Nuže, co jest s neznámou dívkou? Jest přece posud pod střechem mojí?“

„Vidím, že jste měl strach o ni, mistře,“ odpověděla stařena, pohlížeje na mne se zvláštním výrazem v oku; „chráněnka vaše neopustí tak brzo dům váš, neboť jen zde bude moci býti při životu zachována, který je ve chvíli této velice ohrožen.“

„Probůh, co pravíte?“ zvolal jsem v náhlém zděšení. „Hrozí jí nějaké nebezpečí na zdraví?“

„A vy se tomu divíte, mistře, po takové děsné chvíli, kterou ta ubohá dnešní noci zažila ? Je to dívka milování hodná a podle spanilého obličejte též nanejvýš šlechetná, která nemohla bez oběti snést tak smutnou zkušenost, jaké se jí ubohé dostalo

od toho hanebného světa tam venku! Leží v horečce, jako by se jí jižjiž chtěla smrt dotknouti, ale ještě jsem tu já, která ji dovede zdraví a životu navrátiti, aby se stala pýchou mojí.“

„Dík vám za tuto péči vaši o ni, dobrá ženo!“ zvolal jsem se skutečnou radostí a tiskl ruce stařeniny. „Pookapuji, že jen duše citlivá a čestná mohla býti takto dojata nočním útokem, jaký od zpustlých zhýřilců byl na ni učiněn. Však nyní vypravujte již, co se událo od té chvíle, kdy jsem vám ubohou chráněnkou svou byl odevzdal!“

„Musím se obmeziti jen na několik slov, mistře,“ odpovídala stařena chvatně a pohlédla na dveře, jež ke komoře její vedly; „musím se opět odebrati k ní, neboť především potřebuje mé pomoci, nemá-li se jí zhoubná ruka smrti dotknouti. Jest to dívka počestná, sirotek dobrých lidí z venkova, která před nedávným, jak mi dovedla ještě v noci vyprávěti, po smrti matky své přišla do Prahy ke strýci a k tetě, aby u nich přístřeší hledala, a ti, bezdětní jsouce, jako vlastní dítě ji přijali, takže pod střechou jejich nový domov našla, v němž se pokládala za šťastnou pro veškeren svůj další život. Však v bouři posledních dnů, kdy žoldnéři domy měšťanské vybíjeli, byl strýc její, jenž se loupežníkům se zbraní v ruce postavil, na smrt zraněn a za včerejší noci ráně smrtelné podlehl. Teta její padala proto z mdloby do mdloby a ubohá dívka, spěchajíc pro lékaře, aby jí pomoci svou přispěl, byla v ulici pronásledována tlupou zbojníků, z nichž jeden prý ji už dlouho znepokojoval, kdykoli vyšla z domu, a tak se dostala až k fortně, kde vy jste ji zachránil a pod svou střechu přivedl. Hned z prvních slov jsem v ní seznala prostou, ale šlechetnou mysl, která ji naplňuje nevroucnější vděčností k příbuzným jejím, a kdyby se nebyla za doby noční obávala nového pronásledování, byla by ještě v noci katovnu opustila a ke své opuštěné staré tetě nazpět spěchala; hned s prvním úsvitem denním chtěla tak učiniti, aby

povinnosti své k ní dostála, ale přepočetla síly své duševní i tělesné, neboť zachváčena jsouc po nedlouhé chvíli hlubokou mdlobou, nepřišla již k vědomí, a nyní se zdá, že horečka jí lomcuje, takže na odchod z domu našeho nelze jí pomyslit. Dopravila jsem ji na své lože, kde nyní v bezvědomí leží, chvílemi nesouvislá slova ze sebe vyřážejíc, takže stále kolem ní bdítí musím, což jediné bylo příčinou, že jsem vám tak dlouho nešla otevřít!“

Poslouchal jsem s hlubokým dojmem líčení toto a tázal se pak stařeny:

„Pokládáte stav její za nebezpečný? Jde o skutečnou nemoc?“

„Myslím, že zdravé a silné tělo její horečku přestojí,“ odpovídala hospodyně, „zvláště když jí bude všeliká péče věnována, a té se jí, ví Bůh, ode mne dostane, neboť ani sama nevím, proč jsem od prvního okamžiku k té nebohé dívce tak vřele přilnula a proč mne osud její tak hluboce dojíím.“

Musil jsem se v duchu přiznati, že totéž seznání také já byl v této hodině při sobě učinil, aniž jsem si mohl pravou příčinu toho vysvětliti.

Ovšem byla to již sama sebou událost nanejvýše neobyčejná, že cizí dívka hledala útulek i pod střechou katovou, a to vědomě, neboť byl jsem jí výslovně oznámil, že se byla rukou svojí kata dotkla a že ochranu vyhledává v katovně, již se každý jiný člověk vždy tak velice vyhýbal, aby předsudku o ztrátě cti nepropadl.

Tak věděla tedy, jaké následky by to pro ni mělo, kdyby pod střechou katovny v děsném postavení svém, v němž se minulé noci tak neočekávaně octla, pomoci hledala, a přece přes to se neštítla přijmouti přispění mé a zachrániti se v domě katově, kde jí v osudné chvíli ovšem jediná záchrana kynula.

Jak velice musila býti tudíž mysl její obavou naplněna, když

dovedla vzdorovat všem předsudkům světa, a jak naopak musila být přesvědčena, že pouze mým přispěním vyvázne z rukou podlých ničemníků, kteří ji o čest a snad i o život chtěli připraviti!

V očekávání tomto nebyla také zklamána, neboť unikla v posledním okamžiku nástrahám jí kladeným a byla zachráněna, ale zdaž si byla také vědoma toho, za jakou cenu se jí bylo této spásy dostalo?

Nyní ovšem nebylo lze s ní mluvit o děsném významu ceny této, když byla v bezvědomí a horečka smysly její spoutané držela, ale jak měla později k vědomí onomu být přivedena, že se zoufalým krokem svým sama vyhostila ze společnosti lidské?

Na to nenalézal jsem pro tu chvíli žádné odpovědi a musil jsem další vývin událostí dnešní noci osudu ponechat.

Stařena, která byla při tomto přemýšlení mém velikou netrpělivost najevo dávala, chtěla mne právě opustiti, aby se vrátila do komory své, kde cizinka na loži jejím odpočívala, ale zadržel jsem ji ještě kvapně, právě k ní:

„Jen slovo ještě a pak vás nebudu déle zdržovati v samaritánské službě vaší! Projevila snad, kdo byl strýc její, abych mohl bez prodlení další kroky ve věci této učiniti?“

„Vyrozuměla jsem ze slov jejích, že strýcem jejím jest nožír Barvínek v ulici Platnéřské, v jehož domě byli žoldnéři při loupení svém krutě řádili, takže se snad i dokonce vraždy na něm dopustili!“

„Mistr Barvínek jest mi znám a tuším, že byl na radnici jmenován mezi těmi, kteří se stali obětí vrahů, které jsem dnes ráno popravil. A teta její že taktéž nemocí jest stížena?“

„Zdá se, že též ona bude k obětem náležeti, neboť, jak jsem ze slov té ubohé dále vyrozuměla, opustila ji více mrtvou než živou, což také bylo příčinou, že o půlnoci dům opustila, aby z

koleje lékařské v Kaprové ulici některého magistra k ní přivolala.“

„Vyšlu hned jednoho z pomocníků do domu Barvínkova,“ pravil jsem po krátkém přemýšlení, „abych se dověděl, jak se tam věci mají a co nám dále s nebohou jest činiti.“

„Ale prozatím ať nikdo nezví, že je dívka pod střechou naší!“ zvolala stařena. „Proč bychom o tom světu dříve hlásali, dokud toho nebude nutná potřeba? Však víte sám, jak pošetilý svět hledí na toho, kdo v katovně útulek hledal, ba mistra popravního se dotkl a od hospodyně jeho se léčiti dával!“

„Neobávejte se ničeho podobného, dobrá matko,“ odvětil jsem chlácholivě, dobře rozuměje příčině starostlivosti její; „na ten čas se nikdo nedoví, že se net’ starého Barvínka pod střechu katovu dostala. Vy pak nyní již k ní spěšte a všecku péči svou jí věnujte, jako by tu o vlastní sestru mou běželo!“

Stará hospodyně pohlédla na mne při posledních slovech mých s jakýmsi zvláštním výrazem, ale neodpověděla již nic a vešla do své komory k nemocné dívce, kdežto já se odebral do komnaty své, abych meče, jichž jsem při dnešní popravě upotřebil, zase na místa jejich zavěsil.

Při tom nemohl jsem se zhostiti vzpomínky na noční výjev a na neznámou dívku, která byla nyní pod mou střechou, takže jsem se tomu chvílemi sám divil, že se mysl moje stále k jednomu a témuž předmětu navrací.

Asi po hodině vešel jsem opět do kuchyně, neboť byl jsem dychtiv zvěděti další zprávy o své chráněnce a hospodyně pořád ještě nechávala na sebe čekati.

Stála u ohniště, a jakmile mne do kuchyně přicházeti spatřila, již mi němým kynutím rukou dávala znamení, abych úplné ticho zachoval a kroky svými žádný hlomoz nezpůsoboval.

„Kterak se vede naší cizince?“ tázal jsem se hlasem

přitlumeným.

„Je v hluboký spánek pohřížena, který bohdá její zmalátnělé tělesné síly opět posilní.

„A horečka, které jste se ráno byla při ní obávala?“

„Stává se mírnější a bude podle všeho silnou tělesnou soustavou dívčinou šťastně překonána, takže snad ani k dalšímu vývinu nedojde. Ovšemže moje zázračná vodička proti horečce opět úlohu svou zázračnou při ní vykonala.“

„Lze ji nyní spatřiti ve spánku jejím ?“ tázal jsem se po chvíli.

„Proč po spatření jejím tak velice dychtíte, milý mistře?“

„Nu, přece jest mi třeba věděti, koho jsem před zlosyny nočními vysvobodil a koho pod střechou svojí hostím!“

Stařena pohlédla na mne opět se strany a úsečně odvětila:

„Však víte již ode mne, že je to děvče hezké a statné, které na svou čest tak velice dbalo, že i pod katovou střechou raději ochranu hledalo, než aby se bylo prostopášníkům všanc vydalo. To by vám mohlo dostačiti, mistře, ale jelikož vidím, že na svém úmyslu setrváváte, následujte mne k loži té ubohé, jejíž osud mne více nyní zajímá, než by při mé vlastní dceři tak bylo.“

„Na to bude dosti času pomýšleti,“ podotkl jsem, „až bude moci z lůžka povstati a sama o svém osudu rozhodnouti.“

„A dojdou-li z domu mistra Barvínka zlé pro ni zprávy ?“ namítla hospodyně.

„Kterak to myslíte?“ tázal jsem se rychle po těchto slovech.

„Nuže, zemřeli-li strýc a teta její, kam se obrátí tato ubohá potom?“

„Netřeba se hned nejhoršího obávati. A kdyby i tak se stalo —“

„Nuže, co dále, mistře?“ tázala se stařena, když jsem se byl náhle odmlčel.

„Pak jí nezbude než pod střechou naší zůstatí,“ odvětil jsem s jakousi váhavostí, neboť jsem nemohl ihned tomu věřit, že by další osud svůj připoutala k osudům opovrženého stavu katovského.

„Ba, také jsem již na to myslila, že jí vlastně jiného nezbude,“ mínila hospodyně; „neboť svět ji ode dneška za nečestnou bude pokládati a věru, že by ji snad již ani vlastní přátelé k sobě nepřijali.“

„Pravila jste, že mimo Barvínkovic manžely nemá nikoho již na světě,“ podotýkal jsem opět po krátké pomlčce.

„Tak mi pravila, a já jí každé slovo věřím, neboť to hodné děvče lháti neumí!“

„A potkalo-li strýce a tetu její skutečně neštěstí!“

„Pak bude ovšem samojediná státi ve světě a truchlý by byl osud její, kdyby měla přijíti mezi lidi, kteří by zvěděli, že byla u kata staroměstského útulek hledala.“

Zamyslíl jsem se opět, a když byla stařena chvíli u dveří komnaty své naslouchala, otevřela pak zlehka dveře a nahlédla dovnitř a potom mi kynula, abych ji následoval, neboť chorá dívka odpočívala na lůžku stařeninu v hlubokém spánku, ač chvílemi ozývaly se z prsou jejích bolestné stony a ruce časem v zimničním chvatu po peřině sem tam se pohybovaly.

Jinak však bylo zjevno, že nemocná nemá pro zevnější dojmy žádný smysl, jak tomu bývá u osob, o které se horečka pokouší, a tak nebylo se ani třeba obávati, že by ji příchod můj mohl ze spánku vyrušiti.

Nepřál jsem si na ten čas ještě ani, aby k vědomí přišla, ač jsem si příčinu přání takového nedovedl vysvětliti.

Zdálo se mi, že by pak tím rychleji opět katovnu opustila, a ve mně se přece ozýval jakýsi hlas, aby co možná nejdéle pod mou střechou vytrvala.

Hlas tento počal se nyní tím rychleji ozývati, co jsem byl do

komory vstoupil a líce chráněnký své na lůžku spatřil.

Ležela prostovlasá na podušce, a nezakrýval tudíž hlavu a z polovice i tvář její velký onen šat, ježž byla v noci na hlavě nesla a jenž ji takřka celou zahaloval, takže jsem podobu její vlastně ani nedovedl rozeznati.

A nyní viděl jsem před sebou dívku asi osmnáctiletou neb dvacetiletou, ježž pravidelné rysy obličejje činily ji skutečně velmi půvabnou, zvláště ale proto, že tváře její byly nachem zbarveny.

Dlouhé vlasy plavé barvy vinuly se jí po obou stranách obličejje, k jehož bělosti se velmi případně hodily, a rovný táhlý nos i malinové rty doplňovaly vnady hebkého tohoto obličejje, byť i nyní bylo na něm stopy vnitřní bolesti zříti.

Ruce dopola obnažené byly oblého tvaru a taktéž bílé, takže bylo viděti, že dívka tato není ze stavu nejnižšího a že se asi nikdy poddanskou prací na poli neb ve chlévě nezabývala.

Příznávám se, že příznivý dojem, ježž byla na mne již v noci způsobila, byl nyní zdesateronásoben a že se ve mně tím více vzrůstal neznámý dosud pocit, který mne ode dnešní půlnoci bezděčně nutil, abych se v duchu s krásnou chráněnkou svou obíral a při tom zase jen s obavou na tu chvíli pomníval, kdy měla zase dům můj opustiti.

V okamžiku tomto vysvětlilo se mi pojednou přání moje, kterému jsem do té chvíle nebyl v plném rozsahu rozuměl — já byl do této cizí dívky zamilován, já byl k ní od prvního okamžiku, kdy jsem ji byl spatřil, poután citem milostným, a nyní jsem také již plnou měrou porozuměl tajemnému hnutí vnitřnímu, které mne blahou nadějí, ale také zároveň obavou naplňovalo, zdaž tento předmět své první lásky také již v nejbližší chvíli navždy neztratím.

Či nebylo více než pravděpodobno, že dívka, až k plnému vědomí svého postavení přijde, až sezná, že je pod střechou

opovrženého kata, okamžitě opustí dům můj, jenž každého příhanou stíhal, kdo byl v něm útulek hledal a s domácností katovou blíže se stýkal ?

Mohlo-liž se od ní očekávati takové sebezapření, že by osud svůj kdy spojila s mužem sniženého stavu, proti němuž sice v posledních letech staré předsudky byly se již valně zmírnily, ale který stále byl ještě mimo ostatní společnost lidskou stavěn a s jehož příslušníky se zejména ženské pohlaví do žádného bližšího styku nechťelo dostati?

Myšlenky tyto vířily divoce mou hlavou, když jsem na vlnadnou dívčinu pohlížel a každým okamžikem cítil v sobě vášeň svou k ní vzrůstati.

Také stará hospodyně s jakýmsi zvláštním výrazem pohlížela na vzrušení moje, pak ale jako sama k sobě se usmála a lehce hlavou pokynula, což mi mohlo býti svědectvím, že také ona náhlému citu mému, jak se zdá, rozumí, že však též ona jej sobě vysvětluje, neboť právě ona v každém slově chválou neznámé dívky překypovala a za vzor pohlaví svého ji vyhlašovala.

Já však hleděl utajiti před ní své pocity, jež mne při pohlížení na lehou chráněnkou mou ovládaly, a tak tvářil jsem se co možná lhostejně, a vrhnuv ještě poslední pohled na spící dívku, opouštěl jsem opět lehkým krokem komoru a za chvíli vrátila se také stařena zase do kuchyně, právě ke mně:

„Klidný spánek tento ji znamenitě posilní, a až jí, jakmile se ze sna probudí, opět podám zázračné kapky isvé proti horkosti, bude bohdá již tak dalece zotavena, že bude lze s ní mluvit. — Nuže, nemluvila-liž jsem plnou pravdu, že je to dívka hezká, pro kterou by se mužský snadno mohl zfantiti a jí hned při prvním spatření srdce své věnovati?“

Pohlédla na mne sivýma očima svýma zase tak tajemně, jako by chtěla ve vnitru mém čísti, pročť já s líčenou

lhostejností odvětil:

„Ano, je to děvče skutečně hezké, jakýchž málo jsem byl dosud viděl, a podle výrazu obličeje jejího zdá se i hodným a šlechetným děvčetem, které svou čest panenskou za nejdražší poklad považuje.“

„Tak, tak, jak jsem i já už pravila,“ přisvědčovala horlivě stařena; „co jsem od ní dosud byla slyšela, všechno svědčí o jejím dobrém a šlechetném srdci. Věru, že šťasten bude muž, který dovede si srdce její získati, a kdyby náležela ke stavu našemu, nevěděla bych o vhodnější a spolu krásnější nevěstě pro svobodného kata staroměstského, jenž také již brzo bude musít se po žínce ohlédnouti!“

„Jste žvatlavá ženská a jako všechny zkušené matrony ráda svádíte sňatky,“ odvětil jsem ledabyle a odvrátil se k oknu do dvora vedoucímu, abych ukryl rozpačitost, jež se mne při prostorekých slovech jejích zmocnila.

Na dvoře viděl jsem přicházeti pomocníka svého, jenž byl vyslán do domu Barvínkova, aby se o osudu nešťastných manželů bližší zprávy dověděl.

Pokynul jsem mu oknem, aby do kuchyně vešel, aby též hospodyně mohla sdělení jeho vyslechnouti a podle toho další chování své k nemocné dívce zařídit.

„Nuže, co jsi vyzvěděl, hochu?“ zvolala stařena netrpělivě vstříc příchozímu.

Také já se k němu pln nedočkavosti a zvědavosti obrátil.

„Zlé zprávy přináším, mistře,“ pravil mladík obvyklým hlasem, ježž bylo lze i skrze zeď zaslechnouti.

„Mluv zticha, neotesaný člověče!“ zakřikla jej však přitlumeným hlasem hospodyně. „Nejsme, bohudík, hluší, a proto již jen šeptem vypravuj, co jsi v domě mistra Barvínka vyzvěděl.“

„Mistr Barvíněk nebude již chleba jísti,“ sděloval mladík,

sníživ co možná hlas svůj; „zemřel na své rány, kterými ho byl jeden z popravených zlosynů pochroumal, a dnes po půlnoci vypustila též žena jeho ducha z lítosti prý nad smrtí manželovou.“

„Probůh, tedy se mé tušení splnilo!“ zaúpěla stařena a s bolným výrazem v oku na dveře komory své pohlédla, jako by ležící tam dívce chtěla pohledem tímto soustrast svoji projevit.

Také já byl hluboce dojat zprávou touto, ale zároveň se přiznávám, že mi v jednom ohledu byla skoro vítána, neboť poskytovala mi o jednu naději více, že chráněnka moje v nynější úplné opuštěnosti své snad tím spíše bude k domu mému poutána, když ve světě žádného útulku již míti nebude.

Byl to pocit sobecký, ale já nemohl cit svůj zapřít, jenž mi takto splnění přání mého již mnohem dosažitelnějším líčil.

„Právě vynášeli obě mrtvá těla,“ pokračoval mladík ve své zprávě dále, „z domu do umrlčí komory, neboť v domě Barvínkově není nikoho, kdo by se o počestný pohřeb jejich staral, neboť jediná schovanka jejich v noci náhle z domu zmizela, a sousedé mají o ní za to, že ze zoufalství nad úmrtím strýce svého a tety své, kteří prý byli jedinými příbuznými jejími, smrt ve Vltavě hledala, neboť nikde prý po ní ani stopy není. Tak se musí obec sama o pohřeb starati a pan rychtář po odnesení mrtvol také příbytek mistra Barvínka zapečetil, že tam nikdo již přístup nemá.“

Pohlédli jsme s hospodyní na sebe po sdělení tomto, jako by nás byla tatáž myšlenka v okamžiku tomto naplňovala.

Ubohá chráněnka naše byla nyní samojediná ve světě a bez veškeré ochrany a vyhlídky na živobytí, neboť bylo nám známo, že mistr Barvínek nepatřil k zámožným, a tedy že pozůstalost jeho, byť i jediné příbuzné jeho byla přičena, přece k výživě a k zabezpečení dalšího osudu jejího nedostačovala.

Byla tedy odkázána na pomoc cizí, a kdež by ji mohla v

osudné chvíli této spíše nalézt než pod střechou mojí, kde se jí už útulku a ochrany dostalo ?

Hospodyně vzdychla si hluboce a pravila jako sama k sobě:

„Bůh buď těm ubohým milostiv! Hle, tak blízký jest člověk v divokých časech těchto smrti, že ráno vstává neví, zdali zase v noci živ a zdrav na lůžko ulehne!“

Sepjala ruce na prsou a šeptala krátkou modlitbu za ty dvě nešťastné oběti pychu žoldnéřského, které tak neočekávaně byly se musily se životem rozloučiti.

„Můžeš jít, hochu,“ pravil jsem k mladíkovi; „pohlédni se pak ještě dnes i zítra, kdy pohřeb obou ubohých Udí bude konán, neboť dojíám mne osud jejich proto, že smrt jejich byla také již na vrahovi rukou mojí pomstěna.“

Mladík opustil kuchyni a já potom kázal stařeně, aby zatajila děsnou tuto zvěst před nemocnou dívkou na tak dlouho, dokud ji bez poškození zdraví svého nebude moci vyslechnouti.

Napomenutí tohoto nebylo vlastně třeba, neboť stařena tak pečlivě se starala o chráněnkou mou, že mně každého dne, kdy jsem se poptával na stav její, dávala zprávy vždy potěšitelnější.

„Zanedlouho již bude moci lůžko opustiti,“ pravila mi asi po čtrnácti dnech.

„A pak i katovnu navždy opustí!“ doložil jsem jaksi utajeným hlasem, neboť nechtěl jsem dáti vnitřní své pohnutí najevo.

Stařena však zavrtěla hlavou a se zvláštním jakýmsi výrazem na mne pohlédla.

„Toho se neobávejte, mistře; ta ubohá byla radostí unesena, když jsem jí sdělila, že může i nadále nalézati útulek pod střechou vaší, když po smrti jediných příbuzných svých nemá již žádného domova, a neví tudíž, kam v neznámém městě kroky své obrátiti. Jakmile bude moci práh překročiti, bude první chůze její k vám, aby vás o další přístřeší prosila v domě,

kde ticho a pokoj na ni lépe působí než v domě strýce jejího.“

Cítil jsem, že se mi všechna krev žene do lící při těchto slovech, která i poslední obavu moji rozptýlila, že by chráněnka moje mohla dům můj opět opustiti.

„Ale zdaž ví, pod čí střechou je?“ namítl jsem ještě.

„Ba právě, to bylo první, nač se z děsné oné noci upamatovala, když opět k plnému vědomí přišla. Byla ovšem chvíli zaleknuta, ale když jsem jí pověděla, že nemá již žádného domova a že strýc i teta její jsou už po čtrnáct dní pohřbeni, bylo již jen jedinou touhou její, aby směla v tiché katovně naší zůstatí a do hlučného zlého světa již se nevraceti.“

„Pak řekněte jí, dobrá matko,“ pravil jsem pln vnitřní radosti k hospodyni, „že tak dlouho může pod střechou mojí dlíti, pokud se jí bude líbiti. Myslím, že vám ochotně bude při hospodářství k ruce, ač docela nesmí za pouhou služebnou býti pokládána.“

„Chraň Bůh, abych jí nějakou těžkou prací ukládala,“ odvětila stařena, „k té ona také není stvořena, ač se mi ke všeliké službě nabízela, jen aby mohla v katovně zůstatí.“

V několika dnech potom vstoupila do mé komnaty dívka, v obličejí zapýřená a se zrakem sklopeným, která mne zjevem svým skutečně překvapila.

Byla to chráněnka moje, ale jak zcela jinak vypadala nyní než v oné noci, kdy byla všechna bytost její vzrušena!

Byla sice ještě poněkud zesláblá a po nemoci své měla pleť průhlednou, ale plný klid, jak se zdálo, již naplňoval vnitro její.

Vřelými slovy děkovala mi za pomoc jí poskytnutou a za přístřeší, žádajíc mne, aby, jsouc nyní opuštěna od světa veškerého, mohla i další život svůj v domě mém jako služka trávití.

Chopila se při tom ruky mé, kterou já jí však rychle vytrhl pravě:

„Víte-liž pak, koho se dotýkáte, ubohá dívko?“

„Vím, že kat staroměstský mne zachránil a zachoval čest moji, tudíž jí také pozbyti nemohu, dotknu-li se vřele ruky jeho, abych mu svoji vděčnost najevo dala!“

Pohlížel jsem všecek udiven na dívku, u níž bych nebyl takovouto statečnost a odhodlanost předpokládal.

„Vy tedy nesdílíte předsudky světa proti mému sníženému stavu?“ tázal jsem se, hledě jí do očí a ruku její rovněž vřele tiskna.

„Zlý svět, jenž mne oloupil o poslední milé duše a učinil mne sirotkem, jenž mne chtěl oloupiti o klenot dívce nejdražší, ten neváží již nic u mne a nechci o něm už nic věděti! Dopřejte mi přístřeší a já chci býti vaší věrnou služkou!“

Pokynul jsem jen mlčky, že svoluji rád k žádosti její, a od této chvíle měla katovna staroměstská o jednu obyvatelku více.

4.

Nová poprava důstojníků císařských.

Pomocníci moji prý po celou dobu, kdy chráněnka moje Anežka — takové bylo křestní jméno její — byla k lůžku poutána, dávali velikou zvědavost najevo, aby se dověděli něco bližšího o nové obyvatelce katovny, ale stará hospodyně dovedla je udržeti v patřičné vzdálenosti, a tak mohli jen hádati, kdo asi neznámá dívka jest, ale nenapadlo jim tušiti v ní zmizelou schovanku zabitého mistra Barvínka, o níž s ostatním sousedstvem měli za to, že v zoufalství svém skutečně hledala smrt ve vlnách Vltavy.

A když Anežka konečně povstala a já ji do své domácnosti jakožto pomocnici staré hospodyně uvedl, zjednal jsem jí také u čeládky ostatní patřičný respekt, takže nikdo na ni křivým okem nepohlédl.

Naopak sledovali ji, kdykoli se na dvoře objevila, jak jsem dobře pozoroval, žádostivými zraky, neboť musila se Anežka každému, kdo ji spatřil, zalíbiti, jako se to bylo též u mne stalo.

Ale přece mi to nebylo příliš milé, když chasníci se domnívali, že jest jim v chráněnce mé služebnou jim rovnou spatřovati, a proto jsem staré hospodyně uložil, aby Anežky co nejméně v ostatním hospodářství užívala, tak aby s ostatní čeládkou jen v nejnutnější styky přicházela.

Stařena přisvědčila mi na toto přání moje a doložila, že už od počátku dbá na to, aby Anežka zůstávala jen v kuchyni a v komoře, kde dosti domácí práce nalezne, tak aby podle přání vlastního stále mohla býti zaměstnávána.

„Ta ubohá musí teprve přivykati odloučenému životu v katovně,“ pravila stařena, „a proto ji držím co nejvíce v ústraní, aby snad jednou nelitovala toho, že u nás ochranu a útulek

hledala.“

„To bych si také nepřál,“ dodal jsem horlivě, „a proto držte jen Anežku ve vzdálenosti od čeledínů a v domě necht’ požívá takové volnosti, jako by zde sama paní byla.“

„Nu, a nemohlo by se tak jednou skutečně státi?“ zvolala stařena s úsměvem. „Vám, mistře, bude brzo třeba mladší hospodyně a nač byste běhal po venkovských katovnách po nevěstě, když vám ji Pánbůh sám přímo do domu uvedl? Anežka je mimoto hezké a údobné¹ děvče, a když se již jednou k tomu rozhodla, že zůstane pod střechou katovou, pak zajisté ráda by přijala ruku tak proslulého mistra popravního, jakým vy jste, když byste ji vůbec o ni požádal.“

„Mluvíte zase do větru, stará žvatlalko!“ přerušil jsem řeč její, ale přece jsem ji rád poslouchal, neboť přicházela tu vstříc vlastnímu mému tajnému přání, které se každým dnem vždy mocněji k tomu neslo, abych mohl Anežku svou ženou zváti.

Zkušené oko stařenino bylo zajisté tyto city při mně poznalo, a snadno si tedy mohla plán vymysleti, že by z nás dvou mohl se párek státi, když se nám žádné překážky v cestu nestaví.

Proto také tak horlivě o spojení tomto při každé příležitosti se vyslovovala, nic nedbajíc mých káravých slov, neboť dobře tušila, že mi nejdou příliš od srdce a také nejsou přísně míněna, naopak že úsudky její v té věci s netajeným potěšením poslouchám.

Tak mluvilo se průběhem času mezi námi oběma o možném tomto svazku manželském vždy častěji a opravdověji, takže jsem se konečně osmělil i k tomu, že jsem vyzval stařenu, aby hleděla v tom ohledu smýšlení Anežčino vyzkoumati, leč způsobem takovým, aby dívka sama nic netušila, co jsme o ní byli dosud mluvili a jak jsme o jejím osudu rozhodovali.

¹ údobný = půvabný (zastaralé).

„O to se nestarejte, mistře,“ odtušila hospodyně a máchla sebevědomě rukou v povětrí; „podobné věci jsou nám zkušeným matronám velmi běžné, a zejména dovedeme srdce i ledví mladých děvčat tak důkladně prohlédnouti, že nám ani nejtajnější záhyb srdce jejich tajný nezůstane. Ale opatrně se musí v takové věci jednati, aby holubička nebyla snad zaplašena a mysl její na jinou stranu obrácena.“

„To vám také především na srdce kladu,“ doložil jsem rychle, „věc nemá nikterak na spěch; a čím více si Anežka u nás zvykne a se životem naším se seznámí, tím spíše pak dovedete ji k nám navždy připoutati. Jsem té hodné dívce skutečně nakloněn a již jsem dosti poznal tichou a zbožnou mysl její, skromné chování a lásku ke spořádané domácnosti, že mohu si přát, aby se stala družkou mého života.“

„Jest u nás spokojena, jak prý kdy jen byla u tety své,“ pravila stařena, „i dává každé hodiny vděčnost svou najevo, že jste jí nejen útulek v sirobně její poskytl, ale i tak ji chováte, že se za žádnou služebnou osobu považovati nemůže. Která pak služebná by se jí také mohla vyrovnati, když ta dobrá dívčice nejen veškeré práci domácí rozumí, ale i čísti a psáti dovede, a když jsem jí řekla, že máte knih a kronik plnou truhlici, zasvítily jí oči radostí a seznala jsem hned, kterak by ráda prázdné chvíle své vyplnila čtením, kdybyste jí některou z těch knih svých do ruky dal.“

„Aj, to se mi líbí u ní tím více, že má podobné vědomosti, které u dívek tak zřídka nalézáme,“ zvolal jsem se skutečným potěšením nad tím, že Anežka také v tomto ohledu nad jiná děvčata věku svého vyniká; „hned vyhledám několik knih pro ni se hodících a vy jí je podle příležitosti odevzdejte.“

„Vidím ji už,“ dodala hospodyně s vyjasněnou tváří, „jak se bude radovati nad touto pozorností vaší! Mně pak, staré ženě, bude moci vypravovati, co v knihách těch čtla, a tak nám zase

mnohá hodinka vesele ujde, v níž na ostatní svět zapomene!“

V několika dnech potom děkovala mi Anežka vřelými slovy, že i knihami může se v domě mém zabývat, a také hned nejbližšího nedělního odpoledne čtla staré hospodyně z jedné kroniky, o jejímž obsahu pak obě ženštiny horlivě rozmlouvaly, názory své vyměňující a vždy více sobě se nakloňující.

Tak uplynulo několik neděl, za kteroužto dobu Anežka vždy více v katovně zdomácněla a často se pronášela, že nikdy již nechce po ostatním světě toužiti.

Takovéto projevy její činily mne nanejvýše šťastným, neboť již jsem byl přesvědčen, že nepohrdne také mou láskou, až ji o ruku její požádám, aby se stala manželkou mojí, a tudíž i paní v domě mém, kdež dosud aspoň před ostatními domácími lidmi přece jen podřízené postavení zaujímal.

Ona pak musila již poznávat, kterak ji návidím a všecku pozornost jí věnuji, jak by to nebyla ani mohla si vysvětliti, kdyby v jednání mém nebyla pravou příčinu poznávala.

Tu a tam prohodila i stará hospodyně mnohé slovíčko, které by jí bylo musilo oči nad pravým stavem věcí otevřít, a přece nedávala žádné plachosti neb nedůvěřivosti místo, když nemohla býti již v pochybnosti o tom, jaké city k ní chovám, leč také se neprozradila ni slovem ni hnutím, že by chtěla z těchto mých citů kořistiti, což tím více uznání mé vyvolávalo a vždy k větší vážnosti její povahy mne donucovalo.

Ba jednou se pronesla, jak mi stará hospodyně s nelíčenou radostí oznamovala, že zůstává Pánu Bohu, jak sni a s osudem jejím dále naloží, a že, když to vůle boží bude, nikdy již katovnu staroměstskou neopustí, dokud já jí v ní přístřeší budu poskytovat.

„Tak jen učíňte již první krok se své strany, mistře,“ vyzývala švitořivá stařena, „a dá Pán Bůh, že brzo budeme v

katovně veselku slaviti.“

„Jste příliš rychlá, dobrá matko,“ odpověděl jsem s úsměvem, neboť mne její zpráva skutečně potěšila; „ale právě v těchto časech budu v krutém řemesle svém zase mnohonásobně zaneprázdněn, a tak hodlám v té věci vyčkati zase klidnějších dnů, až bude po veliké exekuci, která se opět na Hradčanech připravuje.“

„Pro Pána Boha,“ zděsila se stařena, „což není ještě toho krveprolévání dosti, jehož jsem za posledních let už tak mnoho zažila? Padá lidí v té ukrutné vojně se Švédy již na bojištích do tisíců a ještě meči katovu se nové oběti na pospas dávají?“

„Ano, schyluje se zase k hromadné popravě zpronevěřilých důstojníků a vojáků,“ odpověděl jsem, „neboť bylo mi již na radnici oznámeno, že mi nastane opět veliká práce, za kterou se budu museti též do města Rokycan vydati; a tak uznáte nyní sama, že nemohu na ten čas mysliti na své vlastní věci domácí, a proto i já, jako to dobrá Anežka činí, zůstavuji vše Pánu Bohu, že vše k dobrému pro nás obrátí. Mimoto nebude mi na škodu, když budu ve své truhlici míti o několik set kop grošů více, které mi jakožto ženichovi dobře poslouží.“

„Nuž, tak buď vše Pánu Bohu poručeno,“ dokládala hospodyně, „ale jen ať se potom, až se z Rokycan vrátíte, chopíte věci rychle za pravý konec, aby ještě v masopustě byla veselka slavena.“

„Prozatím však zůstane vše mezi námi,“ kázal jsem ještě horlivě stařeně, „neboť nechci, abyste mne v něčem u Anežky předešla; beze všeho nucení chci ji za ruku její požádati a od ní slyšeti, zda mi ji z dobré vůle a z pravé lásky hodlá podati.“

„Bůh ví, že budete dobře přijat, mistře; já jazyk svůj budu pěkně za zuby držeti, abych si přízeň vaši udržela.“

„Však nebude vám to bohdá na škodu, když se takto podle vůle mé zachováte.“

Stařena zakývala s vděčným pohledem hlavou a opustila mne, ač jsem byl přesvědčen, že jí bude velice za těžko, aby mlčení jí uložené zachovala.

Já jsem pak již v několika dnech potom byl od pana městského písaře vyzván, abych se hotovil k odjezdu do města Rokycan, kde prý mne bude nejspíše tak tuhá práce očekávat, jak ji ještě žádnému katovi ve veškerém království Českém nebylo podniknouti.

Tuto pak musím se o tom obšírněji zmíniti, co zavdalo příčinu k tak nevídané exekuci katovské v Čechách, jak jsem se o tom později od lidí a pak i z novin o té věci tištěných dověděl.

Kdežto v Čechách již ode dvou let nebylo žádného nepřítele, bylo v Říši pořád ještě krutě válčeno, neboť byl Švéd na jaře roku 1642 zdvihl novou vojnu proti císařským a chystal se opětně do zemí koruny české vedrati a zanést sem pochodeň válečnou.

Generál švédský hrabě Torstenson vpadl s velikým vojskem do našeho Slezska a porazil tam císařské u města Svídnice, čímž mu byla cesta do Moravy otevřena. Tam dobyl pevného města Olomouce a byl by snad až do Rakous pronikl, kdyby se nebyli císařští, kterým nyní sám arcivévoda Leopold velel, v Sasku hrozivě proti ostatním sborům švédským pod generály Königsmarkem a Wranglem postavili a jim záhubou hrozili, než by jim generál Torstenson mohl z Moravy ku pomoci přispěti. Nebezpečí toto přinutilo Švédy k rychlému ústupu z Moravy, takže přichvátali k městu Lipsku, ještě než císařští byli na tamní švédské vojsko udeřili.

Arcivévoda Leopold postavil se nyní proti Torstensonovi, aby jej k bitvě přinutil dříve, než by mu nový švédský sbor pod generálem Guebrandem ku pomoci přispěl.

Torstenson, ač měl v armádě své o několik tisíc mužů méně

než arcivévoda v armádě císařské, postavil se přece k bitvě, v níž by zajisté byl přesile podlehl, kdyby na naší straně byli všichni důstojníci povinnost svou konali.

Toho však bohužel při armádě císařské nebylo, a tak arcivévoda utrpěl zbabělostí a zradou několika plukovníků a pluků jejich od slabšího Švédy tak krutou porážku, jak tomu v té dlouholeté krvavé válce nynější snad ještě nebylo.

Osudná tato bitva strhla se dne 2. listopadu 1642 u saského města Breitenfeldu, kde se byl generál Torstenson v dobrém postavení sešikoval a útok císařských očekával.

S počátku císařští vyhrávali, neboť pěší pluky Švédům veliké ztráty způsobovaly a z postavení jejich je vytiskovaly, takže, kdyby jim byla též jízda v pravý čas přispěla, byli by zajisté slavného vítězství nad Torstensonem dobyli.

Ale právě jízdné pluky zachovaly se velmi nestatečně, ba pluk Madlungův, jenž se skládal z valonských jezdců, obrátil se k útěku z bitvy a tím strhl s sebou též ostatní jízdu, takže pěchota žádné pomoci proti Švédům nedostala a obnoveným útokům jejich více odolávat nemohla. Ano, když pěšáci viděli, kterak pluky jízdní zbaběle z bitvy utíkají, odhazovali též oni zbraň a dali se Švédům zajmouti.

Nepřítel, vida tuto nekázeň v řadách císařské armády, vrhl se s plnou zuřivostí na pravé křídlo, které bylo potřeno neb zajato, a tím vítězství ve prospěch Švédů obráceno. Ukořistil na bojišti generál Torstenson čtyřicet šest děl, skoro dvě stě praporů a standart, válečnou pokladnu arcivévody Leopolda i vojenskou jeho kancelář, kdežto dvě třetiny císařské armády byly buď pobity, neb zajaty.

Generál Piccolomini, jenž vedle arcivévody byl vrchním velitelem vojska, zachránil se asi s 1500 mužů, jinak by též on byl v zajetí švédské upadl.

Ještě štěstí bylo, že vítězný generál Torstenson

nepronásledoval prchající zbytek císařské armády, sice

Paměti katovské rodiny. II. — ti. by z ní ani jediný muž nebyl zbyl. Obrátil se k městu Lipsku, aby ho na císařských dobýval, ale to se mu teprv po čtyřech nedělích vzdalo a musilo velké výpalné složit.

Vítězství Švédů u Breitenfeldu bylo tudíž úplné, neboť armáda císařská byla nadobro rozprášena a město Lipsko ztraceno, takže Sasko bylo nepřátelům opět zcela otevřeno, ba i pochod do království Českého byl úplně volný.

Takováto porážka musila ovšem býti na straně císařské hluboce pociťována, a proto si arcivévoda Leopold umínil, že všechny zbabělé a zpronevěřilé důstojníky potrestá, a zejména že pluk Madlungův, jenž byl dal heslo k útěku, dá nejkrutějším způsobem potrestati.

Pluk tento byl do zimních kvartýrů poslán do Čech a ležel v Rokycanech, kdežto ostatních šest pluků jízdních bylo v jiných krajinách kraje plzeňského rozloženo.

V Praze pak byl na Hradčanech zřízen soud vojenský, aby vyšetřoval vinu zpronevěřilých důstojníků i celého pluku Madlungova, a soud tento si počínal tak rychle, že jsem již dne 25. listopadu byl od pana městského písaře vyzván, abych se neodkladně odebral do města Rokycan, kde mne očekává obrovská ona práce, o které prý byl už jednou se mnou mluvil.

„Snad nebudu celý pluk popravovati,“ prohodil jsem s úsměvem na tato slova jeho.

„Aspoň notnou jeho část,“ pravil pan písař; „v Čechách jsme o podobné popravě ještě nikdy nebyli slyšeli.“

„Což jest celý pluk k smrti odsouzen?“ divil jsem se.

„Ano, soud vojenský pronesl rozsudek smrti nad veškerými vojíny a důstojníky jízdního pluku Madlungova, jak jsem se právě od písaře soudu vojenského dověděl. Poněvadž však dva tisíce mužů nelze přece tak snadno na onen svět pomoci

oprátky dopraviti, byla od Jeho Milosti pana arcivévody Leopolda dána pluku milost v tom směru, že má každý desátý muž býti popraven. Tak dostane se vám práce, jakou vám opravdu ještě nebylo vykonati, a bude dobře, vezmete-li tři nebo čtyři holomky své s sebou, aby vám ve věšení dragounů Madlungových pomáhali.“

„Z mých lidí není ještě nikdo dostatečně vycvičen k tomu, aby mohl samostatně popravu vykonávat,“ odvětil jsem, „a proto musím celou exekuci vykonati samojediný, když v Rokycanech žádného kata nemají, který by mi v obrovské práci této přispěl.“

„Zato však zůstane veškeren výdělek z popravy té ve vaší kapse, mistře Hanuši,“ prohodil s významným úsměvem pan písař a také já se musil usmáti, vzpomenuv si na to, kterak též já toužil po tak nenadálém rozmnožení majetku svého, jemuž jsem byl také již účel jeho ustanovil.

„Nikdo z lidí nepohrdne dobrým důchodem,“ dodal jsem ještě; „ať jen rokycanští páni nenechají účet můj tak dlouho ležeti, jako se jiným soudruhům mým ve venkovských městech obyčejně stává.“

„Toho se v případě tomto nemusíte nikterak obávat, mistře Hanuši,“ pravil pan písař, „neboť obec rokycanská nemá tehdaž s exekucí vojenskou co činiti a vy budete vyplacen od soudu vojenského na Hradčanech za vykonanou popravu. Vždyť budou, jak jsem slyšel, též v Praze uvěznění důstojníci, kteří jsou ke smrti mečem odsouzeni, na popravišti zdejšími sťati a ze zabaveného jmění jejich uhradí se výlohy procesu jejich, a tudíž i taxa popravního mistra.“

Poděkoval jsem panu písaři za sdělení toto, jsa tomu rád, že mi nebude s pány konšely rokycanskými jednati, a konal jsem ihned přípravy k odjezdu svému do Rokycan, abych se neprodleně mohl na cestu vydati.

Na vůz byly naloženy všechny potřebné nástroje, a zejména provazů vzal jsem dostatečný počet s sebou, neboť prostí žoldnéři k smrti odsouzení měli vesměs smrt oprátkou vytrpěti.

O polednách bylo vše připraveno a já se rozloučil s hospodyní a s Anežkou, jimž jsem hospodářství své svěřil, žádaje je ke konci, aby na mne v modlitbách svých pamatovaly, pokud z katovny vzdálen budu.

„Bůh vás provázej, pane a mistře můj,“ pravila Anežka se sklopenýma očima a zardělými líci; „budu při každé modlitbě na dobrodince a ochránce svého pamatovati, jak mi to vděčnost káže.“

„Děkuji vám, dobrá Anežko, za přátelský úmysl váš,“ pravil jsem a podal jí ruku, vřele ji stisknuv; „také já budu na vás vzpomínati a Boha prositi, abych vás při návratu mém opět zdrávu a spokojenu pod střechou svojí nalezl.“

Též ona stiskla mi ruku a pozdvihla ke mně oči, v nichž jsem spatřoval výraz oddanosti a upřímnosti, takže bych ji byl v radosti své nejraději k sobě na prsa přivinul, kdyby nebyla bývala přítomna hospodyně, před níž jsem nechtěl nával citů svých prozraditi.

Ve čtvrt hodině potom jsem odjížděl se dvěma pomocníky z Prahy a dal jsem se po plzeňské silnici k Berounu a dále k Rokycanům, kam jsme až pozdě v noci dorazili.

Již daleko před městem zastavila mne na silnici jízdní stráž vojenská o dvou mužích, která se mne vyptávala, kam jedu a co mne do města vede.

Když pak jsem stav svůj prohlásil a žádal, aby můj příchod byl velitelovi vojska císařského oznámen, pozoroval jsem patrně, jak byli rejtaři velice překvapeni a něco mezi sebou hovořili, čemuž jsem porozuměti nemohl.

Konečně mi jeden z nich oznámil, že to musí býti dříve plukovníkovi ohlášeno, aby mi další cestu do města povolil, a

potom jeden z rejtarů ujížděl nazpět k městu a teprve za dobrou hodinu se vrátil se vzkazem, že má mne do pohodnice rokycanské provoditi, kdež mám další rozkazy plukovníkovy očekávati. Promluvil pak cosi opět potají se soudruhem svým a pak vyzval mne, abych jej dále následoval.

Čím blíže jsme k městu přijížděli, tím více vojska jsme při záři četných ohňů strážních po obou stranách silnice spatřovali a rzaní i dupot koní v dlouhých řadách ke kolům přivázaných byly svědectvím, že zde několik pluků jízdních ležeti musí táborem, tak jako by veliká část císařské armády byla kolem Rokycan shromážděna.

Konečně jsme zahruli se silnice stranou a jeli zlou cestou polní v levou stranu, až jsme před chatrným stavením zastavili, z jehož dvora nás divý štěkot několika psů uvítal.

Jezdec zabušil na dveře domku a v těch se objevil muž s hořící loučí v ruce, aby se po příčině této návštěvy noční tázal.

„Zde jest pohodnice rokycanská,“ pravil jezdec ke mně, „zde budete další rozkazy pana plukovníka našeho očekávati!“

Potom obrátil koně svého zase nazpět k silnici a zakrátko ztratil se v noční tmě, která již veškeré okolí zahalovala.

Obrátil jsem se k pohodnému a prohlásil se mu jakožto kat Starého města pražského, a že u něho dnešní noc mám ztráviti.

Pohodný vyjasnil tu pojednou zasmušilý dosud obličej, kopl psy, kteří povoz můj obskakovali, a zahrnav je do dvora, vítal mne pod střechu svou, dokládaje, že se návštěvy takové nenadal, a tudíž mne nebude moci tak pohostiti, jak by na tak vzácného hosta náleželo.

„Nedělejte si v tom ohledu žádných starostí, milý brachu,“ pravil jsem, seskočiv s vozu; „vezu si s sebou potřebné zásoby potravy i nápoje pro sebe i pro své lidi, a bude-li třeba, dovedu i na voze přespati.“

„To by bylo hezké, abych popravního mistra Mydláře

nechal pod širým nebem přenocovati!“ zvolal pohodný přátelsky. „Upravím vám své vlastní lože, mistře, a také pro lidi vaše nalezne se již koutek v domku mém!“

„Jeden z nich zůstane na voze, na němž jsou nástroje moje,“ odtušil jsem, „a tak jen o dva noclehy jde, pak o koně, aby někam do stáje přišli; také pro ty mám dostatečné píce s sebou.“

„Musí státi ve dvoře pod kůlnou,“ pravil pohodný, „neboť o nějaké stáji není v pohodnici rokycanské ani řeči. Obec naše o mne, sníženého člověka, velmi zle dbá.“

„Však také nic více od vás nechceme,“ podotkl jsem, kázaje jednomu z pomocníků svých, aby koně vypráhl, pod kůlnu je postavil a pící opatřil.

Druhý pak vyňal z bedny tři láhve vína a něco masa, čímž mne byla stará hospodyně moje dobře na cestu zásobila, a vnesl to do nízké světnice, která ovšem vášnivý pohled neposkytovala a spíše doupěti než lidskému příbytku se podobala.

Pohodný obýval chatrč svou samojediný, a tak se nemohlo očekávati, že domácnost jeho bude v čistotě a v pořádku.

Zasedl jsem ke stolu z černých prken zbitému na špalek, jenž místo židle zastával, a štěstí bylo, že mi hospodyně i dvě sklenky k lahvím přiložila, neboť bych byl podobného náčiní v pohodnici nenalezl a snad některým z ušpiněných a učouzených hrnků jeho zavděk vzíti musil.

Ukrojiv pomocníkům svým po potřebném kusu masa a chleba a dav jim jednu z lahví, zasedl i já k večeři, která mi vyhladovělému a jízdou utrmáčenému přes nepřítisť vášné okolí přece velice chutnala.

Rozumí se, že jsem též pohodnému ze zásob svých nabídl, a ten, vypiv sklenici vína jedním douškem, dušoval se, že tak panské večeře v celém svém životě ještě nezažil, a velebil

náhodu, která mne pod střechu jeho ták nenadále přivedla a nepoznanou dosud pochoutku mu zjedнала.

„A nyní vypravujte, co se v Rokycanech děje,“ pravil jsem, když byl první hlad utišen, a pohlédl jsem tázavě na pohodného.

„Město a celé okolí hemží se vojskem, jak jste asi sám už viděl,“ odpověděl pohodný, utíraje si ústa po novém notném doušku; „nic jinak, než jako by se k nám byla celá armáda císařská stáhla; ve všech domech ve městě leží plno důstojníků a generálů, dragounů a jiných rejtarů je prý tu asi šest pluků, které sem v posledních třech dnech přijely, kdežto dragounský pluk Madlungův leží zde již přes týden; ale žoldáci chovají se jako by zcela byli proměněni, neboť nikdo z obyvatelstva si na ně posud nestěžoval, kdežto jindy bylo vždy pravé dopuštění boží, kdykoli nějaké vojsko do města vtrhlo. Tak každý očekává, že se musilo něco zvláštního přihoditi a že se žoldáci nějakého velikého trestu obávají, o čemž se tu všeliké řeči roznášejí.“

Pokynul jsem hlavou po tomto sdělení a pravil:

„Mezi vojáky je také strach před nějakou přísnou exekucí?“

„Aspoň valonští dragouni Madlungovi jsou jako zmoklé slepice, a když sem dnes i nejvyšší generalissimus armády císařské arcikníže Leopold s generálem Piccolominim a s množstvím jiných generálů a důstojníků přijel, tu již každý viděl, že se něco vážného připravuje, neboť mezi nimi jest prý též generálauditor, a to vždy nějaký velký soud vojenský znamená.“

„Vypráví se tu také něco mezi lidem o příčině této přítomnosti pánů generálů?“ tázal jsem se dále.

„Povídá se, že prý ti dragouni Madlungovi v poslední bitvě, kde byli císařští od Švédů na hlavu poraženi, vzali do zaječích a teď prý se za tuto nestatečnost svou přísného trestu obávají.“

Poněvadž však v Rokycanech žádného kata není, nemyslí nikdo na nějakou popravu, ale teď z příjezdu „vašeho, vzácný mistře, již vidím, že přece bude exekuce konána, a myslím, že by vinníkům bylo zle okolo srdce, kdyby se o tom dověděli, že staroměstský kat pražský mešká již pod střechou mojí!“

„To se nedovědí,“ pravil jsem vážně, „neboť nesmíte se nikomu o tom zmíniti, že jsem do Rokycan přijel; příjezd můj musí býti, jak mi bylo v Praze rozkázáno, do poslední hodiny v tajnosti zachován.“

„Budu mlčeti jako hrob, mistře,“ přisvědčoval pohodný; „však také nikdo z lidí do pohodnice nepáchne, komu bych tu novinu mohl vyprávěti. Tak tedy přece bude exekuce konána,“ dodal a mnul si spokojeně ruce, „a budeme mítí podívanou na práci vaši, mistře, zvláště dostanete-li pod ruce své ty chlapy valonské, kteří si kdysi u nás hůře než sami Švédové počínali, a jimž proto každý z Rokycanských přátel bude, uvázne-li jich hodně mnoho v oprátce vaší!“

„Nu, provazů vezu s sebou tolik, jako by o pověšení celého pluku běželo,“ prohodil jsem s úsměvem; „bylo mi již v Praze řečeno, že jde o velikou jakousi exekuci, neboť byl prý vojenský soud, jenž v posledních dnech na Hradčanech v Praze zasedal, velice přísný, aby dán byl veškeré armádě příklad odstrašující.“

„Bůh ví, že je toho již také nejvyšší potřeba!“ zvolal pohodný. „Neboť si žoldáci naši, kamkoli přišli, vždy jako v zemi nepřátelské počínali!“

„Však jsme to také v Praze zakusili,“ prohodil jsem, „a již tehdy byl nad lupičskými dragouny krutý soud konán, takže jich devět přišlo pod mou ruku, jež jsem všechny v malé hodince na onen svět dopravil.“

„Slyšel jsem o tom, slyšel, mistře,“ pravil pohodný, kývaje hlavou; „proto se také tak velice na zdejší hromadnou exekuci

těším. Nyní však bude třeba, abyste se k zítřejší práci spánkem posilnil, mistře; pročež vám ihned lůžko své upravím.“

„Dosti času na to,“ odvětil jsem však, kynu mu odmítavě rukou; „slyšel jste sám vojáka, že musím ještě této noci očekávati další rozkazy plukovníkovy, a proto musím návrat posla toho vyčkati.“

„Nu, čiňte, jak vám libo, mistře,“ pravil pohodný vstávaje; „já však již odejdu do komory, neboť mi víno vaše notně do hlavy i do nohou vjelo, takže bych ráno snadno mohl zaspati, a přece chci té vojenské komedii hned od prvního okamžiku býti přítomen!“

Hodil na lůžko své v koutě jizby stojící jakousi houni a v druhém koutě rozložil otep slámy pro pomocníka mého a potom mne opustil, přeje mi, abych noc pod střechem dobře ztrávil.

Já odeslal druhého pomocníka taktéž na odpočinek a vyšel jsem ven, abych se přesvědčil, zda čeledín můj u vozu dobře hlídá, a když jsem našel, že bdí, naslouchal jsem do dálky, zdaž se neblíží již očekávaný posel.

Avšak celé okolí bylo v hluboké ticho pohříženo a jen stranou od tábora zazníval pomíšený šumot, v nějž se chvílemi rzaní některého koně mísilo.

Vrátil jsem se tudíž do jizby, zapálil novou louč a přisedl k nové láhvi vína, neboť noc byla sychravá a studené vlhko vráželo až do kostí, takže bylo vnitřního zahřátí třeba.

Zamyslel jsem se a myšlenky mne vedly nazpět ku Praze do katovny staroměstské, v níž jsem duševním zrakem svým spatřoval Anežku a kochal se v naději, že snad též ona na mne vzpomíná, aneb že se jí o mně něco zdá ve spánku, v nějž byla touto dobou zajisté již pohřížena, ačkoli jsem věděl, že stará hospodyně málokdy odchází na lůžko před půlnocí, poněvadž v noci obyčejně přicházely do katovny ony tajné návštěvy,

kterým o lékvary a jiné léčebné prostředky běželo, a tu Anežka také s hospodyní tak (dlouho tovaryšila, dokud se s ní společně na lůžko neodebrala.

Líčil jsem si v obrazotvornosti své život svůj příští po boku Anežčině, až se milovaná dívka manželkou mojí stane, a zapomínal jsem vždy v zadumání tomto na veškeré okolí své, takže jsem úplně přeslechl dusot koně přibližujícího se v rychlém cvalu a vyrušil se z myšlenek svých, když tento před pohodnicí zastavil a jezdec na kata pražského se poptával.

Pomocník můj u vozu hlídající odpověděl mu několik slov a ye dvou okamžicích potom objevil se jezdec ve dveřích světnice a já v něm poznal desátníka, který mně byl průvodčím k pohodnici a kázal, abych jej ještě v noci očekával.

„Zaklel bych noční tuto honbu čirou nocí,“ zvolal nevrle, „kdybych nevěděl, že jde o tu zrádnou sběr valonskou, na kterou konečně také jednou dojde! Víte již, mistře Hanuši, jaká práce vás hned s ranním jitem očekává?“

„Nic nevím,“ odpověděl jsem, „hotov jsem však k veškeré práci řemesla svého!“

Povstal jsem od stolu a podal desátníkovi sklenici vína, kterou on s jiskřícíma očima jediným douškem vyprázdnil.

„Ah, to hřeje jinak než ta prokletá mlha venku!“ zvolal, stavě prázdnou sklenici na stůl. „Nebyl bych myslil, že ten ničemný pohodný zdejší má tak dobrý truňk po ruce, který se poctivému vojákovi císařskému málokdy do chřtánu dostane!“

„Však to také není denní truňk pohodného rokycanského,“ zasmál jsem se, „nýbrž kata staroměstského, který věděl, že by se v Rokycanech marně sháněl po ovlažení podobném.“

„Přisámbohu, ani v nejlepší krčmě ve městě byste dnes ani kapky vína nenalezl,“ horlil desátník dále; „pět jízdeckých pluků, jaké sem dnes přitáhly, dovede v několika hodinách i největší zásoby vyprázdniti, takže víno nestačilo ani pro pány

generály a důstojníky, z nichž mnohý byl rád, když číši ječmínkového odvaru, jež zde pivem nazývají, uloviti mohl.“

„K čemu tolik vojska v Rokycanech shromažďují?“ tázal jsem se, dychtiv jsa na bližší zprávy, jakých bylo mi lze od desátníka se nadíti. „Vždyť ve veškerém království Českém v této chvíli nižádného nepřítele není!“

„Zato se sáhne pluku Mandlungovu k hrdlu,“ pravil jaksi tajemně vojín.

„Pro pluk ten bylo sem tudíž vojsko svoláno?“ tázal jsem se dále, jako bych skutečně nic o příčině chystané exekuce nevěděl.

„Ano, dragouni Madlungovi vyslechnou zítra ráno ortel vojenského soudu pro zbabělost svou, která ztrátu bitvy u Breitenfeldu zavinila; poněvadž pak trest nad zpronevěřilým plukem vznesený bude asi neobyčejně přísný a jest se obávati snad i rebelie mezi odsouzenými dragouny, dal generalissimus pan arcivévoda Leopold k Rokycanům povolati pět jiných pluků jízdných, aby byly hned po ruce, kdyby se Valonům zachtělo vzepřítí se rozsudku vojenského soudu. Jakmile by dost malý vzdor projevovali, mají se jezdci ostatních pěti pluků hned na ně vrhnouti a posekati vše, co by rebelii provádělo. Ale jsem přesvědčen, že k ničemu podobnému nedojde, neboť už dnes chovají se Valoni velice zkroušeně, vědouce, že by si zpupností a vzdorovitostí osud svůj jen zhoršili, a věru že mají už za dosavadní své provinění, ze zbabělosti spáchané, dosti co nésti.“

Nalil jsem mu po řeči této opět sklenici vína, aby si vyprahlé hrdlo svlažil, a víno zmizelo ihned do poslední kapky v bezedném jícnu jeho.

„A jaké rozkazy máte mně oznámiti, pane desátníku?“ ptal jsem se dále.

„Máte se o sedmé hodině ranní dostaviti na rynek města,“

sděloval nyní vojín, „a tam býti pohotově k popravě velikého počtu osob.“

„Nu, provazů mám s sebou pro celý pluk,“ prohodil jsem sebevědomě; „za hodinu pak si troufám vždy deset delinkventů na onen svět poslati.“

„A kolik hodin vydržíte v takové veselé práci?“ zasmál se desátník.

„Nu, třebas celý den, když se mi o polednách náležitého odpočinku a dostatečného posilnění dostane,“ zněla odpověď moje.

„Posilnění jste si přivezl sám do Rokycan, mistře Hanuši,“ podotkl vojín, mžouraje žádostivým pohledem po mé láhvi; „zde by se vám ho jinak po čertech málo dostalo. Po několik hodin pak již katovské práci své dovedete bez přetržení dostátí.“

„Běží tu tedy skutečně o hromadnou exekuci delinkventů?“

Desátník pokyvoval hlavou, nespouštěje oči s láhve, takže jsem mu nalil třetí sklenku, která v okamžení obě dvě první následovala.

Zamlasknuv si dodal pak s jiskřícíma očima ještě:

„Ano, budete míti zítra nový výdělek, mistře Hanuši, na nějž si budete moci několik sudů takového výborného moku poříditi.“

„Bude obec rokycanská výlohy této exekuce hraditi?“ tázal jsem se.

„Chraň Bůh, vojenská kasa vám taxu vaši vyplatí!“ odvětil desátník.

„Ouvé, pak se načekám, než mzdy své dojdou!“ zvolal jsem, jsa znepokojen zprávou touto. „Vím odedávna, jak jsou kasy vojenské obyčejně vyprázdněny a jak se z nich zle takovéto mzdy dobývají! Raději bych viděl, kdyby pan primátor exekuci zaplatil.“

„Za to by se Rokycanští asi poděkovali!“ pravil vesele vojín. „Jsou beztoho rádi tomu, že při obci své žádného mistra popravního nemají, sice by ten celou exekuci zadarmo musil vykonati. Tak ale, když si vojenský soud kata z Prahy povolal, musí se také vojenská kasa o zaplacení jeho postarati! Ostatně záleží jen na vás, mistře Hanuši, abyste si u pánů generálů dobré oko udělal.“

„Kterak to?“ tázal jsem se dychtivě, jsa odhodlán nic neopominouti, co by mi rychlé vyplacení taxy popravní vymohlo, neboť právě tento příjem měl již své ustanovení, jaké jsem s ním byl již v Praze před odjezdem svým do Rokycan učinil.

„Vykonejte celou exekuci k plné spokojenosti vojenského soudu,“ pravil s významným posuňkem desátník, „a uvidíte, že se s pány generály nebudete dlouho o zaplacení vyměřené taxy hrdliti. Je aspoň kasa pana generalissima vždycky dobře naplněna, byť i všechny ostatní kasy plukovní byly na dno vymety.“

„Přijde-li jen na to,“ zvolal jsem poněkud uspokojeněji, „pak jako bych měl již mzdu svou v kapse! Ještě nikdy nebyla hromadná exekuce provazem a mečem vykonána, jako to staroměstský kat pražský zítra v Rokycanech před celým světem dokáže!“

„Nůž tedy se na veselou práci svou dobře vyspěte, mistře Hanuši,“ pravil desátník, chystaje se opět k odchodu, „a buďte v ustanovenou hodinu na místě.“

Slíbil jsem znovu podle rozkazu tohoto se zachovati a hned potom klusal jezdec zase nazpět k táboru, já pak, dohlédnuv ještě jednou k vozu, vrhl jsem sebou na chudobné lůžko rokycanského pohodného, abych se posilnil spánkem na očekávanou obrovskou práci nastávajícího dne, neboť šlo o to, abych těž pověsti zručného kata dostál a tím i vojenský soud

příznivě si naklonil.

O šesté hodině ranní, kdy ještě za té doby roční čirá tma byla, byl jsem již zase vzhůru a chystal vše, čeho bylo k hromadné exekuci třeba, v čemž mi též pohodný ochotně pomáhal, neboť byl mne požádal, aby mohl jako třetí pomocník můj popravě býti přítomen, čemuž jsem také hned vyhověl, věda, že mi pomoci jeho taktéž bude potřebí.

Před sedmou hodinou ranní, kdy se již na východě počínalo šeriti, ubíral jsem se, jsa sám čtvrtý, k městu, kolem něhož již veliký ruch vojenský byl.

Vjíždělo všechno jízdné vojsko, které bylo přes noc kolem Rokycan tábořilo, do města a také z okolních vesnic dostavovalo se mnoho zvědavého lidu se všech stran do města, tušíc, že se bude něco zvláštního dítí, což zajisté, jak se každý domníval, za podívanou státi bude.

Pohodný nás vedl biřickou fortnou do města, kde jsme se brzo na rynku před radnicí octli, a já tam oznámí jednomu z městských drábů příchod svůj, aby mne u pana primátora ohlásil a stanoviště mé při očekávaném divadle mi vykázal.

Zakrátko vrátil se dráb z radnice a odkázal nás k pilíři v průčelí této budovy, kde jsme měli tak dlouho sečkat, až ku práci zavolání budeme.

„Aj, tedy to víme nyní už jistě, že budete míti hojnou práci, mistře,“ pravil pohodný a vesele mnul si ruce; „Rokycanští mohou si ale již také hlavy z krku vykroučiti nad divadlem, které se zde na rynku připravuje!“

Ukázal na průčelí domů, v jejichž oknech se jevilo plno hlav zvědavých obyvatelů, kterým se ovšem už dávno nebylo podobné podívaní na rynku městském jevilo.

Ze všech ulic, které na rynek vedly, přijíždělo jízdné vojsko, které se podél domů na všech čtyřech stranách rozestavovalo, takže uprostřed náměstí úplně prázdné prostranství zůstalo. Za

jezdci, kteří ve dvou řadách za sebou stáli, tísnil se lid domácí a venkovský, že by jablko nebylo k zemi propadlo.

Nikdo nedbal na studené sychravé povětrí, které toho jitra bylo, každý hleděl s největší dychtivostí vstříc nevídaným událostem, na něž dosud nikdo nebyl pomyslel, jakého asi obsahu budou; vědělo se sice, že půjde o nějakou exekuci vojenskou, a také jsem v tom smyslu všeliké úsudky z úst zvědavého lidu zaslechl, ale určitého nemohl nikdo nic pronést, tak jako vojáci nic bezpečného o příčině toho nevěděli, proč jsou všickni na rynek voláni a proč zde musí státí v plné úpravě bojovné. Bylo jim od důstojníků komandováno, aby karabiny své nabili a na kolenou k vypálení je uchystané drželi, kdyby potřeba ohně seznána byla. Důstojníci pak před nimi taktéž s vytasenými kordy a šavlemi stáli, zrovna jako by šlo o útok na řady nepřátelské.

Tyto bojovné přípravy zvýšily tudíž všeobecné očekávání jen ještě více, a též já jsem hleděl dychtivě vstříc tomu, co bude následovati, ač ze všech přítomných bych byl ještě nejspíše mohl říci, za jakou příčinou se toto vojenské divadlo připravuje a jak děsným se jeho konec pro všechny provinilce stane.

Měl jsem s lidmi svými velmi pohodlné stanoviště, neboť s podstavce pilíře mohl jsem přes hlavy jezdců volně celý rynek přehlédnouti, takže mi nemohlo nic ujíti, co se uprostřed vojenského čtverhranu mělo dítí.

Z ulice na protější straně rynku zazněl pojednou opět hláhol polnic a otvorem, který tam v řadě jezdců byl za tou příčinou ponechán, počal vjížděti nový pluk jízdný na náměstí, jemuž bylo veleno, aby se uprostřed rynku rozestavil.

„Toť pluk dragounů Madlungových!“ zaslechl jsem hlasy z lidu, když se jezdci byli na náměstí objevili, a já již také věděl, že to jsou oni Valoni, kteří se s plukovníkem svým v bitvě u Breitenfeldu tak nestatečně zachovali a nyní za zbabělost svou

tak krutě měli pykati.

V krátké chvíli byl pluk uprostřed ostatního vojska rozestaven a v temném mlčení rozhlíželi se Valoni kolem sebe, jako by již byli tušili, jaký osud je čeká.

Vše pohlíželo na ně tak zasmušilými zraky, že už z toho mohli souditi, kterak se něco neobyčejného pro ně připravuje, a nejspíše že již také v řady jejich byla zalétla pověst, že jim patří přítomnost vojenského soudu do Rokycan povolaného a že oni budou hráti první úlohu v tragedii, jaká se dnešního dne připravovala.

Byli to vesměs žoldáci posupného a divokého vzezření, z nichž každý měl asi mnoho nejtěžších hříchů na svědomí, neboť pověst valonského pluku Madlungova byla v Čechách i ve veškeré říši Německé velmi ošklivá, a nikdo by surových těchto žoldnéřů nebyl ani tehdaž litoval, kdyby všichni do posledního muže byli pod oprátkou katovou skončili. Zejména pak jejich zbabělý útěk z bitvy u Breitenfeldu, který tak nečestnou porážku armády císařské zavinil, způsobil pluku tomu velkou nenávist v ostatním vojsku, jakož vůbec byli Valoni odedávna pro sveřepost a ukrutnost svou jak od obyvatelstva, tak i od jiných pluků nenáviděni.

Proto ozvalo se v řadách lidu polotajené lání na tyto zpronevěřilé žoldáky, na jejichž řádění bylo v Čechách ještě dobře pamatováno, a mnohé hlasy jsem zaslechl, které jim přály, aby na nich pro divokost a zároveň zbabělost jejich byl vykonán co nejpřísnější trest a tím armádě dán varovný příklad.

Za hlubokého ticha postavil se pluk, takto všeobecně ve psí daný, uprostřed čtverhranu ostatního vojska, jehož vzezření mu ovšem nic dobrého nevěstilo.

Když takto rozestavení pluků na rynku bylo dokončeno, objevila se v rohu čtverhranu tlupa generálů a vyšších důstojníků, v jejímž čele byl polní maršál kníže Piccolomini a

kteráž ještě mnohými jinými kavalíry a pány byla provázena.

V tichu jelo panstvo toto podél pluku Madlungova přes celý rynek až před radnici, kde zase stála skupina městských hodnostů s primátorem rokycanským v čele, kteří se příjíždějícím generálům hluboce uklonili.

Zde seřadili se důstojníci kolem polního maršála, jenž pokynuv rukou dal tím znamení trubačům pluků ve čtverhranu stojících, aby hlučnou fanfárou počátek vojenského soudu zahájili.

Zdálo se, že zvuk polnic pronikal až do kostí, neboť tak teskně zněly táhlé zvuky jejích, jako by se umíráčkem bylo zvonilo a nějaký pohřební průvod se zahajoval.

Hned potom nastalo po veškerém okolí hrobové ticho, za něhož ozval se opět vysoko povznesený hlas maršála Piccolominiho, jenž přítomného generála auditora pana Jindřicha Graassa vyzval, aby přede všemi generály a pluky vojenskými oznámil, co soud vojenský proti pluku Madlungovu podle práva vyšetří, a rozsudek teoudu tohoto aby rovněž přítomný generální profous bez meškání dal také skutečně vykonati.

Teď bylo již i z úst nejvyššího generála všemu vojsku i lidu známo, že se bude nějaká veliká exekuce díti a že pluk Madlungův bude veřejně souzen a pokutován za zbabělé chování své v poslední bitvě u Breitenfeldu.

Zraky všech přítomných obrátily se nyní pojednou na vojíny pluku Madlungova, stojící uprostřed náměstí v zasmušilém tichu.

Každý pozoroval, kterak největší část Valonů na smrt zbledla a ostatní temnými zraky před sebe hleděli, jako by již již přítomnost katovu nablízku sebe tušili. Také mezi ostatními vojáky bylo patrně zřítí jakési hnutí, povstale výkladem osudných slov maršála Piccolominiho, která pluku

Madlungovu jako hrany pohřební zaznívala.

A v témž okamžiku zazněl skutečně s věže nedalekého kostela hlas zvonu umíráčku, což příšerný dojem výjevu tohoto jen ještě zvýšilo, takže se každý z přítomných diváků až do nehlubšího nitra svého zachvěl.

Vtom již také popojel generální auditor pan Jindřich Graass před pluk Valonů a počal předčítati obžalobu, která byla před soudem vojenským na pluk tento vynesena a podle práva válečného, v císařské armádě obvyklého, vyšetřena a za odůvodněnou seznána.

Podle vyšetření tohoto, kterým se zjistilo, že se jízdecký pluk Madlungův v bitvě u Breitenfeldu před nepřitelem nestatečně zachoval, a zapomenuv na přísahu svou, zbaběle z pole utekl a tím příčinu k porážce armády císařské zaval, odsoudil soud vojenský podle platného práva válečného veškeré příslušníky pluku tohoto, od plukovníka počínaje až dolů k poslednímu jezdcí prostému, k potupné smrti rukou katovou, ke ztrátě všech důstojenství a cti vojenské, k rozlámání a zničení praporů plukovních, a konečně měl býti pluk tento navždy zrušen a jméno jeho z řady jmen ostatních pluků císařské armády na věčné časy vymazáno a hanbě světské zůstaveno.

Hluboké ticho bylo při čtení krutého rozsudku tohoto, jemuž podobný ještě nikdy nebyl v armádě císařské pronesen, a proto byl dojem jeho také na všech stranách, hlavně ale v řadách odsouzeného pluku přímo zdrcující.

Hrozný dojem tento pak dostoupil své výše, když generální profous, předstoupiv před čelo pluku, hůlku ve dví přelomil a oba kusy na zem před první řadu jezdců hodil.

To bylo znamení, že se rozsudek stal zároveň pravoplatným a že také ničím již změněn ani odvolán býti nemůže.

V tu chvíli pak také maršál pokynul profousovi rukou, aby

rozsudek počal bez prodlení prováděti.

Generální profous potom kázal nejdříve všem kornetům odsouzeného pluku, aby s koní sesedali, a praporce i kordy své na zem položivše, jemu v moc se vzdali.

Když tak se stalo, rozkázáno podobně všem strážmistřům, pak lajtnantům a konečně rytmistřům, kteří všichni zbraně své generálům k nohám složili a v moc profousovu se odevzdali.

Naposledy vyzváni jsou též podplukovník a nejvyšší praporečník, kteří byli dosud na koních svých seděli, a dání až do dalšího příkazu pod dohlídku, kdežto ostatní důstojníci musili se dokola postavit, a tu generální auditor každému jednotlivému z nich vinu jeho zvláště dokazoval a rozsudek nad nimi vynesený oznamoval.

Vše toto dalo se za nejhlubšího ticha a bez nejmenšího porušení pořádku, neboť nikdo z odsouzených nepomyslel na to, aby nějaký odpor činil, neboť mužové pěti ostatních pluků s připravenou zbraní pohotově stáli, aby každého rebela ihned k zemi skolili, jakmile by se chtěl na odpor postavit.

Potom kázal generální auditor též veškerému mužstvu odsouzeného pluku sesednouti, koně opustiti a odebrati se na místo uprostřed tržiště, kde další osud svůj měli očekávat.

Koně jejich pak rozdělení mezi ostatní přítomné pluky a zbroj jejich na zemi na hromadu složena.

Když se to vše bylo stalo a koně odvedeni byli, kázáno jezdcům i důstojníkům, aby se před zbrojí a praporci na zemi ležícími opět shromáždili, a potom generální auditor, před ně se postaviv, poznovu jim vyčítal, kterak nyní mezi zdmi s hanbou jest jim cítiti, čeho byli se v den bitvy v širém poli tak hanebně dopustili.

Potom vsedl písař generálního profouského úřadu na koně, aby prohlásil, že nejvyšší generalissimus zmírnil z moci své vlastní rozsudek vojenského soudu v ten smysl, že nemá

veškeré mužstvo odsouzeného pluku býti popraveno, nýbrž jen každý desátý muž, čímž se však váha plného odsouzení nemá zmenšiti. Pak vysvětlil veškerému pluku ještě jednou hanebný jeho čin a předčítal za všeobecného ticha tento rozsudek:

„A poněvadž jmenovaného tak hanebného a ohavného útěku právě tento pluk Madlungův nejvíce se zúčastnil a tím nejprve proti bohu a světským právům, zvláště pak proti přísným zákonům a článkům vojenským, nejvíce však proti římskému Majestátu a svaté Římské říši na přísahu a své povinnosti tak zapomněl, má a musí za to také po všem právu za takový ohavný čin ztrátou života pykati.

A proto všichni a každý tímto přede vším světem a celým potomstvem, všem na odstrašující příklad, jim však k zaslouženému trestu za zjevné uprchlíky, křivopřísežníky, padouchy a zlosyny jsou uznáni a prohlášeni, a že pak proto nadále mezi spolek ostatních císařských pluků nikdy již připuštění býti nesmějí, budou jim praporce, které za dob čestných nechovali lidé počestní, odňaty a před tváří jejich rozlámány a roztříštěny, aby jméno pluku tohoto vyhlazeno bylo ze slavné armády a zničeno.

Podplukovník a praporečník, jakož i plukovník jejich buďtež do té doby, až dojde od vojenského práva soud o způsobu potrestání jejich, patřičně ostříhání.

Rytmistři a lajtnanti popraveni buďte mečem, kornetové však, protože zvláště byli zavázáni šetřiti služeb vojevůdcových a své cti k praporcům, tyto však hanebně a potupně před tváří nepřítele z bojiště v útěku odnesli, buďtež tak jako strážmistři a všichni ostatní poddůstojníci, pak každý desátý z prostých vojáků, na kterého kostka nebo los padne, v širém poli a na veřejné silnici na stromy provazem ze života na smrt odpraveni, jejich kordy však dříve katem zlomeny. Za tou příčinou buďte všichni generálnímu profousovi odevzdáni, ten

pak podrž je všechny pohromadě a nalož s nimi, jako nahoře udáno, a kdyby kdo ke spasení duše své o to žádal, příkaž mu zpovědníka a pak na nich, co náleží, vykonej; když pak to vše bude vykonáno, stalo se po právu a po zásluze.“

Hluboké ticho bylo mezi čtením tohoto rozsudku, který poskytoval většině mužstva zpronevěřilého pluku opět naději na život, ačkoli žádný z vojáků nebyl v této chvíli ještě jist, zda zůstane při životě zachován, aneb zdaž osudem určen jest za toho desátého muže, který má rukou popravního mistra býti se světa sprovozen.

Hůře bylo mezi důstojníky a poddůstojníky, již všichni byli k potupné smrti odsouzeni, a jimž tudíž nekynula žádná naděje, že by mohli býti při životu zachováni.

Všecko pohlíželo zděšeně na oběti zbabělosti vojenské, a ač to byli vesměs lidé kmene cizího, přece s nimi byla ve chvíli této útrpnost pociťována, že tak rychle a potupně mají život ztratiti.

Zasmušile hleděli všickni odsouzení k zemi a nikdo z nich nedal ni jediným hnutím najevo, že by se osudu svého děsil.

Byli v bitvách již tak často smrti vstříc hleděli, že byli v tomto ohledu již otupělí, a také nyní žádného pohnutí mysli neprojevovali, když ortel smrti byl jim prohlášen.

Jakmile byl rozsudek přečten, kynul generální prokurátor přítomnému panu primátorovi rokycanskému a ten vyslal jednoho z biřiců městských nazpět k radnici, kdež já měl stanovisko své, a ihned jsem tušil, že biřic pro mne jest poslán, a že tudíž úloha má nastává.

Biřic také již zdaleka mi kynul, abych se odebral doprostřed náměstí, kamž mi ihned mezi davy lidu byla volná cesta udělána, takže jsem se s pomocníky svými a s pohodným rokycanským bez překážky dostal k místu, kde zbraň byla

složena.

Zde kázal mi generální profous, abych přelámal všechny kordy a šavle odsouzených poddůstojníků a důstojníků, čímž mělo být vykonávání rozsudku zahájeno.

„Hoj, to bude dobré ocele na prodej židovským vetešníků!“ pravil pohodný polohlasně ke mně.

„Což myslíš, že se hromada tato stane majetkem naším?“ tázal jsem se týmž hlasem.

„Jako bych nevěděl, že vše, čeho se kat dotkne, jest dědictvím jeho po delinkventech!“ pravil pohodný s úlisným úsměvem a pohlížel žádostivými zraky na hromadu kordů a šavlí. „Stržíte hezké peníze i za polámanou ocel tuto, mistře!“

„Nuže, odevzdávám ji v majetek tvůj a odvez si ji pak na káře do pohodnice!“ odvětil jsem krátce a doložil: „Nyní mi pak již kordy podávej, abych je lámal a delinkventům k nohám házel!“

Ruče zdvihl pohodný, který si nad štědrostí mou hlasitě zavýskl, první kord a já, postaviv se s ním před odsouzené důstojníky, ohnul jsem jej v polovici přes koleno a v nejbližším okamžiku hodil jsem oba kusy zlomené zbraně k nohám delinkventů, že hlasitě o kamennou dlažbu zazvonily.

Zvuk tento projel, jak jsem patrně pozoroval, odsouzencům až do kostí, neboť znamenal pro ně hrany pohřební, jimiž bylo vykonávání potupné exekuce započato.

Pohodný a oba pomocníci moji podávali mi nyní odhozené Zbraně a zanedlouho byla tato první část exekuce vykonána.

Za hlubokého ticha přihlíželo vojsko k této mé práci a já cítil v hodině té, kterak jsou zraky všech přítomných ke mně obráceny, ale přes to chvěl jsem se mnohem méně než odsouzenci, nad nimiž se již peruti smrti vznášely.

Když pak všechny kordy a šavle byly takto polámaný, chtěl jsem i s odhozenými praporci podobným způsobem naložiti,

leč tu kynul mi generální profous, abych ustal v práci své, a odebral se k nejvyššímu maršálkovi, s nímž chvíli hovořil.

Předvídal jsem, co asi bude nyní následovati, neboť znal jsem význam, jež má každý prapor vojenský, a že nejspíše o to jde, aby zničení praporů pluku Madlungova nebylo rukou katovou vykonáno.

Generální profous vrátil se vbrzku potom od maršálka a zvolal:

„Praporce tyto, na než bylo mužstvo přísahalo a které jsou znakem cti vojenské, nesmějí býti ani rukou katovou poskvrněny, a tak zničí je vojáci sami, aby do poslední chvíle byla čest jejich zachována!“

Potom kázal nejbližšímu rytmistovi, aby deset mužů z čtyř jeho sesedlo s koní a ti aby žerdě praporů polámali a prapory sami roztrhali.

Tak se i stalo a v malé chvíli byly prapory odsouzeného pluku Madlungova roztrženy, což vojáci také s obzvláštní zuřivostí vykonali.

Celá tato exekuce byla se protáhla hluboko přes poledne a krátký listopadový den ubíral se již kvapem ke konci, takže na provedení poprav nebylo lze toho dne už pomyslit, neboť zbývalo ještě vylosovati každého desátého muže, což opět vyžadovalo několika hodin času.

I dal kníže Piccolomini rozkaz, aby toho dne bylo jen ještě vylosování delinkventů vykonáno a s popravou aby se teprve příštího dne počalo.

Byli tudíž gragouni odsouzeného pluku odvedeni pod stráží do dvora radnice, kdež se bez prodlení s losováním počalo, což až do pouhé noci trvalo, takže se děsná práce tato při záři pochodní musila díti.

Ostatní vojsko odjelo opět z náměstí do svého tábora před městem a diváci se rozběhli po svých příbytcích, aby se tím

časněji k zítřejší popravě mohli dostaviti.

Pohodný s oběma pomocníky svými naložil přelámané zbraně na káru a vrátili jsme se opět do pohodnice, kam jsme ise již za čiré moci dostali.

Hostitel náš, který se stal držitelem těchto zničených zbraní, z jejichž prodeje mu hojný zisk kynul, spěchal hned potom zase zpět do města, aby prý se dověděl, kolik mužů z odsouzeného pluku k smrti vylosováno bylo, já však měl právem za to, že tato noční cesta jeho spíše platí některému vetešníkovi židovskému, jemuž hodlal dnešní kořist svou za dobrý peníz prodati.

Teprv pozdě v noci vrátil se zase do pohodnice a z lesknoucích jeho očí poznal jsem, že byl zajisté již dobrý obchod uzavřel, k čemuž se mi zakrátko také přiznal, děkuje mi co nejvřeleji, že mu návštěva moje tak veliké a neočekávané štěstí do domu přinesla.

„Třicet pět mužů bylo vylosováno,“ oznamoval pak dále, „a ti všickni jsou teď odvedeni do žalářů, kam jenom páteři kapucíni přístup mají, aby je k smrti připravili.“

„A kolik je důstojníků a poddůstojníků?“ tázal jsem se.

„Také přes třicet, mistře; bude to notná práce zítra pro vás!“

„A přece bude v pravý čas hotova, milý hochu!“ pravil jsem.

„Věřím rád, neboť staroměstský kat pražský je podobné práci již zvyklý.“

„Bude to třetí hromadná poprava moje,“ končil jsem rozmluvu svou s pohodným, abych se na lůžko odebral; „možná však, že se některým delinkventům ještě v poslední chvíli pardonu dostane, jak to při podobných příbězích často bývá. Pak by se mi v práci ovšem ulehčilo.“

„Byla o tom skutečně řeč v městě,“ pravil pohodný ještě; „ale pak by to bylo pro delinkventy přece jen pěšky jako za vozem.“

„Kterak to myslíš?“

„Zaslechl jsem ve městě,“ odpověděl pohodný, „že se rytmistřům odsouzeným k smrti od nejvyššího generála dostalo milosti v ten způsob, že nebudou provazem se světa sprovazeni, což u vojska za smrt potupnou pokládají, nýbrž že budou od vojáků zastřeleni. Mně by to ovšem bylo lhostejné, tou neb onou smrtí se světa sejíti!“

„Důstojníkům však nikoli,“ prohodil jsem krátce; „na všechn způsob budu tedy s popravou dříve hotov, když vojáci část mé úlohy přvezmou.“

Pohodný mluvil pravdu, když mi v noci oznamoval, že některým z odsouzenců byla milost udělena, jenže byla obsáhlejší, než jak bylo za noční doby po městě vypráveno.

Na přímluvu generálů a jiných důstojníků udělil nejvyšší generál arcivévoda Leopold čtyřem důstojníkům a jednomu strážmistřovi, o nichž se prokázalo, že se byli předtím ve všech bitvách a srážkách s nepřítelem vždy statečně zachovali, úplnou milost, takže byli všeho trestu zproštěni a mohli zase do řad vojska císařského vstoupiti; několika jiným byl trest smrti proměněn v žalář; ale nesměli již zbraň nositi, až by trest svůj přestáli, a ostatní měli býti popraveni prachem a olovem a nikoli potupnou smrtí provazem. Jen za Doddůstojníky a prostě vojáky nebyl se nikdo u arciknížete přimlouval, a tak zůstal při nich včerejší rozsudek vojenského soudu v plné platnosti a všichni měli život svůj rukou katovou skončiti, aby tím byl veškeré armádě císařské dán příklad odstrašující, aby nikdo již na útek z bitvy nepomýšlel.

O tom všem jsem se dověděl druhého dne ráno, když městský biřic přišel k pohodnici, aby mne odvedl na místo za městem, kde měla poprava býti vykonána.

„Máte na popravišti rokycanském velkou šibenici?“ tázal jsem se biřice, chystaje se k odchodu. „Myslím totiž šibenici o

čtyřech sloupech, na jejichž příčných břevnech by mohlo aspoň po desíti delinkventech býti oběšeno.“

„Kampak myslíte, mistře Hanuši?“ zachechtal se biřic. „My v Rokycanech jsme tak hodní lidé, že nám jediné břevno na Šibenáku postačí, když je právě třeba nějakou exekuci popravní vykonati, a i to se u nás již po několik let nepříhodilo. Tím méně pak jsme se kdy starali o podobnou velkou šibenici, o které pravíte a která snad jen v Praze na popravišti staroměstském trčí.“

„A kde tedy mají býti delinkventi vojenští zvěšeni?“ zvolal jsem udiven.

„Maršálek kníže Piccolomini,“ oznamoval biřic dále, „rozkázal panu primátorovi již včera, aby potřebný počet šibenic a čekanů dal postavit, ale pan primátor se takovému rozkazu jako nikdy nebývalé povinnosti obce rokycanské pevně opřel a pravil panu maršálovi přímo do očí, že jest povinností vojenského soudu, aby se o šibenice postaral, když ortele na smrt pronášel. A tak kázal maršálek, který ovšem pro krátkost doby nemohl nové šibenice dáti stavěti, aby delinkventi byli zvěšeni na stromech podél silnice pražské stojících. Tam vás nyní uvedu, mistře Hanuši, abyste práci svou vykonal.“

„Mně je to arcit' stejné, mám-li odsouzence na čekanu nebo na stromě věšeti,“ odtušil jsem krče rameny; „Rokycanští však měli na to pamatovati, že popravou tou budou stromy ony znectěny!“

„Však již také měšťané hlasitě na tento rozkaz páně maršálkův hubují,“ dokládal biřic; „pan primátor pak již dal k utišení pobouřených myslí lidu rozhlásiti, že hned po odtahení císařského vojska dá veškeré stromy, jichž bylo za šibenici použito, poraziti a i kořeny jejich vysekati, aby po nich ani stopy nebylo. Vy, pohodný,“ obrátil se potom k hostiteli

mému, „chystejte si již sekeru na toto porážení stromů, neboť nikdo z počestných lidí se k takové práci nesníží!“

„A stanou se pak stromy ty majetkem mým?“ zvolal pohodný s jiskřícími zraky.

„Kdož by z počestných lidí sáhl po dříví šibeničním?“ uškříbl se biřic. „Všecko si budete moci do pohodnice odvléci, neboť vy tím na cti více neztratíte!“

„Pak budu dvojnásob vděčen vašemu příchodu pod svou střechu!“ zajásal pohodný a pohlédl s vděčným výrazem na mne. „Včera ocel a dnes dříví — takovéto štěstí se mi ještě nikdy nestalo!“

Hned potom jsme se dali cestou k táboru vojenskému, kde již také bylo vše vzhůru, neboť veškerým plukům bylo rozkázáno, aby byly popravě odsouzených přítomny.

Jízda rozestavila se tudíž na polích podél silnice pražské, jejíž obě strany byly stromořadím vroubeny, a na stromech těchto měli delinkventi býti oběšeni.

Sotvaže jsme se s károu byli na silnici octli, již přivádělo oddělení jezdců spoutané delinkventy, z nichž každý byl provázen mnichem, který ho modlitbami na poslední hodinku připravoval a útěchy před smrtí mu dodával.

Brzo stanul děsný tento průvod, za nímž se množství lidu z města hnalo, pod stromy k věšení ustanovenými, přijel také pan generální prokurátor na koni k místu, kde jsem já s pomocníky svými stál, a vysokým hlasem provolal, že všechny k smrti odsouzené zpronevěřilé vojáky odevzdává mistru popravnímu, aby na nich přisouzený jim ortel vykonal, a potom obrátiv se ke mně, doložil, abych ihned s exekucí de-linkventů započal a tak je ze života na smrt převedl.

Ruče chopil jsem se provazu a vylezl na žebřík, jež jsem byl k silné dolejší větvi nejbližšího stromu přistavil, pacholci moji vhodili prvnímu odsouzenici připravenou smyčku na hrdlo

a vyzdvihli ho do výše a já potom provaz kol větve zadrhl a pomocníkům kynul, aby delinkventa pustili. Ten se otočil po násilném trnutí mém dvakrát neb třikrát kolem sebe a hned potom zůstal jako bezvládná mrtvola v povětrí viseti.

Hned potom následoval na téže větvi ještě druhý a třetí a potom jsem si přistavil žebřík ke druhé větvi a též na tu jsem dva jiné pověsil.

„Je jich už dosti na jednom stromě, mistře Hanuši,“ šeptal mi pohodný, odnášeje zároveň žebřík ke stromu sousednímu, jen aby co nejvíce stromů mohl pokáceti, a já také přání jeho vyhověl.

Ve dvou hodinách byla moje práce skončena a na deseti stromech houpalo se po obou stranách silnice již třicet pět oběšenců, vesměs prostých jezdců, a potom následovalo několik poddůstojníků a jeden strážmistr, kteří počet delinkventů na čtyřicet dva doplnili.

Potom ohlásil generální profous důstojníkům, že dva z nich budou místo oběšení zastřeleni, což také bylo hned v širém poli od čtyř vojáků vykonáno, kdežto ostatním bylo ohlášeno, že jim pan arcivévoda na přimluvu generálů a jiných důstojníků milost udílí a trest smrti jejich ve vazbu mění.

Proto byli odvedeni nazpět do města do vězení a vojsko počalo se po vykonání exekuce vraceti do tábora svého, na silnici pak zůstalo u oběšenců několik vojáků na stráž, neboť měly mrtvolky teprve s večerem sňaty a vhozeny býti do společné šachty, jejíž vykopání bylo pohodnému a mým pomocníkům svěřeno.

Tak skončila se hrozná exekuce na regimentu Madlungovu v Rokycanech, o níž v krajině té ještě dlouho bylo vyprávěno.

5.

Návrat můj do Prahy a další popravky.

Zanechav lidi své na místě popravky při kopání jámy pohřební, obrátil jsem se též já nazpět ke městu, vyslechnuv dříve pochvalné uznání z úst pana generálního prokurátora, který byl celé exekuci přítomen, aby Jeho Jasnosti panu arcivévodovi Leopoldovi mohl o ní podrobnou zprávu podati.

Pochválil mne za rychlé a správné provedení hromadné popravky, kterou by byl ani nejdovednější kat vojenský lépe nedovedl vykonati. Pochvalou touto jsa osmělen, otázal jsem se pana prokurátora, kde si mám obvyklou taxu popravní a ostatní výlohy své s vykonáním exekuce spojené vyzdvihnouti.

„Primátor tohoto města tak učiní,“ odpověděl pan prokurátor.

„A bude-li se zdráhati tak učiniti?“ namítl jsem, věda dobře, kterak se města nerada starají o potřeby armádní.

„Kterak by se směl zdráhati, když se město musí o veškeré vydržování vojska zde shromážděného starati?“ zvolal pan prokurátor.

„A stane-li se přece tak, jak ze zkušenosti své se obávám,“ pravil jsem opět já, „mohu se u pana generálního prokurátora o písemný rozkaz k vyplacení taxy popravní hlásiti?“

„Zajisté, neboť za dobrou práci svou též dobrou mzdu zasluhujete, mistře Hanuši; ostatně očekávám, že pan primátor nedá k tomu dojíti, aby mu bylo exekucí vojenskou pohroženo.“

Poděkoval jsem panu generálnímu prokurátorovi za dobrou jeho radu i pochvalu, přes to však nebral jsem se s příliš velkými nadějemi na radnici rokycanskou.

Obava moje se také zakrátko splnila, neboť sotvaže jsem

panu primátorovi žádost svou přednesl, utrl se na mne dosti divoce a mínil, aby mi mzdu mou za popravu zaplatil ten, kdo mne k ní byl najal.

Já, nechťe další slova ztráceti, vrátil jsem se k panu generálnímu prokurátorovi, abych mu zlé pořízení své na radnici sdělil.

„Nuže, napravím hlavu těm zpupným měšťákům, kteří se s vojáky o každý groš tahají!“ zvolal pan prokurátor a kázal ihned, aby mne důstojník s několika dragouny na radnici provázel a zabavením městské pokladny hrozil, nebude-li bez prodlení požadavku mému vyhověno.

Nyní teprv byl pan primátor povolnější, neboť s mocí vojenskou nebylo žádných žertů, a strachuje se, aby pokladna nebyla skutečně do vojenského tábora odnesena, kdež by se s obsahem jejím již docela nebyl shledal, chtěl mne odkázati až na příští den, leč tu se ozval důstojník, kterak má rozkaz, aby výplata popravnímu mistrovi byla bez otálení před jeho očima dána, pročež že žádného odkladu nepřipustí a ihned pokladnu z radnice do tábora přenéstí dá, nebude-li požadavku mému na místě vyhověno.

Jsa takto vehnán do úzkých, obrátil se pan primátor posupně ke mně s otázkou:

„Mnoho-li tedy žádáte za popravu? Pravím však hned, že musíte co nejméně počítati, neboť je to nekřesťanské, chtíti na ubohých měšťanech, aby i takováto vydání ze sáčku svého hradili!“

„Nechci ani o haléř více, než co taxa úřední za každou popravu ustanovuje, totiž čtyři kopy za každého oběšence.“

„U d'ábla! Jakou to ohromnou sumu opovažujete se žádati, snížený člověče!“ vzkřikl divoce primátor a chopil se zděšením za hlavu. „Taxa za oběšení činí pouze dvě kopy!“

„Ano, kde vykonává domácí kat popravu,“ odpověděl jsem

klidně; „za každou popravu v místě přespolním platí se však taxa dvojnásobná, tedy čtyři kopy!“

„Chcete ubohé město naše ožebračiti!“ volal primátor a přebíhal zlostně po komnatě, rukama sem tam šermuje.

„Zní skutečně taxa úřední na čtyři kopy?“ tázal se mne důstojník.

„Zde se račte přesvědčiti, šlechetný pane,“ odpověděl jsem, a vyňav opis úřední taxy, od královského hejtmána Starého města pečeti a podpjsem opatřený, ukázal jsem mu položku ustanovenou na výkon popravu přespolní.

„Kat dostane skutečně čtyři kopy grošů za každého oběšence, pane primátore,“ pravil rozhodným hlasem důstojník, když byl do úřední taxy nahlédl a o pravdivosti slov mých se přesvědčil.

„Mimo to pak ještě dvacet kop cestovného a po pěti kopách pro každého ze dvou pomocníků svých,“ dodal jsem rychle k tomu, ukazuje na další příslušné položky v taxe.

„Probůh, na tak přílišnou sumu pokladna naše ani nestačí!“ bědoval pan primátor a divoce na mne pohlížel.

„Nuže, přesvědčíme se o obsahu pokladny v táboře,“ rozhodl krátce důstojník a již se obracel ke dragounům svým, aby jim dal rozkaz pokladny se chopiti.

„Bůh ví, že se žebráky staneme!“ naříkal primátor a postavil se před pokladnu, jako by ji životem svým chtěl hájiti, ale zároveň kynul městskému písaři, aby se chystal k výplatě, neboť věděl, že důstojník hrozbu svou bez okolků vyplní.

„A mnoho-li bylo oběšenců, hrozný člověče?“ obrátil se opět ke mně.

„Čtyřicet dva,“ zněla odpověď moje; „posud těla jejich na stromech visí, takže je snadno ještě lze spočítati!“

„Probůh, toť sto šedesát osm kop grošů!“ vzkřikl v novém zděšení primátor a chopil se opět za hlavu, jako by z ní vlasy

chtěl rváti. „Tolik nám ani posudné za celý rok nevynáší, a nyní za cizí vinu platiti máme!“

„K tomu dvacet kop cestovného a deset kop pro pomocníky mé — činí tudíž dohromady sto devadesát osm kop grošů!“ odpověděl jsem zcela chladně. „Udělí-li mi slavná obec města Rokycan, jako se všude děje, aspoň dvě kopy ještě na výživu a truňk za namáhavou práci, dostanu právě dvě stě kop grošů!“

„Aby hrom udeřil do zlolajné huby vaší, snížený chlape!“ zařval na mne primátor a ve zlosti své pohrozil mi pěstí, jako by se chtěl na mne vrhnouti. „Ještě za chlast tvůj a holomků tvých máme my, počestní měšťané, platiti?“

„Pane důstojníku,“ pravil jsem k vyslanci generálního prokurátora, „raďte panu primátorovi připomenouti, že jsem zde jako úřední osoba slavného soudu vojenského a že mne nikdo nesmí v úřadu mém bez trestu urážeti.“

„Tak tomu jest, pane primátore,“ zvolal důstojník důrazně; „již beze všeho odporu popravnímu mistrovi mzdu jeho vyplaťte, sice v příštím okamžiku pokladnu vaši dám do tábora odnésti, jak zní rozkaz pana generálního prokurátora!“

Primátor již jen se ušklíbl a kázal písaři, aby sepsal kvitanci na sto devadesát osm kop grošů míšeňských, kterou jsem měl podepsati, aby prý se město mohlo později na vojenské správě za požadavek tento hojiti.

„Kopy české budou mi vyplaceny, pane primátore, a nikoli míšeňské!“ ozval jsem se já pevným hlasem.

„U nás se počítá jen na kopy míšeňské, rozumíte?“ vzkřikl primátor zlostně, vida, že se nikterak nechci dáti ohnouti úskočnou vytáčkou jeho.

„Úřední taxa však mluví o kopách českých a v těch musím býti vyplacen!“ zvolal jsem oněť já a vytasil se znovu s úřední listinou.

„Co to znamená?“ tázal se důstojník, jemuž jsem taxu znovu

ukázal.

„To znamená tolik,“ odtušil jsem klidně, „že mi chce pan primátor dáti pouze polovičku mé dobře zasloužené mzdy, neboť dvě kopy míšeňské činí jednu Českou. Zde však výslovně stojí, že se má popravnímu mistru platiti každý výkon v kopách českých grošů.“

Důstojník nahlédl opět v listinu, a přesvědčiv se o správnosti udání mého, zvolal již rozhorleně:

„Platiti se bude v kopách českých, jak jest úřadem předepsáno, pane primátore; již dosti všech vytáček a okamžitě ať jest požadavku vyhověno, nemá-li se vyhrůžka má konečně skutkem státi.“

Primátor ulevil své zlosti nesrozumitelným zaklením a vida již, že není žádné pomoci, kynul městskému písaři, aby pokladnu otevřel a mne vyplatil.

Tak konečně jsem dostal mzdu svou, ovšemže bez těch dvou kop, které by byly dvě stovky doplnily.

Podepsal jsem kvitanci a odcházel z radnice, nevšímaje si již těch krutých pohledů páně primátorových, které mne provázely při odchodu.

Také důstojník opustil s vojáky svými radnici, aby generálnímu prokurátorovi oznámil, že bylo požadavku mému vyhověno.

„Přimluvím se u pana prokurátora,“ pravil mi při rozchodu, „aby vám bylo z vojenské kasy vyplaceno zpropitné, které vám ten hamižný měšťák odepřel. Zasloužil jste si je za dovednou práci svou více než dvojnásob, neboť ještě nikdy neviděl jsem kata tak rychle a dobře věšeti, jako vy jste dnes to dovedl. Kde vás posel páně prokurátorův nalezne?“

„Na popravišti, kde mi náleží ještě mrtvolý oběšenců zakopati,“ odpověděl jsem a děkoval uznanému důstojníkovi za přimluvu jeho.

U silnice, kde delinkventi na stromech viseli a stále ještě mnoho diváků zevlovalo, byli lidé moji s pohodným již hotovi s vykopáním jámy, do níž mrtvá těla měla býti vházena.

Počal jsem tedy s touž rychlostí, s jakou jsem byl odsouzence ráno věšel, mrtvolý opět uřezávati a potom je pomocníci moji rovněž rychle do jámy házeli a pohodný opět zemí zasypával.

Za hodinu byla též tato práce skončena a brzo nebylo po oběšencích nad zemí ani stopy, leda ty kusy provazů, které po nich na větvích stromů viseti zůstaly a po nichž četní z přístojících diváků dychtivě zraky metali.

„Nikdo se nesmí provazů oběšenců dotknouti!“ vzkřikl pohodný, když byl tento záslusk jejich upozoroval. „Jsou to provazy mé, neboť mi je byl pan popravní mistr za práci mou odkázal! Po pěti groších však zázračné ty provázky ochotně prodám každému, kdo si poklad ten bude chtíti koupiti!“

Nebylo tomu ovšem tak, že jsem byl pohodnému provazy v majetek odkázal, ale věda, že se byl skutečně při kopání jámy a při zakopávání mrtvol namáhal, přisvědčil jsem slovům jeho, a on počal hned potom dobrý obchod s provazy činiti, neboť pověrečný lid připisoval odedávna kouzelnou moc provazu oběšence, a tak v té malé chvíli, kdy oba pomocníci moji nástroje katovské a všecko ostatní náčiní zase na káru nakládali, prodal pohodný provazy do posledního, ač je byl opatrně na malé kousky rozřezal, jen aby co nejvíce koupěchtivých mohl podělit.

Drah se o ně lidé a přepláceli se tak horlivě, že zanedlouho byla všechna zásoba provazů rozebrána, tu však jeden z pomocníků mých podstrčil pohodnému svazek provazů s káry a šibal, porozuměv tomuto chytrému nápadu jeho, jal se znova provazy tyto na kousky rozřezávati, aby jimi poděloval všechny později příšlé kupce zázračných provazů oběšencových, kupce,

kteří ovšem tušení neměli, že posledních provazů těchto nebylo vůbec ani k věšení upotřebeno. Přece však každý z pověřčivých těch lidí, mezi nimiž bylo také mnoho ženských, byl o tom pevně přesvědčen, že si za svých posledních pět grošů koupil zázračný klenot, jímž bude moci všechna možná kouzla a kejkle prováděti, jak to těmto zbytkům podle staré pověry bylo připisováno.

A poněvadž stále ještě lidé přicházeli, kteří provazy mítí si přáli, sáhlo se chutě k novému provazu na káře, a tak byl konečně podělen i ten poslední z koupěchtivých a pohodný popleskával s jiskřícími zraky naplněný pytlík s groši, jež mu spěšný obchod jeho na popravišti vynesl a z něhož pak i oběma pomocníkům po třiceti groších dal, aby je odměnil za to, že mu nápadem svým k rozmnožení obchodu jeho tak vydatně přispěli.

„Nyní však již jest těch kejklů dosti,“ zvolal jsem konečně, neboť bylo na čase, aby se na zpáteční cestu pomýšlelo; „chci ještě s večerem zase ku Praze vyjeti a na káře by nezůstal ani kus provazu, jehož by nám bylo třeba, kdyby se některý z prostraňků na koni utrhl! Pohodný může býti s dobrým výdělkem svým, ježž jsme mu do chatrče jeho přinesli, na léta spokojen a také vám oběma se tučných športlů dostane!“

„Pán Bůh sám račiž vás, pane mistře Hanuši, aspoň každý rok jednou do Rokycan přivést!“ zvolal pohodný a vyhodil plný váček svůj do výše, ježž pak s velikou obratností zase chytil a pod kajdou svou pečlivě uschoval.

Vtom objevil se ještě na silnici jezdec, z tábora přijíždějící, který už zdaleka volal po katovi, aby prý mu slíbené zpropitné přinesl.

Důstojník dostál tudíž slovu, jež mi byl dal, a když jsem na silnici vystoupil, vhodil mi jezdec váček do rukou a střemhlav zase nazpět uháněl.

Ve váčku bylo plných deset kop grošů českých jakožto mimořádná odměna za namáhání mé a tím byly mi pateronásobně nahrazeny ty dvě kopy, které mi pan primátor rokycanský tak nevlídně byl odepřel.

Teprv nyní mohli jsme opustiti popraviště, které bylo po celý den tak velké davy lidu shromažďovalo, a vrátiti se k pohodnici, kde poslední láhve vína z Prahy přivezeného byly vyprázdněny a tím posily na zpáteční cestu k domovu nabyto.

S nekonečným žehnáním provázal pohodný povoz náš až daleko za humna a zanedlouho měli jsme Rokycany za sebou, kde dlouho ještě bylo asi o veliké exekuci pluku Madlungova vyprávěno. Také pan primátor s konšely asi dlouho na návštěvu pražského kata vzpomínal, neboť přišla obci rokycanské draze, když musila všechny útraty s vojenskou exekucí spojené sama hraditi, ač by to kase válečné bylo náleželo, jak to byl před odjezdem mým z Prahy také pan písař staroměstský vyslovil. Avšak proti moci vojenské není žádného dišputátu, a ač se byl, jak jsem už dříve popsal, pan primátor velice proti tomuto neočekávanému nadělení vzpíral, musila pokladnice městská přece mzdu katovu ze svého uhraditi, a proto tuším, že na radnici rokycanské nebude na mou návštěvu s velkou radostí vzpomínáno.

Cesta zpáteční mi rychle ubíhala, neboť koně si byli po dva dni odpočinuli, a tak jsem je mohl k rychlé jízdě poháněti, že několik hodin s větrem o závod letěli. Silnice byla dosti pohodlná, a poněvadž se větším dílem jelo rovinou, mohl jsem koně stále ve cvalu držeti. Počasí bylo sice studené, ale přece nikoli mrazivé, a nebyl také žádný vítr ostrý, který by mi byl do očí vál a rychlou jízdu proto nepříjemnou činil. Zakrátko snesla se již noc na zem, ale na východě vynořil se nedlouho po soumraku měsíc, jenž se k úplňku blížil, a tím se tmavá noc jasně vyjasnila, takže bylo velmi dobře na silnici viděti a mé

rychlé jízdě nic nepřekáželo.

Pěkná pohoda tato účinkovala též na mysl příznivě, takže jsem se zcela spokojen cítil a myšlenkám veselým se oddával, jak bych to po tak namáhavé práci dnešního dne ani sám nebyl očekával.

Předně blažilo mne vědomí, že jsem byl za svou tuhou námahu dobře odměněn, neboť sáček se dvěma sty kop grošů českých jest skutečně malým jměním za našich dob, kdy je mezi lidmi peněz tak namále, takže jsem si jím mohl domácnost svou tak pohodlně vším potřebným zařídit, že by to ani mnohý mistr některého počestného řemesla po mnoholetém namáhání nebyl mohl dovésti. Za druhé vzpomínal jsem si na domov svůj v Praze a na uvítání, jakého se mi tam od hospodyně a od Anežky dostane.

Měl jsem na mysli slova dobré své hospodyně, abych se po návratu svém již zřejmě Anežce vyslovil, že ji hodlám za manželku svou pojmouti, když v domě mém tak patrně si libuje a osud svůj od mého odloučení nehodlá, takže jsem se příznivě odpovědi mohl nadíti, až k ní se žádostí o ruku její přistoupím.

Byl jsem přesvědčen o tom, že stařena připraví v mysli milované dívky půdu pro návrh můj, neboť ženské zůstávají i pod střechou katovny tytéž jako ve veškerém ostatním světě, že totiž rády sňatky spřádají a pomocnou ruku k tomu poskytují, aby mladé lidi k manželskému svazku svěsti mohly.

A co se Anežky týče, mohl jsem se již podle slov i pohledů jejích nadíti, že též ona jest mi nakloněna a že nikterak nedostane se mi košem, až ji o ruku její požádám.

Mohl jsem jí nabídnouti klidný a příjemný život pod střechou svou, když se jako sirotek ostatního světa odřekla a nyní po ztrátě jediných příbuzných svých nemohla toužiti již ani po návratu mezi neznámé lidi.

Tak jsem si maloval v mysli své nejpříjemnější budoucnost

po boku Anežčině, až ji budu moci manželkou svou nazývati, a ustanovil jsem se na tom, že se podle dobré rady své staré hospodyně zachovám a Anežce se vyslovím, aby svatba ještě v příštím masopustě mohla býti strojena.

Měla to býti svatba hlučná, neboť jsem si mohl podle stavu svého majetku již nějaký přepych dovoliti, a nevěsta moje měla hned s počátku seznati, že kat staroměstský může manželce své spokojený a zároveň dobrý život připravit, byť i ostatní svět podle způsobu svého jen přes ramena na něj pohlížel, ačkoli i v tom ohledu bylo se již mnohé k lepšímu změnilo a postavení mé dnes již zcela jinaké bylo, než jak tomu za starších časů bývalo a než jak to o popravních mistrech na venkově platilo.

Takovýmito myšlenkami se zabýváje, které mi čas i jízdu velice ukracovaly, nepozoroval jsem ani, jak mjíme vesnice a městyse, které na silnici rokycanské leží, a že jsme již dávno minuli Zbiroh a blížili se k Hořovicům, kde jsem chtěl přenocovati, poněvadž i tělo již odpočinku vyžadovalo a odtamtud se cesta další do Prahy s dobrými koni mými snadno dala za den uraziti.

Byl jsem již na cestě do Rokycan oznámil pohodnému v Hořovicích, že na zpáteční cestě vyhledám nocleh u něho, a tak jsem věděl, že mne tam bude připravené lůžko očekávati, kde si budu moci do příštího jitra odpočinouti.

Netušil jsem ovšem v té chvíli ještě, co se mezitím ještě zběhne a proč bude návrat můj do Prahy o den prodloužen.

Asi půl hodiny před Hořovicemi vedla silnice, která se byla dosud ponejvíce otevřenou krajinou táhla, nevelkým lesem, jímž bylo opatrněji a volněji jeti, neboť záře měsíce nedosahovala pro vysoké stromy lesní na dráhu jízdní, aby ji osvětlovala, jak tomu mezi poli a lučinami bylo, a tak povolil jsem koním uzdu, aby volněji kupředu postupovali a tím jízda jistější byla.

Oba pomocníci moji, kteří vzadu za mnou ve voze seděli a po celou cestu dosud čile byli pospolu hovořili, od nějaké chvíle utichli, snad že je dřímotu přepadala, a tak nebylo žádný hlas lidský slyšeti a jen dusot koní po okolí se rozléhal.

Nenapadlo mne ni v nejmenším, že by jízda nedlouhým lesem poblíž města mohla býti nějak nebezpečná, ač jsem vědět mohl, že se za válečných let nynějších mnoho zpustlé čeládky po celé zemi potuluje, která lidi a vozy na silnicích přepadává a olupuje, a tudíž každého cestujícího k největší opatrnosti vyzývá.

Já se tedy při volnější jízdě tmavým lesem oddal již docela myšlenkám svým a vzpomínkám na domov svůj v Praze, takže jsem okolí svému v té chvíli nevěnoval žádné pozornosti, neboť jsem věděl, že jest cesta sjízdná, a tudíž koně zvláštního dozoru nepotřebují.

Také na voze bylo stálé ticho, a mohl jsem míti za to, že oba mladí pomocníci nejspíše spánku se oddali.

Byli jsme asi v polovici lesa, když tu se pojednou u kmene silného stromu zablesklo a hned potom rána střelná zazněla, po níž jsem slyšel kuli kolem hlavy fičeti.

Bylo tedy střeleno po mně a nemohl jsem býti v pochybnosti o tom, že zákeřníci útok na mne činí, kořisti dojíti chtějíce.

V témž okamžiku vyřítily se z lesa po levé straně tři temné postavy, z nichž jedna se vrhla proti koním, kdežto druhé dvě nazad k vozu spěchaly.

Oba moji pomocníci byli střelnou ranou rázem probuzeni a s hlučným výkřikem vzchopili se ve voze, neboť také hned tušili, že jsme padli do rukou loupežníkům, proti nimž bude třeba na život a na smrt se brániti.

Proto se chopil každý nástroje, jenž mu právě po ruce ležel, aby se k obraně přichystali.

Oba loupežníci, kteří se k vozu hnali, jak se zdálo, byli na okamžik zaraženi, když spatřili, že mimo mne na kozlíku jsou ještě dva jiní mužové, takže síly byly na obou stranách rovné.

Přední pak, jenž se proti koním hnál, vpadl jim do uzdy, a poněvadž ranou střelnou postrašení jsouce plašiti se počínali, strhl je mocnou rukou zase zpět, takže to byl dojista chlap obrovské síly a ve svém řemesle dobře obeznaný, jenž znal, jak koně hned zastaviti.

„Já si vezmu tohoto u koní na starost, hoši!“ vzkřikl jsem, ani se neohlédnuv. „Vy pak oba ostatní řádně přivítejte!“

Vytrhl jsem bambitku z pasu a povstav k ráně vypálil jsem v okamžiku, kdy se hlava odbojníková mezi hlavami obou koní objevila, tak jistě jako do terče a skutečně trefil jsem loupežníka přímo do čela, že se hned bezduchý mezi koně svalil.

Vtom již také máchl jeden z pomocníků mých silným toporem, jež byl maně ve voze uchytil, po hlavě předního útočníka tak rázně, že bylo rachocení roztrštěných kostí lebečních rozeznati, a také ten se hned po první ráně k zemi svalil, vydav děsný řev ze sebe.

Druhý pomocník, uhnuv se mrštně ráně, kterou proti němu třetí zbojník šavlí vedl, chopil jej v téže chvíli za krk, kdy se šavle jeho do vozu zaryla, a křičel na soudruha svého, aby rychle s vozu seskočil a jatého chlapa odzadu k zemi strhl.

„Dva mají navždy dost! Třetího si musíme pro další hru zachovati!“ vzkřikl jsem já a skočil rychle s kozlíku, abych se vrhl na zbojníka, jehož hlavu pomocník k vozu přirazil, takže druhý mohl se mnou lapeného zlosyna snadno k zemi strhnouti.

„Provazy sem!“ křičel jsem vzhůru a již mi hoch s vozu shodil provaz, kterým jsme lupiče, na zemi divě se zmítajícího a děsně Mnoucího, rychlostí blesku na rukou i na nohou svázali, takže se ani hnouti nemohl.

Byli jsme tudíž vítězi v boji tak nenadálém, který byl ,jen dva okamžiky trval, aniž z nás tří byl kdo nejmenší poranění utrpěl.

Povstal jsem od spoutaného chlapa se země a zvolal jsem:

„Nyní se po obou ostatních chlapících podívejme, ač tuším, že se žádný z nich již nehýbe! Vavřince, rozžehni pochodeň, než s vozu seskočíš, ať se řádně přesvědčíme, jaké lotry jsme to tak rychle skolili!“

Pak jsem přiskočil ke koním znovu se vzpínajícím, abych je utišil, a tělo zastřeleného zlosyna zpod kopyt jejich vytáhl.

Když pak Vavřinec pochodeň rozžehl a s vozu seskočil, zatlačil jsem koně s vozem o dva kroky zpět, kde již tiše stáli zůstali, když mrtvé tělo již pod sebou necítily.

„Dostal navždy na pamětnou!“ vzkřikl Vavřinec, sklopiv pochodeň k tělu sraženého padoucha, jenž bez hnutí na silnici ležel. „Roztříštil jsi mu tvrdou makovici, Petře, aspoň na sto kusů, takže mozek z ní na vše strany vystříkl!“

„Ano, byla to také rána z těch,“ zasmál se soudruh jeho Petr, „jakými se hnáty delinkventů při lámání kolem přerážejí! Teď jsem to zkusil také jednou na lebce a hle, dovedu to také!“

Přikročil jsem k mrtvému tělu a spatřil skutečně temeno lebky na padrť roztříštěno, takže smrt okamžitě musila následovati.

Byl Petr pověstný silák a obrovská jeho pěst by snad sama byla dostačila k takovéto ráně, tím více tudíž pádným obuškem, který všecek zkrvácený v tratolišti krve a mozku na zemi ležel.

„S tím se nemusíme více obírat!“ zvolal jsem a spěchal kupředu, abych se i na svého protivníka zastřeleného podíval, jenž taktéž žádného hlasu již ze sebe nevydával.

Zato tím více láteril a zlořečil soudruh obou zabitých, začož si jen notné kopnutí nohou od Petra utřil, takže se celým tělem

na břich obrátil a hubou do bláta zapadl, v kterémžto položení ovšem také ihned utichl.

Dal jsem si posvítiti na druhou oběť našeho zápasu, kterýžto chlap byl podle všeho vůdcem obou ostatních.

Měl střelnou ránu uprostřed čela, ale obličej jeho byl na levé straně všecek rozdrásán a krví zalit; bylo jej nepochybně kopyto náručního koně několikrát zasáhlo a takto děsně jej v obličejí zohavilo.

Byl taktéž mrtev a ve vypouklých jeho očích odrážela se příšerně záře pochodně, takže každý jiný byl by se pohledu tak Ohavného zděsil; ale já i pomocníci moji byli jsme na podobné zjevy z mučírny i z popraviště už dávno zvyklí, a tak se nás příšerný tento obraz nikterak nedotýkal, a jen jsme si všichni tři oddechli, těšíce se z toho, že jsme úkladu tomuto tak šťastně ušli a protivníky své přemohli, aniž nás to bylo nejmenší oběť stálo.

Vavřinec i Petr počínali si nanejvýše vítězně, a kdežto tento se pádnou svojí ranou vychloubal, zakládal si Vavřinec zase na tom, že protivníka svého tak fortelně dovedl za krk chytiti, že se mu lupič vymknouti nemohl.

Mně pak oba vzdávali chválu, že jsem šťastnou ranou z bambitky dal heslo k dalšímu vítězství, na něž jsme ovšem všickni mohli právem býti hrdí.

„Nyní však jest dosti řečí a třeba také jednati!“ přerušil jsem tyto výlevy obou pomocníků svých.

„Co počnu se svým zajatcem?“ tázal se Vavřinec.

„Toho naložíte na vůz a dopravíme jej do Hořovic k panu primátorovi, aby nad ním soud vykonal, neboť pokud vím, jest les tento gruntem hořovickým.“

„A co se stane s oběma mrtvými?“ doložil také Petr se své strany.

„Ty oba odkliděte se silnice tamto ke stromům a pan

primátor se již o to postará, aby mrtvoly jejich došly svého spravedlivého osudu.“

Hned potom dali se pomocníci do práce a odtáhli nejdříve mrtvá těla zabitých zákeřníků se silnice k lesu, aby snad od nějakého vozu pozdě tudy jedoucího nebyla přejeta, a potom spoutaného třetího lupiče vhodili na vůz, při čemž se mu několika notných štilců dostalo, když se opovážil zase nectně láti a nás proklínati.

Poté vsedli jsme zase všickni tři na vůz a uháněli dále k Hořovicům, kamž jsme za čtvrt hodiny přibyli, ale bránu ovšem pevně uzamčenu našli.

Mohutnými ranami vyburcovali jsme branného ze sna a ten, vystrčiv hlavu z okénka ve věži nad branou, vzkřikl dolů, že před šestou ranní nemůže bránu městskou otevřít, poněvadž se každého večera klíče k panu primátorovi odnášejí a tam bedlivě střeží. „Pak dojděte jen pro klíče k panu primátorovi a zároveň mu řekněte, jaká příčina nás o půlnoci do města přivádí!“ zvolal jsem vzhůru a stručnými slovy oznámil brannému, co se bylo v lese přihodilo.

„Přisámbohu!“ zvolal branný s výbuchem divoké radosti, sotvaže byl zprávu mou vyslechl. „Toť pan primátor střemhlav vyskočí z postele, jakmile uslyší, že konečně jest neškodnou učiněna ta rota loupežnická, která nás už přes rok jako v kleštích svírala, takže jsme se ve městě jako syslové v díře každé noci zamykati musili, aby se ti padouchové na nás neodvážili i ve čtyřech zdech našich! A jednoho z nich že živého do města přivážíte?“

„Tak jest, máme jej na voze spoutaného na rukou i nohou,“ odvětil jsem, „pospěšte si již jen pro klíče, abychom zde v zimě a větru dlouho nemusiti civěti!“

„Již letím, dobrý muži!“ zvolal branný. „V půl hodině bude veškeré město na nohou, jakmile se rozhlásí, že ta ďábelská

sběh Petrovských je pobita aneb zajata!“

V nedlouhé chvíli potom slyšeli jsme v zámku v bráně zarachotiti klíč a hned potom se otevřela vrata a já mohl volně do brány vjeti.

Celá tlupa městských žoldnéřů byla zde již shromážděna a několik pochodní osvětlovalo rudým plamenem klenbu věže, takže snadno bylo lze celé okolí rozeznati.

„Kde máte toho bídníka Petrovského?“ zvolal desátník městských mušketýrů a přistoupil s divoce se koulícíma očima k vozu, aby na lapeného loupežníka pohlédl. „Už po dvě léta řádí v krajině okolní jako pravý ďábel a nikdy ještě jsme se mu nemohli na kobytku dostat, až nyní jej tu konečně v moci své máme! Vzhůru, chlape prokletý; na nejvyšší šibenici, jakou na Šibeňáku máme, musíš se houpati!“

„To by byla příliš čerstvá smrt pro tak zatvrzelého zlosyna, pane desátníku!“ podotýkal jeden ze žoldnéřů, kteří nyní všichni vůz obklopili a plni zvědavosti na lupiče pohlíželi. „Ten by měl býti při nejmenším kolem lámán, a to od nohou nahoru, aby co nejhorší muka vytrpěl, pak čtvrcen a konečně na hranici upálen!“

Ostatní soudruhové jeho hlučně mu přizvukovali, kdežto jatý vrah vytřeštěnými zraky na ně pohlížel, tak jako by byl již skutečně pod rukou katovou na popravišti a kolem lámán býti měl.

„O tom rozhodne pan primátor s pány konšely,“ zvolal desátník; „však již tamto přichází a věru celý jeho ostatní dům s ním!“

Ve dvou okamžicích přibyl do brány muž nízké postavy a velmi otlý, kterému žoldnéři hned poctu vzdávali, takže jsem nemohl býti v pochybnosti o tom, že zřím před sebou primátora města Hořovic.

„Je tomu skutečně tak, jak mi branný vyprávěl?“ oslovil

mne, když mu byl branný na mne ukázal, že já jsem tak hrdinský kousek v lese vykonal a jednoho z Petrovských živého do města přivádím.

„Tamto leží zajatec můj, pane primátore,“ odpověděl jsem; „dva jeho soudruzi pak leží v krvi své mrtvi na silnici v lese. Jednoho zastřelil jsem já, když mne úkladně přepadl, a druhého skolili lidé moji, potom jsme se třetího zmocnili za živa a tuto jej slavnému soudu hořovickému přivážíme, aby nad ním spravedlivý soud konal.“

Pan primátor zajásal takřka šílenou radostí, a sprásknuv ruce nad hlavou, vzkřikl, s obdivem na mne pohlížeje:

„Tot' jste ale přímo hrdinský kousek dokázali, dobří lidé, za kterýž vám budou Hořovičtí a celá krajina zdejší povděční, neboť nevýslovné útrapy jsme od těch lotrasů zakoušeli! A teď jsou dva do pekla posláni a třetího tam pošleme my za nimi — dejte se za to obejmouti, statečný muži, a očekávejte hojnou odměnu za rekovství své!“

Roztáhl paže svoje, očekávaje, že se mu na prsa vrhnu, leč ustoupil jsem naopak o krok nazpět a pravil jsem polohlasně:

„Nemohu se odvážiti dotknouti se velmožného pana primátora, neboť jsem popravní mistr Starého města pražského, a tudíž osoba stavu sniženého.“

Pan primátor svěsil ruce opět a na okamžik se zarazil.

Pak ale zase upřímným hlasem zvolal: „Třebas jste byl kat, zachoval jste se statečně ji než kterýkoli muž počestný, a proto vás díky náš přece nemine! Tuším, že se vracíte od popravy rokycanské.“

„Tak jest, pane primátore,“ odvětil jsem, potěšen jsa nad přátelským chováním páně primátorovými; „hodlal jsem dnešní noci přenocovati před městem u pohodného, když jsem v lese byl s lidmi svými náhle od tří zákeřníků přepaden, z nichž dva zaplatili zločinný útok sívůž životem, kdežto třetího ku právu

města Hořovic přivážíme.“

„Vám dostane se nyní řádného noclehu na radnici, statečný mistře,“ zvolal pan primátor, bez okolků již chopil mne za pravici a srdečně jí potřásal; „šelma by byl, kdo by se opovážil mysliti, že dotknutí kata pražského činí nečestným! Tak statečný muž, který Hořovice zbavil největších škůdců, může nám jen ke cti býti!“

Ostatní lidé, vidouce, že hlava města takto přátelsky ke mně se chová, zanechali taktéž jako rázem dosavadní ostýchavosti a strachu před popravním mistrem a jako jedním hlasem volali hlučně:

„Sláva mistru Hanušovi, který nás osvobodil od loupežníků!“

Všichni tlačili se nyní kolem mne a podávali mi ruce, jako bych byl soused a přítel jejich nejmilejší.

Slavil jsem té hodiny vítězství nad dosavadními předsudky, jakého bych se nebyl ani ve snu nadál, a proto také nikdy na památnou tu noc v Hořovicích nezapomenu, neboť rázem protrhla hráz předsudků, které byly stav katovský dosud od ostatního lidstva tak příkře oddělovaly, a já se cítil velice povznesen z dosavadního stavu svého, jakž bych to do nedávna ještě v té míře nebyl tušil.

„Nyní ale,“ pravil opět pan primátor, „musíme se o další starati, aby ta hanebná čeládka loupežnická došla spravedlivého osudu svého. Zajatého zbojníka dopravte do nejpevnějšího žaláře v radnici, kdež hned ráno páni konšelé k soudu nad ním zasednou. Vy pak, desátníku, jděte s četou žoldnéřů do lesa, kamž za vámi přijede pohodný s károu, na niž naloží obě zdechliny loupežníků a uchová je v pohodnici do zítřka tak dlouho, až nad nimi soud městský dále rozhodne.“

Po těchto rozkazech, které ihned byly vykonány, obrátil se pan primátor opět ke mně se slovy:

„Vy pak, statečný mistře Hanuši, následujte mne s lidmi svými do radnice, kde se vám především řádného truňku a dobré večere dostane a potom si v poctivé posteli odpočínate. Zítra pak bude třeba, abyste se přes den ještě v Hořovicích pozdržel a exekuci na oněch třech zlosynech vykonal, neboť obec naše už od drahných let kata nemá a musili bychom si kata až z Plzně vypůjčiti.“

Slíbil jsem, že žádosti páně primátorově ochotně vyhovím, dodal jsem však, že zajatého zlosyna hned po vyhlášení rozsudku nebude lze popraviti, neboť každý rozsudek na smrt dříve od vysoké apelací v Praze musí býti potvrzen.

„To se týká obyčejných poměrů za doby míru, milý příteli,“ odpověděl pan primátor; „nyní však, co v zdejší krajině takové množství císařského vojska leží, platí zde stanné právo, a tak může každý k smrti odsouzený delinkvent tři hodiny po prohlášení rozsudku býti popraven.“

„Pak milerád zůstanu o den déle v Hořovicích,“ pravil jsem, „abych také třetímu zlosynovi zlomil vaz, jako jsem byl oběma jeho soudruhům učinil.“

Potom byl jsem uveden do radnice, kde mi byla vykázána přívětivá komnata, kdež jsem s lidmi svými povečeřel a pak se na pohodlném lůžku vyspati mohl, kdežto oběma pomocníkům mým byla k noclehu vedlejší komora vykázána.

Městský biřic opatřil stůl notnou porcí zvěřiny a džbánem vína, kdežto oběma pomocníkům předložil neméně chutný kus studené telecí pečeně a notný korbel chmeloviny, takže jsme si lepšího pohoštění ani vůbec přát nemohli.

Tím hůře se asi vedlo třetímu zajatému lupičovi, neboť jsme z venku slyšeli, kterak jej vedou v železa spoutaného po schodech vedoucích dolů do podzemního vězení městského. Četné temné rány, které na záda a na Hlavu bídníkovu každou chvíli dopadaly, byly svědectvím, kterak městští žoldnéři

ulevovali zlosti své na zlosynovi, který byl po tak mnohá léta všemu pátrání jejich unikál a na obyvatelstvu tak dlouho pých svůj provozoval, až jej konečně nyní za pomoci mé ruka trestající spravedlnosti božské dopadla a řádění jeho navždy konec učinila.

Asi za hodinu potom, právě když jsme se na lůžko ubírali chtěli, zaslechli jsme hlas desátníka městských zbrojnošů, který se tudíž z noční výpravy své do lesa již navrátil a ostatním soudruhům svým vypravoval, kterak byl úlohu svou vykonal.

I vystoupil jsem ze dveří, abych též zprávu jeho vyslechl, a tázal jsem se ho:

„Nalezl jste tudíž mrtvoly obou zabitých loupežníků?“

„Ba právě, mistře Hanuši; ležely na drnu na pokraji lesa právě tak hezky pohromadě, jak jste je tam po veselé šarvátce své s nimi byli uložili, aby jim nikdo neublížil, kdyby se snad ještě v noci nějaký jezdec nebo vůz po silnici lesem ubíral.“

„A dopravil jste je do pohodnice?“ tázal jsem se dále.

„Totiž pohodný odvezl si je tam sám na káře a musí mi nyní hlavou svou za ně ručiti, že je zítra dodá městskému právu našemu, aby byl rozsudek na nich vykonán.“

„Poznal jste snad v nich nějaké známé muže?“ vyzvídal jsem ještě na desátníkovi, než jsem jej opět opustil.

„Jsou mi zhola neznámí, mistře Hanuši,“ odpovídal on; „ale kdybych měl pánům konšelům raditi, dal bych třetího lapeného ptáčka především do mučírny vésti.“

„A co by to bylo platné?“ prohodil jeden ze žoldnéřů. „Oprátce nebo meči neujde, a tak k čemu třeba věděti, jak se jmenuje a odkud pochází!“

„Mluvíš, jak ti zobák narostl,“ káral jej desátník. „Mistr Hanuš tuto dovedl by již na něm na skřipci vynutiti vyznání nejzkroušenější, a tak bychom se dověděli velmi zajímavé věci, kdo jsou totiž jeho tajní společníci, kteří jsou dosud na

svobodě; kde jsou jejich skryše, kde je potají podporují, a konečně, kde mají naloupené poklady a zboží uloženy. Pak teprv by z toho povstal obrovský proces a slavná obec naše by se mohla hojiti na všech ztrátách svých, které po tolik let od loupežníků trpěla, a lidé by zase přišli z valné části ke svému, co jim bylo kdy od těch bohaprázdných lotrasů uloupeno!“

„Tak, tak,“ přisvědčovali ostatní žoldnéři po tomto vyličení horlivě desátníku svému; „na skřípec s tím zlosynem, a padne-li nám který ze spoluvinníků jeho do rukou, pak rovněž je kat všecky na onen svět vypraví!“

„Však páni konšelé učiní, co za dobré uznají,“ prohodil jsem, ač jsem byl přesvědčen, že by útrpný výslech zajatého loupežníka skutečně mohl vésti k vypátrání celé tlupy Petrovských v krajině hořovické.

Vrátil jsem se opět do komnaty a zakrátko odpočíval jsem na pohodlném lůžku, jako bych doma pod vlastní střechou spal.

Byl již skoro plný den, když jsem se z občerstvujícího spánku zase probudil a rychle se oblékl, neboť jsem mohl očekávati, že páni konšelé nedají s výslechem zlosyna dlouho na sebe čekati a snad pomoci mé potřebovati budou.

Městský biřic, jenž mi přinesl bohatou snídani, pověděl mi, že právě zasedali páni konšelé k soudu a dali si předvolati zajatého zlosyna, aby s ním výslech počali.

„Ten lotr,“ dokládal biřic dále, počíná si jako zběsilý, a kdyby nebyl spoután, vrhl by se zajisté na některého z pánů konšelů a zakroutil by mu krk dříve, než by se mu mohlo k pomoci přispěti. Tomu by věru útrpná otázka na skřípci neškodila, zvláště když zde právě máme tak dovedného mistra popravního.“

Zakrátko se toto přání jeho skutečně vyplnilo, neboť sotvaže jsem byl posnídal, vrazil do dveří desátník městských žoldnéřů a s jiskřícími zraky volal:

„Rychle, mistře Hanuši, dostane se vám práce v mučím, neboť právě se páni konšelé usnesli, aby tvrdošíjný delinkvent byl mučen.“

„Zapírá tedy statně zločiny své?“ tázal jsem se rychle.

„Podobného zlosyna jsem přísámbohu ještě před naším slavným soudem městským neviděl!“ dotvrzoval desátník. „Již v žaláři řádl od božího rána jako divoký tur, a když jsme ho před soud odváděli, musili jsme ho pevně spoutati, neboť drze přísahal, že se některému z pánů konšelů na krk vrhne a jako kočku jej zardousí. Na otázky páně primátorovy nedával žádné odpovědi, a tak musí skřípec na něm přiznání jeho zločinů vynutiti.“

„Máte-liž pak také v mučírně vše v pořádku?“ tázal jsem se desátníka. „Nemám žádných mučících nástrojů s sebou, a mohu tudíž jen zdejších použití, ačkoli by na zlosyna tak zatvrzelého staroměstský skřípec patřil.“

„Oj, i s našimi palečnicemi, kladkami a španělskými botami dovedete ho již překonati, milý mistře Hanuši,“ zasmál se desátník a odkvapil opět, aby prý, jak doložil, delinkventa do mučírny pod zemí uvedl.

Mučírna v radnici hořovické byla v samém sousedství sklepních žalářů, a tak kázal jsem oběma pomocníkům svým vzíti pochodně, aby místnosti podzemní byly dostatečně osvětleny.

„Aj, jak se nám opět neočekávaného výdělku dostane,“ prohodil Petr, když se dověděl, že lapeného delinkventa budeme mučiti a potom nejspíše také popravovati.

„Za dvě neb tři kopy, které též nám asi ukápnou,“ dodával Vavřinec, „bude tudíž to noční dobrodružství v lese již státi! Cesta do Rokycan vyplácí se nám věru nad očekávání. Ještě v Berouně by si nás měli podržeti, abychom je také podobné čeládky navždy zbavili!“

Oba se zasmáli při vyhlídce na nový výdělek a následovali pak jednoho ze žoldnéřů, který jim ukazoval cestu do mučírny, kamž i já zanedlouho se dostavil.

Přesvědčil jsem se jediným pohledem, že se nástroje mučící v Hořovicích nedaly ovšem porovnat se zařízením mučírny na Staroměstském náměstí v Praze, ale na zmučení jediného delinkventa to přece dostačovalo, zvláště když se nástrojů těchto dovedná ruka chopila.

Pomocníci rozdělali rychle oheň v peci i pod kotlíkem, v němž se měl olej vařit, a připravili skřípec, jehož provazy dříve bedlivě prohlédli, jakož i pátečnice čerstvou vlnou obtočili a smolou potřeli, neboť bylo podle všeho zřejmo, že bude při urputném zlosynovi tomto více než jednoho stupně trápení třeba.

Když jsme byli s přípravami svými hotovi, oznámil to žoldněř panu primátorovi, jenž pak se třemi soudci a s duchovním do mučírny přišel a k soudnímu stolu zasedl, na němž stály dvě rozžaté svíce uprostřed s krucifixem.

Hned potom byl přiveden ve středu čtyř žoldnéřů vrah, jemuž jsem k vyzvání páně primátorovu nástroje své musil ukázati.

Delinkvent však mi ukázal opovržlivě hlavou a dával najevo, že se ani na skřípci nedá k nijakému vyznání pohnouti.

Poté tázal se ho primátor naposled, chce-li na dané otázky dobrovolně a bez nucení odpovídati, pohodil jen úsměšně hlavou, a tak pan primátor pravil ke mně, abych na něm první stupeň trapné otázky provedl.

Přistoupil jsem k delinkventovi a kázal mu, aby ke skřípci přistoupil, kde měl odstrojen býti.

Pohlédl na mne divokým svým zrakem, jako by mne chtěl pozřít, a obrátil se opět ke mně zády.

„Nuže, naučíme tě již poslouchati, tvrdošíjný ptáčku!“

pravil jsem zcela klidně a pokynul Petrovi, aby chlapíka podle svého způsobu naučil choditi.

Petr chopil delinkventa obrovskými pěstmi svými odzadu za ramena, a zasadiv mu kolenem ještě ránu do kříže, že se vrah pod ní až v oblouk ohnul, odnesl ho jako pírkó ke skřipci, kde zbojník počal strašně láti a nám nadávati.

Byl pocítil, že proti obrovským pěstem našim nic nezmůže násilím, a tak si chtěl bohopustým láním odlehčiti.

„I na to máme prostředky, abychom ti nevymáchanou hubu tvou zavřeli!“ pravil jsem a kynul Vavřincovi, jenž tu již s hruškou pohotově stál, aby ji delinkventovi do úst vstrčil.

Ten však stiskl zuby tak pevně dohromady, že jako kleště sevřeny byly a nebylo lze hrušku mu mezi ně vpraviti.

Tak musil zase Petr přispěti silou svou ku pomoci. Zasadil mu pěstí ránu od spoda do brady, jako by byl chtěl sevřené čelisti delinkventovy jen ještě více dohromady sraziti, ale účinek jeho byl právě opačný.

Delinkvent, kterému se bylo při neočekávané ráně této zajisté v očích až zajiskřilo a jenž myslil, že mu při nejmenším byly všechny zuby do žaludku vraženy, otevřel již sám ústa a dal si volně hrušku do nich vložit. Patrně neměl již chuti, aby Petr ránu svou ještě jednou opakoval.

Potom isme jej rychle svlékli a vhodili pak na skřípec, který neprodleně počal pracovati.

Bylo zjevno, že první stupeň trapné otázky u divého chlapa nedosáhne valného účinku.

Svaly těla jeho zdály se železné, a ač jsme jej na rukou i na nohou táhli nejprudší silou skřípce, přece při něm nebylo pozorovati žádné známky bolesti, jak by se to na každém jiném delinkventovi při tak neobyčejném napětí provazů bylo zajisté objevilo.

„Užijte stupně druhého proti nenapravitelnému zlosynu

tomuto!“ zvolal pan primátor, vida, že delinkvent zůstává při silném těle svém bez pohromy.

Nechali jsme zločince na skřipci a obložili jen nohy a ruce jeho španělskými botami a rukávy, které jsme pak šrouby utahovali, aby se ostré hroty jejich do masa delinkventova zarývaly.

Tu konečně bylo znáti, že vrah pociťuje děsné bolesti, neboť oči se mu podlily krví a vystoupily z důlků, z úst pak po stranách hrušky vyřinovala se pěna, ale když jsem se ho tázal, chce-li se konečně slavnému soudu ke zločinům svým přiznat, zavrtěl hlavou na znamení, že ani teď ještě se nepokládá za přemoženého.

„Pak si zahrajeme trochu na plátech železných!“ pravil jsem k pomocníkům a počali jsme do taktu tlouci na kovové desky na rukou i na nohou, při čemž každá rána, jak mi bylo už odedávna známo, pekelné bolesti vyvolávala, pod jejichž účinkem obyčejně i nejzatvrzelejší zlosyn volal o milosrdenství a hned potom se ze zločinů svých vyznával.

Také vrah tento zakrátko kynul mi hlavou na znamení, abych v dalším trápení ustal, a já, vyňav mu hrušku z úst, tázal jsem se ho:

„Chceš vyznání učiniti?“

„Učiním tak, jen mne už s prokletého lože tohoto sneste,“ pravil delinkvent, tváře se již mnohem pokorněji.

Sňali jsme mu kovové desky s rukou a nohou a povolili provazy, a potom, vhodivše mu zástěru na tělo, postavili jsme jej ke skřipci, ač sotva na nohou státi mohl.

„Jaké zločiny jsi tudíž spáchal?“ tázal se ho nyní pan. primátor, když jsem mu byl oznámil, že delinkvent hodlá nyní plně vyznání učiniti.

„Nevím o ničem,“ ozvalo se tu neočekávaně z úst delinkventových, a já poznal hned, že chlapík užil obvyklého

způsobu všech mučených zločinců, aby se na chvíli ďábelských muk a bolestí svých zbavil.

Primátor opětoval svou otázkou, ale s dřívější zatvzrzelostí setrval delinkvent v mlčení a nebylo lze slova již z něho dostat.

„Nuže, mistře Hanuši, užijte při něm i třetího stupně trapné otázky,“ zvolal ke mně pan primátor, „a, užijte všech zostřujících prostředků svých, abyste tvrdošíjný vzdor jeho zlomil!“

Poklonil jsem se na znamení, že se podle vyzvání tohoto zachovám, a doložil jsem k pomocníkům svým:

„Nyní si s ním zahrajeme po pražsku! Vytáhněte jej ke stropu a ty, Vavřince, zavěs mu tamto onu kamennou kouli na nohy, aby kůže padouchova byla co nejvíce napiata a nevzdorovala dlouho palečnici.“

Ale Vavřinec nemohl kouli ani hnouti, a tak musil mu Petru ku pomoci přispěti, a teprv spojenému úsilí jejich se podařilo dvoucentnýřovou kouli tuto delinkventovi visícímu nad zemí v povětří na nohy zavěsiti.

Tělo jeho prodloužilo se tíží touto skoro o polovici a kůže jeho napíjala se tak velice, že se na mnoha místech potrhala a krůpěje krve z ran těch vytryskovaly. Pohlédl jsem zlosynovi do tváře, ale ten zatínal zuby, aby nadlidskou silou potlačil strašná muka, jaká mu zavěšením koule kamenné byla způsobena, a tak jsem uzřel, že ani nyní ještě není poddajný, a že tudíž třetí stupeň trapné otázky budu museti na něm vykonati v plném rozsahu.

„Chop se pochodně!“ kázal jsem nyní Petrovi, jenž uchopil jednu z palečnic, která byla na hořejším konci koudelí obložena, ponořil ji nejdříve do vroucího oleje a pak koudel takto smočenou v plameni peci zapálil.

„Do pravého boku zasad’!“ kázal jsem dále a hned potom

bylo po celé mučírně cítiti smrdutý zápach přiškvířeného masa.

Sám pak jsem vzal ocelovou stříkačku, a natáhnuv do ní vroucího oleje, pokynul jsem Petrovi, aby ustal v pálení.

Ohyzdná rána asi s dvou dlaní veliká objevila se na pravém boku zlosynovu a maso bylo v ní tak důkladně připáleno, že se až kosti žeberní objevovaly.

Ze stříkačky počal jsem nyní stříkati vroucí olej do otevřené rány a hned po prvním proudu zachvřel se delinkvent na celém těle tak mocně, že jsem mohl býti s účinkem tohoto svého zvláštního způsobu mučení úplně spokojen.

„Ustaň, d'áble!“ vyrazil ze sebe sípavým hlasem a křečovitě svíjely se všechny svaly těla jeho, které arciť podobné kruté bolesti nebylo ještě nikdy pocítilo.

„Chceš si z nás jen šašky tropiti,“ odpověděl jsem však krátce; „zatím ještě jednou nebo dvakrát tě takto vesele polechtám, až pravou lítost jeviti budeš!“

Vehnal jsem nový proud do rány a delinkvent potom zařval nejdivočejším řevem a sípal, že se chce již ke všemu přiznati.

„Ale jen jediný okamžik nového vzdoru,“ zvolal jsem výhružně, „a přísahání, že tě pak na levém boku ještě prudčeji zalechtám!“

K pokynutí pana primátora ustali jsme v mučení delinkventa, a obvázávše mu vypálenou ránu, uvedli jsme jej před pány soudce, jimž se nyní ze strachu před opětováním těchto muk ze všeho vyznal.

Spáchal prý osmero vražd a mnoho loupeží a krádeží, a tak byl odsouzen k smrti lámáním kolem, potom mu měla býti hlava sřata a s ostatním tělem na hranici spálena, aby po něm ani stopy na světě nezůstalo. Rovněž pak měly mrtvoly obou soudruhů jeho na hranici býti upáleny.

Odsouzenci povoleny tři hodiny času, aby se mohl s Bohem smířiti, a mně uloženo, abych exekuci podle rozsudku tohoto

na popravišti hořovickém vykonal.

Za pomoci pohodného a jeho pacholka připravili jsme na popravišti vše k popravě potřebné, a než se průvod s odsouzcem z města na poslední cestu jeho vydal, byli jsme s přípravami k děsné exekuci hotovi a zároveň i mrtvoly obou zabitých vrahů ke hranici přivezeny.

Celé město a daleké okolí bylo přítomno exekuci, která krajinu hořovickou tří vrahů a loupežníků zbavila, a vše pohlíželo se zadostiučiněním na popravu odsouzence, jenž byl kněze k sobě nepřipustil a neustále zlořečil, takže jsem mu ještě na popravišti železnou hruškou musil pohroziti, abych konečně lání jeho přetrhl.

S pravou chutí pak jsem se chopil kola, abych mu počal údy zdola nahoru přerážeti, neboť vykonával jsem tehdy též osobní pokutu na vrahovi, jenž byl stál o mé bezživotí a zákeřnickým způsobem chtěl mne zavraždit.

Teprve při poslední ráně na hrdlo vydechl černou duši svou a potom jsem hlavu jeho s'al a ji do plápolající již hranice vhodil, kamž pak i tělo jeho následovalo.

Poté spálena i dvě ostatní těla a vše se pak vrátilo zase do města, spokojeno jsouc s výsledkem rychlé exekuce této, která městu i sousedství jeho zase plné bezpečí zjednala.

O polednách byl jsem povolán k panu primátorovi na radnici, kdež mi vysázeno na stůl dvacet kop grošů za provedení exekuce a oběma pomocníkům mým po dvou kopách, takže zastávka moje v Hořovicích byla pro mne nejen s velkou poctou, jakouž mi byl pan primátor a veškeren lid prokázal, ale též se slušným výdělkem spojena.

Poděkoval jsem vřele panu primátorovi za velkomyslnou odměnu tuto, neboť by mi podle taxy jen polovice sumy té náležela, a rovněž zajásali Vavřinec i Petr, když jsem jim neočekávanou odměnu odevzdával.

Pak poobědvavše ještě dobře na útraty obce u biřice v radnici, vsedli jsme po poledni zase na vůz a uháněli dále zpět ku Praze, hovoříce o události této, kterou jsme tak nenadále byli zažili a která i celé krajině hořovické látku k rozhovoru podávala.

6.

Poprava důstojníků císařských.

Cesta z Hořovic nám ubíhala velmi rychle, neboť výborní koně moji, jak se zdálo, cítili, že jsou na zpáteční cestě k domácímu žlabu, a bez pobízení letěli po umrzlé silnici kupředu, takže jsme se ještě před večerem do Berouna dostali, odkud jsme po nedlouhé zastávce dále ku Praze uháněli, neboť jsem se chtěl ještě v noci pod střechu svou dostat.

Blížilo se již valně k půlnoci, když jsme dojeli k domovu, kde nás i přes tuto pozdní dobu očekávali, neboť jakmile byl Petr, jenž na kozlíku seděl, ještě daleko před katovnou bičem několikrát hlučně zapráskl, otevřela se vrata do dvora a dva čeledínové byli tu s hořícími pochodněmi, kdežto u dveří domovních stály hospodyně a Anežka, které mne s upřímnou radostí vítaly a jimž jsem upřímně za to ruce tiskl.

Bylo mi to milé, že mne obě ženy i přes pozdní dobu noční očekávaly, a také jsem jim za to uznání své vyslovil.

„Však již po dvě noci vás očekáváme, mistře,“ pravila hospodyně, uvádějíc mne do jídelny, kde pěkně prostřený stůl k posezení vítal.

„Platí to také o vás, Anežko?“ tázal jsem se dívky a pojal ji za ruku.

Zarděla se ve tváři a nemohla v první chvíli ani odpovědět.

„Ba právě,“ mluvila za ni hospodyně, „ona včera i dnes mě nutila, abychom vás po každé aspoň do půlnoci očekávaly.“

„Jsem vám za to povděčen, Anežko,“ pravil jsem upřímným hlasem a tiskl vřele ruku její; „také já jsem již toužil po svém domově a nelitoval dnes koní, abych se ještě před půlnocí pod svou střechu dostal.“

„Však jsme vás podle ujištění vašeho již včera zase nazpět

čekaly,“ pravila Anežka a pohlédla mi nyní důvěrně do očí, neboť byla již první ostýchavost překonala.

„Byl jsem zdržen v Hořovicích,“ odpověděl jsem, „jak vám o tom budu vyprávěti po večeři, po níž se žaludku již stýská. Připravila-liž jste mi něco na zub, jakož i oběma pomocníkům, kteří si rovněž dobrou večeři zasloužili?“

„Pro živého Boha! Já tu stojím a poslouchám a zapomínám na večeři!“ zvolala s výrazem líčeného zděšení stařena. „I ba právě, že na vás čeká chutná večeře, vždyť ji panna Anežka sama připravovala! A také o Vavřince a Petra je dostatečně postaráno!“

Vyběhla ze dveří a také Anežka ji následovala do kuchyně, kdežto já, opatřiv ještě své nástroje, zasedl pak za stůl a posilňoval se chutnými jídly a vínem, kteréhož byla Anežka cínový džbán přede mne postavila a do poháru mi nalila.

„Musíte mi připítí, Anežko!“ zvolal jsem, podávaje jí pohár. „A to na šťastný návrat můj, neboť málem by se bylo stalo, že bych se byl již nevrátil!“

Anežka přijala pohár a chvějícím hlasem zvolala:

„Probůh, hrozilo vám snad nějaké nebezpečí na cestě?“

„Chtěl se vám snad některý z loupežníků pomstítí, mistře?“ dokládala též hospodyně a spráskla ruce nad hlavou. „Co se stalo, vypravujte nám rychle, sice úzkostí zemřeme!“

„Dříve se Anežka napije z poháru mého!“ odpověděl jsem vesele. „Pak já jej vyprázdním a potom teprv budu vyprávěti; víte, že ve všem miluji pořádek, tedy i v pití a vyprávění.“

Anežka pohlédla na mne svýma krásnými očima a pak přiložila pohár k ústům, šeptajíc mi blahopřání, aby mi onen truňk co nejlépe byl ku zdraví.

Já pak poděkovav jí vyprázdnil jsem pohár jedním douškem a kynul oběma ženám, aby nyní též ke stolu zasedly.

Stará hospodyně pokládala si to za nebyvalou čest, že mohla

ke stolu zasednouti, neboť dosud nebyla nikdy se mnou při stole seděla, a tak dala Anežce znamení, aby jen také ona vyznamenání tohoto užila, o němž mohla stařena ovšem snadno tušiti, že se jí ho jen k vůli Anežce dostalo, neboť jsem si umínil, že vyvolená má bude ode dneška stůl můj se mnou sdíleti a že ji z dosavadního postavení jejího v domě svém po bok svůj povznesu.

S libým zarděním usedla Anežka po straně mé a obě naslouchaly s velikým zájmem líčení děsné události v lese hořovickém, při čemž jsem dobře pozoroval, kterak Anežka zbledla a pák zhluboka si oddechla, když jsem o vítězství svém povídal, jehož jsem nad zákeřníky dosáhl.

Stará hospodyně zděsila se nad neočekávanou touto zprávou a děkovala pak Pánu Bohu, že se mi podařilo útok vrahů překaziti a navždy je neškodnými učiniti.

„Bůh sám stál při vás, mistře,“ pravila polohlasně Anežka a sepjala ruce jako k tiché modlitbě; „také já mu chci děkovati, že mi ve vás zachoval ochránce, neboť co bych si, opuštěný sirotek, ve světě počala?“

„Však jen řekněte, milá Anežko,“ zvolala opět stařena, „kterak vroucně jste se vždy večer k Bohu modlila, aby se mistr náš zase zdráv a šťasten domů vrátil! Modlitba vaše došla na nebesích vyslyšení, a pán náš sedí opět neporušen mezi námi!“

„Vy jste se za mne modlila, Anežko?“ zvolal jsem radostně a chopil dívku za ruku. „Pak věřím již, že jen přímluva vaše u Boha zachránila mi život!“

Anežka se zaruměnila a sklopila oči do klína, šeptajíc, že již z pouhé vděčnosti byla nucena modlitbu za mne Bohu obětovati.

„Nuže, chcete i dále tak činiti, drahá Anežko?“ pravil jsem s plnou vřelostí a položil pravici její na prudce tlukoucí srdce,

kteřé poznalo, že nastala chvíle vhodná, kdy jí může city své projevit. „Chcete být mou, abych i já vám mohl být vděčný za to, že jste se v mysli své mnou obírala ? Srdce mé vám náleží od první hodiny, kdy jsem vás byl spatřil; mohu se též u vás stejné přízně nadíti?“

„Zaplať Pánbůh, že je to slovo konečně venku!“ zajásala stará hospodyně. „Ano, ano, Anežka vás miluje rovněž, mistře!“

Anežka pozdvihla k hovorné stařeně oči své s jemnou výčitkou a stiskla mi v odpověď jen mlčky ruku, ostýchajíc se ještě do očí mi pohlédnouti.

Byla to odpověď pro mne dosti výmluvná, ale chtěl jsem též z úst jejích slyšeti, že mne miluje,, a tak opětoval jsem otázku svou, a polohlasně odpovídajíc „Ano!“, vrhla se mi dívka, citem jsouc přemožena, na „prsa. aby na nich ukryla nachem vzplanulý obličej.

Objal jsem ji v pocitu nejvyšší radosti a přitiskl na prsa, jásaje uvnitř, že dosáhl jsem kýženého cíle, který v poslední době veškerou mou mysl zaměstnával.

Nalezl jsem milující srdce, které chtělo osudy života mého pod střechou katovny staroměstské sdíleti, měl jsem nyní životní cíl a kochal jsem se v pomyšlení na to, že budu míti spořádanou domácnost a povedu klidný a spokojený život rodinný, po němž jsem byl ode dne úmrtí matčina tak vřele toužil.

Pozdvihnuv hlavu milované Anežky k sobě, vtiskl jsem jí první vřelé políbení na rty, které ona s touž vřelostí a vroucností opětovala.

Byli jsme od této chvíle svoji a nic nás nemohlo již rozloučiti!

Potom vrhla se Anežka též staré hospodyně kolem krku, děkujíc jí za dosavadní přátelství její a prosíc jí, aby jí je i

nadále zachovala, neboť prý hlavně jí měla děkovati, že jí byl pobyt v katovně tak milým a vítaným učiněn, že na veškeren ostatní svět mohla zapomenouti, aniž kroku svého byla jen na okamžik litovati musila.

Tak byli jsme všichni tři šťastni chvíle této a zabývali se ještě dlouho plány pro další život, při čemž stará hospodyně osvědčovala nad nás oba praktického ducha a životní zkušenost, jakáz oběma nám ještě chyběla.

Proto byla povděčna tomu, když jsem se vytasil s naplněným sáčkem, jež mi výlet můj do Rokycan a do Hořovic vynesl.

„Takové sumy vám řemeslo vaše posud nevyneslo, mistře!“ zvolala potěškávajíc sáček s penězi. „Však budete jí nyní moci ke svatbě své dobře potřebovati.“

„Nechci dělati žádného hluku při oddavkách našich,“ pravil jsem na to; „a dobrá moje Anežka zajisté se mnou souhlasí.“

„Také já si přeji, aby sňatek náš byl v tichosti konán,“ odvětila souhlasně nevěsta moje a já ji za to políbil, že se takto upřímně přání mému podrobuje.

„Zato si budu tím více zakládati na tom,“ pokračoval jsem s hrdým výrazem dále, „vyhoví-li pan primátor žádosti mé a postaví se mi za svědka při oddavkách mých.“

„To on nikdy neučiní, milý mistře!“ zvolala hospodyně.

„A proč by se tak zdráhal učiniti?“ namítl jsem.

„Poněvadž vás pokládá za člověka sniženého, jako to ostatní svět dělá!“

„Nuže, tak tomu bývalo jindy, nyní se však věci k lepšímu obracejí.“

„Posud jsem to bohužel očima svýma však neznamenal!“

„A přesvědčím-li se o jiném?“ zvolal jsem horlivě.

„Vám ovšem musím věriti, přesvědčil-li jste se sám o tom, že staré předsudky proti stavu vašemu počínají konečně

mizeti.“

Vypravoval jsem, co se bylo v Hořovicích zběhlo, kterak mi primátor tamní ruku jako každému jinému počestnému muži tiskl, kterak mi obyvatelstvo slávu provolávalo a s největší poctou na radnici a pak z města mne provázelo.

“Myslíte, že tato pocta staroměstskému popravnímu mistrovi prokázaná může zůstatí bez účinku v Praze?“ tázal jsem se vítězoslavně.

Anežka stiskla mi s vřelou radostí ruku a hospodyně zvolala:

„Bůh dejž, aby tak se stalo! Kdož jiný by se více radoval z toho než já, kdyby hloupé předsudky proti stavu katovskému konečně jednou zmizely! Teď pochopuji ovšem, že máte odvahu, pana primátora za svědka k veselce své pozvat!“

„To také učiním, jakmile se nejdříve na radnici odeberu!“ pravil jsem pln naděje na dobrý zdar tohoto úmyslu svého. „Nyní však jest na čase, abychom na odpočinek pomýšleli; je ho právě mně jako vám. zapotřebí.“

Podal jsem Anežce pravici a vtiskl jí opět polibek na svěží rty, přeje jí utěšený sen, právě jako ona mně nejlepší odpočinek opět pod vlastní střechou přála.

S jak blahým pocitem kladl jsem se té noci na lože, kdy nejvroucnější přání mé bylo splněno a nový život se přede mnou otvíral!

Ještě dnes vzpomínám s vnitřní rozkoší na památný onen den, jenž tak rychle přivodil mé spojení s vyvolenou družkou mého života, a ještě nikdy jsem neměl ni nejmenší příčiny, abych ho litoval.

Příštího dne bylo třeba uváděti v katovně vše opět v pořádek, co odjezdem mým do Rokycan bylo rozrušeno, a tak míjela hodina za hodinou, že tu bylo poledne, aniž jsem se byl nadál.

Ranní pozdrav z úst Anežčiných naplnil mne pravým blahem, že jsem při práci stále jen na ni vzpomínal a každé příležitosti užil, abych ji v kuchyni neb v komnatě mohl spatřiti.

Když pak na věži sv. Valentina poledne vyzváněli, ulekl jsem se toho skutečně, kterak mi čas dne toho neobyčejně rychle utekl, takže jsem nenalezl již příležitost k tomu, abych se na radnici dostavil a příchod svůj do Prahy ohlásil.

Při stole byla Anežka opět po mém boku a po obědě dal jsem do jídelny povolati všechny pomocníky své, jimž jsem pak Anežku jakožto nevěstu svou představil.

Byli už ráno něco podobného tušili, a proto se k dívce chovali se zdvojnásobenou uctivostí, a tak nyní se jí hluboce ukláněli a blahopřání svá k proměně stavu jejího jí přednášeli.

Od té chvíle odevzdal jsem nevěstě své také všechny klíče domu svého na znamení, že od nynějška může se v něm za vládkyni považovati, a také stará hospodyně podrobila se ochotně vládě její, která byla ostatně velmi milostivá, neboť obě ženy vzájemně se radily a Anežka nedávala hospodyně nadvládu svou nikterak najevo, kdežto tato zase vše činila, aby každému přání mladé hospodyně vyhověla.

Tak spatřoval jsem před sebou hned od prvního dne obraz svého příštího klidného a spokojeného života a velebil jsem okamžik, kdy Anežka práh domu mého přestoupila. Od příchodu jejího do katovny staroměstské ozářilo se toto stavení, kdysi zasmušilé, jakýmsi nebývalým leskem, vše zdálo se čistější a průhlednější, všude spatřoval jsem spokojené tváře kolem sebe. Když Anežka chvílemi zapěla některou z písní, jichž tak mnoho uměla, bylo to, jako by zcela nový život v katovně zavládl, takže jsem s libostí naslouchal krásnému hlasu jejímu, jemuž podobný snad nikdy ještě v starém domě tomto nebylo slyšeti.

Také na sobě samém pozoroval jsem patrnou změnu, neboť přestalo dosavadní samotářství a odloučený život můj a počínal útulný život rodinný, v němž milující srdce sdílejí se o své malé i velké starosti a slasti, budují plány do budoucnosti a těší se i z těch malicherných zjevů života, kterých si jindy ni v nejmenším nevšímají.

Od toho dne vyjasnilo se již docela v katovně staroměstské, a ač ještě nebyly ani začaty všechny ty opravy, jaké jsem v příbytku svém před sňatkem svým chtěl prováděti, již se zdálo, jako by ve skutek byly uvedeny, neboť jevílo se mi nyní pojednou vše kolem mne mnohem pěknější a jasnější, než tomu kdysi bývalo, ač tak jenom oči mé spatřovaly. Ve skutečnosti se nemohlo ještě nic podobného prováděti, neboť tomu doba zimní překážela.

Nemohlo se tudíž s opravami dříve počítati až na jaře, což byla pro mne ovšem příliš dlouhá doba, neboť byl jsem odhodlán, slaviti s Anežkou veselku svoji už v masopustě, takže by do té doby ve stavení vše nezměněno zůstávalo.

Anežka ponechala v té věci úplně mně rozhodnutí, a jelikož také stará moje hospodvně s tím souhlasila, aby byla veselka co možná nejdříve slavena, zůstalo na tom, že se sňatek náš bude konati ke konci masopustu a teprve s jarním počasím že počneme katovnu ve všech částech jejích opravovati.

Když jsem se na radnici představoval panu městskému písaři, abych návrat svůj z Rokycan do Prahy panu královskému rychtáři ohlásil s doložením, že nyní opět mohu v Praze veškeré práce s úřadem svým spojené zastávati, pravil pan písař s významným úsměvem ke mně:

„Slyšeli jsme již o tom, milý mistře Hanuši, kterak výborně jste provedl úlohu svou v Rokycanech a jak statečně jste se zachoval v Hořovicích, což pana primátora a pana královského rychtáře skutečnou radostí naplnilo, že popravní mistr Starého

města pražského domácí obci své tak velikou čest učinil.“

„Přiznávám se,“ doložil jsem s hrdým vědomím, „že tato zásluha má byla zejména v Hořovicích uznána, kde pan primátor a páni konšelé docela již upustili od předsudku o sníženém stavu katovském, podavše mi vlídně rukou svých, aniž se tím cítili poskvrněni, jako se to bohužel jinde stále děje.“

„Také o tom došla nás vědomost, milý mistře Hanuši,“ odpověděl rychle pan písař, „a vězte, že též u nás bylo jednání městských pánů hořovických úplně schvalováno a vedle pánů primátora a královského rychtáře vyslovili se též četní páni konšelé staroměstští, že každé chvíle tak počestnému a statečnému mistrovi meče ruce své podají, aniž se více obávají, že se tím sami také stanou nečestnými.“

Cítil jsem, kterak mi krev vstupuje do lící při těchto neočekávaných slovech páně písařových, bylo mi ve chvíli této, jako bych před duševním zrakem svým cítil káceti se staletou onu hradbu, jakáž stav katovský od ostatního světa oddělovala a život všech příslušníků jeho tak velice ztrpčovala.

„A kterak vy, pane písaři, v té věci smýšlíte?“ tázal jsem se chvějícím hlasem, neboť chtěl jsem hned při něm jistoty o pravdivosti slov jeho dojít.

„To poznáte z tohoto vřelého stisknutí ruky, mistře Jane!“ zvolal pan písař, a pokročiv ke mně, chopil mne za pravici a přátelsky ji stiskl, důvěrně mi v oči pohlížeje, jako by přítele sobě ve všem rovného ve mně spatřoval.

Jak mi ve chvíli této bylo, nelze mi ani blíže popsat.

Cítil-li jsem se již v Hořovicích nanejvýše poctěn tím, že tamní primátor a konšelé tiskli přátelsky pravici mou, tož znamenalo to pro mne mnohem více, když se mi podobné pocty dostalo od mého nejbližšího představeného a v místě, kde byl obor mého působení veřejného.

Pohlédl jsem s výrazem nekonečné vděčnosti na pana písaře a zvolal jsem:

„Vrátil jste mi tímto stisknutím ruky mé opět plnou lidskou důstojnost moji, pane písaři! Protož vděčen vám zůstanu po veškeren svůj další život a vynasnažím se, abych zůstal povždy hoden přátelství vašeho!“

„Za to děkujte jen sobě, milý mistře Jene,“ odvětil pan písař vlídně; „co vám v Hořovicích bylo samoděk prokázáno, nesmí vám ani v Praze býti popíráno; a ostatně vězte, že staré předsudky proti stavu vašemu přičiněním vašeho nebožtíka otce a nyní též statečným jednáním vašim již z velké části vymizely a čím dále tím více mizeti budou, až se vám plného občanského práva dostane.“

Vlídnou takovouto řečí jsa osmělen, tázal jsem se pana písaře:

„Mohu se tedy odvážiti s prosbou k panu primátorovi a k panu královskému rychtáři, aby mi byli svědky při sňatku mém?“

Pan městský písař pohodil hlavou do výše a udiveně zvolal:

„Vy se budete ženiti, mistře Hanuši? Přivedl jste si snad z cesty své nevěstu do Prahy?“

„Ano, hodlám stav svůj mládenecký proměnit ve stav manželský,“ odpověděl jsem s vážným názvukem; „leč nevěstu nebylo mi třeba z venkova teprv si domů přivážeti, neboť byla už dříve pod střechou mojí.“

Pan písař tázavě na mne pohlédl.

„Vy jste měl nevěstu svoji v katovně?“ prohodil po chvíli.

„Je to Anežka Barvínkova,“ odpověděl jsem, „která v mém domě přístřeší jako sirotek nalezla.“

„Aj, to čiperné děvče?“ zvolal pan písař. „Osvědčujete dobrý Vkus, mistře Jene! Je to dívka skutečně hezká!“

„A co více pro mne váží,“ dodal jsem, „bude z ní švarná

hospodyně, která domácnost mou dovede v dobrém pořádku udržovati. Leč posud jste mi, pane písaři, nedal odpověď na předešlou otázku mou.“

„Je pravda, mistře Jene! Vy jste se tázal, zdaž se můžete odvážiti k prosbě u pana primátora a u pana královského rychtáře, aby vám stáli za svědky při sňatku vašem?“

„Tak jest, pane písaři; chci tak učiniti také proto, aby též ostatní lidé byli o tom přesvědčeni, že vznešení ti páni dnes již zcela jinak smýšlejí o sníženém kdysi stavu katovském, jak i vy jste k radosti mé tak čestným způsobem mi dal najevo.“

„A vězte, že prosba vaše nebude oslyšena, mistře Jene,“ ubezpečoval pan písař; „jakmile došla zpráva o počtě prokázané vám v Hořovicích, pronesl se pan primátor v tom smyslu, že hodlá i vám před světem nějakým způsobem veřejnou čest prokázati, jak toho vším právem zasluhujete. Rovněž ani pan královský rychtář splnění prosby vaší vám neodepře.“

„Slova vaše, pane městský písaři, naplňují mne nevýslovnou radostí,“ odpověděl jsem nadšeně; „jsou mi důkazem toho, kterak potěšitelně se změnily názory o stavu katovském a že nás moudří lidé nevylučují již ze společnosti své, jako se to bylo bohužel po tak dlouhé věky dalo. Jakou radost by pociťoval nebožtík drahý můj otec, kdyby se byl dočkal změny této!“

„Právě váš otec první ze stavu vašeho způsobil tuto příznivou změnu,“ pravil vážně pan písař, „a on to také byl, vůči němuž byla po prvé proražena ta zeď, která byla až do jeho časů ostatní svět od sníženého stavu katovského oddělovala. Zažil to za živobytí svého a vy jste toho byl svědkem při pohřbu jeho, kterak byla památka jeho od samého pana primátora počtěna. Jemu se tak stalo při pohřbu, vám opět bude počta podobná při svatbě projevena!“

Poděkoval jsem znovu panu městskému písaři a spěchal potom k panu primátorovi, který mne taktéž vlídně přijal a pochvalu mi za to vzdával, že jsem čest úřadu svého v Rokycanech i v Hořovicích tak slavně obhájil.

„Na důkaz toho, jaké vážnosti jste si statečným jednáním svým dobyl, mistře Jene Mydláři,“ pravil pan primátor a přistoupil ke mně blíže, „podávám vám zde pravici svou, abyste se cítil očištěn ode všech předsudků, kterými byl stav váš až dosud zlehčován.“

Podal mi ruku, kterou já vřele chopil, a zvolal jsem:

„Ach, kéž by veškerá Praha byla svědkem tohoto stisknutí ruky, jakého se mi, šlechetný pane, od vás dostalo! Tak nejsem více vyloučen ze společnosti lidské, jsem roven občanům ostatním a mohu s nimi všude vejíti a vstoupiti, nechť jest to do svatyně Páně nebo do domů veřejných!“

„Tak jest, milý mistře,“ odvětil primátor, „avšak jen pokud se týká osoby vaší, neboť na pomocníky vaše se tato udělená a vám přiznaná volnost a svoboda nevztahuje, dokud si jí snad podobně statečnými činy jako vy nedobudou.“

„I tak jsem vděčen za milostivé projevení svobody své,“ zvolal jsem a uklonil se před panem primátorem; „to mne také činí smělym, že vyslovuji žádost k Vaší Milosti, abyste mi ráčil státí za svědka při nastávající svatbě mé.“

„Milerád tak učiním,“ odvětil pan primátor, „a jsem tomu povděčen, že budu moci přátelské své smýšlení k vám též osvědčiti veřejně před lidem, který bývá jako Tomáš nevěřící, a teprve když se na vlastní oči přesvědčí, uvěří tomu, že primátor Starého města pražského podal pravici svou mistru popravnímu!“

Tím bylo štěstí mé již dovršeno a hluboké byly za to mé díky panu primátorovi, který mne takto chtěl před veškerým

lidem pražským vyznamenati.

Rovněž ochotně vyhověl poté i pan královský rychtář prosbě mé a slíbil, že se mi taktéž dostaví za svědka k sňatku mému, aby prý mi dal týmž způsobem jako pan primátor přízeň svou veřejně najevo.

„A kdy hodláte oddavky slaviti?“ tázal se mne ještě pan rychtář.

„Ve třech nedělích, milostivý pane, neboť mám již vše k ženitbě opatřeno.“

Pan rychtář se jaksi zamyslel a potom pravil ke mně:

„Myslím, že vám samému, mistře Jene, by nebylo vhod, kdyby do té doby nějaká velká exekuce byla, literou byste musil vykonati. Od popraviště není právě příjemná cesta k loži svatebnímu.“

„Což chystá se nějaká poprava, milostivý pane?“ tázal jsem se rychle.

„Ovšem,“ odvětil pan rychtář, „a to oněch důstojníků, kteří byli z Rokycan už dříve do Prahy od pluků svých dopraveni a nyní v žalářích Bílé věže sedí, ortel vojenského soudu vyčkávajíce.“

„Nebylo tedy vše exekucí rokycanskou skončeno?“ zvolal jsem překvapen.

„Naopak, nyní teprv budou hlavní původcové zbabělého útěku z bitvy u Breitenfeldu potrestáni. Vedle plukovníků Madlunga a Desfoursa, kteří prý nejvíce jsou obviněni, sedí v žalářích Bílé věže na Hradčanech ještě jedenáct vyšších důstojníků, jejichž proces se nyní každodenně vede, takže exekuce bude asi ve čtrnácti dnech neb nejdéle ve třech nedělích konána. Proto jsem vám tou radou, abyste ženitbu svou odložil na dobu po této popravě důstojníků, která zase veškeru Prahu pobouří, neboť se má opět veřejně na náměstí Staroměstském díti.“

„A což musí býti důstojníci tito taktéž k potupné smrti odsouzeni?“ namítal jsem. „Nemůže se jim snad jen dočasných trestů neb docela milosti dostat?“

Pan rychtář však zavrtěl hlavou a vážným hlasem odvětil:

„Vím již bezpečně od členů vojenského soudu, který na Hradčanech zasedá, že oba plukovníci jsou k smrti odsouzeni a že se čeká již jen na stvrzení jejich ortele. Mimoto došlo mi právě dnes z Hradčan sdělení, že oba plukovníci, kteří jsou podle víry protestanti, budou dopraveni do vězení na radnici naší, aby k nim páteři jesuité mohli volněji docházeti a o to se zasaditi, aby je k přestoupení k naší svaté víře katolické přiměli. Vše to jest mi důkazem, že ortele na smrt budou bez milosti vykonány a že Praha opět uvidí velkou exekuci na vojenských důstojnících císařských, již podobné byla již dvakráte svědkem.“

„Uznávám nyní sám,“ pravil jsem po neočekávaném sdělení tomto, „že bude nejlépe, odročím-li sňatek svůj až na dobu po exekuci, kdy se na krvavý výkon můj v lidu opět poněkud zapomene.“

„Tak učiníte nejlépe, milý mistře,“ přisvědčoval pan rychtář, „a potom se vám milerád za svědka svatebního postavím.“

Podal mi ruku, jako by ji podával muži ve všem sobě rovnému, což mne na okamžik až zarazilo.

Pan rychtář, jak se zdálo, pozoroval rozpaky mé, a proto poznovu dodal:

„Nuže, podávám vám pravici, mistře Jene, na znamení, že dostojím slibu svému!“

„Prokazujete mi netušenou čest, pane královský rychtáři,“ pravil jsem hlasem vnitřní radostí se chvějícím; „leč připomínám, že ráčíte podávati pravici svou člověku sniženému —“

„Nikoli; muži statečnému, jenž nemá nic společného s

jinými lidmi stavu svého!“ zvolal horlivě pan rychtář, vskočil mi do řeči, a již vřele mi ruku tiskl.

Tak i vznešený tento úředník královský nepokládal se více za zneuctěného dotknutím pravice mé, snato bylo se mne již docela ohavné ono znamení, které po staletí bylo každého kata ze společnosti lidské vylučovalo, stal jsem se rovným všem ostatním občanům a povýšen jsem byl opět k důstojnosti lidské, která všem předchůdcům mým byla popírána!

Nemohu vylíčiti ten blahý a zároveň hrdý pocit, jaký mne v okamžiku tomto naplňoval!

Vzpomněl jsem si na slova nebožtíka otce svého, jež byl v těchto Pamětech na sklonku života svého takřka prorockým duchem uvedl, že nastane jednou čas, kdy se též kat stane zase čestným členem společnosti lidské, kdy zmizí ohavné ty předsudky, jaké proti stavu katovskému v lidu jsou chovány, že kat stane se opět člověkem a nebude již vyvrhelem lidstva, na kterého byl se sám snížil!

Doby této krásné dočkal jsem se, bphudík, již já a mohl se honositi uznáním této důstojnosti své od hodnostů dvou měst, kteří neváhali podati mi pravici svou a povýšiti mne mezi ostatní občany a platné členy společnosti lidské.

Jak děkoval jsem ve chvíli této památce zvěčnělého otce svého, že mi zanechal v odkaz důvěru v lepší budoucnost a vytkl mi ponaučeními svými cestu, po které bych se nejsnáze takového příznivého obratu v postavení svém mohl domoci!

Poznovu žehnal jsem památce jeho a jako znovuzrozen ubíral jsem se z radnice nazpět ke katovně, která se mi již ve zcela jinakém světle než dosud jevila.

Se vztyčenou hlavou kráčet jsem ulicemi pražskými, takže mimojdoucí jaksi s podivením na mne hleděli, mnozí pak i přímo mne pozdravovali a přívětivě mi kynuli, jako by jim již bylo známo bývalo, jaké pocty se mi na radnici bylo dostalo.

Tušil jsem, že pověst o události hořovické byla již také v Praze mezi lidem rozšířena a zjedнала mi v něm nové přátele, kteří se mi již úzkostně nevyhýbali, jako byli kdysi činívali, když nyní známo bylo, že mi primátor a konšelé hořovičtí veřejně ruku podali a nečestné znamení pro všecku budoucnost se mne sňali.

Tušení otcovo se počalo již vyplňovati, snížený stav katovský povznášel se z dosavadního kalu a já způsobil obrat tento, takže i v tomto ohledu vyplnila se slova otcova, že členové stavu katovského sami jednáním a chováním svým zavinili ponížení své, a tudíž jen sami zase se mohou z něho povznést.

Jak jsem litoval toho, že otec můj a matka moje nedočkali se blahého dne tohoto, jenž mně tak netušené zadostiučinění přivodil; však zajisté s radostí pohlíželi s výšin nebeských na syna svého a sdíleli se s ním o vnitřní jeho pýchu, že vybavil se z dosavadních okovů, které jej k nejnižší vrstvě lidstva poutaly a nyní, aspoň pokud se osoby mé týká, navždy byly zlomeny!

Přisahal jsem si ve chvíli této, že dále budu pokračovati na dráze dosud sledované, která mi úctu a vážnost představených mých zjedнала a nyní mi také u ostatního lidu touž vážnost měla zjednati.

Již pohlíželi na mne mnozí z těch, kteří mne potkávali, zcela jinými zraky, než jak tomu jindy bývalo; jako rázem zdála se zbořena ta zeď dosavadních předsudků, která mne od ostatní společnosti lidské oddělovala, a já mohl s vědomím nabyté plné cti občanské vcházeti v kruh měšťanů a ostatního lidu obecného, aniž jsem se byl více obávati musil, že mi bude dáváno najevo ono opovržení, jaké mne tak často bylo dosud stíhalo, ačkoli jisto bylo, že již od mnoha let pohlíží se zcela jinak na kata staroměstského, co úřad jeho

Mydlářové zastávají, kdežto v jiných městech kat ovšem

stále ještě touž sníženou osobou zůstával, jakou byl již po staletí představoval.

Snadno bylo tudíž lidem mým, když jsem opět do katovny vstoupil, poznati ze zářícího obličej mého, že se něco neobyčejného musilo přihoditi, co veškeru bytost mou proměnilo a zároveň povzneslo.

Anežka vyšla mi vstříc s vlídným svým úsměvem a já, chopiv ji vřele za ruku, zvolal jsem:

„Dnes podává ti ruku, drahá Anežko, již muž čestný, před jehož dotknutím se nemusí nikdo již třásti; pan primátor a pan královský rychtář tiskli dnes ruku tuto, jako já ji tobě jakožto nevěstě své tisknu! Očištěn jsem jimi před ostatní společností pražskou, před veškerým lidstvem, které bylo dosud v katovi nečestného člověka spatřovalo, nyní však jej sobě za rovna pokládati musí!“

Všichni moji pomocníci zajásali, zaslechnuvše slova má, neboť cítili dobře, kterak tento obrat ve smýšlení o stavu katovském i jich se týká a kterak těž oni z něho budou moci pro sebe kořistiti.

„Ano, stateční hoši, také vy máte příčinu jásat nad událostí dnešního dne, leč chovejte se také podle toho, abyste se této změny ve smýšlení světa ostatního stali důstojnými!“

Chasníci s jiskřícíma očima přísahali, že se vždy podle slov a skutků mých budou řídit, aby se ke spokojenosti mé ve všem zachovali.

„A ty, drahá Anežko?“ tázal jsem se nevěsty své, radostně jí v oči pohlížeje.

„Také já se raduji z vítězství tvého, drahý Jene,“ odpovídala Anežka, tisknouc mi vřele ruku; „dobył jsi ho sobě vlastní statečností, a proto má cenu pro mne tím větší, neboť povznáš i mne, jež budu žiti pod střechou tvou, zase k důstojnosti občanské, která ti dosud byla popírána.“

„Co se to děje?“ ozval se tu náhle hlas staré hospodyně, která se byla ve dveřích kuchyně objevila. „Co znamená ten křik pacholků, kteří si počínají, jako by se byli zbláznili?“

Ukázala na mladíky, kteří po dvoře běhali a čepice své s hlučnými výkřiky do povětří vyhazovali.

„To znamená, dobrá matiko,“ pravil jsem k stařeně, „že ode dneška není staroměstský kat již sníženým člověkem, neboť mu pan primátor i pan královský rychtář podali dnes pravici!“

Stařena spráskla v největším podivení rukama nad hlavou.

„Bud' Pán Bůh pochválen!“ zvolala radostně. „Pak můžeme opět svobodně vyjít mezi lid a nemusíme se báti, iže nám každý otrapa dá opovržení najevo! Hned v neděli sedneme si, Anežko, v kostele mezi ostatní ženy a dívky, a ráda bych se podívala na toho, kdo by nám chtěl v tom bránit!“

Opřela si ruce v bok a hrdě pohlížela na Anežku, která jí slíbila, že se příští neděle při návštěvě kostela podle vůle její zachová.

„A jak bude se svatbou, mistře Jene?“ obrátila se pak zase ke mně. „Budou vám pan primátor a pan rychtář státi za svědky?“

„Oba mi tak přislíbili,“ odvětil jsem a pohlédl při tom na Anežku, která se při slovech těchto lehce zapýřila; „tím bude celá Praha již docela přesvědčena, že jest starý příznak nečestnosti s beder popravního mistra staroměstského navždy sňat!“

„Nyní již pochopuji, proč ti mladí blázni tamto tak hlučně jásají,“ prohodila stará hospodyně s pohledem na pomocníky; „také na ně padá paprsek té milosti, které se vám dostalo, mistře Jene, a přála bych si jen, aby se čeládka tato příště podle toho také chovala.“

To učiníme!“ volali mladíci s novými pokřiky. Ode dneška smíme v krčmě kdekoli zasednouti, a kdo by nám v tom bránit

chtěl, ten pozná sílu pěstí našich!“

„Pro rány Kristovy!“ zděsila se stařena. „Ti potřeštěnci budou se chtít s každým rvátí, kdo jim ruku nepodá! Mistře, pravím, že právě teď musíte býti na ně přísnější než kdy jindy, neboť budou si teď asi tak počínati jako mladá hříbata, když se po prvé na louku svobodně pustí!“

„Slíbili mi, že zanechají všech výtržností, a já jim také chci důvěřovati,“ odvětil jsem povýšeným hlasem, aby to všickni pomocníci moji zaslechli, a slova má nalezla také ihned u nich ohlas a poznovu zapřísahali se, že mi nezavdají žádné příčiny k nespokojenosti a vždy se chtějí zachovati hodnými mé důvěry.

„Uvidíme, jak dlouho budete na svůj slib pamatovati, nevázaná chaso!“ pravila stařena, a pohrozivši mladíkům, kteří dobře věděli, že rozhorlenost její jest jen zdánlivá, vrátila se zase zpět do kuchyně, kamž se též Anežka za ní odebrala.

Tak měl jsem dnes veskrz spokojené lidi pod svou střechou a byl jsem sám s obratem osudu svého nanejvýš spokojen.

Mohl jsem za to vše děkovati pouze té náhodě, že jsem byl k exekuci vojenské do Rokycan povolán, což mi příležitost poskytlo, abych se na zpáteční cestě v lese hořovickém vyznamenal neohrožeností proti zbojníkům, při čemž mi ovšem také moji dva mladí pacholci vydatně pomáhali, a tudíž právem si na to nárok činiti mohli, aby pocta mně způsobená v následcích svých také pro ně platila.

Řekl jsem jim to také výslovně, a odtud tedy ta radost jejich, že nejsou již více lidmi tak sniženými, jak kdysi bývali, ačkoli si nemohli tajiti, že právě v těch nízkých vrstvách lidu, v nichž nejvíce se pohybovali, bude jim co nejvíce s dosavadními předsudky bojovati.

Neméně pak naplňovalo mne spokojeností, že se příznivé události tyto zběhly vesměs od té doby, kdy vešla moje milovaná Anežka pod střechu katovny staroměstské, takže

jsem ji musil pokládati za jakéhosi strážného anděla, s nímž štěstí, spokojenost a blahobyť vešly pod střechem mou a proměnily zasmušilou kdysi budovu ve stánek míru a štěstí, v němž se každý z obyvatelů jeho cítil nanejvýše spokojen a s plnou důvěrou hleděl do budoucnosti, která se všem jen v růžovém světle jevila.

Částky peněz, které mi exekuce rokycanská a hořovická vynesly, užil jsem k upravení a vyzdobení příbytku svého a s radostí jsem pozoroval, jak případně zařizuje Anežka vnitřní komnaty, takže v nich zcela nový život zavládl.

Stará hospodyně nemohla dosti vynachváliti vkus její a každé chvíli Obdivovala se zručnosti její, takže nemohlo býti již žádné pochybnosti o tom, jakou výtečnou hospodyňkou se má nastávající choť stane a jak pomocnou družkou bude mi v novém hospodářství svém.

V nedlouhé době byla stará katovna přímo na rub obrácena, a jelikož též holomci oběma ženám vydatně pomáhali, byly veškeré práce uvnitř i na zevnějšku jejími zakrátko provedeny, a všichni, kdož do katovny přicházeli, byli hned přesvědčeni, že se v domě mistra Jana Mydláře cosi důležitého připravuje.

A když stará hospodyně pod „rouškou tajemství“ pověděla všem zvědavým zprávu, že staroměstský kat bude zanedlouho slaviti svou veselku, roznesla se zvěst tato brzo po veškerém Starém městě, při čemž neopominul nikdo dodati, kterak pan primátor a pan královský rychtář budou katovi při sňatku jeho státi za svědky, což bylo ovšem jako něco dosud neslýchaného dále vypravováno.

Vše to přispívalo k tomu, že se chování okolního obyvatelstva jak ke mně, tak k lidem mým vždy uctivějším a přátelštějším stávalo, jak o tom pomocníci moji takřka každodenně příklady vypravovali.

V krčmách prý si již nikdo od nich neodsedl, když ke stolu

zasedli, také jim neměl již nikdo za zlé, když někomu připili, ba mnohý podal jim již také ruku, a zejména staří vojáci chovali se k nim tolerantně, což pak také na ostatní působilo, že od dosavadních předsudků svých proti stavu katovskému zvolna upouštěli a v příslušnících jeho lidí sobě rovné spatřovali.

Tak vyplnilo se očekávání nebožtíka otce mého, že stav katovský bude se jednou přece povznášeti z dosavadního ponížení svého a že jen na příslušnících jeho bude záležeti, aby se Obrat tento co možná uspíšil.

Vše to působilo k tomu, že v domě mém byla nálada co nejveselejší, a zvláště já s velkým uspokojením do budoucnosti pohlížel.

Nalezl jsem nejen milovanou družku pro příští život svůj, ale dočkal se též neočekávaně ve společenských poměrech svých příznivého zlepšení, které by ani otec můj nebyl v tak brzké době očekával.

Jediné to jsem si v těch dnech přál, aby proces se zpronevěřilými císařskými důstojníky byl již ukončen a aby exekuce jich byla již vykonána, neboť na tom také záviselo ustanovení doby pro sňatek můj s Anežkou.

V netrpělivosti své došel jsem si jednoho dne na radnici, abych se o průběhu procesu od pana městského písaře něco bližšího dověděl, a zvědavost moje byla také hned ukonejšena.

„Právě dnes došlo panu královskému rychtáři sdělení,“ pravil pan městský písař, „aby na radnici bylo uchystáno vězení pro dva delinkventy, kteří od vojenského soudu byli k smrti odsouzeni.“

„Tož si vojenský soud počínal nad očekávání milosrdně,“ podotýkal jsem; „očekával jsem opět hromadnou nějakou exekuci jako v Rokycanech, neboť vím, že v Bílé věži sedí dvanáct důstojníků, kteří před vojenský soud byli pohnáni.“

„Z těch byli čtyři uznáni nevinnými,“ odtušil pan písař, „a šest jiných bude potrestáno tím, že je přeloží k jiným plukům; pouze oba plukovníci, Madlung a Desfours, jsou pro dokázanou zbabělost před nepřítelem odsouzeni k smrti mečem, a na těch tudíž ortel vykonáte.“

„Jest také již den popravý ustanoven?“ tázal jsem se dále.

„Posud není určeno, kdy má býti exekuce vykonána,“ sděloval pan písař; „neboť plukovník Madlung je víry protestantské a panu arcibiskupovi kardinálu hraběti Harrachovi jde o to, aby byl před svou smrtí od víry kacířské převeden k svaté víře naší. Za tou příčinou také budou oba delinkventi dopraveni z Hradčan sem do radnice, aby k nim mohli páteři jesuité z koleje klementinské docházeti a je k smrti připravovati, plukovníka Madlunga pak k víře katolické převést.“

„Pak není daleko do dne popravý,“ prohodil jsem, neboť velební páni z Tovaryšstva Ježíšova již tisíce jinověrců do lůna svaté církve naší výmluvností svou převedli.“

„Němečtí protestanti jsou však zatvrzelí kacíři, milý mistře,“ mínil pan písař; „leč plukovník Madlung nebude asi dělati veliké obtíže, poněvadž bude myslit, že si přestoupením svým k víře katolické vykoupí život, jako se již tak mnohým delinkventům protestanským stalo. Každým způsobem nebude exekuce příliš odkládána, a vy učiníte dobře, mistře Hanuši, připravíte-li se k ní, jako by již zítra měla býti provedena.“

„Dojde-li k ní vůbec za takovýchto okolností,“ odvětil jsem; „neboť dostane-li plukovník Madlung pro přestoupení své k víře katolické milost, pak bude zajisté též druhému odsouzení udělena.“

Pan písař pohodil však hlavou a s významným posunkem dodal:

„Ani to plukovníkovi Madlungovi od potupné smrti na

popravišti nepomůže, neboť musí býti též důstojnictvu armády císařské dán příklad odstrašující, když v Rokycanech byli jen prostí vojáci a nižší důstojníci popraveni. Pokud jest slyšeti, budou najisto oba plukovníci popraveni, aby se neřeklo, že jen malí zločincové se věšejí a velkým že se milost uděluje.“

„Bylo by to ovšem málo spravedlivé,“ pravil jsem opět já, „a proto připravím se k popravě, nechť již dříve nebo později bude ustanovena.“

Již druhého dne potom jsem se dověděl, že oba odsouzení byli do žaláře ve Spince na radnici přivedeni a že páteři jesuité od toho dne dvakrát denně k nim docházejí, a zejména u plukovníka Madlunga všecku výmluvnost svou vynakládají, aby jej k odřeknutí bludů kacířských přiměli a ke katolické víře převedli.

Snaha jejich také nezůstala marná, neboť již po třech dnech objevil se pan městský písař v katovně, aby mi oznámil rozkaz pana královského rychtáře, že v pondělí příštího téhodne má býti poprava obou plukovníků vykonána, a to na náměstí Staroměstském na lešení před radnicí, které má býti za tím účelem postaveno, jako tomu při dřívějších exekucích vojenských bylo.

„Plukovník Madlung stal se však katolíkem, jak jsem doslechl,“ pravil jsem potom, „a nelze se mu přece milosti nadíti?“

„Ano, odřekl se víry kacířské,“ přisvědčoval pan písař, „a učinil včera přiznání k víře naší samospasitelné; leč, jak jsem předvídal, nedosáhne ani tím, aby byl změněn rozsudek soudu vojenského, neboť dnes došel panu královskému rychtáři přípis tohoto soudu, že rozsudek na smrt byl od nejvyššího generalissima císařské armády potvrzen a pro žádného z vinníků že nelze milost očekávat.“

„Nuže, tedy se připravím k exekuci a hned zítra dám lešení

popravní stavěti,“ odpověděl jsem, těše se z toho, že pak konečně budu moci též s přípravami ke svatbě počítí.

„Lešení bude černým sukem ověšeno,“ nařizoval pan písař dále, „a na popravišti postaví se před stínadlem kříž a s pavlánu zřídí se můstek na lešení vedoucí, neboť oba delinkventi budou přímo z radnice Ite špalku popravnímu vedeni, aby se jim cesta po náměstí k lešení ušetřila. Zároveň postarejte se o dvě rakve a pak veškeré výlohy úřadu městskému v účtu svém předložte, neboť pan královský rychtář vám požadavek váš vyplatí.“

Zvláště tato poslední zpráva byla mi vítaná, neboť vzpomněl jsem na obtíže, jaké jsem měl s výplatou výloh za exekuci v Rokycanech, a tak jsem se nemusil obávat, že se podobný případ bude v Praze opakovati.

Nechť již obec staroměstská náklad na popravu obou důbtojníků sama ze svého sáčku hradila, aneb náhradu jeho od vojenské kasy žádati chtěla, v každém případě byl jsem jist, že nebudu mítí žádných obtíží s výplatou jako v Rokycanech a že sáček můj bude v pravý čas naplněn, abych mohl výlohy se svou svatbou spojené zapraviti.

Hned po odchodu pana městského písaře dal jsem lidem svým potřebné rozkazy, a jakmile bylo šero noční nastalo, vyjížděli jsme s vozem, na němž byla prkna a břevna potřebná ke stavbě lešení popravního, na Staroměstské náměstí, kde v téže hodině s prací započato bylo.

Cech tesařský postavil tehdáž bez odporu několik chasníků k výpomoci, a do rána vypínalo se před radnicí lešení, které bylo lidu pražskému svědectvím, že exekuce na obou k smrti odsouzených plukovnících císařských bude již najisto konána.

V neděli večer pak jsem dostal rozkaz, abych se ráno o páté hodině dostavil do radnice a připravil oba delinkventy k popravě, která již o šesté hodině ranní měla býti vykonána.

Tak věděl jsem nyní již určitě, kdy se opět budu moci domácími záležitostmi svými zabývat, a poněvadž mi bylo známo, že také tak brzo nebude žádná exekuce konána, neboť na radnici staroměstské žádných k smrti odsouzených zločinců v žaláři nebylo, mohl jsem očekávat další klidnou dobu, v níž se měl sňatek můj vykonati.

V noci na neděli kázal jsem lidem svým, aby lešení popravni obvěsili černým sukrem a na popraviště aby dopravili špalek a kříž, i zároveň tam stráž konali, aby se nic netratilo, neboť luze pražské nebylo co věřiti, že by se jí černé sukno nezalíbilo.

Když pak jsem se já sám o páté hodině s Vavřincem na radnici ubíral, zaslechl jsem na náměstí přicházeti četné sbory vojska, které se kolem popraviště ve čtverhranu rozestavovaly, aby ostatní lid k němu neměl přístupu.

Byli to rejtaři i pěší a mohlo jich býti do několika tisíc, takže se zdálo, jako by veškerá vojenská posádka pražská byla komandována na náměstí, aby popravě obou zpronevěřilých důstojníků byla přítomna.

Na troubení a bubnování jejich počal se také hned lid z domů okolních sbíhati, takže zakrátko byla celá prostora Staroměstského náměstí zvědavými davy tak hustě naplněna, že by snad ani jablko nebylo propadlo.

Ačkoli za ranní doby této ještě šero bylo, přece se zdálo, že všeska města pražská jsou již na nohou, neboť ze všech ulic přibíhali lidé na náměstí a také v okolních domech objevovali se lidé v oknech, ba až i na střechách bylo zřítí zvědavce odvážlivce, kteří chtěli popravu dvou vysokých důstojníků císařských na vlastní oči spatřiti.

Bylo se do posledních dnů mysli, že se odsouzeným plukovníkům dostane milosti, ale když popraviště zbudováno bylo, přesvědčil se každý, že exekuce bude skutečně

provedena; každý pak tu uznával, že tím má býti dán příklad odstrašující veškeré ostatní armádě, a povolání celé posádky vojenské k popravě tomuto předpokladu také nasvědčovalo.

Když jsem zadními vraty do radnice vešel, oznámil mi žalářník, že delinkventi nejsou již v žalářních kobkách svých, nýbrž že byli před hodinou odvedeni do jedné ze síní v přední části radnice, z níž se na pavlán před východním průčelím radnice vycházelo. Tam prý také s nimi dlí velební páni jesuité, kteří celou noc u nich trávili a k poslední cestě je připravovali.

„Chystáte se ke dvojí popravě, mistře Hanuši?“ tázal se mne jaksi tajemně žalářník.

„Tak mi bylo aspoň kázáno,“ odpověděl jsem, „a proto jsou pod lešením popravním také dvě rakve uchystány.“

„U d'asa,“ divil se žalářník, „pan plukovník Madlung těší se bezpečnou nadějí, že se mu dostane milosti, neboť jen proto prý se dal páterům jesuitům přemluvit, aby přestoupil k víře katolické.“

„Což mu tak páni páteři výslovně slibovali?“ tázal jsem se překvapen.

„Ano, slyšel jsem to z úst páně Madlungových,“ dosvědčoval žalářník; „ještě včera v poledne prohodil vesele, že hlava stojí už za několik Otčenášů a Zdravasů, a proto si zcela mužně počíná, nic se smrti neobávaje, kdežto druhý delinkvent je všecek sklíčen a již ani slova nemluví.“

„Nuže, mohl by ještě v posledním okamžení na popravišti býti pardonován,“ pravil jsem vážně, „ale pokud z úst pana městského písaře vím, nebude tehdy k smrti odsouzeným delinkventům žádná milost udělena, a naděje plukovníka Madlunga jsou tudíž úplně marné.“

„Což by jej velební páni byli úmyslně klamali?“ namítl žalářník.

Pokrčil jsem jen mlčky rameny, v duchu však jsem si

myslel, že páterům jesuitům asi především o to šlo, aby protestantský plukovník byl převeden na víru katolickou a aby se výmluvností svou, která jej ke kroku tomu přiměla, mohli honositi.

Poté uvedl mne žalářník do síně, kde byli odsouzceni s duchovními a která pro panující ještě tmou několika hořícími pochodněmi byla osvětlena.

Síň tato stala se ode dvou desíletí osudnou všem, kdož do ní byli přivedeni, neboť z ní vycházeli již jen na popraviště, protože nízké dveře její vedly na pavlání a odtud po můstku na lešení popravni. Tak tomu bylo v den 21. června roku 1621, tak i při obou hromadných exekucích vojenských, které já byl konal, a nyní měli z ní též oba plukovníci, Madlung a Desfours, poslední cestu svou nastoupiti a za provinění své životem pykati.

Rozhlédl jsem se po komnatě a spatřil, že jeden z delinkventů seděl na židli mezi dvěma duchovními, máje oči zavřené, takže se zdálo, že ani již neví, co se kolem něho děje, a jen slabé pohybování rtů nasvědčovalo tomu, že tiše odříkává modlitby, které mu jeden z páterů předříkával, kdežto druhý krucifix před ním držel.

Nabyl jsem ihned přesvědčení, že delinkventem tímto jest plukovník Jan Desfours, který si očividně Žádné naděje na udělení milosti nedělal, a proto již se světem se vypořádal a v myšlenkách svých již více na onom světě dlel.

Druhý odsouzenec byl tudíž plukovník Madlung a toho jsem spatřil stojícího u okna a pohlízejícího na náměstí, které ve chvíli této ovšem velmi pestrý a zajímavý pohled poskytovalo. Duchovní stál vedle něho a předříkával mu taktéž modlitby, ale on jako by ho neslyšel; duch jeho byl i v okamžiku tomto veskrz jen světskými věcmi zaměstnán, takže jsem se okamžitě přesvědčil, kterak pan Madlung zcela bezpečně milost očekává.

„Se mnou si můžete práci uspořít, mistře!“ zvolal ke mně, shlédnuv mne. „Hlava tato neskutálí se k zemi pod mečem vaším!“

„Přál bych si, aby rozsudek tak zněl, pane plukovníku,“ pravil jsem s úklonem, „prozatím však musím jako před skutečnou popravou povinnost svoji vykonati a vlasy vaše ostříhati.“

„U d'ábla!“ vzkřikl s koulejšími zraky Madlung a vjel si oběma rukama do vlasů. „Krásné tyto kučery mají v oběť padnouti ? Tak daleko by se komedie tato neměla vztahovati! Kterak dlouho to bude zase trvati, než mi podobně dlouhé kučery narostou!“

Jesuita u něho stojící domlouval mu, aby v pokoře i tuto oběť přinesl a dal si vlasy ostříhati na znamení oddanosti v osud svůj.

Delinkvent zamručel mrzutě cosi do vousů a prohraboval se znovu ve vlasech, které byly skutečně neobyčejně husté a dlouhé, dodávající hlavě jeho hrdinného vzezření.

Konečně však přece usedl na židli, kterou jsem mu byl přichystal, a kázal mi, abych vlasů jen tolik ostříhal, co jest nevyhnutelně třeba k tomu, aby se vidělo, že kat neopominul tuto povinnost svoji, a přece aby hlava nebyla právě oholena.

Já však zastíhl nožíky svými v týle jeho tak hluboko, jako jsem při každém jiném delinkventu byl činíval, neboť předně jsem věděl, že očekávaná milost nebude mu udělena, a za druhé nemohl jsem se vydati všanc nehodě, že by meč pro dlouhé vlasy jeho neoddělil jedinou ranou hlavu od těla.

Zvláště na této popravě pak mi záleželo, neboť pochvalná pověst moje z Rokycan a z Hořovic měla i v Praze býti znovu utvrzena a zručnost staroměstského kata opět osvědčena.

Když jsem byl s oholením zadní části hlavy hotov, sáhl si plukovník Madlung do týla a přesvědčiv se, že vlasy jsou úplně

ostříhány, zaklel divoce a vyskočil se židle, aby mne celým proudem výčitek zahrnul.

Já však pokynul jen mlčky rameny a odpověděl, že jsem vykonal pouze povinnost svou, jak mi od pana královského rychtáře rozkázáno bylo.

„Vezmi čert královského rychtáře i vás, krvežíznivý kate!“ hartusil rozezlený plukovník; „kterak budu se směti s takto oholenou hlavou mezi poctivé lidi odvážit!“

Jesuita musil nyní opět veškeru výmluvnost svoji vynaložiti, aby zlost jeho uchlácholil a vzrůstající nedůvěru utlumil, a poněvadž jsem i nyní ještě u židle setrval, zaslechl jsem též polohlasně pronesená slova jesuity, aby si ze ztráty vlasů tak mnoho nedělal a těšil se tím, že při životě bude zachován.

Tím byla domněnka moje potvrzena, že pánové z koleje klementinské skutečně činili plukovníkovi naději na pardon, jen aby jej od víry protestantské odvrátili a k vyznání katolickému převedli. po slovech duchovního umírnil se delinkvent zase poněkud, a spatřiv mne ještě poblíž sebe, zvolal;

„Nuže, není na tomto potupení dosti? Čeho ještě se mi od vás má dostati?“

„Také límec kabátce vašeho i košile vaší musím utrhnouti, pane plukovníku!“ odpovídal jsem chladně.

Poznovu vyrazil ze sebe plukovník divoké zaklení, ale pak dodal:

„Vezmi čert límce, jen když hlava na týle osedí!“

Vrhl se tedy již klidně na židli a já na něm poslední část úpravy popravní vykonal, takže mohl delinkvent od chvíle této každým okamžikem na popraviště býti vyveden.

Zasmušile před sebe pohlížeje, zůstal na židli nepohnutě seděti a potom jesuita zase k němu přistoupil a zmužilosti mu dodával, poznovu opakuje, že přípravy tyto musí nutně býti

vykonány, aby v nikom nebylo snad vzbuzeno podezření, že mu udělení milosti bylo již napřed známo, a že tedy nepoznal žádných úzkostí smrtelných, jak tomu bylo u druhého odsouzeného delinkventa, který už zevnějškem svým v obličej i v celém chování svém jevil, jak velice pociťuje blízkost smrti potupné.

Pozoroval jsem však dobře, kterak plukovník Madlung nedůvěřivě hlavou kroutil a jaksi podezřele na duchovního pohlížel, jako by v slova jeho již tak pevně nevěřil, jak to byl až do příchodu mého činil. Vykonání úpravy popravní, až do posledních podrobností provedené, vzbudilo v něm oprávněnou nedůvěru, že snad jej jesuita klame ubezpečováním svým o jistém pardonu, a proto již jen nevrle slovům jeho naslouchal, a pak náhle zase vyskočiv, k oknu spěchal, aby se zase dolů na přeplněné náměstí a na černě pokryté popraviště díval.

Já pak přistoupil potom k druhému delinkventovi, který bez jediného slova námitky dal si ode mne hlavu ostříhati a límce u kabátce i u košile utrhnouti, nemaje, jak se zdálo, ani vědomí, co tato poslední úprava hlavy jeho znamená.

Tak byla práce moje u obou odsouzenců skončena, a spěchal jsem nyní z osudné síně do přízemí, abych se postranním vchodem u věže dostal k lešení a vystoupil na popraviště, kdež mi delinkventy bylo s mečem v ruce očekávati, až by vojenská komise hrdelní na pavlůnu zasedla a odsouzence po odsouzení vyvolati dala.

V krátké chvíli potom dostavili se členové komise a jiní pánové na pavlůnu a zapisovatel soudu zavolal potom na delinkventa Jana Desfoursa, jenž se hned potom objevil ve dveřích síně, ale musil býti od obou duchovních podpírán, jinak by se nebyl sám na nohou udržel.

Každý z přítomných přesvědčil se nyní z chování jeho, že byl skutečně zbabělý, a že tedy byl mu spravedlivý trest

vyměřen.

Když byl od páterů ke špalku na popravišti přiveden, musil jsem jej k zemi stisknouti, aby na kolena poklekl, a pak hlavu na špalek mu položiti, abych jej v patřičné položení přivedl.

Bubny a trouby vojska dole shromážděného přehlušily modlitby obou páterů, delinkventovi předříkávané, a tak neotálel jsem dále s popravou, neboť věděl jsem, že zdrcenému takto odsouzenci není žádná modlitba již platná.

Napráhl jsem meč a jediným rázem jeho byla hlava od trupu oddělena, a potom, chopiv ji za vlasy, ukázal jsem ji vojákům, jak mi to bylo kázáno. pomocníci moji pak snesli tělo i hlavu pod lešení do rakve, a sotvaže zkrvácené místo popraviště bylo sukem černým pokryto, již bylo voláno na druhého odsouzence, plukovníka Hanuše šlechtice Madlunga, který pevným krokem a s pozdvíženou hlavou na pavlán vyšel a zcela neohroženě na popraviště se ubíral, takže mu provázející jej duchovní sotva mohli stačiti.

Chování jeho způsobilo v lidu i u vojska zcela opačný dojem, ač nikdo nevěděl, v čem se vlastně tato statečnost jeho zakládá, totiž v bezpečném očekávání pardonu.

Odsouzenec rozhlédl se nejdříve po pánech na pavlánu sedících, ale neznamenal tam nižádné známky, která by jej byla v naději jeho utvrzovala, a tak se jaksí tázavě k oběma páterům obrátil se slovy:

„Musí komedie tato až do posledního okamžiku býti dohrána?“

„Zajisté, synu můj,“ odpovídal jesuita; „protož jen si ještě dejte oči zavázati a poklekněte ke špalku, a potom bude odměna vaše tím větší!“

Hlavou vrtě dal si Madlung oči zavázati a poklekl ke špalku, neposlouchaje slova druhého kněze modlitbu umírajícího čtoucího, nýbrž napínal sluch na vše strany, odkud se asi

očekávaná zvěst pardonu ozve.

Také já se ohlédl na pana královského rychtáře, ten mi však kynul, abych povinnost svoji vykonal.

Pozdvihl jsem tedy meč ku smrtící ráně a v témž okamžiku, kdy odsouzenec jakýsi zoufalý výkřik chtěl ze sebe vydati, stal jsem mu hlavu tak prudkým nárazem meče, že až na konec popraviště zaletěla.

Tak skončil i druhý císařský plukovník potupnou smrtí, naděje jeho, kterou jej byli jesuité úmyslně mámili, jen aby k víře katolické přestoupil, zůstala marná a musil jako Desfours za zbabělost svoji ztrátou života pykati.

7.

Moje svatba a co po ni následovalo.

Po skončení exekuce dal mne pan královský rychtář k sobě povolati, aby mi vyslovil jménem vojenské hrdelní komise uznání za to, že jsem popravu v Praze i v Rokycanech tak mistrně provedl, že tím velmi dobrý dojem ve vojsku byl způsoben a každý jednotlivec prý náležitou hrůzou před tak dovedným katem byl naplněn, že nyní prý v císařském vojsku mnohem lepší kázeň je, než jak tomu dříve bývalo.

„V uznání statečné práce vaší při obou exekucích,“ dodával pan rychtář, „kázal vám Jeho Milost pan arcikníže Leopold Vilém, nejvyšší generalissimus, zaslati těchto deset dukátů, které vám zde odevzdávám.“

Podal mi zároveň deset zlatáků, za něž jsem panu rychtářovi díky své vyslovil, neboť mne uznání toto ovšem velice musilo těšiti, jsouc mi důkazem, že se činnost moje také na tak vysokém místě uznává.

Mimo to bylo deset dukátů opět pěkným příspěvkem do mé nové domácnosti, o jejíž zřízení mi nyní péče nastávala a která nyní po skončení exekuce opět veškerou mou mysl naplňovala.

Proto také jsem se ujal té příležitosti, kdy jsem u pana rychtáře meškal, abych mu přednesl prosbu svoji, aby mi stál za svědka při nastávajícím sňatku mém, jak mi to již byl slíbil.

Pan rychtář také velmi vlídně žádost moji vyslechl a odpověděl: „Milerád chci vám ve věci této vyhověti, mistře Jene, neboť vážím si vás jakožto statečného muže, který snižený kdysi stav popravního mistra zase povznesl k důstojnosti lidské a tím i obci samé posloužil. Chci zároveň též lidu ukázati, jak velice se poměry vaše změnily, tak aby též každý jiný pohlížel na vás zraky jinými, než jak tomu kdysi bývalo.“

Podal mi při tom opět pravici, kterou já s pravou pýchou stiskl.

Byl jsem, jak mi tento projev vysokého hodnosti již neklamně věstil, přijat za rovně oprávněného čestného člověka mezi ostatní společnost lidskou, a nebylo to tudíž snad jen okamžitým rozmarem jeho, když mne prvním podáním ruky tak vysoko k sobě povznesl, jak bych to před svou cestou do Rokycan nikdy nebyl očekával.

„Přijměte nejhlubší dík můj, pane milostivý,“ pravil jsem tudíž s výrazem pravé vděčnosti k panu rychtáři; „vynasnažím se, abych se vždy stal hodným důvěry této a cti, kterouž mi prokazovati ráčíte, a slavná obec Starého města pražského nalezne ve mně vždy nejhorlivějšího služebníka.“

„Kdy hodláte ženitbu svou slaviti?“ tázal se ještě pan rychtář.

„Nejdéle ve čtrnácti dnech,“ odpověděl jsem; „není na ten čas žádných delinkventů ve vězeních radnice staroměstské a také žádná exekuce se pro tu dobu nechystá, tak hodlám prázdně této k založení domácnosti své použítí.“

„Nuže, poveseleme se tedy o svatbě vaší, mistře Jene!“ zvolal pan rychtář rozmarně. „Neboť doufám, že svatebníkům dobrý truňk připravíte!“

Věděl jsem, že pan královský rychtář jest přítelem vína a hlučného veselí, a tak jsem mu mohl dáti v tom ohledu uspokojivou odpověď.

Dovolovaly mi to také prostředky moje, abych o svatbě své co největší okázalost projevil, neboť vedle peněz v Rokycanech a v Hořovicích nabytých naplnil se též sáček taxou za popravení obou plukovníků císařských obdrženou.

Předložil jsem totiž panu primátorovi účet za exekuci tuto a za všechny výlohy s ní spojené, a ač jsem vysokou sumu, totiž dvě stě padesát kop grošů českých, žádal, nebyla tato nikterak

za přehnanou uznána, a již třetího dne potom přinášel mi pan městský písař peníze tyto, aniž mi byl z nich jediný haléř stržen.

Očividně pokládala si to obec za čest, že exekuce vysokých důstojníků císařských byla v Praze tak řádně provedena, takže i nejvyšší generalissimus v tom ohledu uznání své projevil.

Pokladna moje byla tudíž naplněna, jak tomu ještě nikdy nebylo, a mohl jsem se tudíž s plnou chutí a štědrostí dáti do příprav ke sňatku svému.

Nastaly dlouhé porady s drahou mou Anežkou a s hospodyní a po celý den bylo od rána do večera chystáno vše ke dni slavnostnímu, jenž také před veřejností měl mi největší zadostiučinění zjednat.

Anežka si musila přes všechen odpor svůj obstarati drahocenný šat svatební a také já se chtěl objeviti v novém obleku slavnostním, jímž jsem se chtěl v čestný den svůj podle privileji starobylých v nejskvostnějším odění mistra popravního objeviti.

Tu bylo práce a šukání v celém domě, že se nikdo ani na chvíli nemohl zastaviti, a přece jsem to každému z lidí svých pozoroval na tváři, kterak rádi se tomuto zvýšenému namáhání podrobují, neboť dobře tušili, že odlesk nastávající slávy svatební padne také na ně a že též oni účastni budou té významné očisty, jaká se sníženému dosud stavu našemu připravovala.

Nejčilejší ze všech byla pak hospodyně, která podle zkušeností vlastního života svého nejlépe dovedla oceniti váhu toho obratu, jehož se byla nyní v katovně staroměstské dočkala. Péče její o zevnější úpravu nevěsty byla rovněž tak horlivá jako něžná, takže jsem v plné míře oceňoval součinnost její v domě svém, který by byl jinak mnoho postrádal, kdyby v něm nebyla zkušená mysl její a pracovitá ruka její vládla.

Neméně dovedla se starati též o upravení domu toho, jenž v krátké době byl v zevnějšku i ve vnitřku svém tak dokonale přetvořen, že by jej byl nikdo nepoznal, kdo jej byl před nedávným časem navštívil.

Špižírna a sklep naplňovaly se každým dnem více vším, čeho bylo k hostině svatební potřeba, a den co den chlubila se dobrá stařenka nevěstě a ostatním lidem v domácnosti mé, že v žádném patricijském domě nebyla ještě tak bohatá svatba chystána, jaká nyní v obnovené katovně staroměstské bude uspořádána. Dovedla zaopatřiti tak velikou hojnost drůbeže, zvěře a rozličného masa, nejvzácnějších lahůdek a nejlepších druhů vína a vůbec všeho, co k bohaté tabuli patřilo, že se již pro tyto lukulské přípravy mluvilo v celém Starém městě o nastávající svatbě mistra Jana Mydláře, který se byl pojednou tak znamenitou osobností stal, že mu i nejpřednější hodnostové a úředníci obecní bez obavy ruku svou podávali a za čestného člověka jej pokládali.

Já pak také nešetřil za okolností těchto žádného nákladu a měsíc můj byl stále otevřen, aby co nejdůstojněji bylo oslaveno toto moje přijetí v čestnou společnost lidskou, které sňatkem mým před veškerým světem mělo býti též veřejně osvědčeno.

Tím méně pak jsem litoval nákladu tohoto, když zakrátko jsem se přesvědčil, jak prospěšně se bylo smýšlení lidu ke mně změnilo.

Jednoho večera přišli totiž do katovny dva z blízkých sousedů staroměstských, které jsem již od mládí jako řádné a počestné muže znal a kteří pro značný majetek svůj také ve veškerém sousedství velké vážnosti a úcty požívali.

Jeden byl platněrský mistr Matěj Beňovský a druhý mistr barvířský Jan Chrněla,, kteří vždy mi bývali dobrými sousedy v krčmě „U zelené záby“, kdykoli jsem tam byl zavítal a pintu

piva s nimi pil, při níž bylo o událostech časových a domácích horlivě rozmlouváno a noviny cizí i domácí přetřásány.

Žádný z nich neodsedal k jinému stolu, když já do krčmy vešel a ke stolu zasedl, jako se to bylo kdysi katům stávalo, nýbrž vždy zůstávali oba u stolu seděti, k němuž já byl přisedl, a beze všech okolků pouštěli se se mnou v rozhovor, byť i ostatní hosté byli se mne sebe více ostýchali a v bližší styk se mnou vejíti se zpěchovali.

Návštěva obou těchto mužů v katovně znamenala tedy něco zvláštního.

Vyšel jsem jim vstříc a vítal je přátelsky pod střechu svou. podávali mi již také ruku, což dříve nebyli činívali, což mi bylo svědectvím, že již věděli o poctě, jaká se mi byla stala od pana primátora a od královského rychtáře, a že tedy oni již také o tom přesvědčení jsou, kterak nic na své osobní cti a pověsti neztratí, podají-li pravici svou mistru popravnímu.

Potřásl jsem srdečně každému z nich pravicí a uváděl je do komnaty, kamž jsem hospodyní kázal korbel vína přinést.

Sousedé byli se s libostí rozhlíželi již na dvoře po katovně, která se jim v rouchu zcela novém objevovala, a také komnata je novou úpravou svojí překvapovala.

„Chystáte si pěkné hnízdečko manželské, milý mistře Jene,“ pravil mistr Beňovský, když jsme byli u stolu zasedli a vína si zavdali; „však také již celé Staré město mluví o svatbě vaší a kostel sv. Valentina by měl býti aspoň tak veliký jako chrám Matky boží před Týnem, až v něm odldavky vaše budou slaveny, neboť nestačí návalu lidstva, jenž sňatku tomu chce býti přítomen.“

„Aj, tak mnoho že se o mé nastávající svatbě mluví, milý páni sousedé?“ pravil jsem s líčeným údivem, neboť jsem o tomto účastenství lidu pražského měl již dávno vědomost. „Jindy se taková čest katovi neprokazovala!“

„Však jest popravní mistr Starého města pražského dnes něco zcela jiného, než co staří katové bývali!“ zvolal mistr Chmela. „Již nebožtík váš pan otec, dejž mu Pán Bůh nebeskou slávu, Ukázal lidem, kterak si mají popravního mistra vážit, a vy, mistře Jene, již docela stal jste se člověkem plné cti požívajícím, takže i páni primátorové a královští rychtáři neostýchají se již pravici svou vám podati a za jedním stolem s vámi zasednouti.“

„A vy, přátelé milí, prokazovali jste mi čest tuto v hostinci „U zelené žáby“ již dávno,“ prohodil jsem vážně, „a proto jsem tomu po vděčen, že také s vyšších míst byl šlechetný příklad váš následován.“

„Nuže, chceme přátelství své k vám, mistře Jene,“ ujal se opět slova mistr Beňovský, „ještě zjevněji osvědčiti, než jak jsme to za stolem „U zelené žáby“ činívali, a proto přicházíme vás prosit za dovolení, abyste nás přijal za svědky při nastávajícím sňatku svém.“

„Ano, ano, mistře Jene,“ dotvrzoval horlivě Chmela; „včera jsme se tak o tom umluvili, když jsme vás večer marně za stolem „U zelené žáby“ očekávali, soudíce z tohoto důvodně, že asi raději po boku panny nevěsty večery trávíte,“

Usmál jsem se lehce na toto podotknutí, které se skutečně s pravdou shodovalo, a odvětil jsem pak oběma sousedům vřele:

„Poctíváte mne žádostí svou, přátelé milí, neboť mně z toho vzejde čest, oslaví-li počestní měšťané staroměstští a mistři cechovní sňatek popravního mistra, a proto přátelskou službu vaši s vděčností přijímám a za dobrý úmysl váš děkuji.“

Podal jsem oběma ruku, kterouž sousedé přátelsky tiskli, a Beňovský zvolal:

„Veškeří sousedé od „Zelené žáby“ byli ochotni, vám za svědky svatební státi, mistře Jene!“

„U těch to vycházelo z té příčiny, že věděli, kterak pan

primátor a pan královský rychtář budou svatebními svědky mistra Jana; my však jsme se o přátelské službě této rozhodli ještě dříve, než bylo co známo o účastenství oněch dvou velkých pánů!“

„Tak jest,“ přisvědčoval Beňovský; „proto také návrh náš z upřímného srdce pochází. Veškerí hosté „Zelené žáby“ pak se dostaví v den svatby do kostela sv. Valentina, který takové svatby ještě neviděl!“

„Protož děkuji vám, přátelé milí, tím více,“ pravil jsem opět já, „že bez jinakého popudu chtěli jste mně a nevěstě mé přátelství své projevit.“

„A kdež ukrýváte nevěstu svou, že jsme ji dosud neviděli?“ zvolal se žertovným názvukem mistr Chrněla, ohlížeje se po komnatě.

„Anežka má na spěch s došíváním šatu svatebního,“ odvětil jsem; „však v den svatební dosyta se budete moci na ni nadívat, neboť doufám, že skrovný stůl můj svatební též přítomností svou poctíte, když mne hodláte jako svědci tak přátelsky do kostela provázeti!“

„A víte-liž pak, mistře,“ pokračoval Chmela dále, „že pan starý od Celestinů vám chce nedělní svůj kočár poslati, abyste po pansku s nevěstou svojí mohl do kostela jeti?“

Potřásl jsem hlavou a ve smíchu na toto sdělení odpověděl:

„Fortna rasovská nestačí na kočár, a tak musí jen při dobré vůli pana sládka od Celestinů zůstat!“

„Probůh! snad byste nechtěl nevěstu vésti k oltáři fortanou rasovskou?“ zděsil se mistr Beňovský.

„Však jest mi jinou branou vstup do města zakázán,“ namítl jsem.

„Kdo to zakázal?“ durdil se on. „Hloupý starý zvyk to byl, o němž není v knihách a právech městských nic psáno ani zaznamenáno. Tak ještě dnes můžete vejíti kteroukoli branou

do Prahy a věru, že nikdo proti tomu ani slovem nehlesne!“

„Tak soudíte vy, milý příteli,“ odvětil jsem klidně; „ale lidé ostatní asi jinak na věc pohlížíjí a divně by na to hleděli, kdybych jinou branou neb fortanou do města vcházel.“

„Láryfáry!“ zvolal mistr Beňovský rozjařen a udeřil pěstí na stůl. „Na to bych se podíval já, kdo by ještě dnes chtěl v mistru Janu Mydlářovi nečestného člověka viděti! Máte-li hodinku času, mistře, provázejte nás k „Zelené žábě“, kde dnes večer nový sud bílého piva načnou, a půjdeme druhou fortanou s vámi a uhlídáte, že se nikdo neopováží vás nějakým škaredým zrakem provázeti!“

Pokynul jsem souhlasně hlavou a podal oběma měšťanům opět ruku na znamení díků za dobré přátelské smýšlení jejich.

„Tak ujednáno!“ dodal mistr Chmela. „My vám budeme svědky při svatbě a vy pojedete fortanou dolejší v kočáře pana starého k oddávkám do kostela sv. Valentina, ačkoli byste si mohl vybrati kterýkoli z kostelů pražských k slavnému obřadu tomu, kdybyste nepřináležel kolaturou právě ke kostelu sv. Valentina!“

„A nyní si vymožte ještě svolení své hezké nevěstinky, abyste nás mohl k „Zelené žábě“ provázeti,“ smál se mistr Beňovský, „neboť bude dobře, zvyknete-li si na regiment ženský již před svatbou, a nebude vám to po svatbě tak za těžké přicházeti! Já se tomu komandu domácímu sice dlouho vzpíral, pak jsem se mu ale přece podrobil, neboť jsem se přesvědčil, že tomu u žádného ze sousedů není o nic lépe!“

Zasmál jsem se s mistrem Chmelou této prostosrdečnosti jeho, neboť bylo obecně známo v sousedstvu, že paní Beňovská skutečně drží v domácnosti své žezlo v rukou a že si je od manžela svého nikterak nedá vymknouti.

Vešel jsem do komnaty k Anežce, kde ženské samým šitím byly zaměstnány, a pověděl jí, kteréké pocty se mi od sousedů

měšťanských dostává a jak upřímný mají podíl ve sňatku našem, jak bych to do nedávna nebyl očekával.

Anežka s radostí vyslechla zprávu mou a bylo na ní zříti, jak i ji těší, když se mně a domu mému tak hojně účastenství projevuje a dosavadním předsudkům výhost dává.

„A to vše nastalo od té doby, kdy jste vy, Anežko, pod střechu domu našeho přišla!“ zvolala hospodyně se zářícími zraky a s pýchou pohlížela na spanilou nevěstu mou, která se po slovech jejích až po uši zapýřila a oči k zemi sklopila.

„Neupejpejte se jen pranic, drahá Anežko!“ dokládala dobrosrdečná stařena. „Já vím, co mluvím, a každé slovo moje jest pouhá pravda, jak vám to mistr Jan zajisté sám dosvědčí!“

Pohlédla na mne s hrdostí, jista jsouc, že ode mne nebude ze lži viněna.

„Ano, Anežka slyšela již totéž z úst mých!“ pravil jsem, a pojav nevěstu svou za ruku, kterou jsem vřele stiskl, vtiskl jsem jí polibek na čelo, šeptaje jí, že jest skutečně strážným andělem mým i domu mého.

Nevýslovně vděčný pohled z očí Anežčiných byl mi odpovědí na projev můj, a rozloučiv se s ženami, odcházel jsem s oběma sousedy k „Zelené žábě“, abych přátelský večer s nimi ztrávil.

Brali jsme se do města brankou židovskou, kterou jsem posud nikdy nebyl kráčel, a tak odstraněn byl opět jeden valoun z té zdi, která byla dosud popravního mistra od ostatní společnosti lidské oddělovala a již nyní sami občané počínali strhovati, aby mne ve všem sobě rovným učinili.

Mimojdoucí ovšem nespouštěli s nás očí, když jsme brankou dolejší do města vcházeli a oni ve mně kata poznávali, ale údiv jejich neplatil nikterak odvaze mé, že jsem překročil starodávný obyčej, stavu katovskému předepsaný, nýbrž spíše tomu, že nyní společnost mou vyhledávají vážení usedlí

měšťané staroměstští, čímž bylo již každému zjevné, kterak se poměry bývalé ve prospěch můj změnily a že nesmí na osobu moji již nikterak tak pohrdavě býti pohlíženo, jak tomu kdysi bývalo.

Také v hostinci „U zelené žáby“ byl jsem od přítomných již ostatních sousedů vítán jako každý jiný ze soudruhů jejich a se všech stran byly mi podávány ruce, jako by každému byla vymizela z paměti i poslední stopa předsudků, jaké proti stavu katovskému bývaly chovány.

Přál jsem si poznovu v duchu, aby se byl nebožtík otec dočkal proměny tak netušené, ač on k ní byl základ položil a mužným i šlechtným chováním svým první průlom do hradby předpojatostí proti stavu našemu učinil. Jemu měl jsem děkovati, že obrat tento v myslích pánů i lidu byl poznenáhlu připravován, a jemu platilo také vděčné uznání mé za to, že první já mohl jsem se cítiti opět před veškerým ostatním světem jako každý jiný čestný člověk.

Tak blížil se den sňatku mého a v katovně bylo každým dnem hlučněji a veseleji, jak to staré zdi její ještě nikdy nebyly vídaly.

Každého dne docházely do kuchyně a do sklepa hojné dary svatební od pánů konšelů a sousedů staroměstských, kteří k oslavení hostiny svatební přispěti chtěli, a pan starý od Celestinů skutečně mi dal vzkázati, že v den svatby bude mne před katovnou očekávati nedělní jeho kočár, aby mne a nevěstu mou do kostela zavezl.

Stará hospodyně byla u vytržení nad poctami tak neočekávanými, spatřovala ve všem nový důkaz blahodárného účinku přítomnosti Anežčiny pod střechem mojí, a slibovala si ještě blaženější časy, až Anežka bude manželkou mojí a žezlo hospodyně v katovně staroměstské v rukou svých držeti bude.

Den nedělní, jenž byl ke svatbě ustanoven, nastal v plné

kráse pokročilého jara a slunce hned po východu svém zářilo v plné skvělosti do oken katovny, která i v zevnějšku svém byla od lidí mých co nejpěkněji vyzdobena, takže to od rána lidi ze sousedství na Rejdiště vábilo.

Já se oblékl do svého parádního šatu a vsadil na hlavu klobouk zlatou šňůrou obtočený a opásal se kordem, jež mi bylo podle starobylého práva jako každému důstojníkovi císařské armády nositi.

Stará hospodyně spráskla ruce nad hlavou, když mne v této slavnostní úpravě spatřila, a zvolala, že se teď každému šlechtici vyrovnám, ba že se mi krásnou postavou a důstojným držením těla málokterý mladý šlechtic může po bok postavit.

Usmál jsem se staré pochlebnici a odebral se do hlavní komnaty, kde moji bratři a ostatní sezvaní přátelé svatební byli shromážděni.

Všeobecným bylo tu hovorem, kterak záviděníhodného postavení domohl se kat staroměstský, pro nějž hanlivý přísudek nečestného člověka prý již neplatí, kdežto na venkově prý jsou příslušníci stavu katovského stále ještě tak opovrženi a ze společnosti lidské vyloučeni, jako tomu odedávna bývalo.

Pokrčil jsem jen rameny a myslil si v duchu, že přátelé a soudruhové moji jsou jen sami tím vinni, že se též jejich postavení v ničem nezlepšilo a že v témž sníženém stavu jako vždy jindy zůstávají.

Ani o svých mladších bratřích nemohl jsem si lepší úsudek utvořiti, neboť, jak mi již z dřívějších let bylo známo, žili na venkově týmž způsobem jako všichni ostatní popravní mistři, a proto se mi ovšem nemohli v ničem vyrovnati, leda, ve skvělém zevnějšku dnešním, neboť veškerí hosté moji skvěli se přímo zlatem a skvosty, což bylo důkazem, kterak těžké válečné doby nynější přinášejí stavu katovskému hojný výdělek, takže se o jediném řemesle tomto mohlo právem říci,

že má zlaté dno.

Když takto všickni svatebníci byli shromážděni, přiváděly čtyři družičky nevěstu, která v sněhobílém rouše svém vypadala skutečně jako nějaká víla, o nichž se dětem v pohádkách vypravuje.

Byla skutečně krásná a mohl jsem býti hrd na tuto družku života svého, jak mi to také se všech stran bylo najevo dáváno.

Uvítal jsem drahou Anežku s nelíčeným obdivem a vtiskl vřelý polibek na čelo její, ona pak mi z krásného oka svého děkovala za triumf, jakého se dnešního dne dočkala, zapomínajíc úplně na to, že je pod střechou katovny.

Porozuměl jsem docela tomuto pohledu jejímu a vnitřní hlas mi poznovu pravil, že šťasten budu s upřímnou a skromnou bytostí touto, která nechtěla nic míti se světem ostatním a jen po boku mém budoucí štěstí a spokojený život vyhledávala.

Vavřínek přikvapil do komnaty s hrdou zvěstí, že právě přijel do katovny kočár pana starého od Celestinů a ostatní povozy že jsou také již k jízdě do kostela připraveny.

Pojal jsem tudíž Anežku za rámě a ubíral se s ní ke kočáru, do něhož jsem se dvěma bratřími a s nevěstou usedl, kdežto ve třech ostatních kočárech měli místo družičky a mládenci, ostatní hosté pak se měli za průvodem pěšky do kostela ubírat.

Před katovnou stály davy zvědavého lidu pražského, které se taktéž, jak jsem patrně pozoroval, spanilosti mé nevěsty obdivovaly. Jako by mi sami byli chtěli cestu do města naznačovati, stáli lidé tito špalírem od katovny až k dolejší fortně, a tak nikdo ani z nejnižších tříd obyvatelstva pražského neměl nic proti tomu, že kat staroměstský vchází dnes po prvé jinou branou do města, než mu dosud bylo kázáno.

Byl to pro mne významný okamžik, když kočár náš vjížděl klenbou dolejší brány do města, neboť to znamenalo pro mne mezník staré doby s novou, kdy mi nebylo již třeba podřizovati

se předsudkům starodávným a ponižujícím.

V malé chvíli potom octli jsme se před chrámem sv. Valentina, před nímž již také několik kočárů stálo, neboť pan primátor a pan císařský rychtář, jakož i ostatní svědkové byli již do kostela přijeli a nás tam očekávali.

Prostranství před kostelem a okolní ulice byly taktéž lidem přeplněny a každému z účastníků svatby se zdálo, jako by se nějaký velmož neb boháč ženil, že se mu takovéto veliké účastenství se strany lidu projevuje.

Ovšem podobná svatba v Praze ještě nebyla vídána, aby nejvyšší hodnostové obce a četní měšťané prokazovali při ní podobnou čest mistru popravnímu, a proto také přicházelo tisíce lidu, aby nebývalému divadlu takovému přítomni byli.

U kostelních dveří očekávali mne a nevěstu moji svědkové Chmela a Beňovský, kteří se byli co nejnádherněji vyšňořili, a s nimi dostavilo se ve slavnostních oblecích ještě několik známých měšťanů, pak pan písař městským a několik konšelů i obecních úředníků, kteří všickni za příkladem pana primátora poctu ve slavnostní den můj mi projevovali.

S hrdostí nevýslovnou bral jsem se středem pánů těchto s Anežkou hlavní lodí chrámu k oltáři, kde pan primátor a pan císařský rychtář na křeslech pro ně uchystaných byli zasedli a vlídně mi kynuli.

Pan farář P. Nikasius se dvěma jinými kněžími vyšel ze sakristie a požehnav nás, když jsme na klekátku před hlavním oltářem poklekli, promluvil k nám přátelskou a povznášející řečí, která mne i Anežku až k slzám pohnula.

Poukázal k velikému významu přítomnosti pana primátora, pana císařského rychtáře a ostatních pánů a počestných měšťanů při slavnosti dnešní a připisoval to zásluhám mým, že jsem plnil těžkou povinnost svou jakožto trestající rámě spravedlnosti lidské, nezapřel jsem nikdy lidskou důstojnost

svoji, a věren jsa památce i příkladu zvěčnělého otce svého, povznesl jsem snížený kdysi stav zase k výši ostatní společnosti občanské; těšil se dále z toho, že pominula ve svatyni Páně všechna výlučnost, jaká dříve příslušníkům stavu katovského od zaslepeného lidu byla vnucena, a že nyní roven ostatním mohu se na posvátném místě oddávati modlitbám k Nejvyššímu, jenž v nekonečné milostivosti své dal lidem vnuknutí, aby upustili od dávných předsudků svých a přijali mne za rovně oprávněného občana a služebníka obce, jejíž hlavy mi přítomností svou při oddavkách mých nejzřejměji dávají najevo, jak váží si zásluh mých a mého věrného vykonávání povinností. Vyzýváje mne pak, abych si čestného vyznamenání tohoto po veškeren život svůj nanejvýše vážil a novou pobídku k horlivé činnosti a dobrému životu v tom spatřoval, končil vroucí modlitbou k Pánu, aby žehnal sňatku našemu a zachoval nás v milosti své, pokud smrt nás nerozloučí.

Vřelé slzy kanuly mně i Anežce po dojímavých slovech těchto s lící a také na všech přítomných bylo pozorovati pohnutí mysli veliké, jak se to také výmluvnou a jímavou řečí páně farářovou snadno dalo vysvětliti.

Pak jsme si vyměnili prsteny a kněz nás oddal svazkem nerozlučným; potom ještě mše svatá následovala.

V sakristii zapsali se pan primátor a pan rychtář jakožto svědkové sňatku našeho, a též ostatní sousedé zapsali se do matriky, aby i po dávných letech bylo ze zápisu toho zjevno, kterak hojně přízni těšil se kdysi kat staroměstský, když mu tolik hodností a měšťanů při oddavkách, za svědky stálo.

Potom brali jsme se kostelem, jenž byl ve všech prostorách svých lidem přeplněn, nazpět ke hlavním dveřím, abychom se zase do katovny vrátili.

V předsíni chrámové pronesli mi pan primátor a pan rychtář

své blahopřání, což také ostatní měšťané s mnohou poctou činili.

Bylo mně a mladé žínce mé, jako by se nějaká vznešená svatba konala, ty tam zdály se pojednou všechny předsudky, které byly dosud v lidu proti stavu katovskému, a všickni z přítomných hostí svatebních závodili o to, aby mi mohli ruku stisknouti a přání svá vysloviti.

Také kolem kostela tísnil se zase lid, aby nás viděl do kočárů vsedati, a se všech stran zaslechl jsem lichotivé úsudky o spanilosti nevěsty své, kdežto jiní se zase bohatému a skvělému obleku mému obdivovali.

Zvědavost tato byla patrná po celé cestě od kostela sv. Valentina až ke katovně, neboť po obou stranách stály davy lidu, které chtěly průvod svatební zblízka spatřiti, a tak mohu právem tvrditi, že již po dlouhá léta nebyla v Starém městě pražském žádná svatba způsobila tak velikou pozornost jako svatba moje, která skutečně znamenala úplný obrat nejen v domácích, ale i ve všech veřejných poměrech mých. Od toho dne byl jsem jaksi veřejně a slavnostně připuštěn v ostatní společnost občanskou, jíž jsem se dosavad musil straniti, od toho dne přestaly na mne působiti staré předsudky a mohl jsem volně vejíti v kteroukoli společnost měšťanů neb ostatního obyvatelstva, aniž mi kdo byl dal pocítiti, že mne ještě pokládá za příslušníka někdejšího stavu nečestného. Rovněž i představení moji na radnici a všude jinde zacházeli se mnou od té chvíle jako s každým jiným zřízencem obecním, slovem, ode dne sňatku mého stal se dokonalý obrat v dosavadním životě mém, a v duchu mém musil jsem dáti za pravdu staré hospodyně své, že teprv příchodem milované mé Anežky do katovny nastal obrat tento, tak jako by s ní byl nějaký dobrý anděl vstoupil pod střechu moji a rozséval tam požehnání své.

Proto není divu, že rozradostněna byla toho dne duše má a

že jsem mladou ženušku svoji, když jsem jí z kočáru pomáhal, pevně přitiskl na prsa svá a zajásal v duchu, aby mi nikdy již nebyla odňata, dokud nás podle slov páně farářových smrt od sebe neodloučí.

Také Anežka opětovala s plnou vroucností objetí mé a se slzami v očích děkovala staré hospodyni, která nás upřímným oslovením od oltáře zase do domu vítala a vlnavě ženušce mé jako nové hospodyňce v domácnosti mé blahopřála.

Opět opakovaly se nyní projevy přátelství k nám novosnoubencům, a bylo již dávno po poledni, když jsme ve velké, slavnostně vyšňořené světnici zasedli k hostině, kterou byla stará hospodyně s velikou péčí přistrojila, nelitujíc při ní ani kuchyně ani sklepa, do nichž páni svědkové byli den předtím hojnost drůbeže a zvěře, masa a jiných potravin, jakož i vzácného vína zaslali, takže jsem hosti své věru po panskou mohl vyčastovati.

Hosté činili také tabuli mé všecku čest, a když došlo ku přípitkům na novomanžely, závodili téměř všickhi svou výmluvností, ač mnohému již počínal býti jazyk těžkým.

Rozjařenost vzrůstala se každou hodinu, ale přece jsem dobře pozoroval, že se veselí nikde nestávalo bezuzdným, jak se bylo ještě při pohřebních hostinách po zvěčnělých rodičích mých dalo, takže jsem se sám za bratry a přátele své styděl. Nyní však znamenal jsem obrat i ve společnosti této, která, vědouc, jak se moje postavení mezi občanstvem pražským bylo změnilo, sama se jinak chovala, než jak tomu v katovných venkovských byla zvykla. Také v tom ohledu změnilo se tudíž mnoho k lepšímu a byl jsem této změně povděčen hlavně z ohledu na Anežku, která by jinak v první den manželství svého byla dostala podivné ponětí o životě v rodinách katovských, kdyby se přátelé a soudruhové moji též při hostině svatební byli tak rozpustile a divoce chovali, jako když jsem je

naposledy byl u sebe hostil.

Bylo sice v celé společnosti hlučné veselí, ale neudály se žádné výstřednosti, takže i ženy mohly bez obavy při hostině vytrvati a v zábavě se účastniti.

Když pak již noc nastala, nepomýšlel ještě nikdo na to, aby od stolu povstával, neboť víno chutnalo tak výborně a jídla byla tak vábná, že nebylo lze se od tabule odloučiti a konec hostině před časem učiniti.

Tu však byla pojednou zábava naše přerušena událostí, kteréž by se v náladě veselé ovšem nikdo nebyl nadál,

Přikvapil totiž právě, když byl klekání večerní odzvonil, kostelník Jirák z kostela sv. Valentina do katovny, a všecek jsa vyděšen, vypravoval sotva dechu popadaje, že byl kostel ten rukou svatokrádežnou oloupen o všechny skvosty své, kterými byl oltář ke dnešnímu sňatku mému mimořádně ozdoben.

„Nuže, snad nehledáte bohaprázdného zlosyna v domě mém?“ tázal jsem se kostelníka, jenž zděšen s jednoho na druhého pohlížel, jako by si rady nevěděl.

„Bůh chraň, abych něco takového myslil, mistře Jene!“ zvolal kostelník a křížoval se, aby slovům svým důrazu dodal.

„Nu, co tedy u mne pohledáváte?“ tázal jsem se dále.

„Aby lidé vaši přispěli mi k vyhledání lupiče,“ odpovídal starý kostelník, o němž se mohlo míti za to, že nemá všech pět pohromadě.

Byl jsem mu po oddavkách v sakristii dal tak velké zpropitné, že podobného nebyl snad ani při žádné patricijské svatbě kdy dostal, a tu nejspíše že byl celé odpoledne statně popíjel a kostel bez dohlídky zanechal, kamž se také zlodějové snadno mohli vloupati a vnitřek svatyně okrásti.

Tak tomu také bylo, když jsem si z nesouvislých řečí starého kostelníka vysvětlil, jak se asi svatokrádež udáti mohla.

Kostelník byl si již před požehnáním odpoledním statně

přihýbal a po skončení bohoslužby zapomněl po odchodu lidí ze svatyně dveře chrámové zamknouti, takže lupičové snadno do kostela vejít mohli.

Teprve když byl na věži večer klekání odzvonil, povšiml si, že dveře kostelní jsou jen přivřeny, a vešed dovnitř, spatřil ihned oltáře oloupené o všechny ozdoby a cenné věci a viděl, že zde svatokrádežná loupež byla spáchána.

Učinil hned pokřik, ale za nedělního pozdního večera bylo veškeré okolí liduprázdné, a tak v úzkosti své spěchal do katovny, aby zde pomoc hledal, ačkoli bych byl na to přísahal, že snad některého z mých pomocníků neb docela z mých hostů má v podezření, že snad mu vzácné skvosty ,na oltáři, zvláště k oddavkám katovým vyzdobeném, padly do oka a že příležitosti té užil, aby loupež v kostele spáchal.

Kostelník zaříkal se sice poznovu, že podobného podezření dokonce nechová, nýbrž jen pomoc u mne vyhledává, aby mu lidé moji po svatokrádežníkovi pátrati pomohli.

„O pomoc takovou se musíte obrátiti na radnici, milý Jiráku,“ pravil jsem k naříkajícímu kostelníkovi, jemuž se byla mezitím již všecka chmelovina z hlavy vykouřila; „tam oznamte městskému rychtáři, co se bylo v kostele stalo, a on neprodleně počne se žoldnéři svými honbu na zloděje, kteří jsou zajisté jen v Židovském městě neb poblíž něho, neboť lup svůj jen v židech zpeněžití mohou.“

Starý Jiráku dal se slovy mými ukonejšiti a spěchal z katovny rovnou cestou na radnici, aby případ ten oznámil městskému rychtáři a žádal za vypátrání zlodějů.

„Podivná to náhoda,“ pravil jsem po odchodu jeho zase k hostům, „že právě po mých oddavkách musila se loupež tato státi!“

„A ještě divnější by bylo,“ dokládal jeden z hostů, „kdyby svatokrádežný lupič byl dopaden a musil rukou vaší na šibenici

zhynouti!“

„Tak se může velmi snadno státi!“ prohodil jiný; „policie pražská má prý velmi bystrý nos, a proto bude asi lupiče mít brzo v pařátech svých, nu, a potom dostane jej mistr Jan buď na skřipci, buď na šibenici pod ruce své.“

Pohodil jsem hlavou jaksi nevrle a pravil:

„Netrud’me si déle veselou mysl neveselým případem tímto! Necht’ se kostelník a městský rychtář starají o to, aby lidská spravedlnost dostala lupiče brzo v moc svou, my pak pohárům svým další poctu činme!“

Obrátil jsem se opět k ženušce své, která byla zprávou kostelníkovou taktéž nepříjemně překvapena, neboť i jí bylo napadlo, že stařec obrátil jen proto kroky své ke katovně, jako by zde byl původce svatokrádeže tušil.

„Obávám se, aby zlá událost tato nebyla také zlým znamením pro sňatek náš, drahý Jene,“ šeptala mi s výrazem vnitřní obavy a pohlédla mi jaksi úzkostně do očí.

Já však zaplašil brzo obavy její, poukázav k tomu, že jedině nedbalost opilého kostelníka zavinila, že neznámý lupič mohl do neuzamčeného kostela vniknouti a v něm zlý skutek svůj provést.

Utišila se 'pak drahá ženuška moje opět a předešla veselá nálada vrátila se zase do veškeré společnosti, která byla až do půlnoci pohromadě a pak teprve od stolu povstávati počala.

Tak skončil svatební den můj mimo ono vyrušení kostelníkem od sv. Valentina nanejvýše radostně a ještě po letech vzpomínám s rozkoší na hodinu, kdy se milovaná Anežka stala mou manželkou a přivedla nový veselý život do katovny staroměstské.

Ještě po dva neb tři dni zůstali přátelé a hosté moji, kteří byli se z venkova k oddávkám mým do Prahy dostavili, pod střechou mojí a potom po odjezdu i nejmladšího bratra mého

zavládl v katovně zase dřívější klid a v domácnosti pokračovalo vše zase v bývalých kolejích, jenže tu žezlo domácí v rukou držela mladá žena moje místo staré hospodyně.

Tu jsme se také dověděli, jak veliká loupež byla v kostele sv. Valentina spáchána a že cena uloupených věcí bohoslužebných a skvostů oltářních mnoho set zlatých činí.

Při prohledávání u vetešníků v Židovském městě pak prý byla největší část ukradených věcí těchto vypátrána u židovky Rachelky Šmilesové, která již také prý byla ve vazbu vzata a do Špinky na radnici odvedena.

Hned druhého dne potom objevil se také již v katovně pan městský písař, aby mi sdělil rozkaz pana císařského rychtáře, že se mám pro příští noc k mučení na radnici přichystati.

„A kdo jest delinkvent, jenž mučen býti má?“ tázal jsem se.

„Tehdáž je to ženština, jakéž již dlouho na skřipci vašem nebylo; totiž židovka, o níž jste se snad již domyslí, že je to táž, která svatokrádežně uloupené věci od lupiče koupila a nyní ho vyzraditi nechce, pročez musí k ní právo trpnou otázkou přikročiti.“

„Tedy Rachelka Šmilesová octne se pod rukou mou? Nuže ještě dnes sezná slavný obecní soud jméno vinníkovy, neboť slibuji už napřed, že vynaložím všechno své umění, aby židovka již při prvním stupni trapné otázky byla ku přiznání přivedena.“

„Pak bude zásluha vaše tím větší, mistře Jene,“ pravil pan písař; „právo staroměstské má na tu starou lichvářku židovskou už dávno spadeno, ale nikdy ještě ji nemohlo řádně za krk chopiti, až se sama v tenatech chytila.“

„Slyšel jsem o tom často,“ dokládal jsem já, „že Rachelka přechovává v domě svém lupiče a zloděje, od nichž kradené věci za laciné peníze kupuje. Nyní konečně upadla spravedlnosti v moc a já jí s chutí dám sílu paží a pevnost

nástrojů svých mučících pocítiti!“

Pan písař mne pochválil za úmysl tento, neboť byl skutečně proti té staré čarodějnici židovské nanejvýše rozhořčen, že se vždy dovedla právu vymknouti, a spokojeně opouštěl opět katovnu, která mu od mé svatby jako zcela nově omládlá přicházela.

„Jest viděti, že katovna má novou mladou hospodyňku,“ prohodil pan písař, vystupuje z chodby zadního stavení na dvůr, kde moje Anežka stála uprostřed celé hromady rozmanité havěti domácí a zrní jí sypala.

Kuřata a slepice ji obskakovaly se všech stran, se střechy slétali holubi k nohám jejím, kohout počínal si velmi vyzývavě proti krocanovi, jenž se chtěl taktéž v lovu zrní účastniti — slovem, plný dvůr byl naplněn životí a škvěkem drůbeže, kolem mladé ženušky mé se batolící, což vše velmi půvabný a malebný obraz podávalo.

„Podobných výjevů katovna již po dávná léta neviděla,“ pravil pan písař, zahleděv se na obraz tento a zdravě Anežku, která mu s líbezným úklonem a úsměvem děkovala, aniž ale byla místo své uprostřed drůbeže opustila; „važte si toho, mistře Jene, že jako venku ve světě, tak i uvnitř katovny se poměry vaše tak nenadále změnily k lepšímu, že byste to snad ještě před nedávným ani v nejsmělejších svých snech nebyl očekával.“

„Ano, jsem vděčen za obrat tento, jež milostivý Bůh mi přivodil a k jehož dosažení také já se poctivě ze všech sil přičinil,“ odvětil jsem v plném sebevědomí; „však již nebožtík otec můj položil základ k obratu tomuto a já podle sil svých snažím se jej následovati.“

Pan písař pokynul mi vlídně a odešel opět z katovny, kdežto já ženušce své oznamoval, za jakou příčinou byl mne vyhledal a jaká povinnost mi dnešní noci v mučímě na radnici nastává.

„Ubohá žena!“ vzdychla si Anežka a slza vytryskla jí z oka.

„Ohyzdná babice ta nezasluhuje tvé soustrasti, dobrá Anežko,“ pravil jsem; „již dávno jsem slýchal, kterak křesťanské mladíky ke krádežím a loupežím svádí, aby sama z nich jen užitek měla, ba i sama je právu udávala, kdykoli jí nějaké nebezpečí hrozilo. Tehdáž však uvázla v osidlech zákona a podle všeho dostane se jí náležité odplaty na popravišti.“

„A jaká smrt ji očekává?“ tázala se Anežka dále.

„Nejspíše upálením,“ odpověděl jsem, „neboť zločiny jí spáchané přísně se trestají; krádež kostelní pak již nejkrutějším trestem na hranici se stíhá.“

Anežka se zachvěla a v očích jejích zaleskla se opět slza, kterou však já polibkem svým setřel.

Cítil jsem patrně, kterak se Anežka po tomto dotknutí mém zachvěla a pak beze slova ode mne do domu odběhla.

Podivil jsem se tomuto nenadálému hnutí jejímu, jehož původu jsem nerozuměl. Či zachvěla se manželka moje po prvé nad pomyšlením, že mám dnes po prvé konati svůj úřad v mučírně a zakrátko na popravišti?

Zavrtěl jsem hlavou nad takovýmto neočekávaným shledáním a taktéž v zamyšlení vstoupil jsem do komnaty své, abych připravil nástroje k mučení de-linkventky židovské, jež tak neobyčejnou soustrast u mladé manželky mé, jak se zdálo, vyvolávala.

Také u stolu v poledne a večer pozoroval jsem na Anežce jakousi zamlklost, jakož i že jen jaksi plaše na mne pohlíží a přímému pohledu se mnou se vyhýbá.

„Spatřuje ve mně ještě jen kata,“ pravil jsem k sobě, odcházeje večer s Vavřincem do radnice, kdež byl počátek trapné otázky na Rachelce Šmilesové na jedenáctou hodinu noční ustanoven; „však ona se časem již náležitě ostřílí a sezná,

že soustrast a soucit jsou nejméně na místě v katovně, kde se zasloužený trest provinilcům připravuje. Nebudu na ni nikterak působiti, aby si v tom ohledu čivy svoje zesílila, neboť otužení mysli musí samo sebou přijíti a každé nevčasné naléhání mohlo by zcela opačný výsledek vyvolati!“

V takových to myšlenkách dostal jsem se k zadním vratům radnice, ačkoli bych byl mohl nyní hlavními vraty vcházeti, aniž by se mi byl kdo mohl v cestu stavěti; mně však záleželo na tom, abych byl již v mučírňě, neboť byl jsem zvědav seznati pověstnou šejdířku židovskou, kterou jsem si již dávno byl přál jednou do svých rukou dostat.

Teprve nyní měla býti touha moje ukojena, a to v míře nejplnější, neboť věděl jsem, že ji nejen mučiti, ale zakrátko též nejděsnějším způsobem smrti, totiž upálením, popravovati budu.

Proto spěchal jsem co nejrychleji do mučírny, kde jsem Vavřincovi kázal oheň rozdělati, skřípec natáhnouti a vůbec vše k prvnímu stupni trapné otázky připraviti.

Rázem jedenácté hodiny vstoupili páni soudcové s písařem a s lékařem do přední komnaty, kdež za soudním stolem zasedli, a potom kázal první soudce žalárníkovi u dveří stojícímu, aby delinkventku Rachelku Šmilesovou pod stráž do mučírny přivedl.

Zakrátko potom přiváděli dva žoldnéři měšťtí obžalovanou, majíce ji uprostřed sebe, kdežto žalárník tvořil závěrek průvodu tohoto.

Již zdaleka slyšeli jsme z chodby žalární žalostivý nářek a úpění, které se tím pronikavějším a divějším stávalo, čím více se delinkventka k mučírňě přibližovala.

Když pak vešla, tu již docela vyřázela ze sebe zvuky příšerné, které až do kostí pronikaly, takže předseda soudu mi pokynul, abych přichystal železnou hrušku, která měla

delinkventce býti do zlolajné huby vstrčena, kdyby v křiku svém neustávala.

Tu již stanul také průvod s delinkventkou v první části soudní síně, a já si mohl obžalovanou židovku blíže prohlédnouti.

Byla malé a scvrklé postavy, věku již pokročilého a tak suchá, že se zdálo, jako by se skládala z pouhé kůže a kostí.

Zato svítily oči její, jež byly barvy zelené a hluboko zapadlé, ohněm přímo d'ábelským a rovněž živě počínal si jazyk její, který byl podle všeho hadím jedem napuštěn, neboť tak bohapustého lání jsem z úst i těch nejdivočejších žen nebyl ještě slyšel.

Nadávala nejen soudu a biřicům, žoldnéřům a konšelům, ale veškerému světu, že byla ve vazbu vzata a že jí byly obžalobou věci za vinu kladeny, které ji nejhorší lichvářkou a překupnicí kradeného zboží činily, kdežto prý ona, jak se s děsným proklínáním zapřísahala, zestárla v samé poctivosti a nikdy nižádného podezřelého kupu neučinila, aniž komu peníze za lichvářské úroky půjčovala.

To vše provázela přívalem slov, jemuž ani sluch nedovedl stačiti, a mezi to mísil se protivný nárek, pláč a škvěk, takže až ošklivo bylo poslouchati a všickni přítomní nevolí proti pokrytecké této čarodějnici židovské byli naplněni.

„Jen jediné ještě slovo urážlivé prones ze zlolajné huby své,“ vzkřikl předseda soudu na povykující židovku, „a dám ti ji od kata hruškou zacpati a bez výsledku budeš trapné otázky podrobena, až ti všechny kosti v těle budou praskati!“

Slova tato nezůstala bez účinku a delinkventka ustala v řádění svém, ačkoli se rty její křečovitě svíjely, svědčíce o tom, kterak veliké přemáhání jí to dojista dá, nemůže-li jazyku svému uzdu pouštět.

Tím tvrdošíjněji však zapírala při následujícím potom

výslechu, že by byla při loupeži v kostele sv. Valentina nějak zúčastněna bývala, neb od lupiče ukradených skvostů a předmětů kostelních nakoupila.

Jako při prvních výsleších, tak i nyní stála na tom, že je ve věci této úplně nevinna a že se jí obžalobou na ni vznesenou děje křivda do nebe volající.

I když jí pan soudce pohrozil skřipcem, nedávala jiné odpovědi, a tak jsem byl podle obyčeje vyzván, abych delinkventce ukázal všechny své mučící nástroje a Vysvětlil jí, jaké bolesti se jimi osobám mučeným způsobují.

Učinil jsem tak způsobem, jenž by i na nejzatvrzelejšího zlosyna byl působil, ale opelichaná tato babice židovská volala Jehovu a všechny proroky starozákonní jsa svědky, kterak prý je nevinna jako novorozeňátko a čistá jako právě napadlý sníh.

Když tedy ani hrozba moje na ni neúčinkovala, odevzdal mně ji pan vrchní soudce v moc, abych na ní první stupeň trapné otázky vykonal.

Dal jsem znamení Vavřinci a nyní jsme se oba s pravou katovskou chutí chopili příšerné babizny, která zase počala nejděsnějším způsobem svým ječeti a na nás láti, takže jsem byl nucen železnou hrušku do zlolajících úst jí vstrčiti, a potom teprv umlkla, a my ji k mučení na skřípec již bez odporu mohli připraviti.

Strhli jsme s ní oděv a brzo tu stála, opásána jsouc jen krátkou zástěrkou, v celé ošklivé nahotě své, podobajíc se více kostlivci než živoucímu člověku, neboť všude pronikaly skrz špinavou pergamenovou kůži kosti a žebra, takže se na první pohled zdálo, že snad ani mučení nevydrží, nýbrž hned při prvním natažení skřipce podlehne.

Já však znal ze zkušenosti, že právě takováto zaschlá a vyschlá těla kostnatá na skřipci nejdéle vydrží, kdežto těla svalnatá a masitá mnohem prudší bolesti pociťovala.

Vrhli jsme ji na skřípec, při čemž bylo zřetelně lze slyšeti chrastění kostí v těle jejím, což se však v míře desateronásobně opakovalo, když jsme počali natahovati provazy, jimiž byly nohy dolů a ruce vzhůru po kladkách taženy. Tu se zdálo, že se kostnaté její tělo v každém okamžiku rozsype a že z něho zbude jen hromádka roztrhaných kostí, neboť hned při prvním natažení prodloužilo se celé tělo, jehož kosti a klouby na všech stranách úžasně povolovaly, o dobrý loket, a přece babizna ni nejmenší stopy bolesti najevo nedávala a jen divoce kroutila očima na všechny strany.

Když již skřípec více nemohl býti natažen, neboť židovka Šmilesová rovnala se nyní nejdelšímu de-linkventovi, jakého jsem byl kdy na nástroji tomto mučil, kázal mi soudce, abych obžalované vyňal hrušku 'z úst, neboť pan písař měl k ní opět dotaz učiniti.

Tázal se jí, zdaž se nyní k vině své přiznává, ale ona posupně vyrazila ze sebe, že není vinna a že nic o krádeži kostelní u sv. Valentina neví.

„Pak opakujte, mistře Jene,“ velel soudce, „trapnou otázku, a to způsobem zostřeným.“

Zatočil jsem v čele skřípce klikou, a tu počala ve středu plochy do výše vystupovati ozubená pila, jejíž ostny se delinkventce do kůže vždy hlouběji zadíraly, ačkoli z těla jen málo krve vytékalo.

Židovka zařala v bolesti své, která se jí teprv nyní začala dotýkati, zuby co nejpevněji, jen aby nebyla k vyznání přinucena, a tak jsem jí ani nemusil dáti již hrušku do úst, když sama hluboké mlčení zachovávala a jen chvílemi dušené vzdechy z prsou vyrážela.

Když jsem však kázal Vavřincovi, aby počal na dolejším konci „housliček“ hřídelem točiti, a nyní se tělo delinkventčino počalo po skřípci, a tudíž i po železné pile vzhůru a dolů

smýkati, tu konečně rozvázala i židovka a začala zase Jehovu a všechny proroky svolávat, aby jí pomocní byli v trápení jejím.

Ale proroci nevyslyšeli ani prosby její, neboť zakrátko potom za děsného a ohlušujícího křiku a úpění zvolala, aby kat v mučení již ustal, ona že se chce ke všemu přiznati.

Soudce povstav přistoupil nyní ke skřipci, na němž Šmilesová i dále zůstala ležeti, a činil k ní opět otázky a potom pan písař odpovědi delinkventčiny do protokolu zapisoval.

Vyznala, že jistého plavce z Františku, jménem Jíru Doležala, navedla ke krádeži v kostele sv. Valentina, neboť byl prý už několik podobných krádeží spáchal a vždycky jí uloupené věci ke koupi přinesl, jež pak ona roztaviti neb rozbítí dala a stříbro a zlato cizím handlířům prodávala.

Dále udála, že také všechny věci v den sňatku staroměstského kata z kostela sv. Valentina svatokrádežně uloupené od Jíry koupila a tři kopy grošů českých mu za ně dala.

„Kde má příbytek svůj tento Jíra Doležal, abychom jej ihned zajmouti mohli?“ tázal se potom pan rychtář.

„Kdesi na Františku na právě kláštera sv. Anežky,“ odpovídala židovka, „ale ve kterém domku tamním, neumím udati.“

„Zato já o tom vím, pane královský rychtáři,“ ujal jsem se nyní slova, zaslechnuv se skutečným zájmem z úst židovčiných jméno mladého plavce.

„Vy snad Jíru Doležala znáte, mistře?“ tázal se mne pan rychtář, obrátiv se rychle ke mně.

„Je to mladý plavec, který na břehu řeky vypomáhá vorařům a loďařům,“ odpovídal jsem panu rychtáři; „také v katovně mé časem vypomáhal, bylo-li více těžké práce, jako stavění lešení popravniho a podobné. Odtud znám mladého ničemu toho, který se mi nikdy nelíbil, neboť se po každé návštěvě jeho v katovně něco ztratilo.“

„A kde je jeho příbytek?“ tázal se pan rychtář dále. „O ten mi především jde.“

„V domku „U bílého kocoura“ zvaném, na růžku nedaleko kláštera sv. Anežky,“ odvětil jsem.

Pan rychtář pokynul žalávníkovi u dveří stojícímu, a když se tento přiblížil, pravil k němu:

„Necht' desátník městské stráže se odebere se čtyřmi muži bez prodlení do domu „U bílého kocoura“ na František a zatkne bydlícího tam mladého plavce Jíru Doležala, který jest právem obviněn ze zločinu svatokrádeže, a dopraví jej bez otálení ještě této hodiny dobře spoutaného a sřezaného do žaláře Špinky, potom mně delinkvent ráno k výsledku bude předveden.“

Žalávník se uklonil před panem rychtářem a rychle odpěchal, aby rozkaz jeho vykonal.

Pan rychtář obrátil se potom ještě jednou k židovce na skřipci natažené řka:

„Setrváváš, obžalovaná Rachelko Šmilesová, na všech výpovědích svých, které jsi na skřipci a po vykonání prvního stupně trapné otázky učinila?“

„Setrvávám,“ vypravila delinkventka sípavým hlasem ze sebe.

„Chceš na tom také umřít, že jsi jen ryzí pravdu mluvila?“

„Chci na tom umřít,“ prohlásila židovka, jen aby se dalšího mučení již zbavila.

„Pak složte ji opět se skřipce, mistře Jene,“ kázal mi pan rychtář, a já učinil podle rozkazu jeho.

Vhodili jsme na židovku šat její a žoldnéři odváděli ji zpět do žaláře, kdež jí měl městský fysik rány obvázati.

Pan písař skončil protokol s výsledkem obžalované židovky, a trapný výslech byl k potěšení jeho skončen, neboť mohl se již bez překážky na lůžko odebrati.

I páni soudci byli tomu povděční, že proces se židovkou Šmilesovou byl mimo nadání tak brzo ukončen, a také já poručil Vavřincovi všechny nástroje rychle skládati, abychom se ještě před půlnocí zase do katovny nazpět dostali.

Ačkoli jsem si tím kus cesty zašel, nebral jsem se již fortanou katovskou na Rejdiště, nýbrž brankou židovskou, kudy všickni jiní okolní obyvatelé do městečka vcházeli nebo z něho vycházeli, abych tím při každé příležitosti světu zjevně dokázal, že požívám již všech těch práv jako ostatní Pražané a že neplatí již starodávňý předsudek, že se kat a jeho příslušníci mají do města ubírat jen vyhrazenou sobě fortanou katovskou.

Ve brance jsme se setkali se žoldnéři městskými, kteří zatčeného plavce Jíru Doležala spoutaného mezi sebou vedli, aby jej do vězení Špinky na radnici uvrhli.

Vzdorovitě pohlédl na mne mladý zlosyn, když mne byl při záři pochodně ve brance visící poznal, neboť tušil, že se nyní zanedlouho dostane do rukou mých a tu že bude také konec života jeho.

Vždycky byl jsem tušil, že mladý ničema tento dobře neskončí, a nyní se předvídání mé úplně vyplnilo. Svatokrádežníka očekávala smrt ohavná a tu také Doležal asi již před očima viděl, když mne náhoda přivedla mu v cestu, která jej nejen do žaláře, ale také na popraviště vedla.

V katovně všechno již dávno dobře spalo a také má choť Anežka byla už v hluboký spánek pohřížena, takže jsem se neodvážil ji vzbuditi, a tudíž odebral se i já tiše na lůžko, ačkoli rád bych se byl Anežky poptal ještě po příčině toho, proč byla tak zamlklá, když jsem se po prvé k vykonání krvavé své povinnosti ubíral. Pochopoval jsem, že to na ni učiní jakýsi dojem, když spatří manžela svého odcházeti po prvé v těžkém úřadě kata, ale byl jsem přesvědčen, že časem též mysl její opevní se proti dojmům podobným a že sezná nevinnost mou

při vykonávání krvavé práce na popravišti, takže při mně nemohla býti vyhledávána nižádná vina při utrácování lidských životů, spravedlností lidskou podle zákona ke smrti odsouzených.

Zato přispíšil jsem si hned za časného jitra příštího dne, když jsem Anežce dobré jitro přál, abych řečenou otázku k ní vyslovil, a tu ona, kolem krku mi padla a prosila mne se slzami v očích za odpuštění, neboť dnes prý již sama za včerejší hnutí své se stydí a již zcela jinak na stav věci pohlíží.

„Přišlo mně to jaksi nenadále a zarmoutilo mne v srdci mém,“ pravila štkajíc, „že právě ty, drahý muži můj, máš býti vykonavatelem tak kruté úlohy; ale při večerní modlitbě osvětlil Pán Bůh zase mysl mou a uspokojilo se opět srdce mé pomyšlením, že každému tvorů na světě uložena jest povinnost jeho a že blažen jest jenom ten, kdo ji svědomitě vykonává!“

Objal jsem ženušku svou, která se tak brzo opět stala rozumnou, a políbiv ji s plnou vroucností, pravil jsem:

„Ano, drahá Anežko, jen vědomí vykonané povinnosti blaží člověka, a byť byla v očích světa sebe sniženější! Já hrd jsem na to, že vykonávám povinnost svou, byť se ostatnímu světu krutou zdála, a mohu dnes již s uspokojením na to pohlížeti, že jsem překonal velkou část předsudků, kterýmiž byli moji předchůdci ještě trpěli. Konej i ty, drahá manželko moje, povinnost svou bez ohledu na ostatní, a nejblaženější budeš se cítiti tehdy, když nabudeš vědomí, že jsi každé povinnosti své dostála.“

„Ano, miláčku můj, zachovám se podle rady tvé,“ odpovídala s vroucím pohledem Anežka a objevši mne vtiskla mi vřelé políbení na ústa; od té chvíle nikdy již se nechvěla, když jsem se chystal k nějaké krvavé práci na radnici nebo na popravišti.

Příležitost k takovéto práci naskytla se zanedlouho potom,

neboť jednoho večera přikvapil pan městský písař do katovny se sdělením, abych se chystal na zítřek k popravě.

Já prodléval právě na břehu Vltavy, kde jsem se lovením ryb zabýval, když právě nebylo nic nutného na práci, a Anežka seděla poblíž mne na kameni, bavíc se pletením a pěkný západ slunce nad protějšší Letnou pozorujíc.

Byl toho dne velmi pěkný večer, po řece pluli plavci s pltěmi, zpívající a na lidi na břehu vesele pokřikující; tu a tam objevila se některá loďka, na níž si studenti vysokých škol na vodu vyjeli; na protějšším břehu malostranském zaznívala v zahradě poblíž krčmy převoznické hudba; v okolí na Rejdišti bylo ticho, přerušované jen zněním zvonů s věží kostelních — slovem, byla to pravá dyla, jakých jsem se ženou svojí na odlehlém tomto břehu Vltavy již mnoho zažil, takže jsme se obvykle až dlouho po západu slunce do katovny vraceli.

Tehdáž však učinil pan městský písař zábavě mé konec, neboť musil jsem se k popravě zítřejší chystati a vše potřebné k exekuci připraviti.

„Tuším, že jde o Jíru Doležala, svatokrádežníka z kostela sv. Valentina,“ pravil jsem, když jsem byl poselství pana městského písaře vyslechl.

„Uhodl jste, mistře Jene,“ pravil pan písař; „hádejte však nyní také, k jaké smrti jest zlosyn ten odsouzen.“

„Svatokrádežníci končí vždycky na hranici,“ odvětil jsem, „a proto asi u Doležala žádné výjimky neučinili.“

„Tak jest, ničemný svatokrádežník bude zítra upálen,“ přisvědčoval pan městský písař, „a tak vše k notné hranici přichystejte, aby lidé měst pražských měli podívanou.“

Pokynul jsem hlavou na znamení, že se podle rady jeho zachovám, a tázal jsem se dále:

„Kterak to však přijde, že židovka Šmilesová posud nebyla odsouzena, kdežto spoluvinník její octne se již zítra na

popravišti?“

„Vycházejí na ni stále nové zločiny najevo, a tak se vyšetřování proti ní stále prodlužuje,“ odpověděl pan městský písař; „nestarejte se však nikterak, že byste u ní o taxu popravní přišel; zdá se naopak, že budete z poprav její míti výdělek výnosnější než ze zítřejšího upálení spoluvinníka jejího, neboť konečný ortel její bude zníti mnohem přísněji než proti Doležalovi, který byl jen pouhým nástrojem jejím.“

Se slovy těmi mne pan městský písař opět opustil a já svolal všechny pomocníky své, aby konali neprodleně přípravy k zítřejší exekuci upálením, která ze všech způsobů poprav vždycky nejvíce prací vymáhala.

Bylo třeba připravití nejméně sáh rozštípeného polenového dříví, pak zatlouci do země kůl, k němuž byl odsouzenec na hranici stojící přivázán; pak bylo třeba připravití koudel, síru a rozpuštěnou smolu, kterýmižto hořícími látkami se hranice před zapálením pokryla, aby co největší a nejúčinnější plameny vydávala a zároveň co nejhojnější kouř vyvínovala.

V noci musili se pomocníci vypravití s kůlem a s vozem dříví na popraviště, kdež nejdříve kůl do země vrazili a pak hranici do výše jednoho sáhu narovnali. Dva z nich musili na popravišti na stráž zůstat, aby snad někdo dříví neukradl, jako se již tak často bylo stalo, a ostatní vrátili se o půlnoci zase do katovny nazpět, aby si krátkého odpočinku dopřáli, neboť již o páté hodině ranní měli jsme býti zase v radnici, abychom delinkventa na poslední cestu jeho připravili.

Já byl již před východem slunce vzhůru a kázal jsem do káry zapřáhnouti pár koní, neboť nebylo jisto, zdaž delinkvent nebude museti býti na popraviště vezen, neboť prý si od prohlášení rozsudku na smrt velmi Zbabele počíná a poslední cestu svoji sotva bude moci na vlastních nohou nastoupiti.

Když pak jsme do vězení na radnici přibyli, našli jsme

statného kdys plavce vltavského takřka bez vědomí, neboť tak velice se otužilý jinak tento chlap smrti bál, že jak nejzbabělejší zoufalec si počínal a žádného kněze k sobě připustiti nechtěl.

Když pak i mne v žaláři svém spatřil a mne poznal, což mu věštilo, že poslední hodinka jeho nastává, tu již docela pozbyl všeho smyslu a zvrátil se na lože své, jako by mrtvice jej byla ranila.

Avšak lidé moji vylili na něj konev studené vody a to ho opět trochu vzkřísilo, ale přes to dal si bezvolně ruce spoutati a se skleslou hlavou a chvějícími koleny následoval nás ze dveří žaláře. Ale již po několika málo kročejích musili jej dva pomocníci vzít pod pažemi a takto kupředu jej nésti, jinak by byl mdlobou k zemi upadl.

Musili jsme jej tedy na káru naložiti a k popravišti vézti, ha kteréžto cestě ale ani na chvíli k sobě nepřišel a také modliteb neslyšel, jež mu jeden z páterů jesuitů, po boku jeho sedící, hlasně předfíkával.

Přes časnou dobu, na kterou vykonání této exekuce bylo ustanoveno, shromáždilo se kolem radnice množství lidu, jehož davy se cestou za Horskou bránu stále množily, takže veškeré okolí popraviště bylo zvědavým lidem přeplněno a také na hradbách městských hlava na hlavě stála. Nebyla již po dlouhá léta v Praze žádná svatokrádež spáchána, a proto také nebyla již tolikéž dlouhou řadu let žádná exekuce upálením na hranici konána.

Dlouho nevidané takovéto divadlo přivábilo tudíž největší část obyvatelstva pražských měst na popraviště, takže vojsko a městští strážníci měli co dělati, aby jakýs takýs pořádek udrželi a všelikou výtržnost zamezili. V kruhu pánů a úředníků městských, kteří popravě přítomni byli, byli také pan farář a oba kaplani od sv. Valentina, neboť chtěli viděti provedení

krutého trestu smrti na svatokrádežníkovi, jenž byl kostel jejich oloupil a za tento zločin svůj nyní měl vzíti zaslouženou odplatu.

Když byl pan městský rychtář delinkventovi naposled ortel přečetl a mně jej odevzdal, abych na něm rozsudek lidské spravedlnosti vykonal, vyzdvihl jsem chlapa, jenž na mne naposledy divoké své oči hrozivě vyvalil, na hranici a přivázal jej dvěma železnými řetězy ke sloupu, jenž byl uprostřed narovnaného dříví vztyčen. Hlasité spílání a proklínání ozvalo se z davů lidu, jakmile se svatokrádežník na hranici objevil a se všech stran shlédnut býti mohl; každý v něm spatřoval zlosyna horšího než vraha, neboť krádež v kostele a ve svatyni Páně spáchaná vážila více než všechny jinaké zločiny, a také byla na ni ustanovena nejkrutější smrt, totiž upálením na hranici.

Kdysi bývalo v obyčeji, že delinkventovi na hranici odsouzenému býval řetězem krk tak velice ke sloupu přitáhnut, že se dříve zardousil, než byla hranice zapálena a povlovná smrt upálením mu přivedena; ale nadarmo jsem tehdy očekával při Jírovi Doležalovi podobné tajné pokynutí od městského pana rychtáře, a tak musil delinkvent trest smrti upálením v plné míře vytrpěti.

Sotvaže byl odsouzenec ke kolu přivázán, kázal jsem Petrovi, aby hranici obloženou koudelí zapálil, a potom Vavřinec měl na ni ještě hořící smůly nalíti.

V okamžení stála hranice v jednom plameni a smrdutý kouř valil se v mohutných kotoučích ke straně západní, takže na té straně brzo davy prořídly, neboť se mohl každý v tak hustém a smrdutém kouři zadusiti, a proto tedy rychle jiné stanoviště vyhledával.

Tím hůře musilo tudíž býti delinkventovi, jenž byl všecek dýmem obklopen, z něhož tu a tam plamenné jazyky vyrážely, takže celek velmi příšerný pohled poskytoval. Ale přes to byly

zraky všech tisíců přítomného lidu obráceny ke hranici, neboť každý chtěl viděti delinkventa uprostřed plamenů a jak v nevýslovných bolestech ducha ze sebe vypustí.

Avšak divadla takového se zvědavci nedočkali. — Kouř zahaloval kůl s postavou delinkventovou vždy hustěji a zadusil také odsouzence asi dříve, než se byly plameny k tělu jeho dostaly, takže byl od nejkrutějších bolestí vysvobozen předčasnou smrtí udušením. Proto byl jsem dal na hranici tolik smůly vylíti a takové množství koudele složit, aby vzniklý z toho hustý kouř delinkventa dříve udusil, neboť nikde nebylo psáno ani řečeno, že odsouzenec nesmí se dříve zalknouti, než by upálen byl.

Tak jsem mu projevil milosrdenství i v poslední chvíli života, ač zase s druhé strany slyšel jsem zvědavé davy láti na vývaly kouře, které nedovolovaly osobu delinkventovu zříti a postup pálení jeho pozorovati.

Když pak konečně koudel a smola shořely a již jen dříví na hranici samé plápolalo, zmizel také černý hustý kouř a objevilo se tělo odsouzencovo na kolu řetězy přivázané. Oděv byl již všecek shořel a maso bylo osmahlé a spečené, takže byl pohled na ně ošklivý a mnozí od něho zraky své odvraceli. Nohy a dolejší části těla byly již až na kosti spáleny, hlava podobala se holé lebce s prázdnými důlky očními a visela již jen na řetězu, který byl kol hrdla ovinut. Zakrátko pak zničil plamen i ostatní části těla a hned potom sesypal se i sloup do plamenů, které jsme ještě asi půl hodiny v mocném plápolání udržovali, aby též kosti byly na prach spáleny.

Tím byla hlavní část exekuce skončena a městský písař s ostatními pány úředníky opustil popraviště, kde jen část zoldněřů k naší ochraně dále zůstala.

Také lid počínal se zvolna rozcházeti a jen skrovný dav těch, kteří i zahrabání popela chtěli viděti, obklopoval ještě

popraviště, kde jsme po půl hodině potom do vykopané mezitím jámy vhodili uhlí z hranice s kostmi a opálenými řetězy, čímž také naše práce byla skončena.

Svatokrádež v kostele sv. Valentina spáchaná byla na jednom z vinníků lidskou spravedlností pomstěna a pokutována, zanedlouho mělo dojíti také k exekuci na mravní původkyni zločinu tohoto.

Ale trvalo to ještě celý měsíc, než byl proces s Rachelkou Šmilesovou ukončen, neboť krádeží od spoluvinníků jejích spáchaných vyšlo veliké množství najevo, a když v domě jejím v Židovském městě policie prohlídku konala, nalezeno báječné množství uloupených věcí, které dříve majetníkům jejich vráceny býti musily, než by se mohl proces skončiti a rozsudek nad zločinnou starou židovkou pronésti.

Veškeré obyvatelstvo Židovského města bylo po tu dobu ve velikém rozčilení a vypravovalo se mezi křesťanským lidem, kterak prý starší židovští nabízeli panu primátorovi a panu královskému rychtáři veliké tisíce peněz, jen aby Šmilesová nebyla veřejně popravena, ba že prý se židé také pokoušeli o to, delinkventku ze žaláře Špinky na radnici staroměstské vysvoboditi.

Ale to vše byly asi jen pouhé pověsti, neboť na radnici nevědělo se nic o podobném zakročování ve prospěch delinkventky židovské a také žádný ze strážníků nebyl uveden v pokušení, dáti se uplatiti od židů; nepochybně však jen proto nedošlo k žádnému pokusu osvoboditi Šmilesovou ze žaláře, poněvadž žalárnici a žoldněři druh druhu bedlivě střežili, aby se mu nedostalo hodného rebachu od židů, a tak musila delinkventka ve Špince zůstat, až by z ní byla na popravě vyvedena.

Jen tolik bylo nejspíše na přimluvu starších židovských od apelačního soudu povoleno, aby delinkventka byla dříve s'ata a

pak teprv mrtvé tělo její spáleno.

V den popravky nesměl žádný žid z města Židovského vyjít, brány města tohoto zůstaly od noci uzavřeny a každá z nich byla četou městských žoldnéřů obsazena, aby nikdo branou vyjít nemohl. Bylo se obávati výtržností proti židům, a kdyby se byl toho dne některý v ulicích pražských ukázal, bylo by se mu od chátřů pražské zajisté zle vedlo.

Když jsem byl v žaláři delinkventce šedivé řídké vlasy její ustríhal, vsadili jsme ji na káru a jeli, provázeni jsouce jízdným vojskem, ulicemi města, kde husté davy lidu shromážděny byly.

Se všech stran bylo židovce krutě spíláno, a kdyby nás nebylo vojsko provázelo, byl by se lid zajisté na káru vrhl a delinkventku na kusy roztrhal, neboť bylo v lidu všeobecné rozhořčení proti ní.

Dojeli jsme však šťastně na popraviště a pomocníci moji musili delinkventku ke špalku vzhůru vynést, neboť! slabostí nemohla se ani na nohy postavit, ačkoli byla při dobrém vědomí.

Když mi byla od pana rychtáře odevzdána, odvedl jsem ji ke špalku popravnímu, kde chtěla něco promluvit, já však jí zakázal jediné slovo pronést, a skloniv jí hlavu do výřezu ve špalku, ťal jsem do hrdla mečem a oddělil hlavu jedinou ranou od trupu, který se k mým nohám svalil.

Pomocníci chopili mrtvé tělo i hlavu a vhodili obé na připravenou již hranici, která v několika okamžicích v plném plameni stála.

„A nyní pojdte na židy!“ ozvalo se v davech na několika stranách, ale pan rychtář kázal vojsku a městským žoldnéřům rychle do města nazpět se vrátiti a brány města Židovského obsaditi, aby všeliká výtržnost proti židům byla zamezena.

Opatření toto nezůstalo také bez účinku, neboť se luza již na

židy neodvážila a nechala je s pokojem; přes to se však v příštích dnech málokterý v ulicích pražských objevil, neboť stále ještě strach mezi nimi byl, že k vůli židovce Šmilesové budou napadeni.

Když byla hranice docela shořela a z mrtvého těla delinkventčina jen ohořelé kosti zbyly, vhozen popel i s kostmi do jámy na popravním místě vykopané a spravedlnosti lidské bylo zadostučiněno za zločin, jenž byl v kostele sv. Valentina právě v den mého sňatku s Anežkou spáchán, a tudíž mi navždy v paměti zůstane. Tehdáž vítala mne Anežka při návratu do katovny již bez veškeré ostýchavosti, jakož vůbec každým dnem vpravovala se v odloučený život můj, jež však všemožným způsobem hleděl jsem jí jinak zpříjemňovati, takže žádný stesk z úst jejích nebylo slyšeti a duch její jako můj spokojeností byl naplněn.

8.

Za obležení Prahy od Švédů.

Od roku 1639, kdy švédský generál Banér byl po celé zemi České tak krutě řádl, měla země od několika let od vpádů nepřátelských pokoj, ačkoli jednotlivé sbory švédské i tu několikrát přes hranice do Čech vrazily a zde svou krádku na ubohém obyvatelstvu českém provozovaly.

Ale již roku 1645 vrhla se zase litice válečná do Čech a hned na jaře toho roku vpadli sem Švédové pod generálem Torstensonem, který císařskou armádu pod generálem Gótzem u městyse Jankova na hlavu porazil a rozprášil, takže z toho v Praze poplach veliký nastal, neboť každý se obával, že vítězný nepřítel nyní se obrátí na hlavní město země, aby v něm co nejvíce kořisti dobyl.

Ale Švédové obrátili se na Moravu, aby Olomouce a Brna dobývali, a tak jsme si ve městech pražských zase oddechli, a když následující dvě léta nepřátelé vůbec dávali České zemi pokoj, nabýval každý pevnější naděje, že tato zhoubná válka pro víru a náboženství, která již tak dlouhá léta trvala, konečně přece za své vezme a svatý pokoj na svět se vrátí.

Naděje tato byla oživena tou okolností, že se mezi potentáty už jednalo o mír a že zástupcové jejich ve městě Osnabrucku ve Vestfálsku smlouvají o podmínky míru tohoto, jenže dlouho k žádnému konci přijíti nemohli, a tudíž také generálové všech válčících stran ve výbojích svých dále pokračovali, jen aby ještě před prohlášením míru mohli co nejvíce kořisti v obsazených zemích uchvátiti a domů do Švédska zavézt, neboť v tomto ohledu byli Švédové pravými mistry a nikdo se jim v loupežení nevyrovnal.

Dokázali to také při posledním svém vpádu do Čech, kdy

veškeré krajiny, kudy táhli, jako pravé pouště po sobě zůstavili.

Na štěstí byla Praha tehdáž od nich osvobozena, a tak bylo ve městech pražských zase klidnější živobytí. Nevázanost válečné doby povlovně mizela a pravidelné poměry vracely se zase do měst a dědin, takže i katovské práce ubývalo a v těch dvou letech jen málo poprav mi bylo vykonávati.

Já si však z tohoto váznutí nic nedělal, neboť co mi na športlích ubylo na této straně, to mi bylo nahrazeno zase jiným způsobem, který rovněž mnoho peněz do katovny staroměstské přiváděl.

Byla se totiž drahá moje Anežka, která mne v druhém roce manželství obdařila prvním závazkem naší lásky, zdravým buclatým to hošíkem, jemuž jsem při křtu svatém dal taktéž jméno Jan, od staré hospodyně naší, která se té doby také již se světem byla rozloučila, přiučila děláním všech těch mastí a lékvarů, pro které si lidé od starodávna do katovny docházeli, dobré peníze za ně přinášejíce.

Anežka dovedla si vlídným chováním svým a moudrými radami, kterých každému udílela, získati velice přízeň lidí k nám docházejících, jejichž počet se tím více množil, čím více mizely předsudky proti stavu katovskému.

Od té doby, co se mi bylo před veřejností takové očisty od pana primátora a od pana císařského rychtáře dostalo, neštítíl se již tak mnohý katovny, jako tomu kdysi bývalo, a kdežto za dřívějších časů lidé jen za doby noční a pod rouškou tmy do katovny pro masti a léky docházivali, objevovali se nyní vždy častěji za bílého dne pod střechou mojí a někdy Anežka sotva stačila všem zakázkám vyhovovati, takže jsem jí při vaření léků a mastí pomočen býti musil.

Tak množilo se jmění naše každým dnem a zvelebovali jsme si domácnost svou co nejlépe, že v katovně staroměstské nebyl nikdy příjemnější pobyt, jako když tam moje milovaná Anežka

svůj regiment vésti počala.

A když po roce potom dal nám Bůh opět milostnou dcerušku, která jméno matčino při sv. křtu dostala, dosáhlo rodinné naše štěstí blaha nejvyššího.

Při obou křtech stáli mým dítkám kmotrovstvím vážení měšťané staroměstští a též někteří páni úředníci obecní, takže každý křest byl pravou slavností jako ve kterémkoli domě patricijském ve Starém městě pražském.

I tato okolnost povznesla nás oba poznovu k vědomí zlepšeného postavení našeho, ve kterém si zvláště Anežka libovala, když jí jako šestinedělce od jiných měšťanek a předních paní byly tytéž pozornosti prokazovány, jako by tu bylo šlo o některou vznešenou osobu patricijskou.

Já pak jsem křtiny tak slavně mohl vystrojovati proto, že počet kožených váčků se zlatáky a stříbrnáky každým takřka měsícem rostl a důchody mé z připravování léků a mastí denně se množily.

Žehrali na tuto činnost mou sice páni magistři a doktoři lékařství, neboť jim ujímala výdělků, ale nemohli proti mně nikterakým způsobem vystoupiti, neboť byl jsem již přes sto poprav vykonal, a mohl jsem tudíž podle starého zvyku a obyčeje praxi lékařskou vykonávati, jako bych byl dosáhl doktorátu na vysokých školách pražských.

Ba mohl jsem se chlubit, že zejména v anatomii mám větší zkušenosti a vědomosti než mnohý z pánů profesorů na lékařské fakultě, který podle starého předsudku zdráhal se ještě tělo lidské pitvati, poněvadž na to kněží nelibě hleděli.

Tyto vědomosti mé docházely také v lidu plného uznání, a proto se zejména při zámaných údech o pomoc ke mně obraceli, a já také v četných případech nemocné šťastně vyléčil.

Nejenom z měst pražských, ale též z venkova přiváděli a

přivázeli mi takovéto nešťastníky, takže někdy tři i čtyři v katovně leželi, než se úplně vyléčení mohli zase domů odebrati, roznášejíce pověst kata staroměstského v Praze po Čechách; proto neminul den, kdy by někdo nebyl přišel pro lékvary neb masti neb nebyl některý pochroumaný přiveden býval, jemuž jsem zase údy těla musil napravovati.

Tak rostly ovšem důchody moje velice potěšitelně a dovolovaly nám zpříjemniti si život a připraviti si veškeré pohodlí, jakého se v katovně na Rejdišti jen vůbec dalo dosíci.

Avšak jednu nepříjemnou stránku mělo toto příznivé postavení moje, že totiž lidé nešlechtní, vědouce o majetku mém, jež jsem v posledních letech nashromáždil, často usilovali o to, aby mne o něj rukou lupičskou připravili.

Dvakrát vedrali se dovnitř katovny za doby noční, takže jsem si dva velké strážní psy opatřiti musil, ale i ti byli mi od těch zlých lidí otráveni jedem, a kdybych nebyl zavedl nový pořádek mezi čeledí svou, že vždy jeden z pomocníků musí býti na stráží, byli by té noci snad zajisté bezbožný úmysl provedli a do mé skříně s penězi se dostali, neboť uvykli jsme si na ostražitost psů svých, a tak jsme té noci klidně spali, když jsme štěkotu jejich neslyšeli. Jen ostražitost pomocníka Vavřince, který na lupiče zed' přelézající z krátké ručnice vypálil, zachránila nás té noci od přepadu a snad od něčeho ještě horšího, neboť jest známo, že loupežná cháska v rozhodném okamžiku ni života lidského nešetří.

Opatřil jsem si nové dva psy, kteří hned hlučný štěkot počali, jakmile se kdo jen zpovzdáli ke katovně blížil, a to mi zjednalo zase na dlouhý čas pokoj od zlosynů, kteří se více neodvažovali ku příbytku mému, který byl takto bedlivě strážěn.

Teprve za jedné letní noci byli jsme nenadále vyrušeni ze spánku děsným štěkotem psů, kteří už za dlouhé časy neměli

příčiny se ozývati, až zase v této noci byla všechna jejich ostražitost vzbuzena.

Byla to noc na den 26. července 1648, tedy noc přede dnem sv. Anny, jejíž předvečer byl v krčmách pražských podle starobylého zvyku vesele oslavován, neboť každá třetí, čtvrtá ženská v Praze nazývá se Anna a není rodiny, v níž by nebylo dívky neb ženy tohoto jména.

Také já jsem byl se svou manželkou Anežkou toho večera hostem u pana městského písaře, jehož choť se taktéž nazývá Anna, a tam jsme se při dobrém truňku zdrželi až do desáté hodiny večerní, a vrátivše se do komnaty, ihned jsme ulehli a ve tvrdý spánek upadli.

Teprve štěkot psů, jenž neustával, nýbrž každým okamžikem ještě prudším se stával, vyrušil mne ze sna, takže jsem se tomu divil, co psy pojednou tak zběsilými učinilo.

Myslíl jsem ihned na lupiče a vrahy, pročez vyskočiv rovnou nohou z postele, rozžal jsem kahanec a podíval se na hodiny, které již na druhou s půlnoci ukazovaly.

Sotvaže jsem vystoupil s kahancem do chodby, přicházel mi Jiřík chvatně vstříc, oznamuje mi, že se na Malé straně jistě něco neobyčejného děje, neboť prý odtamtud hlomození zbraně a též střelba z ručnic zaznívá.

„Probůh, snad by se nebyl nepřítel zmocnil města?“ zvolal jsem uděšen a kvapil na dvůr, abych Sluch svůj směrem, k Malé straně napíal.

Skutečně bylo s druhého břehu slyšeti drobnou střelbu a pomíšený šumot, jako by se velké davy jízdného i pěšího lidu ulicemi pohybovaly.

Nebylo už žádné pochybnosti o tom, že se Švédové vedrali na Hradčany a do Menšího města pražského a že zakrátko snad také přes Kamenný most na Staré město přikvačí.

„Bůh nám buď milostiv!“ zvolal jsem chvějícím se hlasem.

„Švédové jsou na Malé straně a zakrátko máme je též zde! Rychle, Jiříku, zbud' veškerou čeládku, neboť musíme na obranu svou pomýšleti, kdyby se nepřátelům podařilo na druhou stranu Vltavy se dostat!“

V malé chvíli bylo v katovně vše na nohou a já ozbrojil všechny mužské zbraní střelnou a sečnou, potom vyšel jsem na břeh řeky, abych pozoroval, co se na druhé straně děje a čeho jest se nám odtamtud Obávati.

Na východě již se šelo, a tak se mohly i vzdálenější předměty rozeznati, sluch pak již docela v tichu nočním rozeznával prudkou střelbu z malé zbraně, která jak na Hradčanech, tak na výše položených částech Menšího města pražského bez ustání zaznívala.

Vtom vykřikl Vavřinec, jenž mne byl se psy na břeh následoval, a ukazoval mi na temný předmět, jenž se po řece od břehu malostranského pohyboval ke břehu staroměstskému.

Byla to loďka, kterou dva plavci vesly svými řídili a v ní tři mužové v pláště zahalení stáli.

„Mám na ně namířiti, mistře?“ zvolal Vavřinec a pozdvihl svou karabinu výše.

„Bůh uchovej!“ zvolal jsem a chopil horkokrevného mladíka za ruku. „Jsou to zajisté uprchlíci z Hradčan neb z Malé strany, kteří v útěku hledají spásu před Švédy!“

Tomu také skutečně tak bylo, neboť, když zanedlouho potom loďka u břehu přistála, vystoupili z ní oni tři mužové, z nichž jeden ke mně přistoupil a rychle se tázal:

„Nejsou Švédové na Starém městě?“

„Nevím nic o nich, milostivý pane,“ odpovídal jsem s hlubokou poklonou, neboť tušil jsem, že mám před sebou nějakou vysokou osobu. „Přes most jsem posud žádné vojsko přecházeti neviděl. Jsou to skutečně Švédové, milostivý pane, kteří se na druhé straně do města tak nenadále dostali?“

„Ano, zrada nám přivedla Švédy na krk!“ zvolal prudce starý velmož. „Zmocnili se Hradčan a zámku královského, odkud jsem jen stěží z purkrabského stavení po starých zámeckých schodech ke břehu unikl. Jsem nejvyšší purkrabí pan Jaroslav Bořita z Martinic a očekávám od tebe, že se mi k službě postavíš, neboť jde o věc velikou.“

Uklonil jsem se poznovu před panem nejvyšším purkrabím, který byl prvním zemským úředníkem v království Českém, a tu ovšem bylo mi jen ctí, když takovýto vznešený pán ode mne služeb vyžadoval.

Nabízel jsem se ihned k službám a sliboval, že každý rozkaz co nejrychleji vykonám.

„Kdo jsi ty sám a tuto soudruh tvůj?“ tázal se pan purkrabí dále a oko jeho pohlíželo zpytavě na mne a na Vavřince.

„Jsem popravni mistr Starého města pražského, vznešený pane,“ odpovídal jsem sebevědomě; „tento pak jest jeden z pomocníků mých!“

Pan purkrabí se v první chvíli jaksi zarazil a ustoupil krok nazpět, ale pak se vzpamatovav, pravil:

„Slyšel jsem již o tobě, mistře Hanuši, že jsi statečný muž! Nuže, v nebezpečné chvíli této musí všechny předsudky zmizeti, a proto i tvá služba může nám velice prospěti!“

„Jsem hotov vše pro Vaši Milost učiniti!“ doložil jsem rychle.

„Uved' mne s průvodčími mými co nejrychleji ke bráně ve věži mostní,“ kázal nejvyšší purkrabí; „klikaté uličky Starého města jsou nám neznámy a jde o to, aby železná mříž ve věži byla dříve spuštěna, než švédští vojáci přes most k ní přitrhnu. Hle, tamto fortna ve zdi městské otevřena stojí, tak můžeme se bez překážky ihned do města dostat, aniž na fortnýře dlouho budeme musít tlouci!“

„To však jest fortna katovská, vznešený pane,“ podotýkal

jsem, „a tou šlechtic tak vznešený nikdy ještě do města nevcházel.“

Pan nejvyšší purkrabí máchl rukou v povětrí a zvolal:

„Holé to předsudky! Teď běží o zachránění Starého a Nového města před Švédy, a tu mizí všechny ostatní ohledy! Rychle za mnou do města!“

Pokynul oběma průvodčím svým a již spěchal krokem co nejrychlejším, jak mu to stáří jeho dovolovalo, k fortně katovské, kamž jsem jej následoval, nařídív dříve Vavřinci, aby v katovně vybouřil vše ze spánku a pak s ostatními ozbrojenými pomocníky břeh střežil a třeba i jiným uprchlíkům z Malé strany pomocný byl.

Pak jsem rychlým krokem vedl pana Martinice a soudruhy jeho do města fortnou, již se tehdy asi po první cti dostalo, že jí nejvyšší purkrabí pražský krácel.

Avšak nikdo již nepomýšlel na to, aby o významu katovské fortny přemítal, a tak jsme všichni krokem co nejrychlejším spěchali vzhůru ke klášteru křižovnickému a k věži mostní.

Ulice, kterými jsme se brali, byly úplně liduprázdné, neboť nebyl ještě plný den nastal, a tak bylo obyvatelstvo ještě vesměs ve spánek pohříženo a nikde nejevily se stopy toho, že střelba z Hradčan a z Menšího města sem zaznívající byla na druhé straně Vltavy pozornost vzbudila.

„Já budu dříve na místě, vznešený pane,“ pravil jsem na půl cestě k panu purkrabímu, vida, že mi pro stáří své přece nemůže stačiti; „jaký rozkaz mám ve věži strážníkovi jménem Vaší Milosti dáti?“

„Tak, tak, statečný muži,“ přisvědčoval pan purkrabí, „leť jen ke věži, neboť nohy tvoje jsou pružnější než moje! Strážný ve věži nechť okamžitě mříž dolů spustí, vše ostatní já potom obstarám!“

Tak jsem zanechal pány pozadu a s větrem o závod hnal

jsem se kolem pivovaru křižovnického vzhůru ke věži, neboť tušil jsem, že by se v osudné chvíli této mohl jediný okamžik záhubným státi a Švédům i Staré a Nové město bez odporu všanc vydati.

Jakmile jsem zahrnul kolem rohu kostela křižovnického na plac před staroměstskou věží mostní, již jsem zaslechl s mostu dusot koně, v nejprudším cvalu z Malé strany přijíždějícího, a v nevelké vzdálenosti za ním dunělo to jako bouře podzemní, což bylo důkazem, že se za prvním jezdcem žene celá tlupa jízdy nepřátelské, aby se přes most na Staré město dostala.

Byl tedy nejvyšší čas, aby mříž byla spuštěna, kvapil jsem tudíž střemhlav ke strážnímu domku před věží, kde obyčejně několik vojáků na stráži bylo, z těch však nedával se žádný viděti a zajisté že uvnitř klidně chrápali, nemajíce tušení o tom, jaké nebezpečí se na Staré město valí.

Zabušil jsem mocně na dveře strážnice, abych nedbalé vojáky ze spaní vyrušil, a spěchal pak do věže, odkud jsem hromovým hlasem volal vzhůru na věžního strážníka, aby mříž spustil.

Poněvadž však i ten nejspíše ještě spal, musil jsem volání své opakovati, mezi čímž se také onen jezdec již u věže octl a rovněž zdaleka volal, aby mříž ve věži byla spuštěna.

V témž okamžiku zaznělo několik střelných ran z řady jezdců, kteří už byli v polovici mostu a po prchajícím jezdcu nyní pálili, aby nemohl poselství své vykonati, než by mostní věže dosáhli.

Poznal jsem v jezdcu císařského důstojníka a tušil ihned záměr jeho, aby Staré město bylo uzavřením brány věžní před vpádem Švédů zabezpečeno.

Avšak dvě střelné rány, od jezdců švédských za ním poslané, byly příliš dobře mířeny, neboť po jedné z nich se důstojník pojednou v sedle zachvěl, kdežto druhá trefila koně,

takže se prudce vzepjal a byl by zajisté jezdcе se sebe shodil, leč ten s vynaložením všech sil svých trhl koněm a pobodl jej k poslednímu skoku do věže, kdež kůň pod ním k zemi klesl a zdechlý ležeti zůstal. Hluk tím způsobený a ještě více střelné rány s mostu nyní vždy četněji na věž dopadající vybouřily konečně věžného ze spaní, takže vystrčiv hlavu z okénka v prvním poschodí, kde je šatlava městská, křičel dolů, co se děje a kdo hluk tento tropí.

Odpověděl jsem mu rázným zaklením a kázal jménem pana nejvyššího purkrabí, aby okamžitě mříž ve věži dolů spustil, neboť Švédové se přes most do Starého města ženou a on první obětí jejich se stane, nebude-li jim vpád do města zamezen.

Tím byl věžný již docela ze své ospalosti probuzen a ve dvou okamžicích potom zarachotila těžká železná mříž shora na dlažbu — věž byla uzavřena a Švédům vpád do Starého města nemožným učiněn!

Byl však již svrchovaný čas, že byla mříž spuštěna, neboť již byli přední jezdci švédští jen asi na padesát kroků vzdáleni a ve dvou okamžicích potom by byli do věže vrazili a Staré město bylo by pak ztraceno.

Vidouce však, že jest jim pevnou mříží železnou cesta zatarasena, zarazili se náhle v trysku svém a obrátili se zpět k zadním soudruhům, nejspíše aby se s nimi radili, co nyní dále činiti mají.

Vtom přikvapili také již do věže vojáci ze strážního domku, a to s puškami v rukou, což já spatřiv, zvolal jsem na ně:

„Vypalte na Švédy ručnice své, aby seznali, že jsme na stráži! Jinak nám kůži kulemi svými provrtají!“

Vojáci poznali na žlutých kabátcích jezdců, že jsou to skutečně obávaní Švédové, kteří se měst pražských na druhé straně Vltavy zmocnili, a tak vypálili rychle pušky své do těsně sražených řad jezdců. Hned dva z nich na zem se skáceli a

koně ostatních počali se plašiti.

To přimělo Švédy k tomu, že bez prodlení dali se na útěk zpět po mostě, vzavše ovšem oba své postřelené soudruhy s sebou, takže vkrátce byl zase most prázdný a nebylo se s té atrany na tu chvíli žádného útoku obávati. Teprve nyní mohl jsem opět obrátiti pozornost svou k důstojníkovi, jenž stále ještě pod koněm svým ve věži ležel a marně zpod něho se vyprostiti hleděl.

Podle znaku důstojnosti jeho seznal jsem, že je to praporečník jízdního pluku valdštejnského, kterýžto pluk na Hradčanech posádkou ležel a ponejvíce z českých vojinů a důstojníků se skládal.

Trhl jsem zdechlým koněm stranou a vojáci přiskočivše pomáhali nyní důstojníkovi vzhůru na nohy, což se jim také hned podařilo, jakmile důstojník břemene na něm ležícího byl zbaven.

Vtom již také pan nejvyšší purkrabí přibyl s jedním z průvodců svých do věže, kdežto druhého muže jsem při něm už nepozoroval.

Kynul spokojeně hlavou, vida mříž spuštěnu a švédské jezdce na mostě na útěku.

„Byl bych přišel pozdě,“ pravil ke mně vlídně rukou mi potřásaje, takže jsem nad milostivostí touto všecek byl radostí naplněn; „kdyby vás nebylo, statečný mistře Hanuši, byli by Švédové této chvíle již na Starém městě.“

„Prozatím jsou na útěku zpět, milostivý pane,“ odpovídal jsem pln sebevědomí; „jsem tomu povděčen, že jsem obci staroměstské mohl platnou službu prokázati.“

„A to službu daleko platnější, než sám se domníváte, milý mistře,“ podotýkal opět pan purkrabí; „Švédové řadí na Hradčanech a na Malé straně ukrutným svým způsobem, střílejíce po každém, kdokoli se jen v oknech ukáže, takže tam

mrtvých již na sta v domech leží. A jak si v palácích a domech počínati budou s majetkem panstva a měšťanstva, toho můžeme se domysleti! Bůh budiž ubohým lidem na druhé straně řeky milostiv!“

„Proto je třeba učiniti vše potřebné, aby též Staré město v moc ukrutníků těch nepadlo,“ namítl jsem; „Švédové mohou se každé chvíle vrátiti, přesvědčí-li se, že mostní věž vlastně není nikým obsazena a bráněna, leda hloučkem strážníků těchto!“

„Poslal jsem již úředníka svého, jenž mne provázel na útěku přes řeku,“ odpovídal pan purkrabí, „k panu primátorovi staroměstskému, aby dal ihned strážu městské a ozbrojené měšťany svolati a po všech ulicích lermo² tlouci, takže ve čtvrt hodině zde budou celé davy zbrojenců shromážděny. Hle, již také z ulic a polnic zaznívá a lidé počínají se z domů sbíhati, takže zakrátko bude veškeré Staré město na nohou a Švédové budou řádně přivítáni, kdyby se jim zachtělo na Staré město poznovu útokem hnáti.“

Poté obrátil se k vojínům, kteří praporečníka odváděli do strážnice, a spatřiv mladého muže, zvolal:

„Aj, to vy, pane Přichovský? Kterak vás zde spatřuji? A k tomu krvácejícího!“

„Spěchal jsem na Staré město, abych krajany své před Švédy varoval,“ pravil důstojník zchváceným hlasem; „v Mostní ulici na druhé straně byl soudruh můj, nejvyšší zástupník Schmidt, jenž mne na Staré město provázel, od Švédů nás pronásledujících zastřelen, a také já dostal blízko již u věže ránu kulí do zad, ale vykonal jsem přece úmysl svůj a viděl zrádného nepřítele zase na útěku!“

„Probůh, vy jste raněn, pane Přichovský?“ vzkřikl soucitně nejvyšší purkrabí a chopil důstojníka za ruku. „Hle, na štěstí mám zde svého lékaře s sebou, jenž ránu vaši prohlédne a

² lermo, -a = (zastar.) vojenský poplach, alarm znění bubnů

obváže!“

Pokynul soudruhovi svému a ten dal raněného důstojníka pozvolna odvésti do strážnice, aby tam ránu jeho prohlédl, ačkoli jsem tušil, že pomoc lékařská u raněného důstojníka již platná nebude, neboť podle všeho byl statečný mladík smrtelně raněn, neboť mu kule prsy prošla, a tudíž smrtelné poranění způsobila.

V malé chvíli potom sbíhali se ke věži ozbrojení měšťané a studenti se všech stran, hlučně po příčině poplachu tak nenadálého se doptávající, a zakrátko byl tu sám pan primátor staroměstský Mikuláš František Turek z Rožmitálu a pan královský rychtář, následován četou městských strážníků.

Pana primátora provázel úředník nejvyššího purkrabí, který jej byl z lože vyburcoval a nyní na místo nebezpečí přiváděl.

Pan primátor děkoval panu purkrabí za to, že mu dal tak časnou vědomost o vpádu nepřátelském do Prahy, takže aspoň Staré a Nové město před Švédy mohlo býti ochráněno.

„Za to děkujte, pane primátore,“ zvolal pan purkrabí, „především tomuto statečnému muži, který způsobil, že mříž ve věži byla ještě v pravý čas spuštěna, takže Švédové opět se vrátiti musili.“

Při tom ukázal na mne a pan primátor i pan rychtář překvapeně na mne pohlíželi.

„Mistře Mydláři,“ pravil pan primátor, a přistoupiv ke mně, podával mi pravici a potom rukou mojí vřele potřásl; „na vás může býti obec staroměstská právem hrdá, neboť vždy statečněji sobě počínáte, a v této hodině prokázal jste jí už docela službu neocenitelnou!“

„Zásluha toho náleží Jeho Milosti panu nejvyššímu purkrabí,“ odpovídal jsem skromně, avšak přece pln hrdosti nad novým tímto vyznamenáním, jehož se mi před očima všeho lidu opět dostalo.

„Nikoli, nikoli, neumenšujte zásluhu svoji, mistře Hanuši,“ zvolal pan purkrabí vážně; „mé nohy by mne nebyly tak rychle ke věži mostní donesly a jediné na rychlosti této záleželo.“

Pan primátor pohlédl na mne tázavě a já mu nyní stručně vyprávěl vše, co se bylo v uplynulé čtvrt hodině událo.

Všickni kolemstojící největší dychtivostí líčení mému naslouchali, takže jsem byl ve chvíli této středem všeobecné pozornosti měšťanů a studentů, kteří mi potom bouřlivě slávu provolali.

„Obec staroměstská nezapomene zásluhy vaší, mistře Jene,“ pravil pan primátor, „a prozatím vzdává vám ústy svými dík za statečný váš čin, který obě města uchránil válečných hrůz, jaké nyní na Hradčanech a v Menším městě pražském asi zuří, jak to lze souditi ze vzrůstající se střelby a dusotu koňstva, které již i dolejší část ulic malostranských naplňuje. Proto především třeba, abychom věž mostní náležitě uzavřeli a opevnili, neboť nebude asi dlouho trvati a Švédové vyřítí se poznovu na most, aby též na Staré město útokem hnali.“

Pokynul mi vlídně a obrátil se ke královskému rychtáři jakožto veliteli městských strážníků, aby mu udělil rozkazy k obsazení věže a dalšímu zatarasení brány, neboť spuštěná mříž by dlouho nebyla vzdorovala útoku nepřátelskému, a proto musila býti brána i jinak ještě opevněna, aby vpád nepřátelského vojska úplně nemožným učinila.

Mne pak obklopili měšťané, kteří o závod mi ruce tiskli a díky své mi vyslovovali, že jsem k záchraně Starého města tak platně přispěl, jak nyní z úst samého pana nejvyššího purkrabí byli slyšeli.

Ta tam zdála se všechna dřívější obava před dotknutím ruky katovy, nikdo již neštlítil se osoby mé ze strachu, že by se sám snad stal nečestným.

Tak slavil jsem v hodině této nové vítězství, všechna dřívější

minulost zdála se smazána a já byl jako každý jiný počestným členem občanské společnosti, nač jsem mohl hlavně proto býti hrdý, že jsem obratu tohoto dosáhl vlastní silou svojí, a tudíž za netušený tento pokrok v postavení svém sám sobě děkoval.

Pozoroval jsem dobře, kterak zcela jinými zraky pohlíželi dnes na mne všickni měšťané, kteří výjevu u věže mostní byli přítomni a kteří mi jednohlasnou pochvalu za to vzdávali, že jsem město před vpádem krutého nepřítelů zachránil a tak i životy a statky jejich zachoval.

Měl jsem tu nové zadostiučinění za vše, co dříve bývalo ve stavu mém obtížného a potupného, a to zadostiučinění, jež nade dnešní nemohlo býti skvělejší.

Vida, že netřeba se již báti nějakého přepadení, neboť brána ve věži byla již co nejsilněji zatarasována, spěchal jsem nyní nazpět do katovny, abych též lidi své domácí upokojil oznámením stavu věcí, a zastal jsem je vesměs mimo dům na břehu Vltavy, neboť blížily se opět dvě loďky s prchajícími lidmi z Menšího města pražského, které spásu v útěku na Staré město hledaly a právě ke katovně směřovaly.

Anežka letěla mi vstříc, jakmile mne přicházejícího spatřila, a líčila mi úzkost svou o mne, když spatřila, kterak se švédští rejtaři úprkem přes most ke věži hrnou a já snad první obětí jejich se stanu.

„Bohudíky, vše dopadlo dobře, drahá Anežko,“ pravil jsem a vtiskl jí vřelý polibek na chvějící rty: „Švédové nepřišli ani ke věži, když spatřili bránu železnou mříží uzavřenu, a mně se dostalo cti, že před veškerým lidem byl jsem za službu svoji pochválen od nejvyššího pana purkrabí i od pana primátora, takže jsem hrdostí skutečnou na čin svůj naplněn. Veřejně podali mi oba ti vzácní pánové ruku a děkovali mi za zachránění města, kteréžto zásluhy prý mi obec staroměstská vždy vděčně bude pamětliva.“

Anežka se zářícíma očima naslouchala slovům svým a padši mi kolem krku pravila:

„Bůh vše nejlépe řídí! On tebe povznáší opět k důstojnosti lidské, drahý muži můj, a bude nás i dále chrániti před každým nebezpečím!“

„On především mi poslal tebe, mou milovanou Anežku,“ odvětil jsem, opětuje vroucně políbení její.

„Chceš mi jen lichotiti,“ namítala s uzarděním Anežka.

„Nikoli, neboť radostný tento obrat v postavení mém počal od té doby, co jsi vešla ty pod střechu domu mého,“ pravil jsem vážně a pohlížel důvěrně v oči manželky své, které vnitřní radostí zářily.

„Ty sám, drahý muži, uvedl jsi mne sem, jinak bych byla smrt ve vlnách Vltavy hledala; tvá to tedy zásluha, jestliže přítomnosti mé v domě svém nějaký dobrý vliv připisuješ!“

Uzavřel jsem jí novým polibkem ústa a obrátil svou pozornost opět k řece, kdež byly mezitím obě loďky s uprchlíky ke břehu přistály, potom zase rychle nazpět odrazily, aby i jiné osoby s břehu malostranského na Staré město převezly, neboť bylo na druhé straně viděti ještě více osob, jež úzkostlivě po břehu pobíhaly, jako by nějakou lodici vyhledávaly, které tam ale nebylo, a tak musily návrat obou loďek očekávati.

Lidé, kteří na břeh vystoupili, zdáli se rodu panského, jak bohatý oblek jejich svědčil, ač jen nedbale na těle jejich visel, což se dalo snadno chvatem při nenadálém útěku vysvětliti.

Také dvě paní s několika dětmi byly mezi prchajícími, z nichž jeden se ke mně obrátil, žádaje mne za udání nejbližší cesty do ulice Platnéřské.

Ukázal jsem mu do fortny rasovské, neboť tou se mohl nyní již každý bez obavy a s dobrým svědomím ubírat, když jí byl i pan nejvyšší purkrabí do města vešel.

Všickni spěchali honem fortnou do města a štěstí bylo, že skupení nás všech na břehu už nebylo, neboť v tom okamžiku zaznělo na protějším břehu malostranském několik ran střelných a hned potom spatřili jsme vystřelené kule buď do vody padati neb až do srážného břehu pod nohama našimi se zarývati.

Obrátil jsem se rychle zpět, abych seznal, odkud vycházejí tyto rány střelné, které byly očividně na nás mířeny, a tu jsem spatřil na druhé straně četu Švédských rejtarů, kteří uprchlíky na břehu čekající divě rozehnali a pak na druhý břeh stříleli, aby také nás zahnali.

Leč kule z karabin jejich nepřenášely se na druhou stranu přes širokou řeku, a tak nám na ten čas právě žádné nebezpečí nehrozilo, ale přes to kázal jsem lidem svým, aby se s otevřeného břehu vzdálili buď za ohradní zeď katovny, buď ukryli se za návršími na břehu, jehož půda byla velmi nerovná, a tudíž mnoho úkrytů poskytovala.

Sám pak jsem se s Anežkou uchýlil zpět do katovny, kdež mi manželka moje radila, abych všechny peníze a skvostné věci do bedny ukryl a tuto pak ve sklepě zakopal.

„Neobávej se, že by nepřátelé až k nám vnikli,“ chlácholil jsem ustrašenou ženu; „cesta na Staré město přes most jest jim zatarasena a přes řeku lítati nemohou.“

Anežka však nedala se obav svých zbaviti a pokračovala: „Nikdo nemůže věděti, jak se běhy válečné obrátí; Švédové mohou se dostat do Nového města přes zdi městské s druhé strany a pak potěš nás Pán Bůh sám, kdyby se do města dostali! Při nejmenším by nás o vše oloupili, tak jako to již na tisíci jiných místech učinili, jak to bohužel z mládí svého pamatují, neboť také moji nešťastní rodiče od švédských žoldnéřů o vše oloupeni byli.“

Horké slzy vyronily se jí z očí při vzpomínce na otce a

matku, i dojal mne pohled na bolest její v té míře, že jsem jí již neodporoval a všechny peníze hotové i cenné věci do skříně skládati se jal.

Pak jsme snesli skřín do sklepa, kde jsem v nejzazším koutě vykopal jámu dosti hlubokou a v té pak skřín ukryl, takže žádná stopa nezůstala, kde je majetek můj ukryt.

„Nyní by mohli i Švédové přijít a neoloupí nás,“ pravil jsem, stíraje si s čela pot po vykonané práci, která i mysl manželčinu opět upokojila.

„Nedopouštěj to Pán Bůh!“ vzdychla si Anežka. „Ale kterak jen zlí ti nepřátelé na Hradčany se vedrali, když o nich v poslední době v okolí Prahy nic nebylo slyšeti?“

„Mohlo se tak jen zradou státi,“ pravil jsem, „neboť nebylo v noci žádný boj znamenati a přece s nebe snad nespadli! Dovíme se o tom asi zanedlouho, neboť v noci zajisté opět lidé s druhé strany na Staré město budou prchat!“

Očekávání toto se také skutečně vyplnilo, neboť, sotvaže byla tma noční nastala, oznamovali mi moji lidé, které jsem na břehu na stráži zanechal, že slyší vesla na řece cloumati, a když jsem sám k řece pospíšil, rozeznal jsem na vodě lodici, v níž několik

osob bylo, očividně to uprchlíci, kteří se před Švédy na druhý břeh zachrániti chtěli.

Byl to jeden z malostranských konšelů s rodinou, jenž po vystoupení na břeh děkoval za své zachránění Bohu, neboť prý nepřátelé již domy a paláce na Malé straně vybíjejí a hrozných mordů na nešťastném obyvatelstvu se dopouštějí.

„Kterak jen bylo možno Švédům do města bez boje se dostat?“ tázal jsem se konšela, jenž rychle po nejkratší cestě k fortně se pídil.

„Nějaký bývalý setník císařský přivedl jízdu švédskou zrádně ku Praze,“ odpovídal chvatně konšel; „u Strahovské

brány, kde se právě hradby opravují, přivedl četu nepřátelskou průlomem v hradbách do města, ta pak pobila stráž ve bráně Strahovské a vpustila ostatní jezdce, kteří se hned jako mračna na Pohořelec přihnali a především do královského hradu vtrhli. Po celý den stříleli v ulicích do oken, v nichž se někdo objevil, a tak mnoho lidí pomordovali. Nikdo nesměl se ven z domu odvážiti, neboť Švédové jsou rozvzteklí nad tím, že se jim nepodařilo přes most na Staré město se vedrati, a teď zlosti své všecku uzdu na Hradčanech a na Malé straně pouštějí. Bůh sám zachránil Staré město před loupeživými nepřáteli a já děkuji Bohu, že jsem s rodinou svojí aspoň životem vyvázl!“

Krátce potom přijížděly ještě jiné lodky s druhé strany a všickni uprchlíci tito vypravovali děsné věci o řádění Švédů, jakož i že se chystají k útokům na Staré město, které prý chtějí se zemí srovnati, že jim první náběh tak neočekávaně překazilo.

„K tomu mají ďáblové ti ještě daleko,“ prohodil jsem, „neboť přivítáme je tu, jak se na statečné muže patří! U věže mostní stojí několik set ozbrojených měšťanů a studentů, kteří nejen věž zatarasili, ale již i v polovici mostu vysoký kamenný srub staví, aby Švédům v přechodu přes most zabránili!“

„Ale také břehy řeky by měly býti obsazeny,“ namítl jeden z uprchlíků, „neboť Švédové budou chtítí zajisté přeplaviti se přes Vltavu.“

„Také o to bude postaráno, jen až veškeré mužstvo Starého i Nového města bude ozbrojeno,“ pravil jsem na to; „na ladicích se sem nesmějí odvážiti, sice je naše kule zhroutí dříve, než by polovice řeky dosáhli! Velkých lodí a prámů pak na druhém břehu není, aby se na nás s větší silou mohli vrhnouti, a tak se prozatím útoku jejich nemusíme obávat!“

Do půlnoci přistálo ještě několik lodic s uprchlíky ke břehu a potom jsem se odebral na odpočinek, z něhož jsem byl ale za

časného jitra zase probuzen velikým hlukem, který byl za městskou zdí způsobován, a když jsem ven vyběhl, oznamoval mi Vavřinec, že to studenti hrnou se do Židovského města, aby tam všechny zbraně sebrali, jimiž by lidé ozbrojeni býti mohli.

Skutečně bylo ve skladech židovských mnoho pušek a jiné zbraně střelné i sečné nalezeno, což vše bylo mužstvu k hájení města se hlásícímu rozdáno a tak řady obránců velice rozmnoženy.

Oddělení studentů přitáhlo pak na Rejdiště, aby břeh vltavský až dolů k Františku obsadili, aby nikdo z nepřátel nemohl se na druhou stranu přeplaviti. Mladí bojovníci tito pak stříleli stále po každém Švédovi, jakmile se na protějším břehu některý z nich objevil, a každou chvíli byl některý z nepřátel skolen, což studenty k tím větší bojechtivosti rozněcovalo.

Zvláště statečně bylo stříleno do řad jezdců, kteří píseckou branou z města vyjížděli, nesouce na koních velké vaky, v nichž nejspíše naloupené věci z Malé strany odváželi. Utrpěli střelbou touto tak citelné ztráty, že brzo na té straně vyjíždění z města přestalo, když tam tak vydatně od Pražanů bylo páleno.

Všeobecně bylo litováno toho, že na Starém městě nebylo žádných kanónů a houfnic, neboť z těch by se bylo mnohem účinnivěji mohlo do řad Švédů stříleti a postavení jejich na protějším břehu nemožným činiti.

„Na štěstí nemají Švédové, kteří jsou vesměs jen jízdní,“ pravil jeden ze studentů, u nichž jsem poblíž stál, „také žádných děl, z nichž by mohli na Staré město páliť, a než jim z Chebu, kde hlavní síla generála Königsmarka stojí, ku Praze poslány budou, budeme zde již také míti císařský sbor generála Bachheima, pro nějž již do Králové Hradce bylo vysláno, aby neprodleně Praze ku pomoci přispěl.“

„Zapomínáte na to, milý druhu,“ pravil desátník studentů, „že na Hradčanech i v Menším městě jsou zbrojnice, jichž se

Švédové zajisté již zmocnili a děla tamní na vyvýšená místa vytáhli, takže z vlastních našich děl budou do nás páliťi.“

A jako na potvrzení slov těchto zahřměla pojednou s výšiny za královským hradem na Hradčanech dělová rána a hned potom letěla přes hlavy naše kule do Starého města, která se tam kdesi do některého domu zaryla.

„Stalo se tak, jak jsem se obával!“ zvolal potom desátník. „Švédové se zmocnili zbrojnic našich a mají teď kartouny a houfnice proti nám, aniž my jim stejnou palbou můžeme opláceti! Ted' to půjde do živého, a my vytrváme na svém místě jako stateční vojínové a neutečeme jako tato zbabělá luza, která nás zde jen obtěžovala!“

Ukázal na davy lidu, jenž se byl od rána na břehu nashromáždil, aby viděl, co se na druhém břehu děje a jak si Švédové počínají,

Jakmile však první tato rána z děla zahřměla, rozutíkali se zvědavci tito na vše strany, takže fortna rasovská návalu jejich ani stačiti nemohla; ještě nikdy nebylo se fortnou touto tolik lidu do města hnalo jako ve chvíli této, která pojednou učinila konec předsudku, jenž byl dosud v lidu proti fortně katovské, a já se musil účinku tomuto v duchu usmáti, neboť jediná koule švédská byla zničila staletý zlozvyk, jenž způsoboval, že se dosud každý byl fortně naší vyhýbal, ač už nejvyšší purkrabí byl kletbu s ní sňal.

Po malé chvíli následoval druhý výstřel z Hradčan proti Starému městu a zakrátko potom třetí, takže se zdálo, že nastane skutečné bombardování Prahy na pravém břehu Vltavy ležící.

Ale po těchto třech ranách dělových přestala pojednou střelba z děl, takže všeobecně byly první tyto výstřely pokládány jen za jakousi výstrahu nám Staroměstským od nepřátel danou, a tak se mysli obyvatelstva brzo zase utiřily.

Přes to však horlivě pečováno o opevnění mostní věže a zesílení hráze kamenné uprostřed mostu za křížem stojící, aby Švédům přechod přes most na druhou stranu byl co nejvíce ztížen, ba přímo nemožným učiněn.

Setnina studentů, kterou kněz tovaryšstva Ježíšova z koleje klementinské, P. Jiří Plachý, vedl, stála na hrázi této neustále na stráži, a jakmile se který žoldák švédský u malostranských mostních věží objevil, již bylo po něm z četných pušek páleno, takže druhá strana mostu a okolí věží malostranských byly úplně pusté.

Rovněž pečlivě byly vykonávány stráže podél břehu řeky Vltavy, aby se snad nepřátelé nechtěli pokoušeti o přeplavení řeky, ale již byly s pravého břehu všechny prámy a lodice na staroměstský břeh přeplaveny, a tak nemohli Švédové na to ani pomýšleti, aby se pomocí lodí na druhou stranu dostali.

Ale také s naší strany nesměl nikdo se nikde přepravovati přes řeku, jak to od komandujícího generála hraběte Kolloreda bylo nařízeno, a tak byla Vltava po celou dobu krutého toho obležení švédského úplně pustá a žádné loďky, žádného voru nebylo lze na ní po dlouhé časy spatřiti.

Však i staroměstský břeh byl poznenáhlu opuštěn, když Švédové počali zase hrubou střelbu z kusů na Staré město pouštěti a po celý den kule dělové nad hlavami našimi do města padaly.

Tu se již nikdo neodvažoval na otevřený břeh vyjít a dleli tam v dobrých úkrytech jen studenti, kteří byli k hájení břehu ustanoveni a ze svých posicí neustále oheň na protější dělostřelce švédské udržovali, hlučně každou ránu vítězným pokřikem provázějíce, kdykoli cíl svůj šťastně zasáhla.

Také v katovně jsme byli stále mezi čtyřmi zdmi uzavřeni, neboť nebylo radno na břeh vycházeti, kde kule jen fičely, jakmile se tam někdo objevil, neboť jej švédští střelci za terč

pro pušky své pokládali.

Tak bylo již několik neprozřetelných osob poraněno a jeden starý žid, který byl neopatrně z fortny židovské na břeh řeky vystoupil, střelen byl kulí z tuplháku³ do kolena tak těžce, že od té rány druhého dne v židovské nemocnici zemřel, kdežto jiní ranění musili se od felčarů dlouho dáti hojiti.

Já si občas dopřál také potěšení, že jsem z ručnice své, která velmi daleko donášela, vystřelil přes zeď dvora neb vikýře ve střechu, vypálil ránu proti Švédům, a poněvadž ručnice velmi dobrá byla, neminula se ni jediná kule má cíle svého a každá rána trefila Švédu, jehož jsem si byl vyhlédl, že buď nikdy již se země nepovstal, neb aspoň jako raněný od ostatních soudruhů svých odnesen býti musil.

Okolnost tato byla od pánů studentů na břehu tábořících brzo zpozorována, a kdykoli z katovny střelná rána zazněla, již byly zraky všech na druhý břeh obráceny, aby seznaly účinek její.

Zanedlouho měl jsem mezi studenty pověst nejlepššího střelce a ta se brzo rozšířila i ve městě, takže kat staroměstský byl i v tomto směru za pravého mistra prohlašován, a kdykoli jsem si s ručnicí na rameně do ulic staroměstských vyšel, dostávalo se mi od sousedů měšťanů téhož uznání a pochvaly jako po mém návratu z Hořovic; rozumí se samo sebou, že mne veřejná pocta tato velice těšila, zvláště když jsem seznal, že zásluha moje o zachránění mostní věže staroměstské před útokem švédské jízdy byla již všeobecně známa a že mi všechen lid za tento čin vděčnost a uznání projevoval.

Také pan primátor dodržel slovo a dal mi za osvědčenou statečnost mou při obhájení Starého města před nepřítelem zvláštním dekretem dík obce a konšelů vysloviti a dekret

³ tuplhák = starodávná ručnice, která se kladla pro jistější zamíření na rosochu

vyslanými dvěma pány konšely mi doručiti. Hoj, jaké to bylo slávy v katovně staroměstské, když páni tito pod střechem její vstoupili, tváře se právě tak přátelsky a vlídně, jako kdyby vstupovali do příbytku některého patricia městského!

Podobného výjevu nebyla katovna ovšem ještě nikdy svědkem, právě jako nebyla dosud v okolí svém zřela toho vojenského ruchu a života, jaký nyní na celém břehu Vltavy až dolů ke Františku a vzhůru zase až do Podskalí byl.

Páni konšelé, odevzdávající mi dekret pochvalný, vyslovovali se taktéž lichotivým způsobem o mé statečnosti, kterou jsem jak proti zlosynům, tak nyní proti Švédům osvědčil, a byli jsme právě v nejlepším hovoru, když tu zazní rána z děla na protějším břehu a hned potom strašný třesk nad našimi hlavami.

„Kule vrazila do střechy nad námi, byla však klenutím této světnice zadržena,“ pravil jsem ke konšelům, kteří zůstali celí zkoprnělí státi; „za to dostane se Švédům patřičné odpovědi z ručnice mé!“

Vyběhl jsem na dvůr a ptal se Vavřince na stráži nade zdí stojícího, s které strany dělová kule na katovnu vypálena byla.

A když mi řekl, že z protější zahrady koleje Tovaryšstva Ježíšova, již jsem usedl v úkryt svůj a namířil ručnici na druhou stranu, kde jsem švédského dělostřelce po dělostřelci na mušku bral, takže zanedlouho potom ve střelbě ustali, neboť jsem jich dobrou polovici na zem položil neb k dalšímu boji neschopnými učinil.

Bouřlivé provolávání slávy z úst studentů provázelo každý výstřel můj a také oba páni konšelé s novými projevy uznání katovnu pouštěli.

9.

Co se dále za Švédů přihodilo.

Strašné dny zakoušela Praha za obležení švédského, neboť generál Königsmark, dostav se na druhou stranu Vltavy nad městem, osadil návrší před Novým městem, a vyházev tam veliké zákopy, počal z množství děl a kotlů do zdí novoměstských páliť a zároveň i do města samého nescetné kule a granáty házeti, takže den co den ohně vznikaly a jen s velikým namáháním hašeny býti mohly.

Hašení toto musili obstarávati židé staroměstští, kteří dnem i nocí u stříkaček na náměstí před radnicí stáli, a kdykoli nějaký požár vypukl, ihned tam vyslání byli, aby o udušení jeho pracovali; den co den vídal jsem je vycházeti fortnou do Starého města a musím přiznati, že se horlivě měli ku práci, neboť věděli dobře, že jde také o jejich kůži.

Proto se také bez odporu střídali při namáhavé práci hašení a dostávalo se jim tak pochvaly i uznání u měšťanstva, které o nich pravilo, že konečně jsou i židé k něčemu dobří na světě.

Tak byla města pražská obklíčena od Švédů se všech stran a nikdo z venkova nemohl se ke bránám městským dostat, aniž by se byl vydal v nebezpečí, že Švédům do rukou a v zajetí upadne.

To mělo za následek, že venkované nemohli již na trhy pražské docházeti a potraviny sem dovážeti, takže zakrátko nastal velký nedostatek potravy na Starém i na Novém městě.

Potraviny ve mlýnech a jinde byly brzo spotřebovány, řezníci porazili zakrátko posledního vola, a tak musilo se sahati k masu koňskému, které se nyní zdálo pravou pochoutkou všem, kdož by je dříve nebyli ani do úst vzali. Já sám byl přinucen své čtyry koně obci staroměstské vydati, aby mohli

býti poraženi a maso jejich mezi hrdinské obránce zdí novoměstských rozděleno.

Tak nastal i v katovně mé nedostatek masa, ale já i přes to přece ochotně jsem koně své vydal na porážku, věda, že maso jejich prospěje hrdinským obráncům Prahy, kteří nás chránili před nepřítelem, jenž by mi byl po dobytí města asi ještě větší ztrátu a škodu způsobil, než jaká mne byla odvedením koní obci stihla.

Přesto ale pomýšlel jsem stále na to, jak bych sobě a snad i jiným opět k dobrému masu hovězímu pomohl.

Jednoho večera byl jsem náhodou přiveden na myšlenku, jak bych tento úmysl svůj mohl také skutkem učiniti.

Za doby večerní, kdy nebylo již lze přes řeku dohlédnouti, a nebylo se tudíž na Františku třeba báti kulí švédských, vycházel jsem často z katovny, abych se podél Vltavy procházel a zároveň také stav věcí na druhém břehu, nepřátelským vojskem obsazeném, pozoroval.

Času měl jsem ku podobným procházkám dosti, neboť nebylo za doby obléhání Prahy žádné práce pro kata staroměstského, a to ani v mučírně na radnici, tím méně pak na popravišti.

Soudy byly hned od prvního dne, kdy se Švédové Hradčan a Malé strany zmocnili, vesměs zastaveny, neboť velká část soudců byla mezi obránci města, a tak zůstávaly kanceláře soudní na radnici prázdné a na delinkventy ve vězeních jako by se bylo docela zapomnělo.

Byli ovšem také v této době drženi pod závorou, ale výslechy nebyly s nimi žádné konány a bohyně spravedlnosti zastavila na ten čas úplně práci svou, až by zase mír a pořádek ve městě nastal.

Tak zbývalo mně času stále dosti, jednak abych mohl státi mezi obránci břehu staroměstského poblíž katovny, jednak

abych se mohl povyraziti vycházkami podél břehu až k ostrovu Štvanici a ke Špitálsku, kterážto krajina ponejvíce pustá byla.

Nahoře na Letné stály poblíž města též baterie švédské, z nichž však jen na začátku obležení bylo do Starého města stříleno, ale potom Švédové, vidouce, že nám pouhou střelbou přes řeku mnoho neuškodí, soustředili útoky své na druhé straně města, totiž na hradby novoměstské, kamž také na tamní návrší všechna děla svá převezli a hlavní sílu vojska svého utábořili, které neustálými útoky hradeb Nového města dobýti usilovalo, ale vždy s krvavými hlavami bylo zahnáno.

Na břehu řeky Vltavy měli jsme tudíž poměrně pokoj a nemusili jsme se báti každé chvíle kulí švédských, neboť nepřátelé na druhé straně řeky stojící znali již naši ostražitost, a tak se již ani nepokoušeli o to, aby se za tím neb oním účelem přes Vltavu do Starého města dostali.

Proto také byla větší část studentů a ostatních obránců, kteří byli dosud k hájení břehu vltavského ustanoveni, odvolána na hradby novoměstské, kdež sil jejich k odrážení útoků švédských více bylo zapotřebí, a břehy vltavské byly tudíž dosti opuštěny, zvláště když i obyvatelstvo okolních domů ze strachu před kulemi švédskými ve příbytcích svých se drželo, a tudíž nikdo z domu na pobřeží ven nevycházel.

Na jedné takovéto obchůzce podél břehu zpozoroval jsem, že na pláni pod dědinou Bubny mají Švédové státi stáda dobytka hovězího, jež byli v okolních krajích naloupili a ku Praze sehnali, aby obléhací vojsko bylo dostatečně masem zásobeno.

Později opět seznal jsem, že stáda tato jsou valně rozmnožena, z čehož se dalo souditi, že se lup Švédům na venkově velice podařil, neboť se na pláni pobřežní několik set kusů krav a volů procházelo.

Zásoba taková byla by ovšem Praze velice vhod přišla,

neboť nedostatek masa stával se každým dnem citelnějším, a proto jsem se závistivým zrakem pohlížel na druhý břeh, kde bylo masa na dlouhé časy nazbyt, kdežto ve městě nebylo lze již ani vola ani krávy spatřiti.

Vypravoval jsem doma o těch stádech švédského dobytka pod Letnou, kdežto my nedostatkem masa trpíme, a tu zvolal Vavřinec:

„Kdyby to bylo aspoň stádo ovcí, pak bylo by třeba chytiti berana a zavléci jej přes vodu na druhý břeh a celé stádo by jej střemhlav následovalo a bylo by do posledního kusu pojednou v moci naší!“

„Aj, vždyť hovězí dobytek zrovna tak se žene za jedním kusem ze stáda, jen když kus ten hodně bučí,“ pravil se smíchem jeden z ostatních pomocníků; „sám jsem toho byl často svědkem, dokud jsem na venkově býval pasákem. Mnohdy zavlékli jsme krávé, která se byla před nedávném otelila, tele její v tu stranu, kam jsme chtěli bez dlouhého shánění celé stádo převésti, a tu se dala kráva, o tele své se bojící, do takového bučení, že ji celé stádo hned v tu stranu, kam kráva spěchala, následovalo, a třebas to i přes hluboký potok neb rybník bylo šlo!“

„Přisámbohu!“ zvolal jsem vesele po slovech těchto. „Tot' bychom měli prostředek, jak se celého stáda švédského snadno zmocniti!“

„Běží jen o to,“ dokládal rychle Vavřinec, „zmocniti se nějakého telete na druhé straně, a sázím svou hlavu, že za bučící kravou vrhne se celé stádo do Vltavy a přeplaví se na druhý břeh a ani je Švédové na útěku jeho nebudou moci zastaviti! Věru, sám bych se chtěl ještě dnešní noci o to pokusiti, abych se mezi stádem Švédů na druhé straně nějakého telete zmocnil!“

„Ujednáno!“ zvolal jsem horlivě, neboť tušil jsem, že by se

za takových to příznivých okolností mohla dobrodružná výprava naše zdařiti. „Vypravíme se bez meškání na Štvanici a odtamtud se pod rouškou noci dostaneme na pramici na břeh pod Letnou a ty, Vavřince, postaráš se o to, aby ses nepozorovaně dostal na břeh mezi stádo a mistrovský svůj kousek vykonal!“

„Bude to pravá hračka pro mne, mistře,“ přisvědčoval Vavřinec s jiskřícími zraky. „Švédové na druhé straně již ani žádných stráží nevystavují, vědouce, že se na ně s břehu staroměstského neodvážíme, a proto se lehce dostanu až ke stádu, a musil by v tom sám čert vězeti, abych se nedostal hned z kraje k některému teleti, kterých tam asi dosti bude, neboť loupeživí Švédové odhánějí ze vsí všechno, co má čtyři nohy a vězí ve chlupaté kůži. A jakmile bude tele v moci mé, pak jako bychom už měli celé stádo v hrsti, neboť za bučící kravou požene se vše do Vltavy a na Štvanici; zítra se páni Pražané veselému kousku našemu podiví, jenž je zase jednou řádným zákuskem hovězího masa zaopatří!“

Všichni jsme přisvědčovali plánu tomuto, a já počal tudíž bez meškání k této noční výpravě přípravy činiti.

Ozbrojil jsem se dobrou svojí ručnicí, která již tolika švédům byla na pamětnou dala, a také každý ze tří čeledínů, již mne měli na ostrov Štvanici provázeti, dostal bambitku a meč, abychom se vydatně mohli brániti, kdybychom mimo nadání byli od nepřátel napadeni neb byla nám cesta zaskočena.

Rozloučil jsem se s Anežkou, která tonula ve strachu, že by mne mohlo nějaké neštěstí na této dobrodružné výpravě potkati, ukonejšil jsem ji však brzo ubezpečením, že si budu co nejopatrněji počínati a že nám vlastně ani žádné nebezpečí nehrozí, poněvadž se teprve pod rouškou noci přes řeku na druhou stranu vydáme, kdy Švédové na té straně skoro žádných stráží nevystavují, poněvadž netřeba se jim tam nijakého

přepadu z obleženého města obávati.

Ženuška moje udělala mi před odchodem z katovny kříž a pravila, že bude až do mého návratu bdíti, neboť prý jí starost o mne nedá zajisté spáti.

„A budu-li celou noc mimo dům?“ tázal jsem se jí žertovně.

„Pak ráda spánek oželím, jen když tě zase zdravého budu moci uvítati!“ zvolala Anežka vřele a padla mi kolem krku.

Vtiskl jsem jí upřímný polibek na rty, a stisknuv jí ruku co nejsrdečněji, vyšel jsem z katovny, neboť již počalo šero večerní nastávati.

V čele tří ozbrojených pomocníků svých bral jsem se ke Františku, a to kolem valu pobřežního, za kterým oddělení studentů na stráži stálo.

Velitelem jejich byl studující práv pan Kyblín, s kterým byl jsem již od počátku obležení města seznámen, neboť byl jsem mnohou noc s lidmi jeho na břehu ztrávil a dobré pověsti jako zdárný střelec u něho požíval.

Stál právě na prostranství před valem, když mi bylo kolem kráčet.

„Hoj, mistře Jene,“ zvolal, spatřiv mne ve zbroji mé, „ubíráte se snad do boje se Švédy, že vás vidím takto ozbrojeného?“

„Tehdáž jdu na lov zvěře, pane Kyblíne, které už také sám asi již pohřešujete,“ odpověděl jsem vesele.

„V královské oboře však prý Švédové již všecku zvěř vystříleli,“ smál se pan Kyblín, „a na jiné straně o žádné zvěři v okolí Prahy nevím!“

„Na plání za Bubny stojí celé stádo dobytka hovězího, tomu honba moje dnešní noci platí, a vy z ní taktéž dobrý svůj díl dostanete.“

„Přál bych ho nejen sobě, ale též všem statečným obráncům Prahy, milý mistře Jene,“ odpověděl rozmarně pan Kyblín; „ale

kdyby byla záda vašich lidí ještě jednou tak široká, než jaká skutečně jsou, přece neunesete než každý jediný kus dobytka, podaří-li se vám ho vůbec na Švédech ukořistiti!“

„Ba, myslíme celé ono stádo pod Bubny ve svou moc dostati, statečný pane důstojníku,“ odpověděl jsem pln sebevědomí.

Pan Kyblín potřásl jaksi nedůvěřivě hlavou, ale vida, že se při slovech svých zcela vážně tvářím, nabýval přesvědčení, že nejde o žádný žert, a když jsem mu pak několika slovy vysvětlil, na čem se výprava moje zakládá, tu již s jiskřícími zraky zvolal:

„Přisámbohu, toť výborný nápad, mistře Jene! Stydím se sám, že jsem už dávno na tuto myšlenku nepřipadl a Švédům na zásobách jejich neulehčil! Kdybych nebyl povinností svou na toto místo vázán, hned bych vás při veselé švandě této na Štvanici a do Buben provázel! Přejete-li si však několik chlapíků ze sboru mého k obraně své, ráda vás tato salva guardia bude provázeti!“

„Lidé vaši by nám posloužili tím jedině, že by na břehu ostrova na stráži stáli, kdyby bylo třeba, na Švédy odtamtud páliť, kdyby je napadlo nás přepadnouti,“ odpověděl jsem, jsa přesvědčen, že by nám pomoc taková mohla dobře prospěti.

„Pak vám dám pět mužů k tomu cíli, mistře Jene, a přeji vám, aby se veselá výprava vaše plnou měrou zdařila!“ zvolal důstojník studentů a odspěchav do valu vrátil se odtamtud s pěti studenty, jimž vysvětlil, jaká jest jejich úloha při této expedici noční a že se při ní podle rozkazů mých mají zachovávat.

Studenti, znajíce mne taktéž dobře z působení mého proti Švédům, ochotně se připojili k výpravě mé, a tak jsme se nyní v síle devíti mužů vydali tím odhodlaněji na další cestu a kolem Šaškových mlýnů dorazili jsme již za tmy noční ke

břehu proti Štvanici, kde stála chatrč převozníková, jenž tudy kdysi lidi na ostrov a odtamtud dále do Buben převážel, nyní však byl již od prvního dne přepadení Hradčan a Malé strany na zahálce, neboť se nikdo ze Špitálská na druhou stranu řeky nepřeplavoval, aby snad nepříteli do rukou neupadl.

Převozník se proto velice divil, když jsem na dveře chatrče jeho zatloukl a ze spaní jej vyburcoval, neboť na podobnou návštěvu noční nebyl nikterak připraven.

Vida před sebou tlupu zbrojenců, lekl se v první chvíli, že to snad Švédové na něho vtrhli, ale já se mu dal poznati a seznámil jej s účelem noční výpravy naší, na které měl se nám pomocným státi tím, aby nás všechny nejdřív na ostrov a pak mne s pomocníky mými na druhý břeh řeky u Buben převezl.

Jak jsem očekával, byl převozník ihned hotov vyzvání mému vyhověti a potvrdil zprávu Vavřincovu, že je mezi stádem dobytka na pláni pod Bubny, které prý nejméně tři sta kusů krav a volů má, také mnoho telat, takže se záměr Vavřincův zajisté co nejlépe zdaří.

Odvázal rychle pramici, která na suchu ležela, a vstrčil ji do vody a potom jsme do ní vstoupili a na ostrov se přeplavili.

Když jsme zde na břeh vystoupili, dal se převozník rychle dolů po vodě, aby se kolem ostrova dostal zase vzhůru ke druhému převozu proti Bubnům, kde tehdy ovšem žádné lodi nebylo, aby se nikdo s břehu bubenského na ostrov nemohl přeplaviti.

My se pak brali zvolna cestou přespríc ostrova běžící podél opuštěné nyní střelnice, v níž se za doby letní na ptáky stílívá, a tak jsme se zanedlouho octli na druhém břehu, kde nám bylo na převozníka čekati.

Byla již úplná noc, když jsme na břehu zastavili, takže s protějšího břehu nebylo nás lze zpozorovati, i kdyby tam sebe opatrnější stráž byla stála.

V celém okolí bylo hluboké ticho, jen chvílemi zaznívalo s pláně pod Bubny bučení jednotlivých krav, což Vavřinec za dobrou známku vykládal, podotýkáje ge smíchem, že se ho kravičky už dovolávají, aby je před žaludkem švédským zachránil a raději pro žaludky statečných Pražanů zachoval.

Zanedlouho zacloumala ve vodě vesla a převozník stanul s pramicí u nohou našich, aby nás přes hlavní rameno Vltavy přepravil.

Vstoupil jsem s pomocníky svými do lodi, kdežto studenti na ostrově na břehu zůstali, aby nám jaksi za záložní sbor sloužili.

Pod rouškou tmavé noci dostali jsme se na druhý břeh u Buben, kdež jsme vystoupili všickni z lodi a plížili se zticha kupředu na vysočinu, na kteréž stádo dobytčí mělo své stanoviště.

O nějaké stráži nebylo na této straně stopy, a tak jsme se nepozorovaně dostali na okraj vysočiny, kde jsme již v nevelké vzdálenosti viděli před sebou temný pruh rohatého dobytka, jehož jednotlivé kusy buď stály, nebo líně se na zemi povalovaly.

Daleko v pozadí bylo lze rozeznati několik stanů, v nichž bytovali asi vojáci, kteří službu řezníků ve vojsku švédském zastávali, a tam tudíž jatky měli upraveny.

Stráže však nebyly ani zde žádné rozestaveny, tak veliká byla bezstarostnost Švédů, jimž ani ve snu nenapadlo, že by se na této straně mohl někdo na ně odvážiti.

Z okolí stanů bylo slyšeti jakýsi pomíšený hluk a zpěv, což bylo důkazem, že si vojáci kol sudů vína neb piva hoví a na všechno jiné asi pomýšlejí, jenom ne na to, že se na ně chystá výprava, která je hodlá o veškeré toto stádo hovězího dobytka připraviti.

Tak byla nám cesta ke stádu otevřena a štěstí nám nad očekávání přálo, věštíc nám s plnou již jistotou, že se úmysl náš zdaří a že veškeren dobytek tento stane se kořistí naší.

Na okraji vysočiny zůstal jsem s jedním z čeledínu nazpět na stráži, kdežto Vavřinec plížil se s druhým ke stádu, aby hlavní úlohu svou podnikl.

Zůstavil jsem mu ji nejen proto, že ji byl navrhl, ale že měl také největší schopnost a zkušenost, aby ji také skutkem učinil, a nepochyboval jsem ni v nejmenším o tom, že se mu podnik jeho také plnou měrou podaří.

Stopoval jsem v temnotě jeho postavu, pokud jen ji bylo lze pozorovati, a potom jsem s velikou dychtivostí nějaký projev činnosti jeho očekával.

Uplynula malá chvíle a tu bylo slyšeti několikeré zabučení krav, které větrily příchod cizího člověka; mimo to bylo lze rozeznati jakýsi ruch mezi krajními řadami dobytka, což vše bylo důkazem, že je Vavřinec již mezi stádem a oběť svou si vyhledává.

Napínal jsem sluch zároveň do dálky, zdaž na druhé straně Švédové tento ruch mezi dobyt看 nepozorují, ale nejevily se tam nižádné stopy toho, a tak nemohla se věc naše na ten čas lépe dařiti, než jak do té chvíle před se šla.

Vtom ozvalo se pojednou hlasné zabečení telete, jehož úzkostlivý výraz byl svědectvím, že bylo násilně vyvoláno, a hned bylo odpovídalo temné bučení krávy na znamení, že tele je v nebezpečí a že mu rodielka jeho snaží se ku pomoci přispěti.

Vavřinec zmocnil se tudíž již telete a vše následovalo tak, jak to podle zkušeností svých předpověděl.

Bečení telete neustávalo a temné bučení krávy stávalo se vždy děsnějším a zároveň se směrem k nám přibližovalo.

Vtom i na jiné straně ozvalo se nové bečení mladého kusu

dobytku, po němž rovněž hluboké bučení následovalo, což mi bylo znamením, že Vavřinec uložil soudruhovi svému, aby také on jedno tele uchvátil a notný jeho řev vyvolával.

Ve dvou okamžicích potom ozval se dupot utíkajících dvou mužů a za ním v malé chvíli dusot několika set kopyt zvířat, která všechna v témž směru k Vltavě se hnala.

Tu vynořil se ze tmy stín Vavřincovy postavy a já rozeznal, kterak pod paždí nese tele, jež srdcelomné zvuky ze sebe vyraželo, a to tím bolestnější, že je Vavřinec do těla bodal, jen aby tím hlučněji bečelo. Za ním pak přibíhala s divokým bučením kráva, kterou v malé vzdálenosti několik jiných s tímž bučením následovalo.

Tentýž výjev pak se objevil též na druhé straně, odkud druhý čeledín též bečící tele přinášel.

„Rychle do lodice zpět, kráva je mi v patách!“ křičel Vavřinec, jakmile se byl u nás octl.

„A za ní celé ostatní stádo!“ zvolal jsem vítězoslavně „Kořist naše jest úplná!“

„Jen rychle zpět!“ pobízel Vavřinec a my hbitě následovali příkladu jeho, neboť již tu byla kráva, která nad uloupením telete svého tak zoufalý křik vedla, že jím bylo veškeré stádo poplašeno a střemhlav za ní se k řece hnalo, naplňujíc celé okolí svým řvaním a bučením, jako by byl soudný den nastal.

Zároveň bylo lze rozeznati povyk vojáků na druhé straně tábora, neboť již i tam bylo asi zjevno, že se ve stádě něco neobyčejného přihodilo.

Letěli jsme tudíž s větrem o závod ku břehu, kamž byl právě také druhý čeledín s teletem přikvapil, a hned potom odrážela s námi lodice od břehu, na němž obě bučící krávy na okamžik zaraženy stanuly.

„Pobodni své tele notně do slabizen, ať co nejvíce řve!“ kázal Vavřinec soudruhovi svému a sám se také podle slov

svých zachoval. „Krávy musí za námi do vody, kam je též ostatní stádo bude následovati!“

Hned potom ozvalo se zvýšené bečení obou telat, a tu již krávy vrhly se střemhlav do vln a sledovaly plovouce naši loď přes řeku, do níž se pustil také všechen ostatní dobytek, který se jako divý valil dolů se stráně na břeh, jako by zezadu co nejvíce byl poháněn.

Honěn byl ovšem, avšak nazpět od řeky, neboť bylo lze pozorovati, že několik vojáků švédských bylo na koně vsedlo a prchající dobytek v divém útěku jeho zastaviti hledělo.

Avšak marné bylo namáhání jejich, neboť kterýkoli kus dobytka byl od nich nazpět zahnán, vždy se zase jinou cestou vrhl kupředu k řece, a tak bylo v malé chvíli veškeré stádo ve vlnách řeky a plovalo statně za oběma bučícími kravami, které si ve řvaní svém přímo jako zběsilé počínaly a tak ostatní kusy dobytka za sebou jen ještě více děsily, jako by jim kdoví jaké nebezpečí hrozilo.

Tak podařil se náš plán zúplna, veškeré stádo krav a volů octlo se na cestě k ostrovu, kde se vítanou kořistí Pražanů státi mělo, tak jako by je byli Švédové právě jen pro Prahu sháněli.

V radosti své nad vítězstvím tímto, kterým jsem pojednou učinil konec nedostatku masa v obleženém městě, nezapomínal jsem na potřebnou opatrnost, která neměla býti s očí pouštěna, neměla-li nás nějaká neočekávaná pohroma překvapiti.

Obrátil jsem z lodice zraky své nazpět ku břehu, ježž jsme právě byli opustili, a tu jsem zřel, jak se za posledními prchajícími kravami objevilo několik jezdců švédských, již byli stádo marně nazpět zaháněli, a nyní, jak se zdálo, po příčině toho pátrali, co dobytek tak pojednou divým učinilo a k útěku do vody jej jako slepě hnalo.

Nejspíše dovedli i ve tmě noční rozeznati lodici naši, která se již blížila ke břehu ostrova, a tušili také hned, že my v lodici

to byli, již jsme celé stádo vzbouřili a k útěku do řeky přivedli.

Za tuto bezměrnou odvážlivost, která jim zároveň tak citelnou škodu způsobovala, umínili si bez prodlení na nás se pomstít, ač mohli tušit, že nás tato pomsta jejich asi již nezasáhne.

Hned v druhém okamžiku potom, kdy jsem se byl totiž ke břehu bubenskému obrátil, zablesko se tam pojednou a hned potom zahřměla tichou nocí střelná rána, po níž bez meškání dvě tři jiné následovaly.

Slyšeli jsme dobře, jak nám kule kol hlav fičí, a viděli jsme, že jedna z nich nedaleko loďky do vody upadla, takže voda vysoko vystříkla, ale na skutečném stavu věcí nebylo výstřely těmito nic změněno, než že dobytek ve vodě plující ještě usilovněji kupředu se hnál.

Já pak vzkřikl hned po první střelné ráně na studenty, na břehu ostrova s ručnicemi v rukou stojící:

„Odpovězte jim týmž způsobem, páni studenti milí, aby seznali, že si nedáme kořist svou tak snadno vyrvat!“

Studenti se zachovali podle vyzvání mého a již hvízdaly kule z ručnic jejich na druhou stranu, kde zakrátko potom střelba ustala.

Švédové se asi domnívali, že ostrov jest značnou silou zbrojnou osazen, a že tedy na opětné dosažení uprchlého stáda nelze již pomyslet; zakrátko jsme tudíž slyšeli, že koně své od břehu řeky zase obrátili a nazpět k táboru na návrší Letné se hnali, aby tam velitelům vojska zprávu podali, jak velikou škodu švédské armádě obležení Pražané učinili.

Tak jsme v pořádku a bez další obavy dorazili zase ke břehu ostrova a vystoupili z lodice, abychom učinili místo následujícímu nás stádu, jehož jednotlivé kusy již z řeky na břeh vylézati počaly.

„Přisámbohu!“ zvolal náčelník studentů, vida tento úspěch

výpravy mé. „Vy jste pravý čaroděj, mistře Hanuši, a dnešní čin váš zjedná vám vděčnost i uznání veškerého obyvatelstva pražského! Hle, již celé stádo žene se na ostrov a páni Švédové mohou se zítra ráno potěšiti pohledem, jak se naše kořist bude na ostrově procházeti.“

„A napadne-li je podobná myšlenka jako nás,“ podotýkal Vavřinec, „pak nám mohou zase oni celé stádo nazpět do Buben vylákati a my pak budeme moci hubu utřítí.“

„K tomu jsou Švédové příliš hloupí, milý hochu, aby se nám podobným veselým nápadem mohli vyrovnati,“ pravil jsem na to; „přes to však vystavíme strážu podél břehu a já se mezitím o to postarám, aby stádo bylo povlovně z ostrova do města převezeno.“

Požádal jsem studenty, aby setrvali dále na stráži na ostrově, a když oba čeledínové moji postavili telata zase k bučícím kravám, ustalo pojednou všecko bučení ve stádě, které nás bylo dosud ohlušovalo, a již se počaly jednotlivé kusy ukládati na zem, aby si od nočního útěku a studené lázně v řece odpočinuly.

Zahnali jsme dobytčata doprostřed ostrova, aby se tak snadno nemohla ke břehu dostat, a tu pak upokožené opět krávy ulehly se svými telaty do trávy a brzo jsme měli veškeré stádo pohromadě, takže ni jediný kus na protějším břehu v držení švédském nezůstal a vítězství naše tudíž úplné bylo, jak jsme to s počátku ani neočekávali.

Zanechav oba ostatní čeledíny své na ostrově, aby stádo střežiti pomáhali, spěchal jsem s Vavřincem zase nazpět ke břehu staroměstskému, kamž mne převozník, jenž byl mezitím opět ostrov objel, v malé chvíli dopravil, a já se po Františku bral ke katovně, všude studentům na břehu stráž vykonávajícím oznamuje, jaký vydatný lov na Švédech byl se mi podařil a jak jest nyní v obležené Praze nouzi o hovězí maso pojednou

konec učiněn.

Všude setkala se zpráva moje se všeobecným jásotem a studenti vybízeli mne, abych hrdinský kousek svůj co nejrychleji oznámil panu primátorovi, aby rozkaz dal, ukořistěný dobytek z ostrova do Prahy převézt.

Když pak jsem se ke katovně sám vrátil a též zde studentům za valy odpočívajícím úspěch své noční výpravy oznámil, opakoval se i zde jásot nadšený, jenž přiměl manželku mou Anežku, že mi z katovny vstříc vyběhla a s výbuchem nelíčené radosti kolem krku mi padla, děkujíc Bohu za to, že jsem se z nebezpečné výpravy své šťastně a zdráv vrátil.

Vtiskl jsem jí políbení na rty a stručnými slovy jí sdělil, kterak zdárný úspěch korunoval podnik můj, jenž mi zjedná nárok na vděčnost veškerého obyvatelstva pražského.

„Ale pak necht’ pamatují pánové na radnici také na kuchyni naši,“ připomenula Anežka jako starostlivá hospodyně; „již přes týden jsme neviděli hovězího masa na stole!“

„Nebude na nás zapomenuto, milá ženuško,“ pravil jsem s úsměvem.

„Nebylo by lépe, mužičku,“ namítala zase Anežka, „abys přihnal sám nějakou tu kravičku do katovny, kde si ji už sami dovedeme poraziti, aniž bychom k tomu řezníka potřebovali?“

„Uvidíme, co se dá dělat!“ odpověděl jsem, přizvukuje uvnitř slovům manželčiným, neboť mohl jsem tušiti, jaká bude rvačka příštího jitra o dobytek ukořistěný a že velitelové města především na své vojáky a pan primátor zase na ozbrojené měšťany pamatovati budou, takže by se obava Anežky mé snadno mohla vyplniti.

Rozloučiv se s Anežkou, spěchal jsem na radnici, kde bylo té noci všechno ještě vzhůru, neboť byla došla zpráva, že se Švédové chystají k nějakému nočnímu útoku, a tak očekávalo vojsko na zdech městských nepřítel, měšťané a studenti stáli

vesměs ve zbrani a na radnici dala se právě o půlnoční hodině porada generálů císařských s primátorem a s konšely, jak jsem se dověděl od biřice, jemuž jsem kázal, aby mne u pana městského písaře ohlásil.

Zakrátko přikvapil pan písař a chvatnými slovy ke mně pravil:

„Nuže, rychle, mistře Jene! Jaká jest žádost vaše? Spěchám velice, neboť pánové radí se právě o tom, jak by bylo lze zjednati spíží vyhladovělému městu, neboť potravní zásoby naše počínají už valně docházeti.“

„Nu, právě v té věci také já na radnici přicházím, pane městský písaři,“ odpověděl jsem s výrazem plného sebevědomí.

„Vy víte o nějakých potravinách neb o dobytku, který by bylo lze potají z venkova do Prahy dopravit?“ tázal se pan písař jaksi nedůvěřivě.

„Ba, již celé stádo hovězího dobytka je v Praze,“ odvětil jsem s úsměvem, „a netřeba než vehnati je do zdí městských a dopravit na jatky.“

„Vy žertujete, mistře Hanuši, a k tomu jest právě nyní chvíle nejméně vhodná!“ zvolal písař vážně a pohlédl na mne jaksi s výčitkou v oku.

„Nežertuji ani v nejmenším, pane městský písaři,“ odtušil jsem na to rovněž vážně; „naopak žádám vás, abyste panu primátorovi oznámil, že na ostrově u Šaškových mlýnů stojí stádo nejméně půl čtvrtá sta kusů hovězího dobytka, které Pražanům poskytne maso aspoň na čtrnáct dní!“

„Probůh, mistře, slova vaše jsou pravdivá?“ zvolal nyní pan písař s jiskřícími zraky.

„Jako že zde živ a zdrav stojím,“ odpověděl jsem určitě; „já sám stádo ono na ostrov a do Prahy přivedl!“

„Kterak je to jen možná?“ opakoval pan písař. „Vy že jste

celé stádo do Prahy přivedl? A odkud vám bylo tak možno učiniti ?“

„Vydal jsem se na kořistění přímo mezi Švédy a odtamtud také stádo moje pochází!“ zněla má odpověď, a potom jsem panu písaři krátce výpravu svoji této noci podniknutou a výsledek její sdělil.

„Tot' něco neslýchaného, mistře Jene! Vy jste se stal dobrodincem města!“ zvolal pan písař, jenž s udivením vždy rostoucím byl slovům mým naslouchal a pak v nejradosnější překvapení rukama nad hlavou spráskl. „Tot' musím ihned panu primátorovi a pánům generálům oznámiti, že jest nyní po veškeré nouzi o maso a že netřeba jim o zaopatření jeho již se raditi!“

Odkvapil nazpět do radní síně, z níž se hlučný hovor ozýval, a zakrátko potom byl zase u mne, vyzýváje mne, abych před pány opakoval zprávu svoji, neboť prý jí nikdo nechce věřiti, že by byla pravdivá.

Vešel jsem tedy za ním do radní síně a tu již pan primátor Turek z Rožmitála přicházel mi vstříc a hned potom mne obklopilo několik generálů a vysokých důstojníků, kteří s výrazem velké zvědavosti na mne pohlíželi.

„Jest skutečně pravda, mistře Jene,“ oslovil mne pan primátor, „co zde pan městský písař o neuvěřitelném kousku vašem vyprávěl?“

„Ano, velmožný pane,“ odpovídal jsem vážně a rozhlížel se po pánech, „na ostrově za Šaškovými mlýny stojí stádo půl čtvrtá sta kusů hovězího dobytka, které jsem fortelným způsobem na Švédech ukořistil a nyní pánům obyvatelům Starého a Nového města jakožto dar přináším. Račtež jen, pane primátore, vyslati lidi a lodice, aby dobytek byl ještě za noci z ostrova do města přepraven, aby snad Švédům nenapadlo násilím se ho opět zmocniti!“

Všeobecný ruch nastal po slovech mých a pan primátor poplácal mi na rameno, právě, že jsem dokázal poznovu hrdinství svoje a získal si nárok na vděčnost obyvatelstva pražského.

Poté řekl několik slov nejvyššímu veliteli vojska generálu Kolloredovi, kterýž pak rovněž vlídně mou statečnost pochválil a za udělení zvláštní odměny pro mne postarati se slíbil.

„Já si podobné odměny skutečně vyžaduji, velmožný pane primátore,“ pravil jsem k hodnostovi tomuto s úsměvem; „či vlastně jest to manželka moje, která mi včas připomenula, abych podobné odměny vyžadoval.“

„Co jest v mé moci, vše vám udělím, mistře Jene,“ zvolal horlivě pan primátor, „neboť jste této noci velkou službu ubohé Praze prokázal! Nuže, jaká jest žádost vaše?“

„Aby mi jedna z ukořistěných kraviček byla pro mou kuchyni dána, v níž jsme již tak dlouho hovězího masa neviděli,“ zněla odpověď má.

„Toť se rozumí samo sebou, že část kořisti vám náleží!“ zvolal pan primátor, jenž byl nejspíše očekával, že nějakou neskromnou žádost přednesu. „Jiné žádosti nemáte?“

„Než té, aby do té doby, než udělenou nám krávu sníme, nebylo v Praze již žádné nouze o maso, čili aby Švédové byli už dávno od Prahy pryč a my zde zase měli svatý pokoj!“

„To vše jest u Pána Boha,“ zvolal pan primátor. „Nyní jsme nabyli opět potravin a budeme moci s tím větší chutí útokům švédských nepřátel odolávat!“

Všichni generálové a důstojníci přisvědčovali hlučně slovům těmto, dodávajíce, nyní že již není další porady o dosažení hovězího masa pro obránce Prahy více třeba, a tak odcházeli z radní síně, aby vojáky své potěšitelnou zprávou o nabytí nenadálé kořisti potěšili.

Pan primátor pak kázal městskému písaři, aby zařídil bez

prodlení vše, čeho jest k přepravení dobytka z ostrova do Prahy třeba, a aby svolal lid, kterýž by stádo na jatky obou měst pražských převedl.

Písař vyzval potom velitele strážníků městských, aby oddělení mužstva vyslal na ostrov za Špitálským a aby tamní stádo hovězího dobytka do Starého města převedl, kdež na jatky řeznické mělo býti dopraveno.

Já se vydal zároveň s lidem tímto na ostrov, když jsme sehnali veškeré lodi, které se podél pravého břehu Vltavy od Podskalí až ke Špitálsku našly, a hned potom počalo se s převážením dobytka z ostrova na břeh vltavský u sv. Petra na Poříčí.

Na ostrově vyhledal jsem především Petra a Vavřince, kteří mi oznámili, že se na protějším břehu během ostatní noci neudálo nic podezřelého, co by poukazovalo k tomu, že by se Švédové chtěli uprchlého stáda dobytka zase zmocniti, a že vůbec v Bubnech od půlnoci úplný klid je.

„Smířili se se svou ztrátou, kterou jsme jim připravili,“ prohodil jsem vesele; „naši už přicházejí, aby si kořist do města přivlekli, a v půl hodiny nebude po dobytku na ostrově již ani stopy. Ty pak, Vavřince, jenž se v dobytku tak dobře vyznáš, vyhledej ve stádě jednu z kraviček, neboť ta jest podle rozkazu páně primátorova odměnou za práci naši, a proto si ji bez meškání dovedeme do katovny, kde si ještě dnes po tak dlouhém strádání zase na hovězím mase pochutnáme.“

Oba pomocníci zajásali po tomto oznámení, neboť již se také jim stýskalo po kousku hovězího masa, kterého už po čtrnáct dní nebyli na stole viděli, a tak se dal Vavřinec s největší chutí do vyhledávání pěkného kusu dobytka, kdežto já se s Petrem odebral na břeh, abych jej tam v lodici očekával, až by se s kravou vyhledanou dostavil. Mezitím počalo na východě již svítati, a tak se mohlo v převážení dobytka tím

rychleji pokračovati, takže za hodinu byla veškerá čtvernohá kořist ve městě, a potom se i studenti zase z ostrova na Rejdiště vrátili.

Mezitím byla se pověst o neobyčejném ukořistění celého stáda krav a volů po městě roznesla, a tak přibýlo k Šaškovým mlýnům hned v prvních hodinách ranních množství lidu, kteří se chtěli vlastníma očima o této vzácné a netušené kořisti přesvědčiti a také toho spatřiti, kdo byl původcem tohoto šťastného podniku, jenž skleslé mysli obyvatelstva pražského zase nové odvahy a nového vzpružení dodal, aby útrapy obležení dále mohlo snášeti.

Tu pak ozývalo se jméno moje ze sterých úst s neobvyklou pochvalou, každý blahořečil odvážné myšlence mé, jež městu zase takovou hojnost živné potravy zjednala, a jméno staroměstského kata Jana Mydláře přišlo nyní též ve všech kruzích ke cti, které je dosud nebyly chtěly uznávati a podle zvyku starých časů jen lehce neb docela opovržlivě o něm smýšlely.

Tak dostalo se mi opět nového zadostiučinění a mohl jsem býti plně spokojen s úspěchem, jež jsem této noci byl sklídl, neboť někdejší poníženost stavu mého byla nyní nahrazena vážností, jakéž se stav katovský v Praze ještě nikdy nebyl těšil.

Lidé nejen že mi blahořečili za šťastný odvážný skutek můj, ale tlačili se o závod ke mně, aby mi ruku stiskli a dík svůj mi vzdali.

V pravém vítězoslavném pocitu vracel jsem se tudíž do katovny na Rejdiště, a to za hřmění děl, neboť Švédové byli hned ráno toho dne počali se všech stran pálení na Staré a na Nové město, jako by se chtěli pomstíti Pražanům za to, že na nich tak vzácné kořisti dobyli a je samé o potravu na mnoho dní připravili. Proto vyprázdnil se břeh, kde byl ulovený dobytek z lodí na zem vyváděn, v několika okamžicích, jak

byly první dělové rány zahřměly, a také já spěchal s oběma pomocníky a s kravou do katovny, aby nás snad nezasáhla některá ze švédských kulí, jež se toho jitra zvláště hojně na Prahu sypaly.

Bez pohromy dostali jsme se však pod domácí střechu a Anežka měla zadostiučinění, že přímluva její o dosažení části kořisti nebyla marná, neboť přiváděli jsme do dvora katovny jednu z nejpečnějších krav, kterou byl Vavřinec v celém stáde našel, a ta se stala nyní majetkem naší kuchyně, jež tak dlouho již nebyla hovězího masa zřela.

Zakrátko byla kráva poražena a rozčtvrcena a potom jsme si hned v poledne pochutnávali na mase jejím, jako to asi tisíce jiných lidí toho dne v Praze činilo, vzpomínajíc vděčně toho, jenž jim byl tak neočekávaně a nenadále tuto pochoutku zjednal.

Rozumí se samo sebou, že Vavřinec dostal notnou porci z pečínky svíčkové, neboť on si byl nej přednější zásluhu o dobytí kořisti této zjednal, takže aspoň tímto způsobem odměněn byl.

Obhájcové města, dovědévše se o hrdinském kousku, jaký byl v noci na ostrově za Šaškovými mlýny proveden, nabyli nové odvahy a zmužilosti proti Švédům, již toho dne zase byli několik útoků na zdi Nového města podnikli, ale vždy s krvavými hlavami zase zahnáni byli, z čehož veliká radost ve městě byla.

Ale v následujících potom dnech opakoval nepřítel každého dne šturm ke zdem městským, podkopával je a snažil se je prachem do povětří vyhoditi, ale vždycky naši stateční měšťané a studenti úmysl jejich překazili, takže se Švédové nikterak do města vedrati nemohli. Ovšem bylo toto statečné hájení města s velikými oběťmi spojeno, neboť již bylo přes dvě stě mužů naší strany padlo a mnoho set jiných bylo zraněno, takže byly

jimi všechny kláštery a školy přeplněny; ale přesto neztrácel nikdo ve městě mysl, zvláště když vyzvědači naši, kteří se obvykle v noci po lodích do města dostali, přinášeli zprávy, že se již vojsko císařské od Tábora ku Praze přibližuje a tak Pražany brzy osvobodí.

Konečně jsme té neustálé střelbě již tak velice přivykli, že nás už ani z obvyklého domácího zaměstnání nevyrušovala, zvláště když byla později děla z Hradčan a z Letné převezena na druhou stranu proti Novému městu, takže jsme se na Rejdišti už ani nemusili dělových kulí obávat, jako tomu s počátku obležení bylo.

Zato však vyhlédli si nás pěšáci švédští, kteří na protějším břehu malostranském na stráži stáli, za terč svých kulí a pálili zejména na studenty v zákopech pobřežních tábořící, kteří jim pak oheň tento stejně vydatnou měrou opláceli.

Také já si vyšel častěji se svou puškou na břeh mezi studenty a pomáhal jim v palbě, jejíž účinky mi pověsti neobvykle šťastného střelce dodávaly, takže studenti mne vždy s hlučným jásotem mezi sebou vítali, kdykoli jsem se v řady jejich dostavil a smrtné rány mezi nepřátele vysílali počal.

Jednoho jitra zaslechl jsem s valu, jenž byl nejbližší katovny zřízen a v němž velel studentům vůdce jejich pan Kauffer, veliký hluk a hned potom přiběhl do mé komnaty Vavřinec se zprávou, že byl velitel tento od švédské kule do ruky trefen a že není právě žádného ranlékaře po ruce, který by mu ránu mohl obvázati.

I chopil jsem se hned nástrojů svých ranlékařských a obvazů a spěchal do valu, kdež pan Kauffer seděl na kameni, obklopen jsa svými soudruhy, kteří mu krzno svlékali, aby aspoň, krev z rány se řinoucí zastavili, než některý ranlékař ze Starého města bude přivolán.

Já mu ihned nabídl služby své, které také hned byly ochotně

přijaty, neboť byla studentům zručnost moje v ranlékařství dobře známa.

Prohlédl jsem ránu na levé ruce poraněného a seznal jsem k potěšení svému, že se kule nedotkla kosti, nýbrž jen masem projela.

„Za týden bude rána vaše zase scelena, pane Kauffere,“ pravil jsem po vyšetření rány, což výraz velikého uspokojení na tváři raněného velitele studentů vyvolalo.

„Však bych také déle v nečinnosti nevydržel,“ zvolal tento, „neboť teď jest každé ruky k hájení města třeba!“

„Několik dní musíte se však přece klidu a odpočinku“ oddati, má-li se rána v týdně zacetit,“ pravil jsem vážně; „ubudete-li vy na několik dní z řad soudruhů svých, nahradím vás já v té době a věru, že vaši ránu stonásobně na Švédech pomstím!“

Pan Kauffer stiskl mi vděčně ruku, prohlásil však zároveň, že pouze tři dni ztráví v otcovském domě a pak se opět na místo své dostaví.

„Potom budete opět moci rukou hýbat, když rána po tři dni klidně bude se moci hojiti,“ pravil jsem; „mast moje, kterou vám na ránu vložím, vykonala již účinky přímo zázračné a bohdá osvědčí se také při vás.“

Potom vymyl jsem ránu vodou, potřel ji olejem a přiložil na ni náplast s osvědčenou mastí a obvázal ji pevně s doložením, že obvazek teprve po třech dnech má býti sňat a obnoven.

„Pak přijdu po té době k vám, abyste léčení své na mně dokonal, mistře Jene!“ pravil pan Kauffer a odcházel potom, provázen jsa jedním ze studentů, do města, aby se v domě otce svého, bohatého to kupce v Železné ulici, potřebnému odpočinku oddal.

„A nyní ukažte mi, pánové,“ obrátil jsem se k ostatním studentům, „ono místo, odkud byla na druhém břehu vypálena

kule, která pana Kauffera pošramotila. Slíbil jsem raněnému, že na místě jeho dám Švédům něco na pamětnou, jenže se toho tak brzo nezbaví, jako pan Kauffer rány své.“

„Rána přišla tamto z jesuitské zahrady,“ zvolal jeden student, „kde jsou žoldnéři švédští stromy chráněni! Pohlížel jsem právě v tu stranu, když se tam z několika pušek zablesklo a hned potom pan

Kauffer s valu, kde se byl neopatrně ranám švédským při obhlídce vystavil, raněn dolů seskočil!“

„Nuže, vidím tam tu sběr švédskou,“ pravil jsem, pohlížeje na druhou stranu řeky v naznačené místo; „ve čtvrt hodině vyklidím celé to hnízdo, že se tak brzo neodváží do nás páliť.“

Vzal jsem ručnici svou, kterou Vavřinec byl za mnou do příkopu nesl, a postaviv se za jeden z hradebních košů, vyhlídl jsem si nejkrajnějšího švédského žoldnéře, ježž žluté jeho krzno zdaleka znatelným činilo, a jistou rukou nasadil jsem smrtící zbraň ke tváři.

Všickni studenti dychtivě hleděli na protější stranu, aby seznali, jaký účinek hned moje první rána bude mít.

Vypálil jsem a hned potom svalil se Švéda s prostřelenou hlavou do trávy a vítězný jásot ozval se z úst studentů.

„Rychle nabíjej, Vavřince!“ vzkřikl jsem na pomocníka svého, podávaje mu ručnici. „Musím jich ještě pár skoliti neb aspoň řádně poznamenati, než se mi rozutekou, až poznají, že také mezi námi jest konopišťský střelec, jehož šťastnými ranami se tak dlouho vychloubali, až konečně i jej karabina statečného dragouna Kolloredova smetla!“

Chopil jsem se potom ručnice poznovu nabitě a vypálil do hloučku žoldnéřů švédských, kteří právě odnášeli padlého soudruha svého.

Rána nechybila se opět cíle svého a jeden ze Švédů pustil mrtvolu zabitého a sám také vedle ní se skácel.

Ostatní tři žoldnéři praštili taktěž mrtvým tělem o zem a prchali nazpět mezi husté stromoví, aby se podobnému osudu vyhnuli.

Nová hlučná pochvala zněla mi vstříc a studenti přestali sami na Švédy páliť, aby byli svědky střelby mé, která vlastní jejich výkony tak velice překonávala, neboť ručnice studentů pražských byly vzaty ze starých zásob a daleko nekonaly tak dobrých služeb jako nová puška má, která o polovic dále donášela a bezpečnou ránu při každém výstřelu nesla.

Vypálil jsem ještě několikrát a každá rána trefila svého muže, jež jsem si byl za cíl vyhlédl, a tak skolil jsem skutečně ve čtvrt hodině čtyři muže a poranil několik jiných, a potom všichni střelci z jesuitské zahrady prchli, nechavše tam mrtvé své ležeti.

Vítězný pokřik studentů provázel je na útěku jejich a nebyla toho dne již ani jediná rána z jesuitské zahrady na břeh staroměstský vypálena. Zvítězil jsem samojediný nad celou četou nepřátel a utvrdil tak pověst svou jako výtečný střelec, jemuž se žádný ze studentů nemůže vyrovnati.

Mezi lidem však roznášela se, jak mi lidé moji vypravovali, pověst, že prý střílím očarovanými kulemi a sám že jsem nezranitelný, znaje prý pasovské čarodějné umění, o kterém se v dlouhé válce nyníější na všech stranách tak mnoho mluvilo.

Usmál jsem se pověstem těmto, a uhodiv dlaní na výbornou ručnici svou, prohodil jsem hrdě:

„V ručnici této jsou všechny ty čáry a kouzla, neboť každý, kdo podobnou v ruce drží, může býti svou ranou jist, a počíná-li si v boji zároveň s potřebnou opatrností a chladnokrevností, pak se stane rovněž tak, zmrzlým jako já!“

Druhého dne pomáhal jsem opět vydatně studentům ve střelbě a zase měl jsem zadostiučinění, že Švédové po několika hodinách ustali v palbě a my pak již po celé odpoledne od nich

pokoj měli. Za jitra třetího dne pozorovali jsme z úkrytů svých, že jest jesuitská zahrada obsazena větším počtem žoldnéřů než jindy, kteří pak prudký oheň na druhý břeh spustili, jako by chtěli podporovati tu ohlušující střelbu z děl, která toho dne na Nové město byla vedena.

„Tím větší bude počet těch, kdož kulím mým budou za terč sloužiti!“ zvolal jsem, chápaje se opět ručnice, z níž první rána hned jednoho ze žoldnéřů k zemi skolila.

Také studenti, kteří si nyní podle rady mé mnohem opatrněji počínali a střelbě Švédů již se tak nevystavovali, jak byli dosud ve své horkokrevnosti činili, pálili vydatně do řad nepřátelských, takže i rány jejich nezůstávaly bez účinku. Švédové pak brzo úkryty vyhledávali a hromadné střelby své zanechali.

Po několik hodin střílel jsem s obvyklým štěstím, takže již nejméně deset žoldáků bylo ranami mými zastřeleno a mnohem větší počet jiných zraněn, kdežto na naší straně nebylo ještě ani jediného mrtvého a pouze dva ze studentů raněni byli.

Všecko namáhání přesily švédské na břehu malostranském, aby nás z postavení našeho vypudili, bylo tudíž marné, a když řady jejich nade vše očekávání tak velice prořídly, že se již jen málokterý střelec kupředu odvažoval, pozorovali jsme, že ustoupili povlovně všickni do zadní části jesuitské zahrady a na nás stříleti již se neodvažovali.

Tak bylo i toho dne naše vítězství úplné, rovněž jako na hradbách novoměstských byly všechny čtyři útoky švédského vojska šťastně odraženy. Na poděkování za vítězství toto bylo ve všech kostelech pražských slavné Te Deum zpíváno a všemi zvony vyzváněno, což ovšem kacířským Švédům velikou zlost musilo působiti.

Sám pan nejvyšší komandant generál hrabě Kollaredo přišel toho večera s panem primátorem a s jinými předními pány na

břeh staroměstský, aby studentům za hrdinské obránění místa tohoto poděkoval a k další statečnosti je pobídl.

Tu pak vyprávěli mu studenti o tom, kterak kat staroměstský největší zásluhu o to má, že švédská střelba na této straně beze všeho účinku zůstala a postavení tamní slavně bylo obhájeno.

I dal si mne pan generál, jemuž také pan primátor byl statečné chování mé při jinakých příležitostech osvědčené potvrdil, z katovny povolati a veřejně přede všemi pochválil mne za odvalu a hrdinnost mou, dokládaje, že neopomine o mně příznivou zprávu na vyšší místa podati, až bude s boží pomocí Praha opět osvobozena a Švéda se země České vyhnán.

Poděkoval jsem panu generálovi za vlídné toto uznání, ale doložil jsem, že konám jenom povinnost svou jako každý jiný občan pražský, s nimiž se ve všem zajedno cítím a za rodné své město krev i život jsem hotov obětovati.

Generál pokynul mi milostivě hlavou, vyzýváje mne jen ještě, abych i dále v mužném hájení města vytrval a dokázal, že i člověk stavu mého dovede se nejstatečnějším mužům jiných stavů vyrovnati.

To také jsem slíbil dále činiti, jako jsem byl až dosud činil, a potom se generál dále po břehu vltavském bral, aby též ostatní zbrojné čtyry tamní přehlédli a k dalšímu mužnému hájení města je vyzýval.

Všude byl přijat provoláváním slávy, neboť všickni obránci města na této straně byli nadšeni naším vítězstvím nad Švédy na protějším břehu a hrdí na to, že jsme střelbu jejich k mlčení přivedli, takže již nebylo jim lze na to mysliti, že by se přes Vltavu mohli na břeh staroměstský dostat. Utrpěli tam ztráty tak citelné, že se po několik dní ani neodvažovali na nás stříleti, a my tudíž od nich po tu dobu pokoj měli a mohli se oddati v noci klidnému odpočinku po neustálých denních strážích.

Avšak tím lítěji zuřila zloba švédská proti hradbám Nového města, na něž denně byly nové útoky pořádány, kdežto z děl na návrších tamže postavených tisíce kulí do města bylo metáno.

Všecky tyto útoky však byly od statečných obhájců Nového a Starého města vítězně odraženy, takže ke konci měsíce září nepřítel na několik dní ve střelbě a v dobývání města ustal.

Ale již čtvrtého dne měsíce října, jak to pražský měšťan a dobrý přítel můj pan Norbert Zatočil ve svém popsání obležení švédského, jehož tuto také já používám, obšírně vypisuje, počala ranním jitem vojska švédská z Menšího města se hýbati (falckrabě s generály okolo hodiny 9. německé k Olšanům do hlavního kvartýru následoval, okolo pak nešporu tu náspy pro kusy a koše plésti a před kusy stavěti, na rozličných místech zaházené příkopy průchodní napravovati. Pracujíce u velikém počtu, ač obležení silně do nich oheň dávali, na ráno v neděli všecko pohotově měli, takže v pondělí, totiž 6., z padesáti kusů bez přestání do bran, šanců, bašt a zdí městských tak bystře stříleli, že po každé ráně krancle na zdech, jako by je odštíhl, dolů padaly.

Po kteréžto střelbě 7. října přijel od falckraběte trubač k městům pražským vyslaný s tou novinou, že se komandant, kterýkoliv jest, napomíná, aby sobě práce uspořil, měšťanů darmo nehubil a císaři, pánu svému, raději soldáty zachoval, věda o tom dobře, že prachu a jiných potřeb k obhájení města nemá, o pomoci, zda jaká přijíti má, neví, a jestli sobě i svým raditi nechce, před Bohem a celým světem protestuje, dostane-li města pražská brannou rukou aneb šturmem, že žádnému, obzvláště pak kněžím a studentům — jmenuje je slovy příliš špinavými — kvartýru nedá. Kterémužto trubači v krátkosti za odpověď dáno: poněvadž komandantu města tato nenáleží, nýbrž římskému císaři a českému králi, kteréž on spolu se svými až do přemožení brániti a hájiti chce, pročez aby

falckrabě s lidem svým, pokudž jeho v tom vůle, přišel, že již všechno pro něj připraveno.

Okolo tehdy hodiny 9. složili nepřátelé v té ulici, jak se od vinice Švíhanských dolů jde, z tesianic tlustých jako nějakou věž dosti vysokou, však úzkou, co by dvě osoby vedle sebe státí mohly, kteroužto v největší střelbu na válcích až k samým zdem městským přivalili, s jejížto výšky jak na hlavní vartu, tak i na některé pošty patřiti se mohlo, a to pro jistého myslivce, kterého generál Würtenberg, navraceje se od Tábora, na panství konopišťském zverboval, kterýžto myslivec zformoval sobě z fošen na čtvrt lokte i více tlustých nikdy nevidaný nástroj, v němž uprostřed okrouhlou díru, v níž by koule, co do kuželek velká, vléztí mohla, vykroužil a tu na dva pruty železné v pravou polovici té díry zavěsil, takže koule in diametro visící snadně se obracetí dala, a maje zespod díru pro svou těšínku, takové instrumentum na výše pravený srub položil a pevnými železnými hřeby upevnil, za nímž on stoje bezpečně (neb mnozí zkušení střelci a myslivci do té koule stříleli, ale po' každé kulka otočivši se, srazila se) po počtách pak, kde prken aneb plent nebylo, kohokoli uhlídal a zastihl, každého postřelil a na místě nechal.

Jakož pak nejprvnějšího z té své těšínky, tříhrannou aneb křížovou kuli nesoucí, bubeníka od svobodné kompanie studentů, jménem Jana Šmidta, silného jonáka, který z šesti kusů gallasovských liberní koule nesoucích do toho srubu střileti počal, skrze hlavu, až kulka ve vlasech pozadu viseti zůstala, prostřelil. Dotčeného bubeníka mnozí litovali, neb jsa srdnatý a zmužilý, časem sám jediný svým mečem Švédy v průchodních příkopech stínati dobře uměl, časem také s druhým bubeníkem, Petrem od kompanie Karla Felixe Schustera z Goldburku, až na šibeniční vrch inkognito docházel, a učiniv lermo s vrchu jisté znamení od Švédů, z

oběšených pak od šibenice calvariem přinášel.

S poledne také prostřelil onen myslivec Křištofa Berka, měšťenína Nového města pražského skrze hlavu, k němuž páter Joannes Messe, Societatis Jesu koleje novoměstské prokurátor, přiskočil a shýbnuv se do ucha jeho: „Jesus! Maria!“ volati začal; vtom ten lehkovážný člověk nabil tu svou těšínku takměř v okamžení a téhož pátera do důlku pod srdce uhodil, který, padnuv na Berku, sám sobě to přesladké a poslední slovo „Jesus Maria“ povědět musel.

Na druhý opět den, to jest 8. října, visitoval ranním jitem z nařízení generála Conti Václav Čabe-lický, svobodný pán ze Soutic, od brány Poříčské až k presu všechny pošty. Když se ten vzácný a udatný nejvyšší pán, který sice poštu v Podskalí sobě vykázanou měl, však vždy rád při presu byl, kde by nepříteli heroickou mysl ukázati mohl, do hlavní varty navracoval, tehdy ten zlosyn, jsa vždy na poskoku, shýbnuv se k zemi, pána ráně jeho ujíti chtícího pod kyrys skrze plece levé, až mu kulka nad prsem druhou stranou napřed vyšla, prostřelil.

A ten, vida, že smrtelně je raněn, poněvadž krev z těla se vylévala, spatřiv okolo sebe stojící, je srdnatě a heroicky napomínal, aby Bohu a vrchnosti své věrni byli a na žádný způsob nepříteli se nepodávali, nýbrž do poslední krůpěje krve, jak on učinil a skutkem císaři, pánu svému nejmilostivějšímu, a vliasti milé věrnost dokázal, i oni dokázati hleděli. Po kterémžto napomenutí dostal absoluci od zpovědníka a na třetí den v rukou pátera Bohuslava Balbína ze Societatis Ješu skonala a z toho světa do onoho věčného vesele se odebral. Jeho tělo mrtvé magistrát staroměstský nazejtří v chrámu Páně Matky boží před Týnem, kde předkové jeho odpočívají, po soldátsku pohřbíti a requiem za duši jeho more solenni sloužiti dal.

A když slunce (téhož dne 8. října) zacházeti počalo, myslivec onen tolik nejvyššímu zástupci Hanouskému dokázal,

při tom co jich za ty dni pak od měšťanů, soldátů a studentů sklidil, poněvadž každodenně, podle zprávy dané, devět osob zabitých míti musel, kterýchž jména na pozor nebyla vzata, a proto tuto doložiti se nemohla.

Nad tím měli generálové nemalou pohnutelnost, že ten nevážný člověk v tom srubě tak sobě počíná, pročež komandováno bylo v samou noc 200 mužů ze všech obležených as nimi od contovského regimentu hejtman Mulzer a Jindřich Rosenblatt, od svobodné kompanie studentské kaprál, kteříž vypadli okolo hodiny 11. k půlnoci, majíce s sebou sudovinu⁴ smolnou a provazy posmolenými otočenou, smolné věnce, slámy několik otepí a těm podobné k učinění ohně a zapálení potřebné nástroje, polovice jich na Švédy v rozličných příkopech vartující udeřila a do šance pfendtovského střilejíce a burdýři⁵ tlukouce doprovodili, druzí pak s přípravami svými ten srub zapálili a v celém švédském ležení znamenité lermo způsobivše, zpátkem bez ztracení jednoho muže se navrátili. A když nepochybně falckraběti na, druhý den, to jest 10. téhož, vyslaný trubač dal zprávu vyřízení svého, poznovu ze všech kusů stříleno a z moždířů granáty až do nešporní hodiny hustě házeny byly, ne jinak, jako by obě města naopak vyvrátiti mínili.

Po kteréžto střelbě spatřeno tou uličkou aneb cestou vozovou od Olšan vedoucí množství lidu s praporci modrými, žlutými a bílými (a to byl životní regiment nahoře jmenovaného falckraběte z Rýnu) do šancu pfendtovského spěšně mašírovati a pospíchati, na šibeničním pak vrchu množství Mišnářů⁶ s pytli bílými, kteří, kdyby nepřítel města dobyl, drancovati a plundrovati pomáhati mínili, se

⁴ sudovina = ohoblované desky, z kterých se sestavují desky — dužiny

⁵ burdýř = jméno staročeské bodné zbraně

⁶ Mišnář = rodák z Mišně

shromažďovalo a okolo hodiny čtvrté v nyní dotčeném šanci udeřili bubeníci švédští lermo, tu vyskočil jeden z toho šance napřed v švédském šedivém kožichu, maje v pravé ruce partizánu, přímo k bráně Horské Švédy vedl a praporečnickové, praporci svými točíce, dřív než se naši v bráně Horské nadali, na druhou stranu do rohu se obrátili a při kortině palisády vytahovali a dolů metali, na šanc vylezli a oblevené — kteří se nemohli tak spěšně upamatovati — z oklik v té bráně zdělaných mocně pudili, a dávajíce oheň silně do nich, komandanta té brány, Karla Felixe Schuistera z Goldburku, skrze ruku prostřelili a smrtelně ranili, a opanovavše v malé chvíli ten celý šanc s branou Horskou, do 70 osob z měšťanů a veršovaných položili, takže praporečník s praporcem a ostatní do města chtěj neb nechťej ustoupiti musili.

Toto spatřiv generál Conti, jak Švédové na Horské bráně sobě vedou a počínají, vzav sobě sto mužů na hotovosti stojících s dragouny gallasovskými a jistým počtem studentů, k srubu je přes ulici proti bráně oklikou komandoval. A poněvadž ten srub, kterým brána Horská zaválena a zatarasována byla, i s věžemi Švédové opanovali a se všech stran do města silný oheň dávali, mnozí z obležených, mezi nimiž někdejší rychtář staroměstský Jan Jäger byl, smrtelně raněni byli, pročež k snadnějšímu jich z té pošty vypuzení poručil generál Conti rejtarstvu s koňů sedlati a z karabin do Švédů stříleti.

Při tom dal zedníkům v té jedné věži díru, kde malé okno bylo, proklofati, tu slámu, smolné sudy a věnce, též dříví a plné rance prachu házeti a zapáliti, a než se Švédové nadali, v okamžení ten prach podlahu té věže vyhodil a množství jich tu na té věži sobě počínajících (neb bez přestání prachu ranec po ranci se házel) oheň zachytil a přikryl, ti pak, kteří po krancích a po zdi věže chodili, když na nich šatstvo hořelo a oni šklebili

zuby, vyhlíželi nejinak než jako zlí duchové, až naposledy chtěj neb nechtěj do ohně skákati a věže s branou opustiti musili.

Když ,byl takový vně křik a lamentování, v městě pak na zvony šturmování a po ulicích nařikání slyšeti, že věc nevypravitelná, neb ta věž tak velkým ohněm od smolných sudů a házeného dříví a prachu plápolala a hořela, že vně všecko — jak jsou Švédové popálení do podzemních rozhodů a příkopů se zachraňovali a lezli — jako bíledně viděti bylo.

Generál Conti pak tu celou noc pracoval a lid čerstvý jeden po druhém do brány komandovati nepřestával, až Švédy do posledního z připomenuté brány Horské v šance vypudil a vyhnal.

Zatím když se tyto věci v noci při bráně daly, poručeno nejvyššímu Kreitzovi a Basvéovi v ležení švédském z Vyšehradu lermo učiniti, kteřížto vyslaní Kreitzovští vzali ztracenou vartu, potom i strážného do varty před ležením udeřili, zajali majora a jinší rozehnali, i na Vyšehrad beze škody se navrátili. Tento major byl od oficírů vojenských dostatečně examinován a mezi jinými věcmi vypravoval, že jsou falckrabě a Königsmark s Würtenberkem na to navedli a namluvili, aby svým regimentem (nebo všickhi Švédové a Lappové byli) ten šurm pokoštoval, pošťestí-li se jemu, že měst pražských dobude, tím sobě i lidu svému věčnou památku získá, pakli ne, tehdy že pospolitě, a to se vši mocí svou jemu měst pražských dobývati pomáhati budou.

I poněvadž se Švédovi ten šurm podle vůle jeho nepodařil, znova na druhý den silně do těch věží z kusů stříleti dal, takže kamením a rumem své pobité Švédy v šanci brány Horské zasypal, že ho ani obležení ani Švédové již k obraně užívati nemohli.

Mezitím přicházeli někteří z města, obzvláště k té straně

Poříčské brány, kde měšťané a naverbovaní v těch oklikách a, zákopách šance zahynuli, na ně se dívati, tu spatří je výše oznámený myslivec, bez meškání se svým nástrojem na vrch pokaženého šance hrány Horské na druhou stranu se přestěhoval, a vkopav se do náspu v příležitém místě, naň srub svůj položil a ještě toho dne několik osob ženských a sladovnických na onen svět poslal.

Pro tuto příčinu bylo z poručení vrchnosti na bubny svoláno, kdo by ho koliv zastřelil aneb jakýmkolivěk způsobem se světa sprovodil, že má 10 dukátů za práci svou dostati.

Potom tehdy myslivec kolloredovský a contovský spolu se namluvili, aby jemu co nejdříve možná zaplatili, a protož na zejtrí podali se v tu stranu, jak výše praveno, kde díl zdí městských v celosti ještě stál a díry kamenné pro tuplháky neporušené byly; hned cihlami dvě zarovnali a třetí prázdnou zanechali; pak s ručnicemi svými se hotovili a je při lících měli, do třetí díry klobouk postavili a s ním hýbati dali.

Měl pak ten škůdce obyčej, kdykoliv z té své těšíny vystřelil, že po každém vystřelení hlavu z toho srubu vystrčil a do toho místa se díval. I domýšleje se, že se tou dírou tenkrát někdo dívá, k tomu klobouku udeřil a podíval se ven s ochotností, tu jej myslivec kolloredovský tak bystře z ručnice své udeřil, až se nazpátek z toho šance dolů svalil, z čehož veliká radost následovala, že ten bezbožník více stříleti nebude. Myslivec pak kolloredovský, vzav těch deset dukátů a ještě k nim od jiných oficírů zpropitné, o ně s kamarádem svým se rozdělil.

Švédové zatím, jak zprávu zajatí dávali, počali od brány Horské až k hlavní vartě silně minírovati, obležení zase proti nim, kde mohli, překážku jim činiti se vynasnažovali. Obzvláště vkopali se do sklepu podzemního, kornhouzu

řečeného a nedaleko brány Horské ležícího, v kterémžto domě vždycky silná varta držána byla a před oznámeným sklepem strážník stál.

Když pak jednoho večera nyní pravený vartovník skrze škudlinu dveří Švédy do toho sklepu léztí a zase vycházeti spatřil, kamarádu svému to ukázal; ten učinil kaprálovi toho zprávu, kaprál pak pověděl to generálovi Contovi: ihned k tomu sklepu generál pospíšil, co Švédové činí, jakož i také že již šest tun prachu ve sklepech mají a minu položití chtějí, sám očitě spatřil.

I vzav dva mušketony před komhouzem ležící, poručil je silně nabíti a kaprálovi Schmidtovi nad dragouny gallasovskými, alby vyhodil dveře skleповé a do Švédů oheň dával. Kterížto Švédové v tom sklepech volali: „Helft, helft, um Gottes Willen helft!“ a z té miny pomáhali sabě vyléztí. Verbovaní spustili se dolů po žebříku (neb schodů nebylo), těch šest tun prachu na stranu odvalili, tu díru palisádami zadělali, a postavivše srub přes celý sklep, vaťtu do něho položili. Ten pak prach odňatý k znamenité platnosti obleženým v následujících potřebách sloužil.

Nejvyšší Gec, vida z Koňské brány, že každodenně množství Švédů za tu zeď, která od staré sanytrny⁷ až k poli astrlovskému se táhla, ranním jitem se schází, neopominul o tom skrze adjutanta svého generalitě zprávu učiniti, a že s tím něco nového obmýšlejí, představovati, poněvadž z perspektivu viděti bylo, že někteří na koních až k samému presu dojíždějí, někteří pěšky se pouštějí a přední, sesednuvše s koní, z toho šance, na zdech městských majícího, na pošty obležených patří a se dívají a že mezd nimi sám Königsmark na plávce jezdící s adjutantem svým začasťe přítomen bývá, zprávu dávali.

⁷ sanytrna, salnyterna = místo, kde se připravuje salnitr, sanytr (= ledek sodnatý)

V této případnosti rada konána, jak by se Königsmark zaskočiti aneb s koně dolů sraziti mohl, však jako ta rada tajná nebyla, neb na ráno skrze bubeníka oznámiti dal, že on o kvartýr obležených nestojí, nýbrž, bude-li jej chtíti míti, že se sám o něj v krátkých dnech, který by se mu nejlépe líbil, postarati neopomine, dav znáti, že také v hlavním kvartýru obležených svého přítele má.

Byl pak mezi obleženými podruh koníř, příjmím Pelzfresser, který se divně zaklínal, dostanou-li oblezení Königsmarka, že ho za živa snísti chtíti bude, žádaje při tom od kolemstojících, aby jemu za tou chutí, cokoliv živého mají, k zahrnutí hladu darovali; i bylo z hlavní varty prase živé přineseno, kteréž on, s chutí počav od zadní čtvrti, s chlupy i se vším, co v sobě mělo, kousaje do něho,, až mu po vousech krev tekla, požíval, a kosti odhazuje v malé chvíli do sebe vsoukal, a jda k proviantmistru Janovi Baurovi, na ten dobrý kousek pintu hořkého piva vytáhl.

Do těchto pak Švédů, jak málo výše podotčeno, za těmi zdmi stojících, nebylo možná z mušketů s Koňské brány dostřelovati, požádal tedy nejvyšší Gec o domácí železný kus, který předtím na Horské bráně byl, a tři kousky bez lavetů z Orlíka do Prahy přiiplaveny a dvě tuny prachu od kornhouzu, kdež povolav před večerem tesaře a sekerníky, v bráně Koňské z tesianic a z prken nový šanc dal udělati, těm kouskům lavety⁸, jak čas postačil a se šikovati mohlo, zhotoviti, na kola s nápravami od vozu sladového nákladnického položiti a skobami, též řetězy železnými zatáhnouti a zaopatřiti, místo šancovních košů svídnické sudy postaviti, kamením a rumem v noci, a to ve vší tichosti naplniti, a dav ty tři kousky na ten nový šanc vytáhnouti a čtvrtý, železný při samé bráně položiti, v známost to generálům, aby to spatřili, uvedl a sám nyní doložené tři kousky na úsvitě v ta místa a k těm zdem

⁸ laveta = podloha děla, lože, na kterém se vozí dělo (zastaralé)

dirigoval, čtvrtý pak konštáblův⁹ k opatrování zanechal.

Když se tehdy tyto věci hotovily, vypadli naši okolo hodiny 10. v noci na Švédy a přivedli s sebou jednoho zajatého, který, jsa dotazován, co by v ležení švédském slyšeti bylo, zhloupa oznámí, že nic jiného, toliko o tom dlouhém jesuitovi, míně pátera Jiřího Plachého, neb o něm veřejně se mluví a povídá, že velký čarodějník jest, který svým studentům každodenně cedulky jísti dává a jimi je zmrzlými činí, poněvadž se jich žádná zbraň chytiti nechce, zaklínaje se při tom velice, dostanou-li ho, že ho za živa odříti dají. I doslýchaje ty noviny o sobě páter Plachý, zasmál se Švédovi a ohlidnuv se uzřel, jak někdo bochníček chleba v rukou držel, vzav ten k Švédovi promluvil: „Du Narr, solche Zettel gebe ich meinen Studenten alle Tage zu fressen,“ a dav mu ten bochníček chleba, potom hořkého piva nalíti poručiv, řekl: „Da nimm, frisz und sauf, du werdest auch fest werden.“

Na ráno tehdy, jakmile slunce z hory vycházeti počalo, spatřeno skrze perspektivy, že u velikém počtu Švédové s koní sesedali a koně do vinic na stranu vésti dávali, pěší v kolářích¹⁰ a šerpách s polovičními píkami, jiní s mušketami, karabinami a pistolemi a zbraněmi rozličnými k výše ,praveným zdem jako před některým dnem se shromažďují a rejtarstvo houf po houfu po vinicích se staví, hned v okamžení mlha se udělala a je obklíčila, takže ani ke zdem městským ani k nim za dobrou chvíli nic viděti nebylo.

Po malé chvíli jako v půl hodině mlha se tratiti a slunečko vesele svítiti počalo, i ohledav nejvyšší Gec ještě jednou ty kousky, jak vhodné jsou, rozkázal salve do těch za tou zídkou stojících dáti a nabíjeti je rychle zase po druhé, v ta místa udeřiti, kteréžto oboje salve tak šťastně se podařilo, že z těch tří

⁹ konštábl = strážník

¹⁰ kolář = pláštík, límec (zastaralé)

hořejších kusů právě vejpůlky ranění byli.

Potom s vížky strucovské zahrady, kde hlavní varta byla, s věže svatojindřišské, se zdí městských generálové a jiní oficirové s nemalou radostí a potěšením patřili, jak se Švédové káceli a váleli; slyšeli také při tom naříkání, pohružek činění a zlořečení, že to věc nevypravitelná.

Mezitím dal nejvyšší Gec v ta místa vystřeliti, čímž někteří ještě ranění byli, jiní o pomoc volali, ostatní pak pobiti na place zůstali, mezi nimiž vzácní oficirové podle zprávy dané byli, kteří málo před některým dnem v Menším městě pražském v kvartýrech svých se honosili, že, než tomu málo mine, dobrou kořist přes most ze Starého a Nového města přinesou a těšili a ujišťovali, že jimi své hospodáře a kamarády podporovati budou; však zmýlila je naděje, neb mnozí bez rukou a nohou se navrátili.

I podařilo se toto předsevzetí aneb strategma vojenské nejvyššímu Gecovi. Švédové, jsouce po zranění a pohubení tolika osob nadmíru rozníceni, větším dílem kusy do Koňské brány obrátili a do té baterie nové hrozně stříleli a toho v hodině dovedli, že destičky obleženým z těch sudů a třísky z roztlučných lavet a kol okolo hlav litaly.

I pustivše pak Švédové pěchotu, tak i rejtarstvo přes Asterlovic vinici ke Koňské bráně, silně k šturmu hnali a Jana Severýna Cýtu z Kriegsfeldu, hejtmana nad praporcem měšťanů Nového města pražského, při té příležitosti skrze ústa, až mu týlem kulka vyletěla, prostřelili, jehož kompanii po něm Jan Brikcí Strništko, měšťanin a radní Nového města pražského, pod správu dostal.

Bylo pak toho dne k nyní jmenované bráně Koňské a druhé Svinské 1453 ran a granátů 19 učiněno a vhozeno z příčiny té, aby Švédové tím volněji raněné a prostřelené na vozy a fasuňky nakládali a s nimi na Malou stranu pospíšiti mohli,

kteréž podle zprávy do domu profes¹¹ jesuitů, do kláštera sv. Tomáše, páterům karmelitánům, do kláštera sv. Máří Majdaleny, do špitálu Vlašského a Malostranského po padesáti i více osobách rozdávali, oficíry pak přednějším měšťanům do kvartýra kladli a hojiti dali.

V tom čase navrátil se od císaře vyslaný posel obležených iz Lince stran pomoci, že by generálové Golč, Soeuse a Myslík okolo města Budějovic do 7000 vojska sebrati měli, a že již okolo Orlíka, jak se na ně díval, pochodují, dobrou novinu přinesl, o čemž nepochybně Švédové zvěděvše, 24. dne září po vinicích šindlerovské a voříkovské v švadronách se postavili. Z čehož znáti bylo, že toho dne k šturmu hnáti míní.

A když okolo 10. hodiny kapucín od sv. Josefa ve vartovně brány (Horské mši svatou četl, kterouž studenti spolu s jinými v kornhouzu poštu majícími slyšeti a Pánu Bohu všemohoucimu, též rodiče jeho nejsvatější pod ochranu svatou se poroučeti chtěli, tehdy Švédové, právě když po pozdvihování bylo a duchovní ta slova, uhodiv se v prsa: „Nobis quoque peccatoribus“ propověděl, miny pustili, kteréž pořád až k zahradě wernerovské svou činnost a operaci působili, zdi také městské, co jich ještě stálo, podkopavše a na podpory dřevěné postavivše, pod ty pak podpory oheň položivše, tím prostředkem je pobořili a sobě z nich jako nějaký most do města učinili, i než se jich kdo nadál v tom prachu a dýmu, byli tu a silně do obležených oheň dávající a granáty házejíce, šturmovali. Jeden pák v šerém kožichu švédském, jenž je vedl, maje partizánu v ruce je pobízěl a do kornhouzu ukazoval, jiní pozadu dobytými kordy a kopími je doháněli, Však oni, kde jeden za druhého se ukrýti mohl, zastupovali.

A trefili neboží v pravé místo, neb v oznaméném kornhouzu

¹¹ profes = řádový bratr, který učinil pevný slib 292

čtvernásobné pošty jedny na druhých položeny byly, a od brány Horské v oklikách Contovští a rozložení Gallasovští leželi a do nich silně stříleli, že po dvakráte Švédové zpátkem ustoupiti musili, a útočice po třetí mnohem silněji, jakmile vůdce jejich na zeď vstoupil a dolů se do příkopů před kornhouzem spustil, kaprál Schmidt, zkušený a při takových příležitostech bývalý voják, jeho naskrze prostřelil, a tož vidouce Švédové, že jejich vůdce leží, žádným způsobem, ačkoliv je of icírové hnali a bili, k šturmu jíti nechtěli, nýbrž zachraňující se do oklik pod branou Horskou a odtud skrze příkopy, od šturmování přestali.

Zatím kaprál Schmidt, maje připravený hák na dlouhém bidle, udeřil do okřídlí kožicha raněného nejvyššího, jeho sobě na poštu přitáhl a svléknuv z kožichu na prkno za oklikami položil. Byl pak ten prostřelený, jak se povídalo, falckraběte nejvyšším zástupníkem v životním regimentu jeho, který, byv od oficírů tážán, nic pověděti nechtěl, toliko požádav o trůnk vody čerstvé, po malé chvíli život svůj dokonal.

Jak tehdy Švédové od kornhouzu odehnáni byli, spatřena byla duha na obloze velmi jasná, jako by Staré a Nové město obklíčila a obloukem svým pod presem spojivši přikryla; z toho znamení všickni se radovali a za dobré omen nebo heslo vykládali, po kterémžto znamení začali okolo hodiny nešporní zase Švédové šturmovati. Což vidouce hlásní na věžích, že Švédové k novému šturmu ženou, i oni na zvony silně bili, chasa pak sladovnická a pivovarská, uslyševši takové šturmování, zanechala práce domácí, k presu pospíšila, a uchopivši palcáty, cepy a burdýře, do Švédů jako slepá lezla, a kde kterého dosáhnouti mohla, udeřila ho, až se skácel, a k tomu ta slovíčka „Tu máš!“ doložila. A přinášejíce slámu, sudovinu, dříví ze stodoly Kunštátovy, neb toho tam dosti bylo, k potřebě novou zásobnost činili.

Mezitím operovaly silně miny a výše při presu sruby a koše, z proutí pletené a kamením naplněné, do povětří i s lidmi lítaly a trefilo právě na poštu studentskou, takže mina Nejedlého, Krále, Hagera a Brendla i jiné až na střechy stodoly kunštátovské vyhodila a Fleišerovi spodky i s kabátem od těla do polovice odtrhla, jemuž Conti své šarlatové šaty ihned dáti poručil.

Při tom také bylo jest vidět, jak jsou sobě studenti, nejvíce pak Lev, Judex, Lux, Benešovský a Datius při tom šturmu počínali a do Švédů doráželi, a když to viděli vůdcové švédští, že by jejich lid zpátkem couvati musil, spatřeno po vinicích po houfu s žebříky, s karabinami a malými kordy jim ku pomoci pospíchat i je podporovati.

A přišli právě do těch příkopů, kde kotvice a brány položeny byly, a stíhající jedni druhé, ani tito do města, ani druzí z města nemohli, a vtom zapálili obležení prach a slámu nad těmi branami, lišku notně jim kouřili a silně do nich stříleli. Sládci také a pivovarníci, neb jich do půl druhého sta z obojích měst bylo, do nich udatně doráželi a tloukli, a těmi palcáty a cepy na jedno místo třikráte udeřivše, je poráželi, že jich jako snopů zbitých leželo a z toho příkopu málo odešlo.

Při tom šturmu, který přes tři hodiny trval, mnoho raněných odnášeli; studentský hejtman, Jan Jiří Kauffer, skrze pravou ruku prostřelen, Křištof Vinš, kaprál od studentů, nechtěl při svých studentech po vystálém šturmu v kornhouzu zůstat, nýbrž chtěje viděti, jak se povede, odešel k hlavnímu presu, kdežto podobně naskrze prostřelen. Kašpar Vinš, Šváb, od drátové kulky polovici dásní i s zuby ztratil, Bochaufa (Wachaufa) a Štibera, studenty, mina smrtelně ranila, že veliké bolesti na hlavě, jsouce od kamení potlučení, snášeti musili, Kristián pak Müller, praporečník od kompanie Vojtěcha mladšího Hada z Proseče, byl od granátu a mušketou v pravý

bok a nohu těžce raněn, maje ránu otevřenou, veliké bolesti pociťovati musel a teprve po letech ze světa vykročil.

K tomu šturmu sám generál Königsmark Švédy doháněl; obležených pak generálové a oficirové proti tomu své napomínali, poněvadž Švédové již pomalu odstupují a chuť trátí, aby zmužile se chovati hleděli, kuráž dodávali.

Sládci také ve svých bílých zástěrách jako nějací masaři pokrvácení od pobitých Švédů chodili a své zbité a raněné mezi Švédy hledajíce a vytahující, kterého ještě Švéda živého, ruce zdvihnajícího a o kvartýr prosícího našli, bez milosti cepy a palcáty domlátili, a litující svých kamarádů, jichž patnácte osob napočítali, k sv. Jindřichu na krchov odnesli a pochovali. Od strany švédské nejvíce rejtarstva, neb s koňů sesedati a pěší zpravovati musili, zahynulo. Po tomto hlavním a nebezpečném šturmu někteří se radovali, jiní svých raněných a zabitých litovali, jiní majíce vína a piva hořkého bez nedostatku — však tak, aby rozum nepropili — se posilňovali a jsouce v hotovosti tu celou noc Švédy, pokudž by něco podniknouti chtěli, očekávali. Při tom také zajatí toho večera zprávu dávali, že jsou toho dne ranním jitem ženskou krásné postavy, ne oni sami, ale i jejich kamarádi viděli, která v povětrí nad obleženými se snášela a pláštěm svým je přikrývala a přiodívala.

A poněvadž při tom šturmu bylo mnoho prostřelených a raněných vojáků, studentů a měšťanů, k těm Jan Karel Kirchmajer z Rychvic, medicinae doctor, z lásky a útrpnosti křesťanské jakožto vlastenec pilně přihlížel, medicamenta předpisoval, sám mnoho platil a dodával, tudy pak při generalitě v městech těchto znamenitou chválu a pověst získal.

Na druhý den okolo hodiny 8. stál bubeník švédský na vinici Daniela Voříkovského z Kunratic a podle způsobu vojenského, na buben .znamení dával, že by s obleženými něco, promluvití chtěl. I byl mu skrze bubeníka přístup povolen, kterýž oznámil,

že falckrabě o tři hodiny příměří žádati ráčí, aby zbité od presu odnésti a zakopati mohl, k čemuž povoleno.

Tu bylo veselé divadlo, poněvadž jeden každý z obležených žádostiv byl, zbité Švédy, jak se odnáseti a na vozy klásti budou, viděti, nejvíce chasa sladovnická a pivovarská, která vystoupila na sruby a zdi městské a s cepy a palcáty krvavými jako nějací obrové Švédům se jevila.

A jak tři hodiny minuly, hned zase Švédové z kusů 347 ran 'učinili, a než se obležení nadali, okolo 12. hodiny k šturmu znovu hnali. A maje generál Königismark zprávu, nepochybně od zrádců, kde kompanie městská Vojtěcha Hada z Proseče poštu má, do ní silně sadiť poručil, však byl od obležených odehnán, odtud se svými Švédy, zanechav jich zase přes sto i více na místě, s hanbou odtrhl.

Toho večera opět obležení pomoc s radostí očekávali, a to z příčiny té, poněvadž po tom šturmu toliko jedna tuna prachu a co při sobě jeden každý z obležených měl, zůstala. Avšak mezi tím dnem i nocí v prachovně pod Vyšehradem prach se dělal a po kamnách sušiti musel. Zatím to k dobrému týmž obleženým sloužilo, že Švédové na druhý den, 26. září, učinivše toliko 47 ran a granátů sedm, pokojně se chovali.

Dvacátého pak osmého dne, jenž byl památný sv. Šimona a Judy, apoštolů Páně, přiběhl nějaký k Poříčské bráně, prose za kvartýr s tím oznámením, že chce komandantu něco platného pověděti. I byl puštěn a do hlavní varty uveden a zprávu dával, že jest z Říše od generála Wrangla 27. září jisté psaní přišla (a znamenati bylo, že falckrabě s generály nehrubě s tím spokojeni jsou), doloživ při tom, poněvadž dne zejtrejšího Švédové k šturmu silně se chystají, aby na sebe obležení dobrý pozor dáti hleděli.

Jak tehdy ráno slunce s hory vyšlo, učinili Švédové z kusů 263 rány, k šturmu u hlavního presu běželi, však byli přivítáni,

že takměř ke zdem městským a srubům přistoupiti nesměli, nýbrž odkud jsou přišli, tam se zase navrátiti museli.

Potom večer přinesena novina, že naši okolo Zlatníka u Kunratic noclehovati a dříve poledne k Vyšehradu (přimaširovati mají, pročez aby obležení pozor dali, že oheň aneb zář v tu stranu ke Kunraticům spatřiti moci budou; však to vše z návodu bylo, aby kuráž netratili.

S ranním jitem tehdy prvního dne měsíce listopadu, jenž jest posvěcen všem milým božím svatým, vzkázal nejvyšší Gec z brány Koňské generalitě, že Švédové v noci z Asterlovic vinice všechny kusy již odnésti dali a z pošt pomalu se tratí. Vyšehradští také dragounové, byvše dva v noci nedaleko ležení švédského, zprávu učinili, že jsou kusy přímo k židovské peci a při nich množství vozů jeti viděli, a kdyby více kamarádů Svých při sobě měli, že by těm vozům neodpustili.

Při tom s věže staroměstské hlásný, z týnské také a jindřišské vařtýři navečer povídali, že jsou množství vozů krytých, špižných a vojenských, item kusy přes most u Libně převážeti a na Malou stranu táhnouti viděli. I nemohl tomu vzkázání generál srozuměti, poněvadž Švédové s ranním jitem z šibeničního vrchu patnácte ran ještě k městům udělali; též spatřeny byly dva houfy silné rejtarstva, jeden na vrchu Kinclovic pole, druhý na Asterlovic vinici státi, a to nepochybně proto, až by pěchoť a všechna z podzemních průchodů a rozchodů vymaširovala a kusy s šibeničního vrchu odtáhly, které oni doprovázeti měli.

Okolo pak hodiny 10. spatřen falckrabě, jak s Würtenberkem a s celou armádou, s kusy a zavazadly přes pole Vysočanské a Hloupětínské k Brandejsu táhne a Königsmark s lidem svým na Malou stranu pospíchá.

Jakmile obležení to spatřili, někteří z měšťanů a studentů přes zdi a sruby do příkopů a zákopů lézti a za Švédy db vinic a

těch uliček se dávati a běžeti počali, což spatřiv generál Conti a jsa v hněvu popuzen, dobytým kordem je apátky na pošty hnál, přísně poroučeje, aby pod ztracením hrdla žádný se ven nevydával, poněvadž se to nejednou ale často stalo, že veliké pevnosti tali strategmate aneb takovou zchytralostí padly, když obležení ven vypadli a do drancování ležení nepřátelského se oddali, nepřítel zpátkem se na ně obrátil a spolu s nimi do pevnosti se dostal.

K jedenácté tehdy hodině navrátili se jak gecovští, tak kreitzovští rejtaři již od generality, v kterou by se stranu nepřítel obracel, ad recognoscendum vyslání byli a zprávu dali, že přímo k Brandejsu svůj marš vede.

Po kteréžto relací hned poručeno všemi zvony při kostelích zvoniti a Te Deum laudamus zpívati; lid pak obecní, obzvláště pobožné pokolení ženské, Pánu Bohu všemohoucímu za vysvobození od nepřítele tak mocného a silného, nejsvětější také rodičce boží Panně Marii a všem svatým Za přímluvu děkovati nepřestával. Nadto magistrátové obou měst pražských slib svůj votum Pánu Bohu učinili, že se všemi sloužícími obecními a všemi staršími pořádků na památku věčnou a den všech svatých zpověď svatou a přijímání velebné svátosti, tito v kostele týnském, druzí u sv. Jindřicha s potomky svými slaviti chtějí a budou. Potom okolo nešporů povoleno všem z města vyjítí. Tu někteří měšťané na své vinice, jiní do švédských podzemních příkopů a zákopů, jiní do ležení, zda by co dostati mohli, jiní na zabité Švédy se dívati odešli a někteří ze studentů do ležení švédského k Olšanům pospíchajíce, našli v orlovské vinici Tomáše Lubu, kaprála od kompanie studentů, skrze hlavu prostřeleného, a Jana Městského, velmi těžce raněného, který v mdlobách nevěda o sobě na tři hodiny i více ležel. I vzali oba a přinesli do města na dlouhé zbrani. Prvního u Matky boží Sněžné, kdež při jeho pohřbu P.

Maximilian Reichenberger, e societate Jesu, latinskou orací měl, pohřbili, druhého pak barvíři Fridrichovi k převazování odnesli, jemuž na prsou m!asa dobrý díl vyřezati musel z příčiny té, že ho máteř jeho po porodu — o čem on nevěděl — zmrzlým učinila.

Při tom sluší i to připomenouti, že při dobývání měst pražských nej přednější tajní radové, tři generálové koruny švédské přítomni byli, jako Carolus Gustavus falckrabě při Rýnu, kníže mechelburské, Würtenberg, Königsmark, Axel Lilie z Lovenhauptu, Magnus de la Garde, Echke a jiných více knížat a oficírů, kteří viděli a zkusili obležených heroickou mysl a udatnost a že by raději do přemožení byli zbíti se dali, nežli by odstoupili od slibu věrnosti, který jsou Bohu všemohoucímu a císaři pánu, pánu svému nejmilostivějšímu učinili.

Aby pak o počtu hbitých a zraněných, jak od švédské, tak obležených strany věděti se mohlo, sami to švédové jistili a povídali, že za ten čas obležení přes 5000 jich zahynulo, a jest k víře podobno, neb při šturmu brány Horské od životního regimentu falckraběte při Rýnu, který 1500 mužů měl, do 1100 na místě zůstalo, při hlavním pak šturmu do 800 i více, neb rejtarstvo spolu s pěšími běžeti muselo, a co při jiných šturmech a okasech snadně by se ten počet vyčísti mohl.

Strany pak obležených padlo osob zbitých raněných ze stavu duchovního.....2 6 studentů..... 13 45 soldátů.....101 150 staroměstských měšťanů, sousedů, pokojníků a řemeslníků ... 81 195 novoměstských měšťanů, sousedů, pokojníků a řemeslníků ... 22_____79

219 475

A tak suma všech zbitých a raněných 694 osoby. Druhého dne tedy Novembris po odtažení švédském, jenž byl památný všech věrných dušiček, přijel na úsvitě postilion z Lince a

přinesl tu radostnou novinu, že mezi slavným domem rakouským, Římskou říší, králem franckým a Švédy příměří učiněno a že bohdá v brzkém čase svatý pokoj následovati bude. O tom příměří již Švédové na den sv. Šimona a Judy věděli, však přece k šturmu běželi, a kdyby se jim bylo povedlo, že by města byli dostali, jak sami to zjistili, nebyla by žádná naděje ku pokoji z příčin mnohých, které sem klásti nepřisluší.

Dále pak 3. Novembris okolo nešporní hodiny přimaširovala dávno očekávaná pomoc, když již po kaši bylo, a položila se nad Krčí, a tu bylo vítání jedněch od druhých, a poněvadž Švédové také toho dne v Menším městě nyní oznámené příměří uveřejnili a v známost uvedli, hned toho večera z prádla Joštovského studenti Švédy do Starého města a oni zase na Malou stranu k sobě zvali, a plavíce se po řece na kocábkách a lodích, na další známost a kamarádství pivo a víno připíjeli, však přece jedni druhým nevěřili, až po třetím neb čtvrtém dni, když již veřejně generálové na bankety se zvali a traktace činili, tu také bez rozdílu Staroměstští na Menší město a zase z Menšího města na Staré přátelé a dobří známí visitu činili.

Švédové také při tom shledání a sobě na bratrstvo připíjení studentů se dotazovali, zda ti, kteří s těmi cepy, sudlicemi a palcáty při šturmech do nich bili, již po každém udeření „Thomas!“ vykřikovali a opakovali, zdali tehdy všechněm Thomas říkali. Studenti pak tomu se smáli a zprávu dávali, že to jejich parola aneb heslo bylo.

A trefilo se, když falckrabě generálům císařským a švédským znamenitý banket přistrojiti dal, byl žádostiv pátera Jiřího Plachého, vůdce kompanie studentské, také za hosta míti; on, jsa hrdinské a udatné mysli, v tom způsobu a oděvu, jak při obležení choditi obyčej měl s jinými oficíry, najíti se dal a dobře připíjejícím a na něho skleničkami dotírajícím švédům

splňoval a odpovídal a mnohé, co oni jemu učiniti chtěli, brzo spokojil. A byli vespolek veselí, když se všelijaké rozhovory se strany obležených vedly; mezi jiným tázal se Königsmark, jak dlouho by se města pražská byla mohla hájiti ? Na kteroužto otázku odpověď dána, že před posledním šturmem toliko jedna tuna prachu a nic více nezůstalo.

Jakmile tu řeč Königsmark uslyšel, vstav s furií od tabule a klobouk na hlavu postaviv, jak lev řvoucí k oknu běžel, a proraziv celé okno, až kolečka na ulici lítala, hněvem promluvil: „Ich habe gesagt, dass sie keine Munition mehr haben, ihr habt es mir nicht glauben wollen!“ — a hned z pokoje odešel do kvartýru se odebral.

Povolán byl také málo výše dotčený Pelzfresser, s kterýmž nejvyšší Švédští znamenitou kratochvíli měli; házeli mu rukavičky, kteréž on, než se nadáli, žvejkuje požíral, že málokterý své rukavice odtud odnesl. A sednuv za nejvyššího Kopího od koletu¹² jeho, než on zvěděl, zadní šos odžvejkal a veliký smích, jsa všem ku podivu, učinil; z toho pak banketu množství zlatých na penězích s kontensem odnesl.

I byly od toho dne k městům pražským všechny pasy, silnice a cesty otevřeny, jimiž všelijaké vikuální věci bezpečně dodávati se mohly; přes most také každému svoboda propuštěna jeti, nésti, vézti, neb Švédové, zanechavše toliko garnisonu v Menším městě, s ostatkem lidu svého odsud vymaširovali, takže žádného nebezpečství nepřátelského obávati se nebylo.

Císařští tak generálové dostali od J. C. a K. M. rozličná poručení, mezi nimiž propuštění svobodné kompanie studentské a kompanií řemeslnických byly. Předvolali nejprve studentskou kompanii před Karlovu kolej jménem a místo J. C. a K. M. a u přítomnosti pánů místodržících v Praze

¹² kolet = kazajka po pás s malými šůsky vzadu

přítomných; generál Conti oraci aneb poděkování jim učinil a z té povinnosti, kterou jsou Pánu Bohu všemohoucímu, J. c. a K. M. pánu svému nejmilostivějšímu, též vlasti milé učinili a prokázali, propustil — neb čas studiorum právě nastával — s tím znamenitým zakázáním, že J. C. a K. M. jejich heroické chování v dobrém připomínati a podle každého zásluhy na památku věčnou milostí obzvláště obdařiti chtějí ráčí. A kdo by od generality svědectví svého chování žádati chtěl, že každému bez ouplaty vydáno bude. Což se vskutku tak a ne jinak stalo. A tu hned jak praporec, tak i všecka zbraň do koleje Karlovy vnesena byla.

Magistrát také jednoho každého města kompanie řemeslníků i jiných pokojníků ze slibu a závazku propustil, jim při tom se zavázal, kdyby kterýkolivěk z nich zde v městech pražských se usaditi a živnost městskou provozovati chtěl, že tomu každému podle jiných rekvizit, když ukáže hodnověrnou atestaci od hejtmána svého, v rekompensu městské právo darmo dáti chtějí, podle kteréžto přípovědi v následujících letech mnozí z nich práva městského darmo skutečně užili.

Času toho, když se tyto věci řídily, J. E. vysoce urozený pán, pan Jaroslav Bořita hrabě z Martinic, nejvyšší purkrabě pražský a nejpřednější místodržící v království Českém, ráčil se přestěhovati z Menšího na Staré město pražské do domu Václava Jezberovského z Olivé Hory, jehožto Pražané vítali a velkou outrpnost a kondolenci stran toho nešťastného vpádu švédského a zajetí nepřátelského jeho vysoce vzácné osoby měli, on potom ráčil velmi přívětivé poděkování jim učiniti s tím doložením: „Moji milí Pražané! Častokráte na svých nehodných modlitbách Vás jsem připomínal a Pána Boha prosil, aby ráčil Vás duchem síly a stálé lásky jedněch k druhým spravovati, že se pak to stalo a Vy žádnými lahodnými slovy ani žádné nepřátelské moci přemoci se nedali, jsem nad

tím srdečně potěšen a buďte ubezpečeni, že při J. C. a K. M., pánu nás všech nejmilostivějšímu, chci Vás tak doporučit, že na mne památku věčnou míti budete ; a to Vám k potěšení povídám, že tak mnoho milostí jste zasloužili, které Vám J. C. a K. M. odepřítí neráčí.“ To jsou byla slova zlatá a pamětihodná od takového vysoce vzácného pána propověděná, nad nimiž Pražané veliké potěšení měli, jakož pak to, co mluvil a jistil, to také skutkem při J. C. a K. Milosti svou vzácnou radou a dobrým zdáním dokázati ráčil a nepochybně byl by mnohem více učinil, kdyby smrt časná v to nevzkročila.

Po kteréžto odpovědi uvedl magistrát staroměstský všechny škody obecní i privátní v hodnověrnou specifikaci, kteráž několikrát sto tisíc zlatých činila, při J. C. a K. M. netoliko o vynahrazení jich, ale i konfirmaci starých a nadání nových privilegií vypravili vyslance do J. C. a K. M. residencí a města Vídně, totiž Daniela Voříkovského z Kunratic z rady a Kristiána Yttera z Adelspfingku, prokurátora královského ze starších obecních, nejponížejším spjsem povyhledávati a to vše, co jsou žádali, 20. měsíce dubna léta 1649 obdrželi.

A k tomu všemu císař stará privilegia potvrditi a do desk zemských nejmilostivěji vložiti poručiti ráčil.

Po kterýchžto městům pražským nejmilostivěji udělených milostech vypravili se mnozí ke dvoru J.

C. a K. M. jak od vojenských oficírů, měšťanů, tak i studentů a předložili svá svědectví od generality a magistrátů městských. Někteří z nich šlechtictví a diplomata na vladectví, jiní zlaté řetězy a groše zlaté s císařským obrazem, jiní vzácné služby dosahovali a přinášeli, jako kompanie studentské hejtman, Jan Jiří Kauffer, který se napřed utekl, byl od J. C. a K. M. obojích práv doktorem a při slavném královském tribunálu appellationum na hradě pražském radou učiněn, praedikátem „ze Sturmwehru“ obdařen a k tomu ještě zlatým

řetězem poctěn jest byl a při tom studentské kompanii milosti tyto vyjednal, že, již svobodni sluli, šlechtu s praedikátem od kanceláře české dvorské bez ouplaty neb gratis dostali a poddaní od vrchností svých dědičných skrze výhosty¹³ svobodu i se spravedlnostmi¹⁴, které po rodičích svých měli, jakž sněm v městě Budějovicích v létu 1649 konaný a zavřený to obšírně ukazuje, obdrželi a k tomu ke všemu od J. C. a K. M. 5000 zlatých rýnských na tři měsíce jako jiní verbovaní, zimní žold v kraji boleslavském vykázaný měli a od berně zemské přijali, takže na jednoho každého, podle repartice učiněné, od počátku obležení až do konce setrvajícího a propuštěného vojáka po 18 zl. 20 kr. (krom prima plana) vyzdvihli, a dostav jeden každý to, co od J. C. a K. M. byl žádal a povyhledával, s tím se těšil a dobře spokojen byl.

Proč pak málo výše podotčený sněm obecní v městě horním Budějovicích držen byl, příčina ta, že v Menším městě pražském hned po svátcích velikonočních (1649) morová rána mezi Švédy proskakovati začala a skrze židy, kupující od nich staré šaty, do ulice židovské přenesena a odtud v obojích městech pražských roztroušena byla.

Mezitím obojí magistrát Starého i Nového měst pražských vyzdvihli z vinného i pivného tácu nejmilostivěji vykázaných peněz gratialních po 5000 zlatých rýnských nejprvnějšího terminu, jím grunty obecní a především vodárny městské a Staroměstští věž svou při mostu stojící, kteráž k straně Menšího města pražského velmi rozstřílena a na podporách stála, napravovati a do kamene tento nápis na památku věčnou vytesati dali:

„Zastav se zde něco, poutnice, ale rád a dobrovolně, kde mnoho zpustošivši konečně, ač nerada, zastaviti se musila

¹³ výhost = propuštění z poddanství

¹⁴ spravedlnost = právo

Gothů a Vandalů (t. j. Švédů) zuřivost, a čti vytesáno v mramoru, co na věčnou Čechů všech, ale nejvíce Staroměstských památku léta Páně 1648 Smrtonoš švédský ocelí a ohněm na tuto věž nakreslil: Tato věž gotická byla poslední mezník zuřivosti, ale české věrnosti není ona poslední mezník. Chtěli totéž měšťané staroměstští prolitou krví napsati, kdyby zlatý mír Ferdinanda III., zbožnosti a spravedlnosti v říši Německé navrácený, za krev nebyl zlata dal.“

Při tom také vdovám a sirotkům, které manžely a otce své při obležení ztratily, z těch peněz pomoc činiti, neméně na zdraví nedostatečným a raněným až do smrti v obecních domech, davše na vyživení jisté quantum, byt vykázati ouředníkům nařídili.

A že jest nejsvětější Trojice svatá na přimluvy a orodování přeblahoslavené rodičky boží, Panny Marie, města tato pražská od toho těžkého a nebezpečného obležení švédského milostivě vysvoboditi ráčila, J. C. a K. M. Ferdinanda III. k větší cti a chvále božské na poděkování a památku věčnou v létu 1650 sloup kamenný s obrazem Panny Marie na Staroměstském rynku před Týnem postaviti a v něm tento nápis vytesati nejmilostivěji poručiti ráčil:

„Panně, Rodičce, beze skvrny původní počaté, za obranu a osvobození města císař zbožný a spravedlivý tuto sochu staví.“

Magistrát pak obojích měst přijal v následujících letech již specifikované termíny oznámených peněz gratiálních; zůstávající ještě v živobytnosti někteří z nich, již při tom obležení byli, všelijak přemýšleli a o to se starali, aby po sobě obcím svěřeným věčnou a neumírající památku z těch peněz gratiálních zanechali. A trefilo se právě, že pan Jan Hartvik, sv. římské říše hrabě z Nostic, nejvyšší kancléř království Českého, chtěl panství libeňské prodati a staroměstský magistrát na ně pobídnouti ráčil, i aby nebyla ta příležitost

zameškána, bylo s Jeho hraběcí Exelencí skrze Mikuláše Františka Turka z Sturmfeldu a Rosenthalu, Daniela Voříkovského z Kunratic, staršího obecního a Matyáše Maximiliána Machtu, J. U. doktora a kancléře nyní podotčeného Starého města, podle daného plnomocenství z plnosti rady na místě a k ruce obce jednáno, smluveno a uzavřeno, že za ten statek 82.000 zlatých rýnských z oznámených peněz gratiálních odstoupiti chtějí, kteréž Jeho Excellence přijati ráčil, a byla v té příčině smlouva trhová léta 1661 dne 27. června na papír uvedena a J. C. a K. M. k ratifikaci podána. Takovou J. M. C. a K. M. nejmilostivěji schváliti, a aby v desky zemské vtělena a vložena byla, povoliti ráčil, s tím však znamenitým opatřením, že žádný, buď on kdo buď a pod jakýmkoliv praetextem, dluhy aneb závady nyní i na časy budoucí a věčné na teď pravený statek uvozovati, odprodávati aneb směny činiti moci míti nemá.

V čemž také novoměstský magistrát Staroměstské následoval a statek, jenž slově Křestějovice a Ondraž, od dědiců nebožtíka pana Kořenského z Terešova a dědiců Lipovských obci novoměstské původem týchž peněz dílem gratiálních a jiných prostředků smluviv se koupil.“

Tak jsem tuto vypsál obšírně kroniku těch všech strastí a krutých dnů za obležení Prahy od Švédů, jak to přítel můj pan Norbert Zatočil, usedlý měšťan staroměstský, ve svých Pamětech z roku 1648 jakožto očitý svědek vypisuje a jak to také všickni ostatní hodnověrní svědkové dosvědčiti mohou, že v popisování tomto není nic nadsazováno, aniž co by se s pouhou pravdou nesrovnávalo, uvedeno.

Mohl bych ještě mnoho vypravovati o všem tom, co se za obležení švédského v Praze a zejména na Starém městě událo, ale bohudík již jest ta zlá doba za námi, a proto na ni nebudu již vzpomínati, ač povždy budu i já hrdostí naplněn, že jsem se

mohl při obhajování rodného města účastniti a v ohledu tomto uznání svých představených dojíti.

Také mně se dostalo po zjednání míru pochvalného dekretu od pana primátora, jež jsem si bedlivě k nejdůležitějším spisům svým uložil a až do smrti své povždy si jeho jakožto čestné památky na osudný rok 1648 nade vše budu vážiti.

V domě svém na břehu vltavském měl jsem po ukončení bojů mnoho práce, neboť kule z děl švédských zalétaly často až na Rejdiště a několik jich padlo také na střechu katovny, kterou prorazily a na půdě dosti hojných škod nadělaly. Tak bylo třeba střechy opravovati a podlahy na půdě znova upěchovati, a když jsem se již jednou do těchto opravných prací dal, odhodlal jsem se k tomu, celou katovnu vně i uvnitř opravit, což arciť bylo s mnohým nákladem spojeno.

Zato však skvěla se potom katovna v nové úpravě své jako nějaká klíčka a zejména drahá moje Anežka měla z proměny této velikou radost, neboť příbytek náš, kdysi tak temný a zasmušilý, stal se pojednou příjemnějším a veselejším, takže radost byla v něm obývati.

Nelitoval jsem však nákladu tohoto, neboť podnikl jsem jej pro své vlastní i své rodiny pohodlí, a mimo to byl jsem toho náhledu, když se zevnější poměry kata staroměstského tak velice k výhodě jeho změnily, že může se také příbytek jeho k lepšímu změnit.

Tím však vyčerpal jsem skoro veškeré dosavadní úspory svoje, které ani za obležení švédského ani dlouhý čas po něm žádného rozmnožení nedocházely, neboť v bouřlivé té době válečné ustaly všechny soudy v pracích svých, a tak i já zůstával po dlouhé měsíce bez práce, a tudíž i bez příjmů.

A když i vojna ustala a nastaly zase časy pokojné, vedlo se soudnictví přece ještě pozvolna a u vojska, kde ovšem stanné právo bylo ještě dlouho v činnosti, vykonávali hrdelní službu

katové vojenští, takže já byl na dlouhou dobu k nečinnosti odkázán.

Vězení ve Špince na radnici staroměstské zůstávalo nadlouho prázdné; v mučírně tamní ležel na mučících nástrojích prach na prst zvýši a pavučiny pokrývaly všechny kouty tamní.

Policie městská neměla příčiny zakročovati, neboť vše tonulo ještě ve strachu před švédskými žoldnéři a chátra městská držela se ve svých úkrytech a nedopouštěla se žádných scestností, za které by byla mohla býti trestána.

Meče moje popravní by byly v komnatě mé jinak rezivěly, kdybych jim nebyl i v této době zahálky obvyklou péči věnoval a dvakráte v témdni je nečistil a neleštil.

Nerouhal jsem se však osudu, že mne takto dlouho nechává na zahálce, neboť i já netoužil po krveprolévání, byť i tím důchod můj byl zkrácen.

První práce, ke které byl jsem po obležení švédském opět ve veřejnosti povolán, záležela v tom, abych odstranil se Staroměstského náměstí onu justicii, která tam již přes půl století stála a na níž bylo již na sta zlosynů viselo a na které byl již otec můj tak mnoho poprav vykonal.

Pan městský písař přišel jednoho jitra do katovny g příslušným rozkazem pana primátora, dokládaje, že právě na onom místě uprostřed Staroměstského náměstí bude postavena ona socha Panny Marie, která by budoucím věkům hlásala šťastné osvobození Starého i Nového města pražského před nepřítelem švédským, a tu že ovšem popravní čekán s místa svého musí ustoupiti.

„A kdež mám justicii znova vztyčiti?“ tázal jsem se pana písaře.

„Učiňte to kdekoli, jen když to bude na místě odlehlém,“ zněla odpověď páně písařova.

„Pak ji postavím na břehu Vltavy na Rejdišti,“ pravil jsem rychle; „aspoň nebudu míti z katovny ku popravě daleko, kdykoli bude nějaká čekána!“

„Pan primátor ani pan městský rychtář nebudou míti nic proti tomu,“ mínil pan písař a opustil zase katovnu.

Já pak druhého dne dal jsem se s čeledí svou do práce a za velikého shluknutí diváků vyzdvihl jsem na Staroměstském náměstí starou justicií a převezl ji na břeh vltavský, kdež jsem ji na prostranství mezi katovnou a salnyternou poznovu vztyčil, netuše, kdo první bude na ní oběšen, jak o tom v další části Pamětí svých budu vypravovati.

DÍL ČTVRTÝ.

1.

Popravy po odtazení Švédů.

Trvalo to přes rok, než jsme se v Praze zbavili posledních Švédů, kterým se z měst pražských jaksi nechtělo, neboť po uzavření míru mohli se po ulicích pražských volně procházeti, čehož také k hojnému navštěvování krčem a vináren používali.

Peněz měli dosti z nakořistěného lupu, a tak mohli statně hrdla svá proplachovati a rozličné jiné kratochvíle si dovolovati.

Lidé domácí s nimi však nechtěli mnoho společného míti, neboť jednak měl každý ještě v dobré paměti, jak krutě si byli švédští žoldnéři zejména na venkově proti ubohému lidu českému počínali, a za druhé byli Švédové velice svárliví a prchlí, takže při dosti malé hádce hned zbraň dobývali a na protivníky své se sáпали.

Proto vyhýbali se jim po celý ten čas, kdy poslední sbory švédské ještě v pražských městech zůstávaly, velmi úzkostlivě, a strachoval se jich každý, kdo v krvavou srážku s nimi nechtěl přijíti.

Také já jsem své čeládce nakazoval, aby se při návštěvě krčem vystříhala Švédů a každému žoldákovi ve žlutém krzně na padesát kroků se vyhýbala.

Ale rad' horkokrevné mládeži a uvaruj ji před osudnými kroky!

Takovýto horkokrevný a brzo nakvašený byl jeden z mých posledních čeledínů, jménem Matěj, který byl u bratra mého v Rychnově nad Kněžnou sloužil, a pak do Prahy přijíti si přeje,

byl mi od bratra doporučen. Tak já jej ještě před vpádem švédským do svých služeb vzal.

Byl to chlapík dovedný a vyznal se nad jiné v pomocných pracích katovských, jenže byl velmi prudké krve a každou chvíli se pro svoji neústupnost se soudruhy svými v hádky dostával.

Obyčejně jen rychlé zakročení moje překazilo, že hádky nevypukly také ve rvačky, jinak by snad už kolikráte byla v katovně krev tekla.

Tomuto zhorka nakvašenému pudivítrovi platilo především napomínání moje, aby se švédským žoldnéřům raději vyhýbal, jinak že by se snadno s některým z nich mohl šeredně utkat.

„A to bych si právě přál, mistře!“ zvolal Matěj jednoho večera, když jsem mu před odchodem do krčmy opět obvyklé napomenutí dával, aby se všelikých rvaček vystríhal. „Bylo by mi největší rozkoší, kdybych několika těm prožlукlým Švédům mohl čtyřhranné ty lebky jejich pořádně natlouci, aby střepy z nich lítající musili po zemi sbírat! Ani desíti těch lotrovských chlapů, kteří za peníze v Praze nakradené nyní hodují a popíjejí, bych se nebál a všem bych se pouhými pěstmi postavil!“

Po těchto slovech pozdvihl pěsti své, které byly vskutku obrovské, takže by každou z nich byl mohl vola jedinou ranou zabít, do výšky a mocně jimi potřásl, aby těž své neobyčejně svalovité ruce ukázal.

Věřil jsem mu na slovo, že by se i několika protivníkům postavil, neboť známo mi bylo, že při každé práci má síly za tři muže.

Přes to jsem však nedůvěřivě zavrtěl hlavou, když jsem za ním při odchodu jeho ze vrat katovny pohlížel a on se velmi výbojně tvářil.

„Tuším, že bude dnes „U zelené žáby“ hlučněji než kdy

jindy!“ prohodil Vavřinec, jenž na dvoře stál a taktéž za odcházejícím Matějem hleděl.

„Proč tak myslíš, Vavřince?“ tázal jsem se pomocníka.

„Inu, dnes lechtají Matěje obrovské jeho pěsti,“ smál se Vavřinec, „a proto nepřál bych si vězeti v kůži onoho Švéda, který mu dnes večer po prvé do pěstí těchto vběhne! Je Matěj zle rozlícen na všecku sběr švédskou, která se teď v krčmách pražských tak nestydatě roztahuje, a proto neradil bych žádnému z těch lotrů, aby dnes v „Zelené žábě“ našeho Matěje nějak vyzýval!“

„A srazí-li se Matěj s celou smečkou Švédů,“ namítal jsem, „pak sám se musí o svůj život obávat.“

„Toho se nebojte, mistře,“ odpověděl Vavřinec s významným úsměvem; „Matěj odolá i desíti soupeřům, neboť je rváč již dávno osvědčený, před jehož pádnými ranami se obyčejně vždy celá krčma třese!“

„Ale jednou by mohl přece přijíti do úzkých,“ pravil jsem v jakémisi náhlém tušení neblahém; „a proto myslím, že bys dnes, Vavřince, dobře učinil, kdyby ses taktéž podíval k „Zelené žábě“ a tam divokého

Matěje zdržoval od zbytečného povykování, které tak často ve rvačku přechází.“

Vavřinec se zamyslel na chvíli a pak ve smíchu doložil:

„Přítomnost má sice Matěje ni v nejmenším nezdrží od toho, aby se nevrhl na prvního Švédu, který mu nějak úporně vkročí do cesty, ale když si to přejete, mistře, zajdu si též já dnešního večera k „Zelené žábě“ a zachovám se podle přání vašeho, aby Matěj co možná byl zdržen od všeho účastenství v hádkách a rvačkách.“

„A kdyby se ti to nezdařilo, pak aspoň přispěš podat mi zprávu, jak Matěj pochodil, přijde-li skutečně se Švédy do křížku.“

„Zachovám se tak, mistře,“ zněla odpověď Vavřincova; „chtěl bych ale vzít na to svatou hostii, že Matěj zůstane i dnes zase vítězem jako ve všech rvačkách, které byl dosud svedl v krčmách pražských se žoldněři švédskými.“

„On se s nimi tedy již častěji rval?“ tázal jsem se kvapně.

„Ba právě, už častěji pocítili pádnost jeho pěstí, takže se mu již několikrát raději vyhnuli, než aby se s ním do křížku dostali,“ odpověděl Vavřinec s hlučným smíchem.

„On tedy obyčejně sám příčinu ke rvačkám zavdává?“ namítl jsem vážně.

„Proč mu však také drzí Švédové do rány přicházejí?“ omlouval Vavřinec soudruha svého. „Či má se vyzývavé chování jejich mlčky snášeti? To taková horká hlava, jakou nosí Matěj mezi svými rameny, nadlouho nesnese, a proto měří hned každou drzost švédskou svým pádným loktem a podle všeho naměří holotě švédské „U zelené žáby“ dnešního večera taktéž měrou vrchovatou.“

„Nuže, zůstane při tom, že se též ty odebereš k „Zelené žábě“,“ končil jsem rozmluvu s Vavřincem a odebral se do katovny, kdežto se Vavřinec chystal k odchodu do krčmy „U zelené žáby“, která byla odedávna pověstná dobrou chmelovinou i výtečným vínem, takže tam každého večera byla četná společnost stavu měšťanského, leč také nižšího stavu shromážděna.

V poslední době stranili se však měšťané jaksi krčmy této, poněvadž se tam dostavovali vždy četněji žoldněři švédští, kteří si pánovitě proti ostatním hostům počínali a nechut' svou proti Pražanům staroměstským najevo dávali, že se po čas obležení dovedli tak hrdinsky proti jejich nejprudším útokům brániti.

Těmto drzým patronům vyhýbali se tudíž starší a zámožnější měšťané a „Zelená žába“ stala se poznenáhla

střediskem nižších tříd, které Švédům na jejich nájezdy hned pěstí neb obuškem odpovídaly, takže se krčma tato stávala jevištěm častých pranic, jež policii staroměstskou k zakročení vybízely, aniž tím však byly zmizely.

Do takovéto společnosti ovšem také Matěj rád docházel a zjednal si v ní brzo svými obrovskými pěstmi vážnost neobyčejnou, což mu arciť lichotilo a zároveň jej také vybízelo k častým návštěvám „Zelené žáby“.

Nenadál jsem se ovšem toho, co se tohoto večera v krčmě za staroměstskou radnicí strhne a jakou úlohu při tom Matěj hrátí bude.

Pravilo mi sice cosi uvnitř, že dnešní návštěva Matějova v „Zelené žábě“ stane se mu nějak osudnou, ale že při ní dojde k takovým koncům, k jakým pak skutečně došlo, to bych přece nebyl ani ve snu tušil.

Ještě než jsem se na lůžko odebral, dal jsem se do čtení Veleslavínova Historického kalendáře, neboť spánek míjel oči moje a já byl v jakémsi pohnutí mysli, jako bych ještě této noci nějaké vážné události předvídal.

A neblahé toto tušení moje se skutečně také vyplnilo.

O desáté hodině, právě když byly hodiny na věži kostela sv. Valentina odbily, zaslechl jsem hlučné zabušení na vrata katovny a zároveň volání, aby se co nejrychleji otevřelo.

Poznal jsem hlas pomocníka svého Vavřince, a zmocnilo se mne ihned tušení, že se „U zelené žáby“, kamž jsem jej byl poslal, něco neobyčejného dojista přihodilo.

Kvapil jsem na dvůr, kde mi běžel již střemhlav vstříc Vavřinec, jemuž byl již jeden ze soudruhů jeho vrata otevřel.

„Co se stalo? Co znamená tvoje bouření?“ tázal jsem se Vavřince.

„Ach, dobrý mistře, po Matěji jest veta!“ vyřázel tento sotva oddychuje ze sebe a házel při tom divně rukama kolem sebe.

„Byl snad ubit od Švédů ve rvačce, jakéž jsem se do něho obával?“ tázal jsem se s rostoucí nedočkavostí.

„Ba nikoli, mistře,“ pokračoval Vavřinec týmž přerývaným hlasem; „je tomu právě naopak! Matěj je živ a zdrav, zato dva Švédové zabiti a několika jiným všecky hnáty přelámány!“

„Probůh! to všechno že by byl nešťastný Matěj způsobil!“ zvolal jsem s úžasem.

Boží pravda, jak povídám! Za to však teď odvádějí Matěje žoldnéři v železech do Špinky na radnici!“ oznamoval udychtěný Vavřinec dále.

Mezitím byla se též ostatní čeleď na dvoře shromáždila a všickni s ustrnutím naslouchali vypravování Vavřincovu.

„Stalo se, čeho jsem se obával!“ pravil jsem a zasmušil celo, neboť tušil jsem, jaký osud očekává mého pacholka, jenž se dopustil zločinu zabití dvou vojáků švédských a zranění několika jiných. „Nyní bude těžce za nerozvážný čin svůj pykati.“

„Ale my mu pomůžeme ze Špinky!“ zvolal jeden z pacholků s jiskřícíma očima a ostatní byli hotovi mu přizvukovati, přece se však projevu takového zdrželi, čekajíce, až jak já se o něm vyslovím.

„Chtěl bys sám také ve Špince uváznouti, nerozvážný bloude?“ pravil jsem s přísným pohledem na horkokrevného mluvku, který se zapýřil a hlavu sklonil; „Matěj se provinil proti příkázáním lidským i proti napomenutí mému, teď žádná moc lidská jej před přísností zákona nezachrání! Budiž to vám ostatním výstrahou, abyste se podobné scestnosti nedopustili!“

Ticho zavládlo mezi čeledí mou a každý, jak se zdálo, cítil váhu slov mých.

Poté obrátil jsem se opět k Vavřinci a pravil jsem k němu:

„Nyní pak vyprávěj souvisle, co se „U zelené žáby“ dalo a jak tam ke krveprolití došlo!“

„Když já do krčmy přišel, byla již přeplněna,“ ujal se slova Vavřinec, jenž si byl mezitím oddechl; „musil jsem tudíž zůstat v naléváme, kde mi bylo řečeno, že soudruh můj Matěj již uvnitř v krčmě sedí.“

„Ty ses tedy s ním už osobně nesetkal?“ namítl jsem.

„Bohužel nikoli, mistře,“ odtušil mladík, „jinak bych ho snad přece byl dříve z té vřavy vytáhl, než došlo k nejhoršímu. Bůh ví, že bych mu byl velice rád přispěl, aby byl mohl uniknouti, ale hned od počátku rvačky nebylo možno dovnitř krčmy se dostat.“

„Co bylo příčinou tak neobyčejně hojné návštěvy dnešní?“ tázal jsem se.

„Byla to skoro vesměs ta lotrovská sběr švédská, která se dnes do „Zelené žáby“ přihnala, jako by byla od někoho již zprávu dostala, že je tam také náš Matěj, na kterého měla ovšem už dávno zkřesáno. Jak mi krčmář vypravoval, choval se Matěj přes všechny vyzývavé řeči švédských žoldnéřů po delší chvíli zcela klidně, a teprv potom, když jej jako holomka katovského tupiti počali a vyhozením z krčmy mu vyhrožovali, začala se též v Matějovi krev bouřiti, odpovídal Švédům nejdřív slovy taktéž jízlivými, a udeřiv oběma pěstmi svými na stůl, zvolal, aby předstoupil ten, který jej hodlá ze dveří vyhoditi!“

„Nuže, přihlásil se některý z těch chvástavých Švédů?“ přerušil Vavřincovi řeč nedočkavý pomocník nejmladší.

„Celá ta sběr utichla, neboť spatřila účinek rány Matějovy, když byl pěstmi na stůl udeřil; deska stolu byla se, jako by těžká sekýra byla na ni dopadla, ve dvě roztržila. Krčmář mi o tom vyprávěl, dokládaje, že mu Matěj sice touto ranou svojí škodu způsobil, ale přes to prý mu ji odpustil, vida, že jí Švédy tak dokonale umlčel. Ale d'ábel sám nedal lotrům švédským dobře dělati, neboť zanedlouho vzpamatovali se z leknutí

svého, počali zase na Matěje dorážeti a vkrátce byla svedena rvačka, ve které se okamžitě všickni Švédové účastnili, hrnouce se jako vosy na Matěje. Ten ale jedinou ranou pěstí skolil nejodvážnějšího z útočníků a chopiv se židle počal jí otloukati hlavy padouchů švédských, jako když obilí na mlatě mlátí, Na všech stranách byio slyšeti řev raněných a potlučených, což bylo příčinou, že z nedaleké radnice přikvapil pan městský rychtář s četou mušketýrů, kteří rváče švédské rozehnali, kdežto Matěj jako vítěz na bojišti stát zůstal.“

„Bud’ mu za tu hrdinnost sláva!“ zvolal mladý pacholek po tomtó líčení, já mu ale jediným pohledem ústa zacpal.

„A co následovalo dále?“ tázal jsem se dále Vavřince.

„Matěj měl kolem sebe na podlaze množství poražených nepřátel,“ vypravoval Vavřinec; „dva byli nadobro mrtví a asi deset jiných bylo tak silně pochroumáno, že mnozí z nich odnášení býti musili. Bohužel dal se Matěj bojechtivostí svou strhnouti též vůči městským žoldnéřům, když se po něm sáпали, a také jim se činně protivil.“

„Co pravíš? Ten zbrklý chlap opovážil se i panu městskému rychtáři vzepříti?“ zvolal jsem v opravdovém zděšení, neboť pochopoval jsem váhu tohoto nerozvážného skutku Matějova proti náčelníkovi policie městské. „Potom jest ztracen a není mu žádné pomoci více!“

Paměti katovské rodiny. II. — 21.

„Také já tušil tento osud jeho,“ pokračoval Vavřinec; „a proto jsem naň křičel, aby nechal všeho odporu proti městským mušketýrům, nechce-li vinu svou ztížiti; ale Matěj byl jako slepý a hluchý, i mlátil též do mušketýrů svou židlí rovněž tak divoce jako do Švédů, až pak byl od zbrojenců přece přemožen a k zemi povalen, potom jej v pouta železná spiali a na radnici do žaláře odvedli, kdežto já spěchal sena, abych vám, mistře, podal zprávu o nešťastné události této, která nebohého Matěje

snad hrdlo státi bude!“

„Kdyby se nebyl dopustil pychu též proti panu městskému rychtáři a žoldnérům jeho,“ pravil jsem ve vážném zamyšlení svém, „bylo by se snad tomu potřeštěnci dalo nějak pomoci, neboť po Švédech by nebyl v Praze ani kohout zakokrhlat a každý jim bude osud jejich i notný výprask jenom přát. Ale že se vzepřel moci světské, to mu zlomí vaz na radnici, kde se takovéto výstupky zvláště nyní velmi přísně trestají!“

„Nemůžete mu tudíž nějak přispěti, mistře?“ tázal se Vavřinec smutným hlasem.

Podobnou otázku četl jsem také v očích všech ostatních.

Byl Matěj přes všecku neurvalost svou přece jen u ostatních soudruhů svých oblíben, neboť každému rád pomáhal a byl by se s každým o poslední sousto chleba rozdělil.

Obrovská jeho síla tělesná umožňovala mu, že mohl každému při práci snadno vypomoci, a také se nikdy žádné práce neštít, nýbrž každému při ní ochotně nápomocen byl.

Odtud pocházelo tedy to účastenství s nynějším krutým osudem jeho, který byl v očích čeledínů těchto ještě potupnější, že byl k vůli těm krutým Švédům vyvolán, jimž každý utržené rány jen přát. musil.

Zavrtěl jsem hlavou po slovech Vavřincových a odvětil:

„Pro ubohého Matěje nedá se nic dělati; chci sice zítra s panem městským rychtářem promluvit, ale jsem přesvědčen, že všecka přímluva moje marná bude.“

„A já se přihlásím ke svědectví,“ zvolal Vavřinec, že Matěj byl od ochlastaných Švédů úmyslně týrán a tupen, i tudíž do rvačky násilně stržen, takže si sběr ta následky toho nyní musí nechat líbiti!“

„O Švédy se nebudou asi mnoho na radnici starati,“ odpověděl jsem; „ale tím více o vzpouře proti městskému právu, a to jest věc velmi choulostivá, která nebohému

Matějovi provaz kol krku zadrhne.“

„Probůh, mistře, snad nemyslíte, že se bude Matěj na šibenici houpati?“ zvolal nejmladší pomocník s výrazem zděšení v lících.

Pokrčil jsem jenom rameny v odpověď na tuto otázku.

„Ba snad by nebožák skončil tamto na šibenici, kterou jsme před katovnou nedávno postavili!“ zvolal Vavřinec, ukazuje na šibenici, jejíž hořejší část bylo přes zeď katovny zřítí.

„Přisámbohu, že bych já dobrého soudruha svého stůj co stůj nevěšel!“ zvolal se spravedlivým rozhořčením nejmladší pomocník.

„Já také ne! Já rovněž ne!“ přisvědčovali horlivě ostatní.

Při tom pohlédli zároveň na mne, zdaž i ode mne podobný slib zaslechnou.

Já však pokrčil jen rameny, neboť bylo mi známo, že bych se nikterak nemohl vzpíratí rozkazu, abych popravu na pomocníku svém Matějovi vykonal, když by týž byl skutečně ke smrti provazem odsouzen.

Poté napomenul jsem čeled', aby se na odpočinek odebrala, a sám jsem také ve vážném zamyšlení lůžko své vyhledal.

S ranním jitem druhého dne odebral jsem se na radnici a vyhledal nejdříve žalář Špinku, abych s Matějem promluvíti mohl.

Žalářník uvedl mne ihned k němu, pravě, že ještě nikdy neměl v žaláři pod dohlídkou jeho stojícím vězně tak vzácného, neboť prý ještě nikdy žádný katovský holomek nebyl ve Špince seděl, nýbrž vždy prý tam takový jen tehdaž přicházel, když měl některého k smrti odsouzeného delinkventa k popravišti vyvésti.

„Matěj vystřízlivěl už ze své opice včerejší,“ sděloval žalářník dále; „dnes ráno, když se probudil, přišel teprve k vědomí toho, co byl včera večer „U zelené žáby“ způsobil, a

slyšel jsem jej, že upřímně výstupku toho lituje.“

„Byl tedy silně opilý, když jej v noci na radnici přivedli?“ tázal jsem se.

„Ba právě, byla to šeredná opice,“ přisvědčoval žalárník. „Upadl v hluboký spánek, jakmile jsme ho na dřevěné lože složili, a teprve dnes ráno přišel zase k plnému vědomí.“

Vstoupil jsem do žaláře, kde Matěj na nízké židli seděl.

Měl hlavu skloněnou do dlaní a opíral ruce o kolena, v hluboké přemýšlení zabrán jsa.

Vyskočil mi ihned vstříc a vřele mi za to děkoval, že jsem jej navštívil.

Plísnil jsem jej za nerozvážný čin jeho a připomenul jsem mu slova, jimiž jsem jej byl včera večer přede rvačkou varoval.

„Nemohu za sebe, milý mistře,“ pravil trdně; „ta holota švédská nadávala nejen mně, ale veškerému národu českému, a tu jsem se nemohl déle zdržeti, abych jim nedal pocítiti sílu pěstí svých! Však ji také ti bídníci ucítili!“

Při tom s truchlým úsměvem pohlédl na obrovské pěsti své, které pevně zaťal, asi jako byl včera ve rvačce učinil.

„Ty ses však také proti právu městskému provinil!“ namítl jsem.

Matěj pozdvihl tázavě oči ke mně a pravil skleslým hlasem:

„To že bych byl učinil?“

„Ba ano, vzepřel ses panu městskému rychtáři!“

„To není možná, mistře; o tom nic nevím!“

„Ba zranil jsi též několik městských mušketýrů, když tě jímali.“

Největší udiveníjevilo se po slovech těchto ve tváři Matějově.

„Ty tedy nevíš skutečně nic o tom, co jsi dále po rvačce se Švédy tropil?“ tázal jsem se ubohého mladíka.

Matěj zakryl si zase dlaněmi líce a hořce zavzdechl.

„O tom všem nevím nic, milý mistře; oči se mi zalily krví a viděl jsem před sebou vše krvavé, jako bych se v samé krvi měl utopiti, protože jsem mlátil kolem sebe, nevěda už, kdo přede mnou stojí neb koho rána moje zasáhne!“

„Toto budiž ti před pány soudci omluvou,“ pravil jsem vážně; „bud' však připraven na nejhorší!“

„To také již jsem, milý mistře, ačkoli ti dva Švédové za to nestojí, abych za ně krk dáti musil.“

„Sám chci panu městskému rychtáři,“ pravil jsem, „za tebe se přimluvit, že nebyl jsi při nerozvážném skutku svém při dobrých smyslech.“

Matěj stiskl mi mlčky ruku, výraz v obličeji jeho však byl mi svědectvím, že od přimluvy mé valný výsledek neočekává.

V přesvědčení tomto se také neklamal.

Pan městský rychtář mne s počátku ani nechtěl k sobě připustiti, tuše asi, že v záležitosti Matějově k němu přicházím. Když pak mne přece přijal, osopil se na mne velmi divoce, že se opovažuji zastávat se morděře, který se dopustil zločinu proti městskému právu, a tudíž nejtěžšímu trestu propadnouti musí.

Namítl jsem, že Matěj byl opilý a vůbec nepříčetný, když se odporu proti slavnému právu městskému dopustil, ale pan rychtář nechtěl nic podobného na omluvu Matějovu připustiti a rozhodně prohlásil, že tehdaž musí býti dán rozpustilý čeládce pražské výstražný příklad, který by ji před podobnými výstupky varoval.

Marné byly také další prosby moje, aby byl brán ohled na to, že se Matěj rval s nepřáteli naší vlasti, kteří zemi Českou a lid český tupili, takže by každý věrný syn České země byl podobně jednal: pan rychtář mi přerušil řeč zlostnou připomínkou, abych mu žádných rad neuděloval, jak si má proti delinkventovi počínati, a vůbec abych jej již déle s věcí

touto neobtěžoval.

Tak jsem se musil s truchlým srdcem vzdáliti radnice, a doma hned z mého vzezření poznali, že věc Matějova asi zle stojí.

Oznámil jsem lidem svým, kterak špatně jsem u pana městského rychtáře pochodil a že zatčenému chasníkovi malá naděje kyne, že by z události této mohl se zdravým hrdlem vyvážnouti, neboť pan rychtář jest odhodlán výstražný příklad mladé chase pražské dáti, aby se nikdy již v krčmách nedávala ve rvačky se žoldněři švédskými, dokud v Praze meškati budou.

Všickni litovali Matěje a Vavřinec rozhodně prohlásil, že by nechtěl nyní v kůži jeho vězeti, neboť prý by mu pod hrdlem brzo těsná byla.

„Ty přece myslíš, Vavřince,“ podotýkal nejmladší holomek Jan, „že se Matěj v konopí utopí?“

„Bohužel, nedám za krk jeho už ani halěře,“ zněla odpověď Vavřincova, „pan městský rychtář jest na radnici příliš mocný pán, a když ten nad ubohým Matějem již ortel vynesl, pak ho už nikdo asi nezmění. Škoda, že tamto na šibenici, která je teď nejbližší sousedkou naší, bude první viset soudruh náš!“

„A nebude-li se Matěj chtíti znáti k vině své,“ podotýkal opět Jan, „pak přijde na skřípec a nám nastane smutná úloha, na něm své umění zkoušeti.“

„To se nestane, neboť Matěj se k činu svému bez obalu přiznává,“ prohlásil jsem.

„Statečný chlapík za to,“ mínil Vavřinec; „zbavil nás tím aspoň jedné truchlivé povinnosti naší, když všecku vinu na sebe béře, a nebude tudíž třeba k němu trapnou otázkou přistupovati!“

Tak uplynuly tři dny, po kteréž jsem denně do radnice docházel, abych se o stavu vyšetřování proti Matějovi

vedeného něčeho bližšího dověděl; a tu mi bylo oznámeno, že delinkvent byl už třikrát před pány soudce veden a již dne následujícího že bude nad ním rozsudek prohlášen, neboť prý se Matěj zkroušeně ze zločinu svého vyznal a pány soudce za milost prosil, neboť prý se toho jen v opilosti dopustil. Zároveň mi pravil žalářík, že lid pražský projevuje veliké účastenství s delinkventem, posílaje mu vína a všelikého jídla do žaláře, neboť prý za své statečné vystoupení proti nenáviděným Švédům spíše odměny než nějakého potrestání zasluhuje. Ze by pak pro čin svůj docela měl hrdlo ztratiti, v to již dokonce nikdo nechce prý věřiti, naopak každý prý má za to, že to holomek kata staroměstského, který byl za obležení švédského pánovi svému a studentům pražským na břehu vltavském tak vydatně pomáhal, odbude krátkým žalářem, jinak prý by se nižší lid pražský skutečně vzbouřil, kdyby měl k oprátce býti odsouzen.

Těšilo mne toto účastenství lidu pražského k nebohému pomocníkovi mému, neboť bylo mi novým svědectvím, kterak se dávné předsudky obyvatelstva proti stavu katovskému a jeho příslušníkům skutečně ve prospěch náš změnilo a že nás lid již také za rovná stvoření boží pokládá, kteráž jsou hodná útrpnosti a nepatří k opovrhovaným tvorům, jakými kdysi bývala.

Ale co bylo to vše platné, když to na osudu pomocníka mého nic nezměnilo a on krutému trestu ohavnému propadl.

Když jsem totiž čtvrtého dne na radnici přišel, zvěstovala mi již tvář žaláříkova, že Matěj jest odsouzen k smrti a že mu už nikdo od potupné smrti nepomůže.

„Ortel jest zajisté již pronesen, dobrý Jeronýme,“ pravil jsem k žaláříkovi, „jak to z truchlé vaší tváře seznávám!“

„Bohužel, uhodl jste, mistře Jene,“ odpovídal tento temně; „před hodinou byl nešťastnému holomkovi vašemu ortel

prohlášen a v této chvíli spěchá s ním pan městský písař k apelaci na Hradčanech, aby jej potvrdila.“

„Pak jest zajisté odsouzen k smrti, když se ortel apelaci předkládá!“ zvolal jsem s hlubokým povzdechem, neboť znal jsem běh jednání hrdelního, při kterém se každý rozsudek na smrt, jež soud městský pronesl, soudu apelačnímu k potvrzení musil předkládati.

„Tak jest,“ přisvědčoval žalářík; „nastane vám, mistře Jene, zakrátko smutná povinnost, že musíte na svém vlastním služebníkově ortel smrti vykonati! Je Matěj odsouzen k oprátce a páni na hradě nedají dlouho s potvrzením ortele čekati, takže vám zajisté ještě tohoto týdne nastane poprava, jaké jste arcíť ještě nikdy nekonal.“

„Kterak vyslechl Matěj krutý ortel tento?“ tázal jsem se.

„Choval prý se zcela statečně,“ odpovídal žalářík, „neboť byl na podobný rozsudek od prvního počátku připraven. Prosil prý jen pány soudce za tu milost, aby mohl býti jinde popraven než v Praze, abyste vy a ostatní soudruhové jeho nemusili těžký ortel na něm vykonávati.“

„Chtěl nás ušetřiti truchlé povinnosti této,“ pravil jsem polohlasně sám k sobě a pak jsem se tázal rychle dále: „Byla mu pak milost tato povolena?“

„Bohužel, nikoli,“ zněla odpověď žaláříkova; „pan městský rychtář prohlásil, že právě v Praze musí býti lidu dána výstraha, a že se tudíž musí poprava vykonati v Praze.“

„Přál bych si, aby pan městský rychtář byl povždy tak přísný v konání své povinnosti,“ prohodil jsem s trpkým názvukem.

Také žalářík přisvědčil němě hlavou, neboť i jemu bylo známo, že by se úřadování pana městského rychtáře dalo mnoho vyčítati.

„Mohu s delinkventem mluvíti?“ tázal jsem se poté

žalávníka.

„Jakmile jej velebný páter Bernardin z koleje jesuitské opustí.“

„On tedy již i duchovního dal k sobě povolati?“ divil jsem se.

„Hned, jakmile se vrátil ze síně primátorské, kde mu byl ortel na smrt předčítán,“ sděloval žalávník; „jak jsem již pravil, oddal se svému osudu a chce se nyní též s Bohem smířiti; pátera Bernardina pak si výslovně přál jakožto rádce duchovního a ten s ním nyní na modlitbách trvá.“

Čekal jsem dobrou hodinu na odchod kněze od de-linkventa a mezitím přemýšlel jsem o osudu nešťastného pomocníka svého, který se nyní tak náhle musil se světem rozloučiti.

Byl to mladík surové povahy, ale přece srdce dobrého, jakž to také nyní v této kruté chvíli dokazoval, oddávaje se klidně svému osudu a dovolávaje se přispění duchovního, což mne skutečně jaksí překvapilo.

Matěj byl se dal ovládati vášní svou a nebyl v té chvíli, kdy se zločinu svého dopustil, vlastně ani mocen smyslů svých a jako dravé zvíře vrhal se na protivníky své, aniž o následcích činu svého uvažoval. Musil jsem s ním tudíž cítiti útrpnost a litovati příkrosti soudců jeho, kteří, neberouce ohledu na nepřičetnost mysli jeho, stihli ho hned nejkrutějším trestem, zostřující ještě tím přísnost tvrdého ortele svého, že měl býti co nejrychleji vykonán.

Zvláště pak bylo městskému rychtáři klásti za vinu že tak příkře proti delinkventovi nastupoval a bezodkladné vykonání ortele provéstí hleděl. Stal se pojednou nesmířitelným, ač sám měl dosti příčiny, aby se představení jeho k němu shovívavě chovali.

„Necht' jen sebe sama pilně šetří,“ pravil jsem proto sám k sobě, „aby také s ním jednou nebylo tak přísně a nemilosrdně

nakládáno! Peče Pán Bůh oplatky, a čím se nyní na ubohém Matěji přísností svou provinil, mohlo by svým časem také na něm býti shledáno! Nemá pan městský rychtář ve všem tak dobré svědomí, jakým se Matěj mimo zločin svůj může honositi.“

Konečně vycházel páter jesuita z kobky žalární a já se mohl konečně k Matějovi dostat, abych i já jej útěchou svou potěšil.

Delinkvent vycházel za duchovním a opětovně mu s vroucím díkem ruku líbal, že se neštítel jej v žaláři vyhledati a v posledních chvílích života jeho jej duchovní potěchou posilňovati.

Spatřiv mne zaradoval se Matěj velice a srdečně mi stiskl ruku za to, že také já jej navštívil a soustrast svou mu projevit přišel.

„Stalo se, co jsem očekával, drahý mistře!“ zvolal s trpkým úsměvem. „Přísní páni konšelé odsoudili mne za to, že jsem dva švédské padouchy poslal ke všem d'asům, ke konopné oprátce, kdežto kdybych byl Švédů za obležení Prahy každého dne podobným způsobem do sta zbil, byli by mne za to ještě odměnili a za velikého hrdinu prohlásili! Věřu, neníUž tento svět převrácen, když si takto převráceně počíná?“

Usedl zase na nízkou lavičku v žalární kobce a skloniv hlavu do dlaní pohroužil se v přemýšlení, takže na chvíli mlčení zavládlo.

Poté ujal jsem se slova, abych jej těšil a zjevil mu, jaké účastenství lid pražský s osudem jeho chová.

Tu povzdíhl hlavu a v očích jeho se objevil blesk vnitřní radosti.

„Mají mne lidé“ přece rádi?“ zvolal pln vzrušení. „Nespatřují ve mně sprostého morděře, který dávno na šibenici patří? O, pak už si docela nedělám nic ze svého ortele, jen když vím, že žádné šeredné památky po sobě ve světě nezanechám!“

Opětoval jsem poznovu, kterak se v lidu zcela jinakým způsobem na čin jeho pohlíží, než jak na něj páni konšelé a pan městský rychtář hleděli, a tu se zarmoucená tvář delinkventova čím dále tím více vyjasňovala.

„Velebný pan páter mne potěšil, ale vy, mistře, vléváte pravý balzám do mysli mé slovy svými!“ zvolal rozjařeně a poznovu mi s vřelým díkem pravici potřásal. „Byl bych šel zmužile k popravišti, neboť nebojím se smrti, jak jsem to za obležení švédského častokráte dokázal; nyní však půjdu již dokonce s povztyčenou hlavou k šibenici, když vím, že lid nebude na mne pohlížeti jako na sprostého zlosyna, který právem lidské spravedlnosti propadl a potupnou smrt zasloužil! O, díky vám za to, drahý mistře, že jste mne posledních hodinách života mého takto neočekávaně povznesl a mysl mou otužil, abych bez obavy mohl Sítí vstříc hleděti!“ Stiskl jsem mu mlčky ruku, nejsa schopen dále mluvit.

Tak velice mne prostý mladík tento, jenž přece důstojnosti lidské mohl míti jen skrovné ponětí, dojal svým projevem nad tím, že nebude za pouhého vraha pokládán a vrhán ve veřejném mínění do jednoho koše s oněmi zločinci, jichž tak mnoho byl pomáhal popravovati. povaha jeho byla se nyní zcela změnila a sotva jsem jej již poznával ve smýšlení a v citech jeho, které tak nenadále byly v něm probuzeny.

„Mně pak odpusťte, mistře,“ pravil po chvíli, „že jsem zavdal k tomu příčinu, abyste na mně smutnou povinnost svou vykonával! Také soudruhy své rovněž za odpuštění prosím, že vám při tom pomáhati musí!“

„Ba, bude nám krušná povinnost tato, milý Matěji!“ přisvědčoval jsem s povzdechem. „I ty nám musíš odpustiti, že jsme nuceni se světa tě sprovoditi!“

„Tak činí každý delinkvent, tím více já tak musím učiniti!“ zvolal Matěj a stiskl mi poznovu pravici na důkaz, že mi

odpouští. „Leč přičiním se, abych vám povinnost vaši co nejvíce ulehčil, neboť bohudík také již něco řemeslu katovskému rozumím!“

Truchlý úsměv objevil se mu v lících a já potom opouštěl žalář jeho, abych spěchal domů krutý jeho osud všem ostatním domácím ohlásit.

Všickni byli jako ohromeni, neboť nikdo z nás nebyl toho pamětníkem, aby příslušník stavu katovského přišel sám na šibenici.

„Já na ubožáka ruku svou nevložím, a kdyby mi ji chtěli useknouti!“ zapřisahal se Vavřinec a pozdvihl pravici do výše.

„A já mu nevhodím oprátku na hrdlo, i kdyby mi tisíc kop grošů za odměnu slibovali!“ dokládal se týmž způsobem nejmladší pomocník, jemuž bylo povinností, aby delinkventům pod šibenicí oprátku na krk vložil.

Podobně se zaříkali též ostatní, že soudruha svého věseti nebudou, zvláště když vědí, že byl nespravedlivě k smrti odsouzen.

„Kterak můžete něco podobného proti slavnému soudu mluvit?“ namítl jsem vážným hlasem a přehlédl jsem pomocníky přísným zrakem.

„Vždyť tak celá Praha mluví, mistře!“ podotýkal Vavřinec.

„Ano, veškeren lid mluví veřejně o tom, že byl Matěj nespravedlivě odsouzen!“ přisvědčoval nejmladší pomocník. „Nevím, zdali se poprava ubohého soudruha našeho bez povyku obejde, neboť lid je pro nespravedlivý rozsudek tento na pány konšely velice rozlícen.“

„Cožpak jest rozsudek již všeobecně znám?“ tázal jsem se dále.

„Ba právě,“ doložil Vavřinec; „což není to také věc v Praze dosud neslýchaná, aby měl katův pacholek sám na šibenici skončiti, na kterou byl dosud jen jiným pomáhal ? Takového

něco dovede snadno v lidu povyk způsobiti, a poněvadž každý čin Matějův na švédských zlosynech spáchaný vlastně za hrdinský skutek pokládá, není divu, že se zášť lidu obrací proti pánům konšelům, z nichž snad mnohý zalezl do bezpečného zákoutí, když měl při obležení města proti Švédům bojovati.“

Zamyslíl jsem se při těchto řečech svých pomocníků, z nichž vysvívalo, že lid pražský skutečně pohlíží jinak na provinění Matějovo, jež bylo na radnici tak přísně pokutováno.

Nemohl jsem však nic více ve prospěch nešťastného delinkventa podniknouti a musil jsem věci další nechati průběh.

Ještě téhož večera přibyl do katovny pan městský písař, a ještě než ústa otevřel, věděl jsem již, co příchod jeho znamená.

„Apelační soud potvrdil rozsudek smrti nad pomocníkem mým vynesený?“ zvolal jsem, sotva byl pan písař práh komnaty mé překročil.

„Tak jest, mistře Jene,“ dotvrzoval pan písař; „chystejte se na zítřek k popravě, která vám tehdáž bude asi krušná, když musíte konopný obojek svému vlastnímu služebníkovu na hrdlo vhoditi.“

„Spěch tento jest proti všemu obyčeji,“ namítl jsem; „vždyť se každému delinkventovi aspoň tří dnů před popravou dopřává, aby se s Bohem mohl smířiti a na smrt se připraviti!“

Pan písař zamhoural významným způsobem očima a polohlasně doložil:

„Ta věc má svou dobrou příčinu, milý mistře; pan městský rychtář dostal se všech stran zprávy, že v lidu je veliké rozčilení nad rozsudkem tímto, a snadno by se mohly při popravě Matějově nějaké výtržnosti zběhnouti, pročez usnesli se páni konšelé na tom, aby poprava byla co nejrychleji vykonána, a to již zítra o páté hodině ranní, aby co nejméně lidí o ní zvědělo.“

„Přes to však bude třeba, pane písaři,“ podotkl jsem, „aby se pan městský rychtář o dostatečný průvod při popravě postaral, neboť jsem sám doslechl, že se lid chce vrhnouti na městské žoldnéře, kteří de-linkventa k šibenici povedou.“

„I o to jest již postaráno, mistře Jene,“ odpověděl pan písař; „celý pluk pěchoty císařské a celé oddělení rejtarů bude střežiti průvod a obsadí všechny ulice, kudy z radnice až k šibenici před vaší katovnou půjdete. Protož můžete být bez starosti o sebe a o své pomocníky.“

„Neobávám se o sebe, neboť není rozlícení lidu proti mně obráceno, pane písaři,“ odvětil jsem vážně; „ale bolelo by mne, kdyby poprava zítřejší měla býti příčinou nového krveprolití!“

Pan městský písař potřásl sebevědomě hlavou a prohodil:

„Tak valná moc vojenská zažene všechny výbojné choutky chátře pražské, i kdyby měla býti do poslední hlavy při popravě shromážděna, čehož však za tak časně hodiny ráno zajisté nebude. Proto se již jen bez obavy k popravě zítřejší chystejte a dostavte se o čtvrté hodině ranní do radnice, abyste delinkventa k poslední jeho cestě podle obyčeje připravil.“

Povzdychl jsem truchle a provázel pana písaře odcházejícího až ke vratům katovny, jimiž jsem ven vyhlédl.

Spatřil jsem tu pusté jindy pobřeží před zdmi Židovského města oživeno četným počtem lidí, kteří, jak se zdálo, zvědavými zraky ke katovně a na blízkou šibenici pohlíželi, a jakmile městského písaře ze vrat katovny vycházeti spatřili, jaksi podezřele hlavy dohromady sestrkovali a čile mezi sebou hovořili.

Bylo mi to neklamným znamením, že příchod městského písaře do katovny byl od lidí těchto upozorován a že si také všickni příčinu jeho dovedli vyložití, že totiž poprava na odsouzeném pomocníku katově bude zajisté již zítřejšího dne vykonána.

Hned po odchodu písařově rozběhli se lidé tito jak do města, tak dolů ke Františku, což bylo dalším znamením, že nadarmo po okolí katovny a šibenice neokouněli, nýbrž že chtěli určitě seznati, zda návštěva městského písaře blízkost nastávající popravy znamená.

Proto zanechal jsem na ten čas úmyslu svého s pomocníky prohlédnouti stav šibenice, zda je při ní všecko v pořádku, a učinil jsem tak až za tmavé noci, kdy ovšem ni živé duše na břehu řeky nebylo zřítí.

Šibenice byla ovšem v nejlepším pořádku, neboť jsme ji teprv nedávno byli na místě jejím postavili.

Nic nevadilo tudíž, aby poprava mohla býti vykonána.

Zato se lidé na jiných místech o to starali, aby vůbec nemohla ke konci přijíti, neb aspoň aby byla zdržena.

Když jsem se totiž ještě přede dnem byl probudil, abych se s pomocníkem Vavřincem k delinkventovi do radnice odebral, přikvapil tento pojednou chvatně do mé komnaty se zprávou, že jest prostranství kolem šibenice již nyní od davů lidu obsazeno a že od Františku stále ještě nové houfy výrostků a nejnižší sběře pražské na Rejdiště přicházejí.

„Ti si přivstali, aby nám dnes parný den učinili,“ prohodil jsem vážně, neboť jsem tušil, co tato neobvyklá přítomnost pražské chátry na popravišti znamená.

„Ba, již po půlnoci scházeli se ti lidé kol šibenice,“ oznamoval dále Vavřinec, „a když jsem se před hodinou pokradmu mezi ně vmísil, přesvědčil jsem se, že chtějí popravu našeho Matěje třebas násilím překaziti, neboť všeobecně odsouzení jeho k smrti za nespravedlivé prohlašují.“

Potřásl jsem hlavou při slovech těchto a doložil:

„Však on se pan městský rychtář o to postará, aby nikdo nemohl delinkventa vysvoboditi. Dva pluky vojska budou popravě přítomny a ty ve čtvrt hodině celé Rejdiště vyklidí,

takže poprava nebohého Matěje bude moci býti bez překážky vykonána.“

„Což, bude-li však Matěj již na cestě městem z rukou žoldnéřů vysvobozen?“ zvolal Vavřinec s očima jiskřícíma.

„Kterak by se to však mohlo státi?“ tázal jsem se zvědavě.

„Mezitím, co já obcházel mezi zástupy kolem šibenice,“ pokračoval Vavřinec, „vyšel si Beneš, náš nejmladší pomocník, k radnici, odkud se před chvílí vrátil se zprávou, že také náměstí jest lidem přeplněno, který prý si rovněž vyzývavě proti městským žoldnéřům kol radnice stojícím (počíná a k nějaké mele s nimi se chystá, až Matěje k šibenici provázeti budou.“

To bylo ovšem povážlivé a svědčilo již nezvratně o tom, že se lid pražský skutečně srotil za tou příčinou, aby k smrti odsouzeného holomka katova pochopům spravedlnosti z rukou vydral.

Uvnitř mne to těšilo, že lid nepokládal vinu pobočníka mého za tak velikou, aby jen jeho smrtí mohla býti odčiněna, ale děsil jsem se přece následků toho, kdyby ke krvavé srážce mezi lidem a vojskem došlo. před padesáti lety by se nebyla zajisté ani jediná ruka ve prospěch člena sniženého stavu našeho zdvihla, a nyní hle, tisíce lidu chtělo se ho zastávati a při živobyті zachovati!

Opět tedy jeden důkaz více, kterak se bylo smýšlení lidu pražského o stavu katovském ve prospěch jeho změnilo tou měrou, jakou by ani zvěčnělý otec můj nebyl očekával, ač hlavně on to byl způsobil, že se tato změna ve veřejném mínění byla udála.

Nemohl jsem se však dlouho těmto úvahám oddávati, neboť již jsem musel jíti na radnici, abych své povinnosti vyhověl.

Nezbavil jsem se všech obav, jaké bylo ve mně oznámení Vavřincovo vyvolalo, ale přece jsem věděl, že též pan městský

rychtář učinil svá opatření a postaral se o dostatečný průvod vojenský, aby všeliký útok rozčileného lidu hned v zárodku mohl býti překažen.

Očekávání toto viděl jsem také splněno, když jsem se s Vavřincem ubíral k radnici, neboť tu jsme již spatřili z uličky za radnicí na náměstí dlouhé řady rejtarů, kteří byli už davu lidu z okolí radnice zatlačili, takže polovice náměstí byla prázdná.

Zároveň přicházelo z Dlouhé třídy množství pěchoty vojenské, která ve prázdné prostora poblíže radnice neproniknutelný špalír utvořila, jež by ani desateronásobný dav lidu nebyl prorazil.

Viděl jsem také, že shromážděné houfy z náměstí do postranních ulic se rozbíhají, což bylo svědectvím, že přivolání tak neobyčejně silné moci vojenské bylo na lid velký dojem způsobilo a jej poučilo, že by všeliké násilné vzepření vojsku tak četnému bylo marné bývalo.

Uspokojen vešel jsem tudíž do radnice a bral se k delinkventovi, u něhož dva duchovní z řádu Tovaryšstva Ježíšova meškali, aby jej na poslední cestu útěchou náboženskou připravili.

Matěj, spatřiv mne do kobky žalární vcházejícího, postoupil mi vstříc, a s jasnou tváří ruku mi podáváje, pravil:

„Nebudete míti se mnou žádné práce, mistře Jene, neboť smířen jsem s Pánem Bohem a rád podstoupím smrt za zločin svůj, jež mi podle slov velebných pánů těchto i Bůh na nebesích v milosti své odpustí. Nepotřebujete na mne ni ruky vkládati, já sám se již o to postarám, aby poprava na mně bez závady byla vykonána!“

„Bůh tě potěš, dobrý hochu, v poslední hodině tvé!“ pravil jsem v hlubokém pohnutí. „Jsem potěšen tím, že ses s Bohem smířil, že se smrti neobáváš.“

Oba duchovní přisvědčovali, že ještě žádný de-linkvent nevyznal se tak zkroušeně z hříchů svých, a proto se bezpečně milosti Páně na onom světě může nadíti.

Políbili ubožáka a vyšli ze žaláře, aby jej s katem samotného zůstavili, než by na něm poslední úpravu vykonal, jako to u všech jiných odsouzenců obyčejem bývalo.

Avšak k úpravě této nedošlo, neboť Matěj ke mně přímo veselým hlasem pravil:

„Nemusíte se mne ani prstem dotýkati, drahý mistře, neboť ručím vám za to, že se dovedu sám popraviti, aniž budete sobě sám neb kdo z vašich pomocníků muset výčitky činiti, že vám bylo někdejšího soudruha oběsiti. Jak to provedu, zůstavte jediné mně, a věru, že vám dokáži, že jsem byl u vás, ctěný mistře můj, ve škole dobré. Jen ještě vy mi odpusťte, čím jsem se byl kdy proti vám provinil, a zachovejte mne v dobré památce! Mimo vás a soudruhy své z katovny staroměstské nemám již nikoho na světě, s nímž bych se měl loučiti, a tak i v tomto ohledu bude mi poslední hodinka lehká. Ty pak, dobrý Vavřínče vezmi sobě i s ostatními soudruhy svými osud můj za příklad, abyste se nikdy vášním svým neoddávali a vždy jen podle příkladu šlechetného mistra svého se chovali!“

Hluboce pohnuti podali jsme mu oba ruku a objali jej naposledy, neboť mimo žalář nemohli jsme již tak více učiniti.

Vtom přichvátal žalárník, aby mne rychle k práci pobídl, neboť prý již pan městský rychtář s pány komisary hrdelního soudu přichází, aby delinkventa k popravě prováděli.

„Již jest vše hotovo!“ odpověděl jsem a vystoupil s Vavříncem z kobky žalární na chodbu, kterou páni od soudu přicházeli.

Pozoroval jsem ještě, kterak žalárník hlavou zakroutil, pohlédnuv na odsouzence, na jehož zevnějšku žádné změny nepozoroval, jako tomu před jinými popravami bývalo, kdy

byly delinkventům vlasy v týle ostříhány a límce u košile a kabátce utrženy.

Neprojevil však své podivení nad tímto pozorováním slovy, neboť již městský rychtář s ostatními pány do žaláře vcházel.

Bylo patrné, že mají jaksi velice na spěch, a skutečně počal pan rychtář odsouzenci bez okolků ještě jednou ortel čísti a potom jej vyzval, aby bez meškání poslední svou cestu nastoupil.

Matěj mlčky vyšel ze dveří, kdež jej oba duchovní mezi sebe vzali a hlasitě mu počali modlitby předříkávati, jež odsouzenec po nich plnozvukým hlasem opakoval.

Četa žoldnéřů postavila se v čelo průvodu, druhá následovala za delinkventem, potom se brali páni soudcové a já pak s Vavřincem smutný tento průvod zakončoval.

Pan rychtář kázal zrychlití krok, a tak jsme ve dvou okamžicích vystupovali z radnice na náměstí které vojskem jízdným i pěším bylo obsazeno. Za řadami vojáků hemžilo se přes časnou dobu denní plno lidu, jenž se však vůči tak neobyčejně silné moci vojenské zcela klidně choval.

Měl-li kdo v úmyslu na průvod popravní se vrhnouti a delinkventa z rukou obklopujících jej žoldnéřů vyrvati, zanechal toho zajisté hned při prvním spatření tolika tisíců ozbrojeného žoldnéřstva, a tak jsme se bez překážky dostali k bráně Židovské, která taktéž silně byla obsazena, a jakmile průvod do ní vešel, ihned zase zavřena, takže nikdo z lidu nás do Židovského města nemohl následovati.

Opatření toto, aby se průvod bral k šibenici na Rejdišti Židovským městem, (Učinil pan městský rychtář s dobrým rozmyslem, neboť ulice tohoto města byly před rozedněním ještě skoro zcela liduprázdné, a jelikož nikdo branou za námi vejíti nesměl, dostali jsme se v krátké chvíli k fortně židovské, od níž na druhé straně městské zdi opět špalír vojska jízdného

byl postaven. Veliký čtyřhran kolem šibenice byl zcela prázdný, a tak i zde nebylo se obávati žádného násilného vystoupení chátrý pražské, která daleko na obou stranách byla podél břehu zatlačena.

Nejvýstřednější ulevovali své zlosti nad neočekávaným rozvinutím tak silné moci vojenské rozmanitými výkřiky a spíláním, leč zůstalo jen při pouhém pokřikování, jehož nikdo nedbal, nejméně pak pan rychtář, který v obličeji svém jevil patrné uspokojení nad tím, že svými bezpečnostními opatřeními nahnal bojechtivému lidu strachu, že nikdo se neodvážil k osvobození odsouzence i jen jedinou ruku pozdvih.

Bylo skoro ještě šero, když průvod s delinkventem pod šibenicí stanul, která již v plné úpravě do výše trčela.

Městský rychtář vyňal hůlku a přelomiv ji ve dvě, hodil oba kusy k nohoun delinkventovým na znamení, že mu již žádné milosti nelze očekávati.

Pak se obrátil ke mně se slovy, že mi odsouzence odevzdává, abych na něm podle povinnosti přisouzený mu trest smrti vykonal.

Matěj byl celou cestu vykonal krokem pevným, jako by se na procházku k očekávanému jakémusi veselí ubíral, a také na tváři jeho, ač byla hrobově bledá, nejevil se žádný strach před smrtí. Musil jsem si v duchu přiznati, že se málokterý odsouzenec bral s tak hrdinskou a odhodlanou myslí na popraviště jako tento bývalý holomek můj, který arci byl dříve množství poprav přítomen, takže mu šibenice nyní nijaké příšerné divadlo neposkytovala.

Dokončiv poslední modlitbu s jedním z obou kněží, políbil krucifix, jež mu tento podal, a pak objev kněze, obrátil se ke mně se slovy pevným hlasem pronesenými:

„Dostojím slovu svému, pane mistře můj, že vykonám sám na sobě ortel nade mnou vyneseny a že nebude ani vám, ani

bývalým soudruhům mým třeba ruku na mne vložit. Dokáži všem přítomným, že jsem se u vás dobře vyučil řemeslu katovskému a že dovedu sebe sama oběsiti!“

Rozhlédl se při tom po všech pánech povzdáli stojících, a zejména pohlédl zrakem plným spravedlivé výčitky na pana městského rychtáře, jenž byl hlavním původcem této jeho smrti potupné.

Pan rychtář zachvěl se, jak jsem dobře pozoroval, pod dojmem tohoto posledního pohledu delinkventova, a aby toto vnitřní hnutí své nedal nikomu poznati, zvolal drsným hlasem, aby již exekuce byla konána.

Zároveň kynul nedaleko stojícím bubeníkům a trubačům, aby počali bubnovati a troubiti, nepochybně se obávaje, že by odsouzenec mohl před smrtí ještě něco mluvit a jej z násilí a nespravedlivosti obviňovati.

Avšak Matěj neměl žádného úmyslu podobného, nýbrž přistoupil rychle k nejmladšímu pomocníkovi mému, Benešovi, jenž připravenou oprátku konopnou v rukou držel, a vzav mu ji z ruky, potřásl Benešovi a druhému pomocníkovi pravici, aby se i s nimi rozloučil a za odpuštění všech vin svých je žádal.

Oba hoši jej políbili a se slzami v očích mu milosti boží na onom světě přáli, jako já to byl s Vavřincem již v žalární kobce učinil.

Tak smířen jsa s Bohem a s lidmi, přistoupil odsouzenec rychlým krokem k šibenici, u níž žebřík o hořejší břevno opřen stál, kdežto druhý, po němž já vyléztí měl, o šibenici samu na zadní straně její se opíral.

Druhý tento žebřík Matěj jediným kopnutím nohou k zemi skácel, a žebřík první o břevno šibenice nazad podepřev, vystoupil rychle na vrcholek jeho pak, jako by k nějaké tělocvičné hře nahoře se chystal, obrátil se čelem k městu a na oprátce, kterou v ruce držel, na dolejší konci volnou smyčku

učinil a pak druhý konec provazu na hřeb šibenice pevně přivázal.

Pochopil jsem ihned, jakým způsobem pomocník můj hodlá sám na sobě popravu oběšením vykonati, a již jsem také byl přesvědčen, že Matěj slovu danému plnou měrou dostojí.

Stoje na poslední příčce žebříku, poznamenal se zbožně křížem a vložil si pak smyčku na dolejší konci provazu zadrhnutou na krk a těsně ji k hrdlu přitáhl.

Pak se rozhlédl ještě jednou kolem sebe a vysokým hlasem, jež bylo přes všecko znění bubnů a hlahol trub dobře lze rozeznati, zvolal:

„Odpust’te mi, věrní křesťané, viny moje a modlete se za mne!“

Pak odstrčil pravou nohou žebřík a tělo jeho zůstalo ve smyčce vězeti, která se mu kol hrdla těsně zatáhla a tak jej rázem udusila.

Matěj vykonal skutečně popravu sám na sobě, aniž jsem se já neb některý z pomocníků mých musil těla jeho dotknouti.

Tělo v povětrí visící otočilo se dvakrát nebo třikrát kolem sebe a pak zůstalo bezvládně viseti.

Vše pohlíželo s ustrnutím na počínání delinkventovo, jež v první chvíli mimo mne nemohl nikdo pochopiti, a teprv když tělo Matějovo mrtvé na provaze viselo, porozuměl každý, že se delinkvent sám oběsil, aby jej někdejší mistr jeho nemusil rukou svou popravovati.

Na pokynutí pana městského rychtáře přistoupil jsem k mrtvole, abych se přesvědčil, zda skutečně i poslední jiskra života z těla odsouzencova unikla, a když jsem byl shledal, že srdce nebohého Matěje již navždy tlouci přestalo, prohlásil pan rychtář, že spravedlnosti lidské jest zadost učiněno.

Kněz pomodlil se ještě Otčenáš za duši delinkventovu a pak se počalo vojsko do města zpět vraceti.

Avšak silné oddělení žoldnéřů zůstalo na stráži u šibenice, aby se tam žádné výtržnosti nedaly, neboť lid se potom, když vojsko odešlo, houfně hnul k šibenici, aby si mrtvolu oběšencovu blíže prohlédl.

2.

Pokračování kapitoly předešlé.

Tak dočkala se justice se Staroměstského náměstí, na Rejdiště poblíž katovny přenesená, první své oběti, o níž by se nikdo nebyl nadál, ze kterého stavu bude vzata.

Lid pražský houfně obstupoval po celý den šibenici, a kdyby silná stráž žoldnéřská nebyla ji střežila, byl by veškeren oděv s mrtvoly strhán býval, ba snad i tělo samo nebylo by před lidem obstálo, jenž měl tisíc chutí na dobytí provazu, jímž se byl nešťastný pomocník sám s tohoto světa sprovodil a jemuž pověřivý lid, jak jsem během dne na vlastní uši slyšel, zvláště zázračnou moc připisoval.

Teprve když temná noc nastala, chystal jsem se s ostatními pomocníky svými, abych tělo se šibenice snal a je zakopal.

Blížilo se již k deváté hodině noční, když jsme z katovny vyšli a přímo k justicii mířili, jejíž hořejší část se příšerně obrážela od tmavého obzoru na východě.

V celém okolí bylo ticho, přerušované pouze hučením vody ve Vltavě, která tehdaž hlučně přes staroměstský jez dolů se vrhala a tím značný šum v tiché noci způsobovala, takže jej široko daleko bylo po městech pražských slyšeti.

„U d'ábla!“ zvolal tu pojednou Vavřinec, sotva že byl po vystoupení ze vrat katovny k šibenici pohlédl.

„Co jest? Co se stalo?“ tázal jsem se ho kvapně, abych se příčinu dověděl, proč byl pojednou tak zděšeně vzkřikl.

„Hle, tamto dvě postavy od šibenice prchají, jakmile nás z katovny vycházeti uzřely!“ zvolal dále Vavřinec, ukazuje rukou stranou k Františku, kam dvě osoby střemhlav dolů letěly.

Nebylo pochybnosti, že meškaly u šibenice a tam nějaké

scestnosti se dopouštěly.

„Tušil jsem to, že Matěje nedostaneme celého dolů, když jsem viděl strážníky od šibenice odcházeti,“ pravil Vavřinec; „v té době mohli ubožáka snadno po kusech do celého světa rozvléci!“

„Tak zle snad nebude,“ prohodil jsem, „vždyť každý vidí katovnu nablízku, takže se nějakého zločinu tak nerozvážně nedopustí.“

„A přece ti dva tamto u šibenice dleli a nějakou nepravost na mrtvole oběšence spáchali!“ dokládal

Vavřinec a bral se zrychleným krokem k šibenici, kam nás o chvíli dříve předešel.

„Vždyť jsem to povídal, že se zde s celým Matějem neshledáme!“ volal nám po chvíli vstříc, když jsme se k šibenici přibližovali.

„Stalo se něco s tím ubožákem?“ tázal jsem se, tuše také již, že luza něčeho proti mrtvole oběšencově se dopustila.

„Zde vizte,“ přisvědčoval Vavřinec, ukazuje na mrtvolu Matějovu; „tělo tu visí s polovice nahé, jelikož s něho oděv lupiči strhali, a zde vidíte, že má oba palce na nohou utrženy! Dábel necht' zadává ty nectné lupiče!“

Beneš přistoupil s lucernou k šibenici a posvítil na nahé nohy oběšencovy, na kterých skutečně palce chyběly.

„Probůh, palce u obou rukou jsou taktéž utrženy!“ zvolal Vavřinec s úděsem poznovu, prohlížeje dále Matějovu mrtvolu.

A tak tomu skutečně bylo; zlosynové pověřenční zhanobili takto mrtvolu nešťastného Matěje, ač zajisté by se byli ráno pro něho co nejurputněji bili, jen aby mohl býti při životě zachován, a hle, v několika málo hodinách potom neštíteli se mrtvé tělo jeho nejen ze šatů odrati, ale i odnětím prstů na končetinách je zohaviti.

Nedalo se nyní v té věci nic dělati, neboť oba uprchlíci, kteří

byli poslední loupež na mrtvole spáchali, zmizeli už beze stopy, a po dřívějších lupičích nemohlo se již docela dále pátrati.

Tak nezbyvalo nám než do práce se dáti, a to vykopali pomocníci nejdříve hlubokou jámu, potom já provaz, jímž se byl Matěj sám oběsil, přerízl a pak tělo zvolna na zem spustil.

Vavřinec přikročil k mrtvole bývalého soudruha svého a především provaz s hrdla jeho sňal.

Divím se, že ti padouchové i provaz neukradli,“ pravil sám k sobě a zastrčil sbalený provaz do kapsy; mně nyní vynese několik dobrých grošů, neboť mu bude hloupý lid, jak jsem již na vlastní uši slyšel, přičítati dvojnásobnou zázračnou moc nad jiné provazy popravní!“

Poté jsem kázal pomocníkům, aby tělo nešťastného Matěje pozvolna do jámy vložili, a sám jsem na něj tři hroudy hlíny vhodil.

Podobně učinili též všickni tři pomocníci a ve čtvrt hodině potom nebylo po ubohém oběšeném pacholku katovském na povrchu zemském již ani stopy.

Hrobník by nebyl lépe jámu zasypal, než jak to pomocníci moji učinili, ale ten by byl nad mrtvolou aspoň nakupil rov, aby označil místo hrobu, kdežto zde musila býti země srovnána, takže se nemělo ani zvěděti, ve kterém místě tělo oběšencovo odpočívá.

Za úplného ticha byla poslední tato část dnešní popravy vykonána a já, obrátiv se naposledy k místu, kde Vavřinec prst ušlapoval, aby ji s ostatní zemí na povrchu srovnal, pravil jsem pohnutým hlasem:

„Odpočívej v pokoji, byť i svěcená země tě nepokrývala!“

Také ostatní věnovali nešťastnému soudruhovi poslední povzdech a pak jsme se mlčky vraceli do katovny, abychom se na odpočinek odebrali.

Avšak Vavřinec byl té noci několikrát vyrušen ze spánku, neboť přicházeli do katovny lidé, aby si koupili část provazu, jímž byla dnešní poprava vykonána, a tak Vavřinec dnešní noci dobrý obchod učinil tím, že byl provaz k sobě vzal a na malé kousky jej rozřezal, za něž mu byly od pověřivých lidí dobré peníze vyplaceny.

Po delší dobu bylo v katovně ode všech domácích na Matěje vzpomínáno, ale časem vymizela i jeho památka, neboť nové a nové události zatlačily ji do pozadí, jako tomu pravidelně v životě lidském bývá, v němž jedna vlna časová druhou pohlcuje, aniž po první nějaká stopa zůstává.

Úřadu katovskému nebylo popřáno dlouho zaháleti, neboť již zanedlouho po popravě Matějově byl jsem volán opět na radnici, abych zatvrzelého jakéhosi delinkventa zmučením k tomu přivedl, aby se vyznal ze zločinů svých.

Byl to císařský voják, který byl ve rvačce hospodské studenta pražského zabil a za to ve vazbu vzat jest.

Opakoval se tu tedy případ, jakého se byl též Matěj dopustil, ale přece by snad byl voják šibenici ušel, kdyby během vyšetřování nebylo povstalo proti zatčenému žoldnéři podezření, že snad spáchal též vraždu na onom kupci, jenž byl asi před týdnem na Pohoželci o půlnoci zavražděn a o věci, jež při sobě nosil, oloupen.

U žoldnéře pak byly nalezeny zlaté hodinky, o nichž se nemohl náležitě vykáhati, jakým způsobem jich nabyl.

I byly hodinky předloženy dětem zavražděného kupce a ty je hned při prvním spatření za majetek otce svého poznaly.

Nemohlo tudíž býti pochybnosti o tom, že zatčený voják je též vrahem hradčanského kupce, a poněvadž zločin tento tvrdošíjně zapíral, usnesli se v radě konšelské, že se má k němu s trapnou otázkou přikročiti.

Připravte si však nejpevnější nástroje svoje, mistře Jene,“

připomínal mi pan městský písař, když mi oznamoval, v kterou hodinu mučení delinkventa na radnici bude vykonáno.

Vyzrál jsem již na zatvrzelejší ptáčky, než jakým se zdá ničemný voják tento, který prapor svůj vraždou znectil,“ pravil jsem sebevědomě, „a tak i jemu dovedu jazyk rozvázati, jako jsem to posud všem jiným dovedl učiniti.“

„Jest prý to pravý divoch,“ dokládal ještě pan písař, „který na vojně nesčetné kousky spáchal a již dávno by byl prý oprátce propadl, kdyby se bylo o dřívějších zločinech jeho zvědělo. Teprve teď se mu přišlo na kobylku, a proto tehdáž již provazu neujde!“

„Pak spatří Rejdiště druhou popravu, při níž bude rovněž zase všecko vojsko pražské shromážděno,“ podotýkal jsem, vzpomínaje popravy nešťastného Matěje, která se musila pod ochranou tak veliké síly vojenské díti.

„Bude-li vrah tento oběšen právě na Rejdišti,“ odušil pan písař, „to bude záviseti na veliteli posádky pražské, hraběti Kolloredovi, který má právo ustanoviti si pro svou popravu místo libovolné.“

„Bylo by to mrzuté, kdybych měl šibenici z Rejdiště zase na jiné místo přenášeti,“ doložil jsem.

Pan městský písař pokrčil jen rameny, dáváje mi pak tak najevo, že by se na mé přání v tomto ohledu asi málo dbalo, a opustil katovnu, aby se zase do radnice vrátil.

V noci pak jsem jej tam následoval já se dvěma pomocníky, kteří s sebou nesli veškeré nástroje a náčiní k mučení potřebné.

Nebyla již po dlouhou dobu trapná otázka s delinkventy činěna, neboť se obžalovaní za posledních let pravidelně bez mučení ke svým činům přiznávali, jen aby se na obávaný skřípec nedostali.

Proto byla mučírna ve sklepě radnice staroměstské poněkud zpustla a bylo třeba nástroje tamní zase doplniti a v pořádek

přivést.

Za dvě hodiny však bylo vše zase upraveno, a než soud krátce před půlnocí do přední části mučírny vešel, stál jsem tu já již pohotově v zadním koutě, abych okamžitě kterýkoli stupeň trapné otázky na delinkventovi vykonal.

Věda ze slov pana městského písaře, že bude mi co dělati s chlapíkem surovým a zatvrzelým, připravil jsem se na možný tuhý odpor se strany jeho, a proto jsem také Vavřinci a Benešovi dal patřičný návod, jak by si počínati měli, kdyby nám delinkvent mimo nadání chtěl odporovati.

Oba hoši si chutě mnuli ruce, jako by se už těšili na to, až delinkventa pod ruce své dostanou.

Když soud zasedl ke stolu, přivedli městští žoldnéři vojáka, takže jsem si jej nyní z úkrytu svého mohl dobře prohlédnouti.

Byl to chlap jako hora, s nímž bylo ovšem těžko vládnouti, zvláště když i povaha jeho, jak to divoký výraz v obličejí jeho zjevně zračil, byla násilnická a ukrutná. Proto byl spoután na rukou i na nohou, takže se jen zvolna mohl kupředu pohybovati a žoldnéři jej takřka mezi sebou vésti musili.

Měl na sobě ještě šat vojenský, ale již velice zedraný, neboť byl se při zatýkání mušketýrům městským velice vzpíral, takže oděv na něm na četných místech byl rozedrán.

Také šrámy v obličejí a na rukou nasvědčovaly tomu, že ho ve rvačce při zatýkání nikterak nebylo od mušketýrů šetřeno, právě jako on byl asi pádnými pěstmi svými notné rány na vše strany rozdával, než se podařilo jej spoutati a tak nadále neškodným učiniti.

Divoce pohlížel kolem sebe, čekaje snad na to, že mu před soudem budou ruce rozvázány, a když se tak nestalo, trhal divoce rukama, jako by chtěl provazy na kloubech násilně přetrhati, ty však všelikým takovým pokusům náležitě vzdorovaly, a tak, vida malomocnost svou, ulehčil si rázným

zaklením, kterak prý se takto nectně s vojákem armády císařské zacházeti může.

„Jsi tím sám vinen, že se takto proti tobě postupuje,“ pravil pan soudce k delinkventovi; „chovej se, jak se náleží před soudem chovati, a budou ti provazy sňaty; dosud jsi však po volnost svou nedokázal, pročez i při tomto výsledku nočním musíš spoután k otázkám mým odpovídati!“

„Pak neodpovím ani slova!“ vzkřikl delinkvent zlostně a obrátil se neslušně k pánům soudcům zády.

„Naučte jej způsobu, jak se má před soudem státi!“ zvolal soudce k vůdci mušketýrů.

Tento přistoupil se dvěma muži k delinkventovi a násilným trhnutím obrátil jej zase čelem ke stolu soudcovskému.

Sotva však od něho mušketýři odstoupili, obrátil se voják hned zase a vyplázl mimoto s příšerným posunkem na mušketýry jazyk, jak to nezbední kluci dělávají.

Vůdce mušketýrů chtěl k němu opět přikročiti, ale soudce kynul mu rukou, aby toho zanechal, poněvadž dobře předpokládal, že takovýto prostředek nebude míti u surového žoldnéře žádného účinku, a tak zůstal delinkvent ve svém nevážném postavení státi.

Pan soudce započal potom výsledch, jako by se pranic nebylo přihodilo, a když i na opětovnou otázku svou žádné odpovědi nedostal, pohrozil delinkventovi, že bude k němu s trapným dotazem přikročeno.

Avšak i teď setrval obžalovaný ve svém zarputilém mlčení.

„Mistře Jene,“ zvolal potom pan soudce vysokým hlasem, „předstupte a pohrozte delinkventovi mučícími nástroji svými.“

Já vystoupil z úkrytů svého s provazy a kladkami v rukou, Vavřinec zamávl nad hlavou rozžhavenou palečnicí a Beneš pozdvihl kotlík s vroucím olejem.

Ale to vše vyvolalo jen posupný úsměv na divoké tváři

delinkventově a opovržlivě obrátil se chlap tento zase od nás, skřípaje mezi zuby:

„Vy všickni spíše na šibenici patříte, jako holomek váš na Rejdišti nedávno oběšený! Poctivý voják, který tisíckrát smrti vstříc hleděl, posmívá se hrozivým nástrojům vašim!“

„Nuže, uvidíme, budeš-li se nám i na housličkách těchto posmívati,“ prohodil jsem chladnokrevně a obrátil se k panu soudci, abych další rozkazy jeho očekával.

„Odevzdávám vám jej, mistře popravní,“ pronášel pan soudce vážným hlasem, „abyste na něm první stupeň trapné otázky vykonal. Radím vám však, abyste mu ruce svázané ponechal, neboť lze se od něho každého násilí nadíti.“

Přisvědčil jsem mlčky hlavou, a jelikož se Vavřinec chystal k tomu, aby mu ruce, dosud na zádech svázané, převázal kupředu tak, aby celými zády mohl býti na skřípec položen, pravil jsem:

Nikoli, zůstane svázán na zádech; co na tom, vymkneme-li mu hnáty z kloubů, až mu ruce zadem nad hlavu strhneme? Uvidíme, zdaž i potom bude se chlubit silou svojí!“

Zůstaly mu tudíž ruce na zádech svázané a hned potom strhli s něho pomocníci šat a já, přiblíživ se k němu bez nadání jeho, srazil jsem jej nazpět na skřípec, na němž na okamžik bez vlády ležeti zůstal.

Chtěl za to na mne vychrliti spoustu nadávek a klení, leč v téže chvíli zatáhl Vavřinec prudce provazem, jenž se mu od spoutaných rukou vzhůru ke kladce táhl, a v okamžení byly delinkventovi obě ruce z kloubů na ramenou vyvráceny a bolest tím způsobená vydrala vzpurnému zlosynovi divoký řev z hrdla, takže pojednou na všechno nadávání a klení zapomněl a jen zoufale zasténal.

Teprve nyní asi seznal, že s popravním mistrem staroměstským nejsou žádné žerty, a proto již také hned zkrátí

a divoký obličej jeho se velice ve svůj opak proměnil.

Druhý pomocník přivázal nohy jeho na dolejší kladku skřipce a já pak jal se točiti klikou, kterou se hořejší deska „housliček“ do běhu přiváděla.

Zároveň pozdvihl jsem páku a potom v rýze uprostřed desky vystoupila zubatá pila, aby se do zad delinkventových co nejbolestněji zarývala.

I v této chvíli osvědčil vynález nebožtíka otce mého v plné míře děsnou působnost svou.

Sotvaže se byly totiž zuby ostré pily po prvé kříže zlosynova dotkly, zaskřípěl tak prudce zuby, že tím bylo až skřípání skřipce přehlušeno.

Chtěl v první chvíli utajiti pekelnou bolest svou, jen aby před soudci a katem dokázal hrdinnost, kterou se stále byl chlubil, a proto zatínal zuby do rtů, až krev z nich stříkala, jen aby mu žádný projev bolesti z prsou ven neunikl.

Avšak tato líčená hrdinnost trvala jen velmi malou chvíli. “

Otočil jsem ještě jednou klikou a hned potom bylo lze rozeznati, že se povystoupilé zuby pily zařezávají do kostí páteře, takže až praštění jich bylo slyšeti.

Nesmírnou bolestí touto byl vzdor zločincův pojednou překonán, a mohl jsem se s chloubou odvolati k tomu, že stroj otcův ještě nikdy v účinku svém neselhal. Zlomil až dosud tvrdošíjnost každého de-linkventa, takže dalšího stupně trapné otázky nebylo u žádného zlosyna, a byť i byl ten nejzatvrzelejší, již potřebí.

Mimoto trpěl vrah tento zajisté kruté bolesti vymknutím kloubů z ramenou, neboť svaly tamní byly k přetržení napiaty, takže kůže na několika místech popraskala a maso do modra se zbarvilo.

Vydav nejdříve zoufalý řev ze sebe, jímž se až klenba mučírny otrásala, vyrazil delinkvent přerývanými slovy

nejdříve hroznou kletbu a pak dodal:

„Ustaňte, rasové! Chci se již ke všemu bez pekelného trápení tohoto přiznati! Či mne chcete za živa na kusy roztrhati, jak jen dravá zvíř v lesích dělá?“

A opět zaznělo děsné zaklení z úst jeho, provázené pustým rouháním Bohu a všem svatým jeho.

Já se ohlédl na pana soudce, abych si vyžádal rozkazu jeho, zdaž mám v dalším mučení delinkventa ustati.

Pan soudce mi pokynul, abych v práci své neustával, a tázal se vraha povýšeným hlasem:

„Chceš se dobrovolně ke svým zločinům soudu přiznati?“

U všech pekla a d'áblů!“ řval delinkvent s rostoucí zuřivostí, neboť jsem jej byl vtom ještě jednou zdola nahoru přes pilu ve skřipci přetáhl. „Vždyť tak chci učiniti! Ať již d'ábelský ten pes katovský v mučení ustane!“

„Aj, rozvázali jsme chvástalovi zlolajný jazyk jeho!“ smál se potichu Vavřinec a napial provaz na kladce ještě jednou, neboť chtěl vrahovi také se své strany něco zvláštního na pamětnou dát.

Delinkvent poznovu zařval jako zběsilý tur, neboť ruce jeho za hlavou div že nebyly z kloubů vytrženy a poslední stažení provazy musilo mu nevyslovitelné trápení způsobovati.

Jak mi později Vavřinec se zvláštním výrazem pomstychtivosti vypravoval, chtěl na nejprvnějším delinkventovi pomstíti se za to, že byl soudruh jeho Matěj na šibenici oběšen, aniž se byl podle náhledu jeho jen stínu takových zločinů dopustil, jaké tížily asi svědomí zlotřilého tohoto žoldnéře, který přese všecku vinu svoji chtěl i katovi a pomocníkům jeho vzdorovati.

Záměru jeho bylo dosaženo a nebohý Matěj na zlosynovi tomto pomstěn.

Soudce kynul mi nyní, abych v mučení ustal, a tak zastavila

se pila v běhu svém, zuby její snížily se pod desku skřípce a provazy na rukou a na nohou povolily, takže tělo delinkventovo na skřípci ležeti zůstalo.

Rozřízl jsem provaz, jímž byly ruce svázány, a zakrátko jsem vymknuté klouby zase do přirozené pólohy přivedl, což vrah hlubokým oddechnutím provázel.

Pozdvihli jsme hořejší část těla jeho, a mezitím co jej oba pomocníci drželi, vložil jsem mu náplast na rozedraná záda, z nichž krev potokem chlípěla, potom jsme jej na nohy postavili a košili na tělo jeho vhodili.

Držel se sotva na nohou, takže jsme jej před stůl soudců vléci musili.

Vzdorovitost jeho dřívější byla ta tam a zdál se pojednou všecek proměněn.

Tak velice byl na něj skřípec můj účinkoval, že zanechal tvrdošijnosti své úplna a na všechny otázky soudcovy přisvědčoval.

Přiznal se nejen k tomu, že ve rvačce zabil studenta, leč že také spáchal loupežnou vraždu na kupci z Hradčan, jemuž byl hodinky a váček s penězi odňal, když jej byl v noci přepadl a zákeřnický zabil, a potom peníze v krčmách pražských prohýřil.

Udál všechny podrobnosti zločinů svých, jež zde však opakovati nebudu, poněvadž bych to vše příliš dlouho musil vypisovati.

Tak byl pro zločiny své po krátké poradě soudu odsouzen ke smrti provazem a náčelníkovi žoldnéřů dal pan soudce znamení, aby delinkventa opět do Špinky odvedl a lékaře městského přivolal, jenž by mu rány na zádech mastmi obložil a obvázal.

Když již odsouzenec byl z mučírny odveden a členové soudu povstávali od stolu, prohodil jeden z pánů konšelů, zdaž

neměl býti delinkvent také tázán na zločiny, jichž se byl ve vojsku dopustil. pan soudce máchl však odmítavě pravicí a odvětil: „Bud’me rádi, že jsme mohli padoucha toho tak brzo odsouditi! Kdo ví, jakých zločinů se zlosyn ten na vojně dopustil, a trvalo by zajisté kolik dní, než bychom z něho rejstřík tento vytáhli. Ostatně by si pak mohl vojenský soud dělati právo na potrestání jeho, neboť pány generály a důstojníky hryže to beztoho dosti, že jest souzen od magistrátu a nikoli od soudu vojenského. Možná dosti, že výroku našemu budou se strany vojenské činěny ještě nějaké překážky, které by se zajisté zesateronásobnily, kdyby nám napadlo, chtíti souditi také zlé skutky, jichž se darebák ten ve službě vojenské a pod praporem císařským dopustil.“

Ostatní konšelé přizvukovali tomuto náhledu páně soudcovu, a tak zůstalo při tom, že po minulosti odsouzeného žoldnéře nebude dále pátráno, aby snad pravomoc vojenská nenaléhala na to, aby jí byl vinník k vlastnímu potrestání odevzdán.

Pozoroval jsem dobře, kterak si páni konšelé jakožto členové soudu občanského zakládali na tom, že mohou odsouditi příslušníka stavu vojenského, a to hned k nejtěžšímu trestu, jakýž vůbec mohl býti pronesen.

Po odchodu soudců sklidili jsme také my nástroje svoje, hovoříce vesele o tom, jak rychle byl vzdorný zlosyn k vyznání přiveden a vztek jeho naprosto zlomen.

Zejména Vavřinec připisoval si zásluhy toho, neboť přiznal se nyní k tomu, že byl na konci tortury ještě jednou klikou na skřípci otočil a provaz napíal, tak aby tím smrt nešťastného Matěje byla aspoň na bohoprázdném vrahovi tomto pomstěna.

„A tak učiním každému delinkventovi, jehož pod svou ruku dostanu,“ končil Vavřinec svou filipiku, která vlastně proti panu městskému rychtáři čelila, jak to ze slov rozhořčeného

pomocníka mého snadno bylo lze poznati.

Prohodil jsem cosi o tomto vlastním předmětu nenávisti jeho a tu Vavřinec ihned s jiskřícími zraky, ale zároveň přitlumeným hlasem dodal:

„Ano, to by mi bylo největším zadostiučiněním, kdybych mohl jednou i toho ukrutníka tuto na skřipci před sebou viděti! Ne jednou, ale třikrát bych klikou otočil, až by v něm všechny kosti praštěly a kůže po celém těle se potrhala!“

„Toto přání neopakuj už mezi stěnami těmito, divoký hochu,“ káral jsem horkokrevného pomocníka svého, „zde v radnici mají i zdi dobré uši a již často tu mnohý za podobně neprozřetelná slova hlavu na špalek katovský položití musil, jak o tom staré kroniky vypravují.“

Vavřinec ohlédl se pod dojmem těchto slov plaše kolem sebe, chtěje se přesvědčiti, zdaž jej nějaké nepovolné ucho nebylo zaslechlo, vida však, že již jen my tři jsme v mučírně, pohodil zase pohrdlivě hlavou a již jen něco nesrozumitelného mezi zuby zamručel.

Byli jsme s prací svou hotovi a opouštěli po půlnoci radnici, abychom se do katovny vrátili.

Druhého dne byla toho již plná Praha, že se de-linkvent žoldněř přiznal též ke vraždě na kupci hradčanském spáchané a že byl proto k šibenici odsouzen.

Obecně se však projevovala obava, zdaž vojenská pravomoc nebude za vydání žoldněře žádati, aby sama proces s ním zavedla a trest za zločiny jeho vyměřila, neboť bylo známo, že vojenská moc na občanské soudy žárlila a vlastní svou pravomoc neústupně hájila.

Když pak třetího dne potom spatřil jsem pana městského písaře do katovny přicházeti, projela mi ihned mozkem myšlenka, že snad skutečně bude de-linkvent od pánů generálů obci vyrván, takže nebyl bych pak mohl popravu na něm

vykonati.

Projevil jsem také hned vstupujícímu panu písaři obavu tuto, ten však trpce se usmáv pravil:

„Jste sice na pravé stopě, mistře Jene, tehdáž však nepřijdete o své športle za popravu delinkventa vojenského.“

„Nežádal tedy vojenský soud za vydání jeho z moci městské?“ tázal jsem se kvapně.

„Stalo se tak sice,“ sděloval pan písař, „leč páni konšelé stáli tenkrát pevně na tom, že vrah musí býti souzen tam, kde zločin spáchal, a proto budete přece jen vy delinkventa věšeti.“

„Celá Praha bude za to pánům konšelům povděčna,“ zvolal jsem, „neboť již se lidé báli, že by voják mohl snad i dokonce oprátce uniknouti, kdyby z pravomoci městské vyvázl.“

„Jednu výminku však musili páni konšelé vojenským pánům přece povolit,“ podotýkal pan písař.

„Nuže? V čem záleží tato výminka?“

„Ze delinkvent musí býti popraven na Staroměstském náměstí a nikoli na šibenici na Rejdišti před katovnou stojící, na které byl před nedávném holomek katovský oběšen.“

„Ale vždyť na náměstí není už žádné justice?“ namítl jsem.

„Postaví se tam tedy nová,“ odvětil suše pan písař, „a právě proto přicházím, abych vám příslušný rozkaz pana městského rychtáře sdělil.“

„Vždyť se však,“ namítl jsem, „na místě, kde kdysi justice stávala, kopají teď základy pro sochu Panny Marie, která tam bude k rozkazu císařovu postavena na památku hrdinského obhájení Prahy proti Švédům.“

„Nu ovšem,“ odušil pan písař, „justice nebude proto na někdejší svém místě již postavena, nýbrž doleji na náměstí proti Dlouhé třídě a tam ji také tesařský cech postaví.“

„Toť je arci jiná,“ prohodil jsem, „ale pěkné Staroměstské náměstí bude tím zase znesvářeno, jako tomu po celé půlstoletí

bylo, když tam byla za dob císaře Rudolfa II. postavena šibenice.“

„Proto také dají páni konšelé hned po vykonání popravý zase šibenici odkliditi a postavena tam bude jediné pro tuto popravu vraha vojáka.“

Pokynul jsem souhlasně při této zprávě pana městského písaře, neboť mi ovšem na tom záleželo, aby šibenice na Rejdiště přenesená obstála i pro časy budoucí na svém místě, tak abych nemusil na daleká popraviště docházeti, když taxa za výkony popravní nezměněna zůstávala.

„Na který den jest poprava ustanovena?“ tázal jsem se ještě pana písaře.

„Pozejtří v pátek bude delinkvent k šibenici vyveden.“

„A bude šibenice do té doby také na svém místě státi?“

„Proč by tak býti nemohlo?“

„Nevzpírají se páni mistři při této nepočetné práci, jako kdysi tak často činívali?“

„Pan primátor by takový vzdor asi nevlídně přijal,“ prohodil pan písař; „cech tesařský také se bez odporu uvolil k tomu, že šibenici během zítřejšího dne postaví, jen když jáma bude dříve vyházena.“

„Tuto práci nechť zase zednický cech vykoná, jako jindy povinností jeho bývalo.“

„Tenkráté musíte se vy, mistře Jene, postarati o vykopání jámy, neboť cechu zednickému nebyl tehdáž žádný podobný rozkaz dán. Ostatně bude přítomnosti vaší při postavování kůlu šibeničního třeba, a tak již jen dejte jámu svými lidmi vykopati.“

„Já však mzdu za práci tuto taktéž do účtu svého postavím,“ dodal jsem.

„Bude-li jen požadavek váš od pánů konšelů za důvodný uznán,“ mínil pan písař již na odchodu; „hledí se od nějaké

doby panu městskému rychtáři velice přísně na počty jeho.“

Pohlédl jsem tázavě na pana písaře a pravil jsem jakoby ledabyle:

„Na pana rychtáře asi nikdo tak brzo nevyzraje, neboť vede hospodářství obecní, jak známo, velmi opatrně!“

„Zdá se však přece, jak vám důvěrně mohu sdělit, že poněkud příliš mnoho na vlastní kapsu pamatoval.“

Jevil jsem veliké překvapení v obličeji a udiven tázal jsem se:

„Pan rychtář že by se byl snad něčeho proti majetku obce dopustil?“

Pan písař pokrčil lehce rameny, a ohlédnuv se kolem sebe, neboť jsme již na dvoře katovny stáli, pravil polohlasně:

„Účty obecní z doby obležení švédského nezdaří se v pořádku, a jak věci stojí, nechtěl bych vězeti v kůži páně rychtářově. To vše však zachovejte u sebe, neboť se celá věc ještě v tajnosti na radnici vede.“

Slíbil jsem, že tak učiním, a dodal jsem ještě:

„Nu, co se mne týká, já bych pro pana rychtáře ni nejmenší slzičky neuronil, kdyby se mu něco lidského mělo přihoditi. Dovedl mi vždy na účtech něco utrhnouti, ač bylo přesně vše podle platné taxy popravni počítáno, a pochybuji, že by se kdy byl jediný haléř ze stržených mi peněz vrátil zpět do městské pokladny.“

Pan písař pokyvoval na tato slova moje mlčky hlavou a jaksi podivně se při tom usmíval.

„Kdo ví, čeho se ještě na radnici dočkáme!“ prohodil se zvláštním názvukem, a pak rozloučiv se se mnou, opouštěl katovnu, kde jsem já v zamyšlení státi zůstal.

„Zdá se, že se nad hamižným panem rychtářem počínají mraky stahovati,“ pravil jsem sám k sobě; „co se už dávno mezi lidem pražským šepce, kterak pan městský rychtář jen

okrádá obecní pokladnu, k čemuž zvláště za obležení švédského tak hojně příležitosti bylo, otevřelo konečně i pánům konšelům oči nad dávným hospodářstvím páně rychtářovým, a tak i jej snad stihne jednou spravedlivá odměna za vydíravost a úplatnost jeho, o které si už dávno celá Praha vypravuje, posílajíc k d'asu regiment pana rychtáře, který ještě před nemnoha lety byl chud'asem a nyní již dva domy ve Starém městě drží a velké peníze prý na lichvářské úroky půjčuje. — Inu, chodí se tak dlouho s plným džbánem od obecní studně, až se přece jednou ucho utrhne: i zdá se, že jest ucho páně rychtářova bezedného džbánu již pořádně natrženo a že se mu divný osud jakýsi chystá. Nuže, jak jsem pravil, já vydřiducha toho nikterak nebudu litovati, a kdyby se mělo přání Vavřincovo vyplnit, aby dostal pana rychtře do rukou svých, pak bych také věru nelenil polínko na hranici jeho přiložiti!“

Vešel jsem do kolny, kde byl Vavřinec s ostatními pomocníky prací svou zaměstnán, a oznámil jsem všem, aby na odpoledne připravili motyky a lopaty, jelikož se na náměstí pro delinkventa vojáka nová šibenice bude stavěti.

Vavřinec na to zvolal s divokým bleskem v očích svých:

„Aspoň nebude šibenice zdejší, na které nebohý Matěj skonal, zneuctěna loupežným vrahem! Proto chutě se dám do kopání na náměstí!“

Ostatní přizvukovali hlučně, pokládajíce justicii na Rejdišti za příliš čestnou pro takového zlosyna, jakým delinkvent nyní smrt očekávající skutečně byl.

Odpoledne téhož dne vydal jsem se s lidmi na náměstí Staroměstské, kdež mi přivolaný pan písař městský vykázal místo pro novou šibenici, a to na dolejší části náměstí proti vchodu do Dlouhé třídy, kde se bylo za dávných dob popravovalo a kdež byl potom i městský pranýř stával.

Hoši moji dali se s chutí do práce a brzo byli jsme obklopeni davem lidu, jenž se hlučně vyptával, pro koho se jáma na náměstí kope.

A když pak lidé zvěděli, že tu bude nová šibenice pro delinkventa vojáka postavena, nastalo hlasité reptání proti tomu, že se má náměstí zase šibenicí znesvářiti.

Tu prohodil jeden z vážnějších sousedů, jaká to bude nečest, když nedaleko místa, kde má zanedlouho památná socha nejsvětější rodičky boží státi, bude šibenice postavena, tu již docela zmocnila se nevole všech přítomných, takže bylo se co báti, že nám další kopání bude překaženo.

I doskočil jsem na radnici, abych panu městskému písaři oznámil, kterak lid se chce protiviti postavení šibenice na náměstí, a když pan písař oknem na náměstí vyhlédl a tam stále rostoucí dav povykujícího lidu spatřil, vzal s sebou oddělení městských strážníků a provázel mne k místu, kde moji lidé byli již od kopání ustati musili, nechtěli-li od nejhorlivějších ztýráni býti.

Žoldnéři musili nyní lid rozehnati, což se teprv po mnohém namáhání podařilo, a pak se postavili na stráž kol jámy, takže jsme práci svou již v pokoji mohli dokončiti.

Mezitím přivezli tesařští dělníci také již novou justicii, kterouž já k rozkazu pana písaře bedlivě prohlédl, zda na ní hořejší břevno s příčkou dostatečně upevněno jest a zda hřeb pevně ve dřevě sedí, a potom, když jsem vše v pořádku našel, vstavili jsme kůl do jámy, a zakrátko byla nová šibenice vztyčena a v zemi upevněna.

Dva žoldnéři zůstali však při ní na stráži, neboť byly se v lidu daly slyšeti hlasy, aby šibenice v noci byla skácena.

Hubovalo se všeobecně na vojenský úřad, jenž stál na tom, aby vrah voják byl na náměstí oběšen, a tak bylo se co obávati, že by nevolí nad tím naplněná chátra mohla vyhrůžku svou

skutkem učiniti a šibenici za doby noční strhnouti a snad i docela odkliditi.

Proto byla v noci stráž u šibenice ještě zesílena a opatření toto odstrašilo horlivce, aby choutku svou provedli.

Též druhého dne zůstala stráž na místě, a tak mohla v pátek ráno poprava v ustanovenou hodinu bez překážky býti provedena.

Šibenice obstála na svém místě, zvláště když se v lidu rozhlásilo, že ještě téhož dne po popravě bude zase odstraněna a nikdy že se již na náměstí nepostaví. Bylo se také duchovenstvo pražské proti tomu důrazně ohradilo, aby v sousedství budoucí sochy Matky Páně zůstávala šibenice vztyčena.

V pátek ještě před slunce východem byl jsem se všemi pomocníky svými již v žaláři, abych delinkventa k poslední cestě jeho náležitě připravil.

Již na chodbě vypravoval mi žalárník, že odsouzenec kněze k sobě nepřipustil a tak divoce sobě počíná, že mu ruce na zádech musily býti spoutány.

„Tím lépe,“ prohodil jsem; „nebudeme tudíž my nuceni ruce mu svazovati, až mu vlasy budu stříhati.“

„Přisahal, že se ho kat jako vojáka ani dotknouti nesmí!“ pokračoval dále žalárník. „Musíte se tudíž, mistře Jene, na tvrdošíjný odpor připraviti!“

Pohodil jsem pohrdlivě hlavou na slova tato a odvětil:

„Zkrotil jsem již jiné padouchy, budu tudíž i s tímto také brzo hotov! — Kdy přijde hrdelní komise pro delinkventa?“

„Ve čtvrt hodině budou páni konšelé zde,“ odvětil žalárník.

„Pak nám nezbývá již ani okamžik času,“ pravil jsem ke svým pomocníkům a vstoupil jsem rychle do žaláře, kde delinkvent na nízkém loži se převaloval.

Jakmile mne byl při slabé záři pochodně žalárníkovy poznal,

vzchopil se ihned vzhůru a počal divoce láti a proklínati, až by každému byly vlasy na hlavě vstávaly.

Já však byl na podobné výjevy už dávno zvyklý, pročez jsem si bohopustého nadávání tohoto ani nevšiml, a pokynul jsem jen Vavřincovi a druhému pomocníkovi, aby se delinkventa chopili a jej na židli uprostřed žalární kobky posadili, kde mu měly vlasy v týle býti ostříhány.

Dalo to však mnoho práce, než byl chlap na židli připraven.

Železné pěsti jej však brzo sevřely a malomocný jeho vzdor zlomily.

Poněvadž pak si delinkvent i proti této přesile jako zběsilý počínal a neustával láteřiti a proti nebi i zemi divoce hromovati, pravil jsem k Vavřincovi:

„Vstrč mu hrušku v zlolající hubu, a bude hned pokoj!“

Vavřinec tak učinil a teprv teď byl lání ničemníkovu konec učiněn.

Dva pomocníci drželi jej pevně na židli, Vavřinec pak mu strhl hlavu na prsa a držel ji v poloze této, takže jsem mu hlavu v týle dobře mohl oholiti.

Pak jsem mu utrhl límec od košile i od kabátce a delinkvent byl k popravě upraven.

Vtom se již také blížily kroky k žalárním dveřím, a když byl žalárník rychle otevřel, vešla soudní komise a dva kněží z Tovaryšstva Ježíšova, kteří chtěli odsouzence na poslední jeho cestě provázeti, byť i byl dosud zarputile duchovní pomoc jejich zamítal.

Mezi pány konšely a městskými úředníky nespatoval jsem však tehdaž pana městského rychtáře, jenž přece mocí svého úřadu býval každé popravě přítomen, aby pak pánům na radnici o výsledku jejím zprávu podal.

Napadlo mi, že snad se již nad ním bylo strhlo ono mračno, o kterém byl pan městský písař mluvil, a tak jej snad Nemesis

již nyní byla zachvátila. IAvšak nezbyvalo mi času k podobnému přemítání, neboť přední z pánů konšelů, jenž, jak se zdálo, místo nepřítomného pana rychtáře zastával, kázal mi, abych delinkventovi hrušku z úst vyňal, neboť mu ortel jeho naposledy bude předcítán.

Vyhověl jsem rozkazu tomu, ale sotVaže měl de-linkvent ústa volná, počal zase klíti a spílati všemu na světě, až všem přítomným hrůzou vlasy na hlavě vstávaly.

„Toť nenapravitelný hříšník!“ zhrozil se jeden z páterů jesuitů a poznamenal se svatým křížem. „Zdá se přímo d'áblem posedlý, a proto si též v hodině smrti takto hříšně počíná!“

Odsouzenec zaslechl i tato polohlasně pronesená slova a obrátil veškeru svoji žluč proti jesuitovi, nadávaje mu až Bůh brání a svolávaje pomstu nebes i pekel na hlavu jeho.

„Vstrčte mu zase hrušku do nectné huby jeho!“ zvolal potom pan soudce, chtěje učiniti konec bohopustému tomuto lání zlosynovu. „Jinak bychom nepřišli tak brzo ke konci a již je čas, aby tento vyvrhel člověčenstva byl na šibenici, kam dávno náležel!“

Stálo mne to však mnohé namáhání, než jsem rozkazu páně soudcovu mohl vyhověti.

Delinkvent zaťal totiž zuby tak mocně, že jsem mu ústa nemohl bez násilí nikterak otevřítí.

Přivolal jsem tedy Vavřince ku pomoci a teprve spojenému úsilí nás obou podařilo se zlosynovi dásně roztáhnouti a potom jsem mu vrazil hrušku mezi zuby tak mocně, že mu málem několik zubů bylo vyraženo.

Na takové maličkosti však u podobné šelmy lidské nikdo z přítomných ni v nejmenším nedbal, i kdybych mu byl snad všechny zuby vyrazil. Naopak byl by mi snad každý z přítomných ještě za to povděčen býval, kdybych mu byl dokonce i jazyk vytrhl, aby jím nemohl již bohaprázdne řeči

pronášeti, jako právě byl učinil.

Když pak nyní opět ticho nastalo, dal pan soudce městskému písaři předčítati naposledy ortel, jímž byl vrah k smrti provazem odsouzen, a potom mně jej odevzdal, abych na něm rozsudek vykonal.

Poté vystoupili páni ze žaláře a oba duchovní přiblížili se k delinkventovi, aby se u něho hlasitě modliti počali.

Ten však divoce kroutil hlavou, že je nechce po boku svým viděti, a vůbec dával všemi možnými posunky najevo, že nechce žádných modliteb ani žádné poslední útěchy.

Tak chopil jsem ho s Vavřincem a postavil jej na nohy, káže mu, aby se již na poslední cestu svou vydal, jinak že jej vhodím na káru, na které se jen zdechliny z města vyvážejí.

Zdálo se, že slova tato výhružná na něho účinkují více, než i sám trest smrti, a proto, nutě se do kroku, postavil se sám na nohy a bral se ke dveřím žalářním, kamž jej oba kněží následovali.

Já pak s pomocníky svými končil průvod, jenž bral se chodbami radnice na náměstí, které vojskem a lidem bylo na všech stranách přeplněno, takže by v tlačícím davu zvědavců ani nebylo jablko mohlo propadnouti.

Prostora kolem radnice ovšem byla prázdná, neboť tam se již rejtarstvo císařské o to postaralo, aby se popravní průvod volně mohl až k justicii ubírat.

Když lidé spatřili delinkventa s hruškou v ústech, již se také domyslili příčiny, proč mu mezi zuby byla vražena, a tu i tam jsem zaslechl pochvalné hlasy, že mu zlolajná huba byla takovýmto způsobem uzavřena, takže nemohl zlému jazyku svému více uzdu pustiti.

Teprv při spatření šibenice byl dosavadní vnitřní vzdor v odsouzení jaksi zlomen, neboť kolena počala pod ním drkotati, takže jej dva pomocníci moji musili podpírat, aby

snad pod dojmem nenadálé mdloby této k zemi neupadl.

Tvář jeho beztoho hrobově bledá zesinala pokud možná ještě více, oči se bezvonně zavřely, a již nyní podobal se více mrtvole než živoucímu tělu lidskému.

Byl nepochybně pořád ještě doufal, že se mu dostane milosti, ale nyní pozbyl zajisté již veškeré naděje a teprve v této chvíli vstoupila mu před oči veškerá hrůza ortele nad ním vynesného.

Otevřel po chvíli zase oči a rozhlédl se s výrazem nejhlubší zoufalosti kolem sebe, zdaž zde nespátří někoho, kdož by mu milost zvěstoval, ale spatřoval tu jen členy soudu a kata s pomocníky jeho, kdežto všechna ostatní prostora kolem justice prázdná zůstávala.

Kdežto dříve byl jakous takous odvalu líčil a neustále se rozkřikoval, že se smrti nebojí, stal se ve chvíli, kdy skutečně již o podstoupení smrti běželo, pojednou zbabělcem a toto chování sloužilo nyní za důkaz, že všechna dřívější hrdinnost jeho byla pouhým chvástáním, a snadno bylo si lze pomyslit, že se zbabelec tento ani na vojně jinak nechoval, ač byl stále o tom tlachal, kterak prý často byl smrti vstříc hleděl.

Naopak pozbyl nyní již veškeré síly tělesné, takže jej lidé moji musili k šibenici takřka vléci, jinak by se byl k zemi skácel.

Vtom mu také vypadla hruška z úst a Vavřinec, zdvihnuv ji, chtěl mu ji zase mezi zuby vpraviti, já však mu kynul, aby toho již nechal, poněvadž jsem byl přesvědčen, že zbabělý delinkvent je už teď polomrtev a zajisté již ani slova nepronese.

Neslyšel už ani modliteb, jaké oba páteři jesuité hlasně při něm pronášeli, slovem, byl už skutečně více mrtvolou než člověkem živým a žádné dojmy na něho již neúčinkovaly.

Když pak pan soudce, jenž při dnešní popravě zastával úřad pana městského rychtáře, delinkventovi oba kusy zlomené

hůlky k nohám hodil, čímž byl tento už dokonale katovi odevzdán, chopili se ho Vavřinec s druhým pomocníkem, a svázavše mu pevně nohy a ruce spoutané těsně širokým řemenem k tělu přitáhnuvše, vyzdvihli jej vzhůru, potom já mu hodil smyčku se hřebu břevna visící na krk a vytáhl jej tak na žebřík, o jehož poslední příčky opřeli delinkventovy nohy, a potom oba pomocníci rychle odskočili.

Vtom počali bubeníci hlučně bubnovati a trubači troubiti, takže nebylo lze v hluku tomto ani slova rozeznati, i kdyby byl snad odsouzenec chtěl něco mluvit.

K tomu ovšem nebylo v něm již ani nejmenší síly a já svrhnuv jej se žebříku zatahl jsem smyčku a hned potom se tělo odsouzencovo na dlouhém provazu několikrát kolem sebe otočilo, až pak zůstalo klidně v povětrí viseti.

Já vložil popravenému pravici na prsa, abych se přesvědčil, zda srdce v něm již netluče, leč po tepotu jeho nebylo už ani památky.

Jsem jist, že byl ještě pod šibenicí vypustil poslední dech a že jsem vykonal popravu na pouhé mrtvole jeho.

Slezl jsem tudíž i já se žebříku a ohlásil panu soudci, že jsem povinnosti své zadost učinil a odsouzence ze života k smrti přivedl.

Důstojník kázal vojsku pokleknouti a jeden z obou duchovních pomodlil se hlasitě za popraveného.

V lidu však se nejevilo mnoho soustrasti s vrahem, o němž se již roznášelo mnoho pověstí, kterak byl i na vojně množství zločinů spáchal, vždy ale dovedl ujíti spravedlivému trestu.

U justice zůstala stráž dvou městských mušketýrů, neboť mrtvola měla viseti na šibenici až do slunce západu, aby byl dán odstrašující příklad všem, kdo by se chtěl podobných zločinů dopouštět, pro něž byl zpustlý žoldák tento oběšen.

Vojsko odtáhlo z náměstí, také pan soudce s pány konšely

vrátil se do radnice, a kolem justice shrnul se nyní lid, aby si oběšence blíže prohlédl.

Já kázal pomocníkům sebrati naše věci, a tak i my jsme opustili náměstí, které na ten den bylo zase v popraviště obráceno.

S večerem zapřáhl Vavřinec pár koní do káry, s kterou jsem se pak na náměstí odebral, abych do ní dal mrtvolu oběšencovu složit a ji na staré popraviště před Horskou branou vyvézt, kde do vykopané již jámy měla býti vhozena a zahrabána.

Přeřízl jsem provaz na hořejším břevně šibenice a mrtvola slítlá přímo do káry, což hlučným povykováním přítomných diváků bylo provázeno.

Vavřinec s druhým pomocníkem odjeli s károu z města, já pak ostatním pomocníkům kázal odkopati zem kolem šibenice, aby tato opět odstraněna byla.

Davy zvědavého lidu byly práci této přítomny, chválíce si to, že potupná justice nezůstane dále na Staroměstském náměstí, než jak právě ku popravě bylo třeba. A když jsme sloup do radnice odnášeli, i tam nás množství zvědavců provázelo.

3.

Pokuta pana rychtáře. Opět poprava ženy.

Justicie musila býti k rozkazu pana primátora do kolny v zadním nádvoří radnice složena, kdež pro pozdější potřebu měla býti zachována; ba ani hřeb nesměl jsem z břevna jejího vytáhnouti, jak žalárník za tou příčinou zvláště za mnou vyslaný přispěchal mi oznámit.

Což Jeho Milost pan primátor hodlá všecky šibenice pro budoucnost na památku zachovati?“ prohodil se smíchem nejmladší můj pomocník, když nám byl žalárník páně primátorův rozkaz sdělil. „Či snad i provaz na hřebu dosud visící má na svém místě zůstat? Tot' by Vavřincovi dnešní noci notný výdělek ušel, neboť jsem jist, že se zase lidé o kousky z provazu oběšencova přímo dráti budou!“

“Nebud' tak prostořeký, hochu,“ káral jej žalárník, a pohlédnuv na mladíka přísným zrakem, doložil dále ke mně: „Ano, mistře Jene, ani hřeb nesmí se již u nás ztratiti a nastane na radnici zcela nové hospodářství!“

„Kterak tomu mám rozuměti, dobrý muži?“ tázal jsem se, poněkud udiven nad tajemnými slovy žalárníkovými.

„Což o tom, mistře, nic nevíte?“

„Ni to nejmenší; povězte mi tudíž rychle, oč běží!“

„A přece již celé město o tom mluví,“ zvolal žalárník a spráskl ruce nad hlavou; „jen vy v doupěti svém na Rejdišti posud jste nic nezvěděl!“

„Přiznávám se, že jsem včera večer z domu svého nevyšel a dnes ráno pro exekuci dnešní také ještě s nikým nemluvil. Nuže, co se přihodilo, o Čem veškeré město mluví?“

„Pan městský rychtář Kristián Wachtel z Pantenova, který byl ještě včera všemohoucím pánem na radnici, jest dnes již

jedním z nejposlednějších v tomto domě, a věru, že bych napříště nechtěl vězeti v kůži jeho!“

Nyní došlo na mne, abych opět já se co nejvíce divil, a skutečně mne také zpráva žaláříkova nanejvýše překvapila.

Byl mi sice pan městský písař, jak jsem se již o tom zmínil, napověděl něco o tom, kterak prý se nad panem městským rychtářem v poslední době jakési mračno stahuje, ale že by muže tak mocného měl z mračna tohoto již tak brzo blesk zasáhnouti a docela jej rozdrtit, toho jsem se přece nebyl nadál. O pravdivosti slov žaláříkových nemohl jsem však přece pochybovati.

I tázal jsem se po bližších příčinách pádu páně rychtářova a žalářík oznamoval mi jaksi tajemně:

„Jeho Milost pan primátor dostal prý jakési tajné psaní, ve kterém se divné věci o hospodářství pana městského rychtáře na radnici vyprávěly.“

„Ah, bezejmenné udání?“ zvolal jsem opovržlivě. „Každý člověk má nějakého nepřítele, a tudíž i pan městský rychtář Wachtel z Pantenova; některý takový přítelíček snažil se jej u pana primátora očerniti, ale jsem přesvědčen, že se v pěkném tomto úmyslu svém řádně zmýlil.“

„Nikoliv, mistře Jene,“ pravil se zvláštním důrazem žalářík, „tehdaž vy se mýlíte, a to notně, jak ihned uslyšíte.“

„Nuže, jsem dychtiv na další slova vaše,“ odvětil jsem nedočkavě.

„Jeho Milost pan primátor,“ pokračoval žalářík dále, „nevzal tajný onen dopis dokonce na tak lehkou váhu, jak vy se domníváte, nýbrž naopak zakročil bez prodlení podle rady jeho a skutečně se přesvědčil, že mu o panu Wachtlovi byla jen čirá pravda zjevena.“

A v čem záležela rada ona?“ tázal jsem se s rostoucí zvědavostí. „Či dal vám pan primátor do listu onoho

nahlédnouti, že to vše tak dobře víte?“

„Od pana městského písaře jsem se hroznou tuto věc dověděl,“ dokládal horlivě žalárník, jevě jaksí mrzutost nad tím, že mu nechci na první slovo slepě věriti; „tomu pak snad i vy víry přiložíte, co pan městský písař tvrdí?“

Přisvědčil jsem potom hlavou a žalárník mluvil dále:

„V listu stálo, aby si dal pan primátor předložit počty šestipanského úřadu, aby si prohlédl pokladnu jeho a podíval se konečně blíže panu městskému rychtáři na prsty.“

„A podle této rady zachoval se pan primátor bez prodlení?“

„Ano, jak dítě, bez prodlení, a přišel prý na hrozné věci, zejména však na to, že byla pokladna zeměpanského úřadu prázdná nalezena, ač v ní mělo býti několik tisíc kop grošů českých, jak to stav knih úředních vykazoval.“

Nyní opět já udivením spráskl ruce nad hlavou, uslyšev novinu tak významnou a neočekávanou.

„Není možná!“ zvolal jsem uleknut. „Tot’ jest hrozný zločin podvodu, a takového by se byl jeden z předních úředníků městských dopustil?“

„Již se stalo, milý mistře Jene,“ přisvědčoval žalárník, těše se z toho, že mne mohl zprávou svojí překvapiti, „a kdo ví, co se ještě jiného na bývalého pana rychtáře staroměstského dovíme!“

„Vy o něm mluvíte již jako o rychtáři bývalém?“ zvolal jsem.

„Ba právě, již od včerejška není v úřadě svém a dnes se snad dokonce i se žalářem zdejším seznámí!“

„Proto jsem jej tedy v dnešním průvodu popravním pohřešoval,“ pravil jsem, vzpomínaje si na okolnost tuto, neboť vždy býval městský rychtář každé exekuci popravní přítomen.

„Ano, již nebude nikoho týrati ani odíratí!“ zvolal žalárník a zdálo se, že se mu na prsou notně ulehčilo.

„Nu, já nebyl panu rychtáři také příliš velkým přítelem,“ přisvědčoval jsem, „neboť piloval na každém účtu mém, jež jsem kdy slavné obci předložil, že mi jej vždy řádně přistříhl, a to přistřížené nepochybně do vlastní kapsy vstrčil.“

„Podobně jednal asi s každým, kdo s ním pro peníze ve styk přišel; on však také přímo peněz pokladních se dotkl, a to mu konečně vaz zlámalo. Přicházejí teď děsné věci najevo, kterak prý se dával upláceti v úřadě svém, kterak darebáky za dobrý plat z vazby propouštěl a dobré lidi zavíral, jen aby z nich mohl nějaké peníze vyždímati, slovem, nebylo prý na radnici staroměstské ještě nikdy úřadu tak hanebně zneužito, jako to rychtář Wachtel činil!“

„Aj, toť z toho bude notný proces, který veškerou Prahu pobouří!“ zvolal jsem. „Neboť osobnost jako městský rychtář nestála už dávno před soudem!“

„Myslím, že to páni ututlají, aby se lid vše nedověděl, co se na radnici děje, ale přes to pan rychtář asi sotva zasloužené pokutě ujde!“

„Hm, vrána vráně oči nevyklube, milý příteli,“ prohodil jsem stručně.

Tehdáž pozbude toto staré přísloví asi své platnosti, milý mistře Jene,“ mínil žalářík; „černé skutky páně rychtářovy jsou prý, jak pan městský písař sám doložil, příliš okaté, aby se daly tak snadobílit. Proto prý se musí zase jednou varovný příklad dát!“

Tak asi jako na mém pomocníku Matěji po obležení švédském,“ podotkl jsem se zvláštním názvukem.

Žalářík mi porozuměl, a proto rychle odvětil: Nuže, vidíte, také toho ubohého hochu má pan Wachtel na svědomí, neboť on to byl, jenž neustále na to naléhal, aby Matěj byl oběšen; šlo mu ne o pomstu, že zločinného Švédu zabil, ale že jeho miláčkovi mezi městskými žoldněři pořádně hřbet namazal.“

„Ano, ano,“ přisvědčoval jsem s povzdychem, „vím o tom, že Matěj přišel o hrdlo jen k naléhání pana rychtáře, a nyní, hle, pomsta boží jej zanedlouho stihla, třebas se nemusil provazu obávat!“

„Nu, bez notné pokuty se neobejde, mistře Jene,“ pťavil žalárník, povážlivě vrtě hlavou; „není to pro bývalého rychtáře staroměstského žádné dobré znamení, že právě před chvílí byla pro něho do domu jeho hlídka žoldnéřská vyslána.“

„Jak? Rychtář má skutečně i zatčen býti?“ vzkřikl jsem v novém překvapení. „Nyní počínám i já na celou věc vážněji pohlížeti!“

„To jste mohl učiniti hned při mých prvních slovech, kdybyste nebyl právě tak nedůvěřivý, jak skutečně jste!“

Usmál jsem se výčitce této, a podávaje žalárníkovi ruku, doložil jsem:

„Člověk stavu mého musí býti nad jiné nedůvěřivý, milý příteli; zejména když jde o velké pány. Ti se tak snadno nedají lapiti, když jim běží jen o sáček, neřku-li o hlavu.“

Vyšel jsem potom se žalárníkem z kolny zase do dvora a chtěl jsem již opět radnici opustiti, když tu žalárník náhle zvolal:

„Tuším, že jste nyní pravdivé slovo o velkých pánech prohodil, mistře Jene! Tamto vrací se četa žoldnéřů, která měla rychtáře na radnici přivést.“

Ukázal rukou přes dvůr ke vratům, které od hlavního vchodu radnice do dvora tohoto vedly.

Bylo tam viděti četu městských žoldnéřů, která se právě z výpravy své vracela.

„Pana rychtáře však nevidím ve středu jejich,“ podotýkal jsem.

„Skutečně, není ho mezi nimi,“ přisvědčoval žalárník; „ale snad jej již důstojník strážníků k panu primátorovi odvedl,

neboť toho také mezi nimi nespátřuji.“

„O tom se můžete snadno přesvědčiti; poptejte se prostě žoldnéřů, kterak s výpravou svojí pochodili.“

„Dítě pravdu, mistře Jene!“ zvolal žalářník vesele. „Ostatně je to zcela v pořádku, poptává-li se podřízený služebník po osudu velmožného pána a velitele svého!“

Pokynul mi rukou, abych setrval ještě v kolně, a sám pak spěchal rychle přes dvůr k žoldnéřům, kteří se byli nedaleko dveří zastavili, jako by tím byl dán rozkaz, aby tam návrat důstojníka svého očekávali.

Hovořil s nimi chvíli, a jak jsem z posunků jeho mohl souditi, dávali veliké překvapení najevo, když mu žádanou zprávu o výsledku výpravy své podávali.

Zanedlouho potom vrátil se žalářník krokem ještě spěšnějším ke mně a volal již zdaleka:

Měl jste pravdu, mistře Jene, když jste děl, že se tak vzácný ptáček nesnadno dá lapiti!“

Nuže, co se přihodilo?“ tázal jsem se pln zvědavosti.

Pan městský rychtář skutečně upláchl, než k němu právo přikročilo,“ sděloval žalářník pln horlivosti dále; „když důstojník se strážníky do domu jeho vešli, byl ptáček před hodinou z klece ulíti, a tak se vrací výprava bez něho na radnici.“

„A co bude nyní dále následovati?“ prohodil jsem.

„O tom právě důstojník stráže s panem primátorem jedná, neboť byl se bez prodlení k němu odebral, aby mu podal zprávu o útěku pana rychtáře. Nejspíše bude stíhán a žoldnéři tvrdí, že ho ještě dnes někde venku polapí a nazpět do Prahy přivedou!“

„Myslím, že to nepůjde tak snadno,“ namítl jsem; „kdo ví, v kterou stranu světa se pálený rychtář obrátil.“

„To bude pan primátor za hodinu věděti, milý mistře.“

„Kterak to?“

„Pan rychtář prý odjel v zelené bryčce z domu svého, jak se důstojník dověděl, a tak bude ke každé bráně městské vyslán rychlý posel, aby se zvědělo, kterou branou před hodinou zelená bryčka z města vyjížděla, a z které brány tato zpráva dojde, v tu stranu bude za utíkajícím rychtářem důstojník s četou jízdních strážníků vyslán, aby jej stíhal a dopadl. Nenadal se pan městský rychtář, že to dopadne jednou k jeho vlastní škodě, když naši městskou policii tak dobře zřídil a nebývalou jindy kázeň v ní zavedl.“

„Toť pravda,“ přisvědčoval jsem; „nyní již o tom nepochybuji, že se rychtáři útěk jeho nezdaří.“

„Hle, důstojník již se vrátil k žoldněřům,“ zvolal žalárník, ukazuje opět do dvora, „a dává jim rychlé rozkazy, takže se hned do stájí rozběhli, aby koně vyvedli a k jízdě výpravě se uchystali.“

Bylo tomu tak, jak byl žalárník předvídal, neboť zakrátko sedělo deset strážníků na koních, čekajíc s důstojníkem svým jenom ještě na zprávu, kterou branou se za uprchlíkem dáti mají.

Žalárník odpěchal opět do radnice, já však umínil si ještě odjezdu stíhatelů vyčkati, neboť událost tak neobyčejná jako pád a zajetí městského rychtáře, mne ovšem v nejvyšší míře zajímala.

Nemusil jsem dlouho čekati, neboť neuplynula ještě ani hodina, když jsem spatřil, že pan městský písař do dvora přichází, potom vyřídil důstojníkovi nějaký rozkaz a hned potom slyšel jsem důstojníka hlasně veleti:

„Vzhůru k Vyšehradské bráně!“

Touto branou byla tudíž zelená bryčka páně rychtářova z města vyjela a v tu stranu se vydala jízdní četa strážníků v rychlém klusu z radnice.

Pan městský písař pohlížel za odjíždějícími a já použil té příležitosti, abych se k němu přiblížil a něco bližšího o nenadálé této události se dověděl.

„Vy meškáte ještě na radnici, mistře?“ zvolal mi pan písař vstříc, vida, že k němu přicházím. „Byl bych na to přísahal, že sedíte již u korbele chmeloviny, abyste se po dnešní popravě posilnil!“

K tomu ještě dojde, ctěný pane písaři,“ odušil jsem s úsměvem; „ale větší než žízeň byla zvědavost moje, abych zvěděl, co se to s panem městským rychtářem děje.“

Vy tedy již o tom víte, že rychtář před právem prchl?“

Vždyť jsem právě viděl jezdce, kteří jej mají stíhati!“

Nuže ano, pan Wachtel z Pantenova dohrál úlohu svou na radnici a dost možná, že vy, mistře Jene, dostanete jej do rukou svých.“_____

„Není možná!“ zvolal jsem udiven. „Což by se byl pan rychtář tak těžkých zločinů dopustil, které by ho až před hrdelní právo přivedly?“

„Nu, nepůjde-li mu zrovna o hlavu,“ prohodil pan písař, „jsou ještě jiné tresty, které na něm staroměstský kat vykonati může.“

Spráskl jsem rukama nad hlavou a zvolal v nejvyšším udivení:

„Tak dalece by se byl pan rychtář provinil?“

„Ba, šeredné věci vyšly o hospodářství jeho najevo,“ přisvědčoval pan písař; „pokladna šestipanského úřadu, kterou ve své správě měl, byla nalezena prázdná, mimo to objevilo se již nyní při stručném vyšetřování, že zpronevěřil také mnoho peněz sirotčích a že se ve svém úřadě neslýchaných scestností a libovůle dopouštěl, jen aby mohl bezedný sáček svůj plniti. To vše vyšlo nyní náhle najevo, a že se vinen cítí, dokazuje dnešní útěk jeho, který mu ostatně mnoho neprospěje, neboť jsou již

na stopě jeho. Jelikož nemůže býti ještě daleko od Prahy, neboť teprve přede dvěma hodinami dům svůj opustil, bude zajisté ještě dnes dopaden a nazpět přiveden.“

„Nu, nebude mnoho těch, kteří budou osudu jeho litovati,“ pravil jsem s významným pohledem na pana písaře; „může se nyní již otevřeně o tom mluvit, že nebyl u nikoho oblíben a že mu každý bude pád jeho přátel.“

Pan písař pokynul hlavou a doložil:

„Ano, ano, osud jeho příští nebude mu nikdo záviděti; i vám, milý mistře, dostane se zadostiučinění za to, že vám účty vaše tak nestoudně zkracoval, jako byl všem jiným činil, kdož pod dohledem jeho měli s obecní kasou co činiti.“

Poté pokynul mně vlídně a spěchal zpět do radnice, kam jej povinnost jeho volala, neboť zajisté bylo tam plno práce s vyšetřováním všech těch provinění, kterých se byl rychtář dopustil.

Na zpáteční cestě do katovny přesvědčil jsem se o tom, že již celé město bylo o útěku rychtáře Wachtla zvědělo, a všude v ulicích vyprávělo se o tom, co se dnes na radnici událo a jaký osud velmožného kdysi úředníka obecního očekává.

Všude pak bylo proti rychtářovi rozhořčení všeobecné a mnozí toho litovali, že byla justice s náměstí tak rychle odklizena, neboť na ní měl rychtář viseti, jak lidé ve zlosti své proti nesvědomitému úředníku obecnímu volali, a to tak dlouho, až by prý černé ptactvo tělo jeho na všechny strany rozneslo.

Jevilo se z toho, jak nenáviděn byl městský rychtář v lidu a jak se nyní veřejné mínění jednosvorně proti němu obrátilo, jakmile se ho nikdo již obávati nemusil, že by mu kdy opět mohl škoditi neb mstu svoji na něm provésti. A takto se smýšlelo o něm a o úřední jeho působnosti nejen v lidu, ale též mezi měšťanstvem a vyššími stavy, neboť i v těch byl si

zpupností svojí mnoho nepřátel způsobil a rozhořčení proti sobě vyvolal. Také v těchto třídách obyvatelstva přál mu každý tento pád jeho s dosavadní výše a moci, i dohadoval se každý již trestu, jaký jej za četné viny jeho zastihne; jedni čekali najisto, že zhyne na popravišti rukou katovou, kdežto druzí jen mírnější nějaký trest očekávali, neboť prý páni druh od druhu nebudou.

Také v katovně bylo o události této mnoho hovořeno, a nejvíce ze všech radoval se Vavřinec, že rychtáře konečně dostane pod ruku a tu že na něm již dokonale pomstí ubohého soudruha Matěje, ježž pouze rychtář byl na šibenici přivedl.

Ostatní pomocníci moji taktéž se z toho těšili, že boží pomsta ukrutného rychtáře tak brzo stihla, a všichni byli přesvědčeni, že budou při jeho popravě pomocní, neboť pověst zveličovala provinění rychtářovo každou hodinou, takže by za všechny mu přičítané zločiny ani desaterá smrt nebyla dostačovala.

„Dříve však uprchlého rychtáře musí míti za závorou,“ prohodil jsem večer odcházeje k „Zelené žábě“, abych mezi měšťany něco bližšího o denní této události zvěděl.

„Však oni jej městští žoldnéři dostihnou,“ ubezpečoval Vavřinec, „a kdyby pro nic jiného, zajisté již proto, aby se na tomto někdejším tyranovi svém notně mohli vymstít!“

Odebral jsem se do krčmy, kde taktéž nebylo mezi shromážděnými měšťany o ničem jiném řeči než o uprchlém rychtáři Wachtlovi, o němž každý z přítomných věděl nyní něco zlého neb špatného vyprávěti.

Avšak hlavní překvapení bylo způsobeno, když asi za hodinu po mém příchodu vrazil do jizby měšťan, jenž hned ve dveřích volal:

„Lapili jej šťastně! Již ho do radnice přivezli nazpět!“

„Koho, koho?“ bylo voláno se všech stran.

„Kohož jiného než uprchlého městského rychtáře?“ sděloval měšťan. „Právě jsem viděl jízdné žoldnéře za ním vyslané se zelenou bryčkou rychtářovou do vrat radnice vjížděti!“

„Jen seděl-li v bryčce také rychtář sám!“ prohodil jeden z přítomných sousedů.

„Viděl jsem jej v bryčce právě, jako vás zde vidím seděti!“ dotvrzoval měšťan, jenž očividně velice si zakládal na tom, že byl tak důležitou novinu do shromáždění „U zelené žáby“ přinesl.

„Slyšel jste snad taky něco o tom, kde byl dopaden?“ tázali se ho s několika stran, neboť zvědavost byla nyní všeobecná.

„Tot' se rozumí, že jsem si nedal příležitost k tomu ujíti!“ odpovídal měšťan, když si byl notně přihnul z korbílku, jež mu byl právě krčmář přinesl. „Přitočil jsem se k poslednímu ze žoldnéřů, aby mi pověděl, kde uprchlého rychtáře lapli, a ten mi oznámil, že v Jílovém, když chtěl právě dále k Benešovu jeti.“

„Nu, tedy daleko neuprchl!“ pravili někteří. „V této chvíli seznámil se pan rychtář Wachtel zajisté již se Špinkou, do níž byl tak mnoho nevinných lidí přivedl!“

Potom nebyla již po celý večer o ničem řeč než o zatčení bývalého rychtáře a každý vyprávěl ze zkušenosti vlastní o kouscích jeho, které byl ve Starém městě prováděl, buď aby si mohl sáček svůj plniti, neb choutky své zchlazovati na těch, jimž byl z té neb oné příčiny nepřítelem.

Dlouho do noci zůstala společnost pohromadě a každý přál nenáviděnému rychtáři pád a ponížení jeho. Hádáno bylo všeobecně, jakého trestu se mu za vinu jeho dostane, i dosti bylo těch, kteří mu přímo konopné odměny přáli.

Mnozí obraceli pak se ke mně s dotazy, zda cítím zadostiučinění, že se mi tak vzácná kořist zase jednou pod ruku dostane.

„Dříve musí rychtář odsouzen býti, než propadne moci mé,“ odpověděl jsem s úsměvem; „já pak nesmím na něm více vykonati, než co mu ortelem bude přisouzeno. Za to mi nebude již moci snížití taxu za exekuci, jako byl tak často ke škodě mé dělával.“

„Tak jste i vy sám, mistře Hanuši, byl jednou z Četných obětí jeho? Ani kata nešanovala hamižnost jeho?“ divili se sousedé. „Za to mu dejte nyní vy moc svoji nad ním pocítiti!“

„Nu, přičiním se, abych ortel pánů konšelů řádně na něm vykonal,“ pravil jsem, již k odchodu se chystaje; „ale jak řečeno, musí dřív ortel tento pronesen býti.“

Opustil jsem společnost hlučně hovořící a bral se zpět ke katovně, kde měl Vavřinec té noci notně co dělati s prodáváním kousků z provazu oběšeného, jako tomu bývalo po každé popravě, kdy pověřiví lidé do katovny přicházeli, aby si tak domnělé štěstí zakoupili.

Druhého dne pak bylo toho již plné město, že je uprchlý rychtář městský ve vazbě a že s ním bez prodlení byl proces zaveden.

Proces tento trval dosti dlouho, neboť obžalovaný zapíral tvrdošíjně vinu svoji ve všem, cokoli mu bylo přičítáno, a já již očekával každého dne rozkaz, abych se přichystal k mučení někdejšího rychtáře, jako tomu u každého jiného obžalovaného bývalo, že se k němu přikročilo s otázkou trapnou, nechtěl-li se k vině své přiznati.

Avšak takovýto osud nechtěli páni konšelé přece připraviti bývalému vysokému úředníku městskému, a tak se spokojili s průvody a důkazy, jaké byly proti němu od svědků uvedeny, a co dále během vyšetřování soudního bylo proti němu znáno jakožto důkaz viny jeho.

Proto zněl také konečný rozsudek proti panu Wachtlovi mnohem mírněji, než jak bylo všeobecně očekáváno.

Každý provinilec byl by za tak četné zločiny ztrátou života svého pykal, ale bývalý městský rychtář měl přece jen lehčeji býti trestán.

Usouzeno mu totiž, aby byl od kata metlami vymrskán a cejch mu na rameni vypálen, a potom měl nejen Prahu, ale též veškeré království České opustiti, kamž se pod pokutou ztráty hrdla nikdy již nesměl vrátiti.

Obecně byl ortel tento pokládán za příliš mírný, neboť již se byl každý na popravu jeho těšil, ale konečně byl to přece trest nanejvýše potupný a snižující a pro delinkventa kdysi v takovém přepychu žijícího tím citelnější, jelikož byl zároveň všeho statku svého zbaven, takže jako pravý žebrák přes hranice zemské do ciziny musil se odebrati.

Soud apelační, k němuž se byl odsouzenec odvolal, potvrdil rozsudek konšelů staroměstských, a již v několika dnech měl také ortel býti vykonán. pan městský písař přišel mi den předtím oznámit, abych se přichystal k exekuci, a zároveň mi ohlásil, že delinkvent bude Říšskou branou za Hradčany z měst pražských vyvezen.

„Bude se tedy průvod exekuční bráti ulicí Nožířskou a přes most do Menšího města,“ pravil jsem na to; „Pražané budou mítí hezky dlouhou podívanou na to, jak někdejší rychtář staroměstský veřejně bude mrskán.“

„Ano, bude děsné to divadlo skoro hodinu trvati,“ dokládal pan písař, „neboť žoldnéři, kteří káru vaši s delinkventem provázeti budou, sotva budou nohy příliš natahovati, aby se dostali co nejdříve ke bráně Hradčanské.“

„Věřím, věřím,“ přisvědčoval jsem, „vždyť vím, že právě někdejší podřízení rychtářovi nejvíc mu tento potupný trest přejí, neboť jest známo, kterak je hned od nastoupení úřadu svého týral a svévolně v tresty přiváděl.“

„A sám o sobě nemluvíte, mistře Jene?“ prohodil písař s

významným úsměvem. „Také u vás byl rychtář nedobře zapsán.“

„Já vykonám pouze povinnost svoji, pane písaři,“ odtušil jsem vážně, „a již tím bude delinkvent dostatečně potrestán. Za prvního svého pomocníka Vavřince, jenž mne bude při exekuci provázeti, ovšem neručím, že metla jeho nebude důrazněji, než by právě bylo třeba, na nahá záda odsouzencova dopadati, neboť mu chlapík ten do nejdelší smrti neodpustí, že soudruha jeho Matěje na šibenici přivedl.“

„To se mu ovšem nebude moci zabrániti,“ pravil pan písař, pokrčiv rameny; „také pálením cejchu na rameni bude mu hned s počátku řádná bolest způsobena.“

„Tedy se cejch vypálí hned při začátku exekuce?“ tázal jsem se.

„Ano, stane se tak před radnicí, v čemž spočívá zostření trestu za to, že se byl rychtář také na radnici zločinů svých dopouštěl.“

„Budu tudíž zítra o sedmé hodině ranní pohotově,“ končil jsem rozmluvu s panem písařem; „tehdy nebude se mi třeba obávati, že by lid chtěl delinkventa z rukou katových vyprostiti, jako tomu při nebohém Matěji bylo. Tak se aspoň hochovi tomu po smrti nějakého zadostiučinění dostane, kteréhož by nebyl ovšem za živobytí svého očekával. Osvědčilo se tu zase jednou staré přísloví, že Pán Bůh peče oplatky!“

Když pak jsem to Vavřincovi oznámil, že mne bude při zítřejší exekuci provázeti, zavýskl si chlapík tento skutečně pln škodolibosti a přísahal, že ani jediná rána jeho metlou nepadne vedle a že hned po prvních desíti šlezích musí záda delinkventova býti krví zbarvena.

To mělo býti jeho pomstou za popraveného Matěje a on také přísaze své plnou měrou dostál, jakž jsem mu také ani ve zlém

nemohl vykládati, neboť sám byl jsem rozhorlen na rychtáře, který po tak dlouhá léta ke škodě obce a lidu pražského byl zvůli svoji prováděl, že nyní nikoho nebylo ve městech pražských, který by s osudem jeho byl útrpnost cítil a jeho litoval.

Druhého dne bylo náměstí před hodinou ustanovenou k exekuci naplněno davy zvědavého lidu, který se ze všech měst pražských před radnici staroměstskou sbíhal, aby byl mrskání někdejšího pana rychtáře městského přítomen, jakáž pokuta ovšem již ode dávných let nebyla veřejně konána.

Když, jsem přijel a károu katovskou, jejíž spřežení nejmladší můj pacholek řídil, kdežto já s Vavřincem v káře seděl, byli jsme od lidu pražského vítáni s hlučným souhlasem, neboť tentokrát byl každý z davu srozuměn s výkonem katovským, jakýž měl býti na vznešeném delinkventovi vykonán.

„Nu, delinkventa nebudou lidé tito asi takto vítati,“ liboval si Vavřinec lichotivý projev tento; „toho budou spíše proklínati a zkázu mu volati, takže by nebylo divu, kdyby jim napadlo, kamením po něm házeti!“

„To si nepřej, hochu,“ pravil jsem, „neboť by mohl některý z kamenů také tvoje záda nebo dokonce tvoji hlavu trefiti, a to by ti věru asi nebylo příliš milé! Delinkvent bude míti dosti na těch ranách, které od nás utrží.“

„Přisámboh, že ano! Aspoň já se přičiním, jak jsem již pravil, aby každou jednotlivou ránu důkladně ucítil!“ doložil Vavřinec a mrštil rukou v povětrí.

Vtom jsme zastavili před radnicí a já slezl, a káry, abych se odebral do vězení, ve kterém byl někdejší rychtář Wachtel z Pantenova držen.

Musil jsem jej dříve náležitě připravit k nastávající exekuci, totiž svléci mu svrchní oděv a obnažiti záda jeho, aby se

mrskání metlou jako obyčejně na nahé tělo dítě mohlo.

Avšak v radnici přišel mi pan městský písař vstříc, aby mi oznámil, kterak pan primátor a páni konšelé si přejí, aby delinkventovi byla ponechána košile na těle, tak aby rány metlou na nahá záda nedopadaly.

„Mně to lhostejno,“ pravil jsem a pokrčil rameny; „proto nebude delinkvent ran našich méně bolestně pociťovati! A což cejch na levém rameni, ten snad mu má býti také jen na košili vypálen?“

„Nikoli,“ odtušil pan písař; „cejch mu vypálíte na obnažené nahé rameno, ale nebude vám to od pánů nikterak ve zlém vykládáno, přismáhnete-li delinkventovi kůži cejchem jen co nejlehčeji.“

Při tom pohlédl na mne jaksi významně a já ovšem také pravému smyslu slov jeho dokonale porozuměl.

„Aha, bývalého pana městského rychtáře,“ pravil jsem k sobě, „má býti při exekuci dnešní co nejvíce šanováno, a myslím, kdyby na radnici nebylo strachu před možným vzbouřením Mu, že byl by mu trest jeho snad docela odpuštěn! Nu, mně to může býti lhostejno, a tak zachovám se podle přání pánů konšelů, kteří necht' si jednání své sami zodpovídají.“

Bral jsem se dále k vězení, kdež mi však žalářík zastoupil cestu právě:

„Delinkvent jest již k exekuci dokonale připraven, mistře Hanuši, a bude hned od pánů soudců ze své kobky žaláří vyveden, aby vám byl odevzdán. Přál prý si to, aby se ho kat jakožto osoby šlechtické, nedotkl, a tak mu páni v této žádosti vyhověli.“ pohodil jsem mlčky hlavou a čekal na chvíli, kdy se dveře vězení odsouzencova otevrou.

Stalo se tak zanedlouho a v průvodu několika pánů a městských úředníků vystoupil delinkvent ze žaláře, aby cestu ke káře klatovské nastoupil.

Hořejší část těla byla oděna pouze v košili, která byla na levém rameni lehce otevřena, ruce pak měl odsouzenec zřepdu svázané.

Byl tedy již zcela k exekuci upraven a já se ho nepotřeboval skutečně již dotknouti.

Spatřiv mne v chodbě státi, vrhl na mne pohled tak divý, že by mi byl celým tělem projel, kdyby byl měl tolik moci jako dýka z ocele. Pronásledoval mne vášní svou, ač mu dobře bylo známo, že já pouze povinnost svou vykonávám, mimo to pak žádné zášti k němu nechovám, neboť opominul jsem úmyslně vystoupiti proti němu s obžalobou, kterak mi na mzdě mé utrhoval, jakožto v průběhu procesu jeho učinili mnozí jiní, jež byl o peníze ošálil neb jinakým způsobem zkrátil.

Nevšiml jsem si tudíž hněvivého pohledu jeho a krácel mlčky za průvodem, jenž v několika okamžicích potom ze vrat radnice vystoupil.

Všeobecný hluk nastal v davech, když lid delinkventa spatřil, a odevšad ozývaly se výhružné hlasy, které bývalému rychtáři klnuly, dokládající, že by měl přímo k šibenici býti veden.

Zbrojnoši městští musili se těsně sraziti v kruh kolem káry, aby lid snad řady jejich neprorazil a na nenáviděném muži sám pomstu nevykonat.

Delinkvent rozhlédl se zasmušilým zrakem po tomto povykujícím množství, které se bylo před ním ještě před nedlouhou dobou třásl, a dobře jsem pozoroval, jaká pomstychtivost ze zraků jeho vyzírala, když mu jeden z pánů soudců kázal, aby na káru katovskou vystoupil.

S divokým vzezřením v lících vylezl po stupních, zezadu ke káře přistavených, na vozík, na němž byl kotlík s rozžhaveným uhlím. Ze středu kotlíku vyčníval dlouhý hrot cejchu, na jehož dolejší železném konci bylo pod městským znakem vyryto

písmeno „P“, značící, že osoba tímto cejchem znamenáná dopustila se zločinu podvodu, a je tudíž podvodníkem.

Když byl odsouzenec na káru vystoupil, následoval jsem též já a kynul jsem mu rukou, aby na stoličku 'Uprostřed vozu tváří kupředu usedl.

Z přední strany pak vlezl na káru Vavřinec, jenž hned se chopil svazku metel březových, jež byly v přední části vozu složeny, a zakýval jimi několikrát v povětří před očima delinkventa, jenž vztekle na něho pohlédl, že mu takovýmto způsobem nynější svou moc nad ním najevo dává.

Také zevlující dav porozuměl tomuto posunku Vavřincovu a hlasně jal se pokřikovati na holomka katova, jen aby metel těchto náležitě na zádech nenáviděného muže užíval, a Vavřinec, rozhlédnuv se po nejbližších okolostojících, mlčky hlavou přisvědčil na znamení, že se podle přání lidu zachová a delinkventovi trest jeho náležitě pocítiti dá.

Mezitím byl jsem já přistoupil ke kotlíku, abych se přesvědčil, zdaž jest železný cejch dostatečně rozžhaven, abych k vykonání první části exekuce dnešní přikročil.

Železo nebylo sice do žhavá rozpáleno, byl jsem však pamětliv slov pana městského písaře, abych se ke vznešenému delinkventovi co možná šetrně zachoval, a tak jsem si umínil, že se podle toho také zachovám, neboť nač bych se byl měl o přízeň pánů konšelů připraviti, kteří jednak byli mými představenými, jednak by mně byli všelikterakým způsobem mohli škodit.

Pozoroval jsem totiž dobře, kterak jsou zraky přítomných konšelů na mne obráceny, a že tudíž každé hnutí mé při vypalování cejchu bude od nich bedlivě stopováno.

Vytáhl jsem tedy hrot s cejchem z kotlíku, a rozhrnuv na levém rameni delinkventovu košili, která už dříve byla proto na tomto místě rozstřižena,, zamáchl jsem cejchem ještě třikrát

nad hlavou, aby se žhavost jeho ještě zmírnila, a pak jsem dolejší část cejchu vtiskl na rameno odsouzence, který nedal na sobě ni nejmenší známky bolesti znáti, což bylo důkazem, že jsem mu tímto výkonem skutečně mnoho neublížil.

Přes to však ozvalo se v davu hlučné povykování souhlasu, neboť lid se domníval, kdo ví jak prudkou bolest byl jsem odsouzenci způsobil, kdežto páni konšelé jevíli uspokojení nad tím, že jsem se podle daného pokynutí zachoval.

Jindy bylo totiž při podobném výkonu katovském cítiti v dalekém okolí zápach přiškvrěného masa, z něhož smrdutý kouř do vzduchu vycházel, kdežto cejchování bývalého rychtáře staroměstského stalo se bez podobného příznaku, neboť cejch bylo na rameni delinkventově sotva znáti.

Hned potom dal jeden ze soudců znamení, aby se průvod hnul kupředu, a tak se dali žoldnéři městští od radnice v pochod k Malému rynku, kam nás všechny zde shromážděné tisíce následovaly.

Nyní chopil jsem se jedné z metel, kterou mi byl Vavřinec podal, a učinil jsem ze zadu první ránu na záda odsouzencova.

Vavřinec odebral se taktéž nazad káry a viděl jsem v rukou jeho metlu, která se zdála zvláště připravena, neboť byla mnohem silnější než moje a každý šleh její musil se těla nadmíru bolestně dotknouti.

Dostál tudíž Vavřinec slovu svému, že na delinkventovi potupnou smrt soudruha svého Matěje krutě pomstí, a skutečně byla hned první rána pádná, že se odsouzenec jeho pod ní až prohnul.

A teď následovalo mrskání s obou stran, jenže každý šleh Vavřincův vydal několikrát více než můj, takže jsem sám očekával, že se již co nejdříve krev na košili odsouzencově objeví.

Obyčejně byla záda delinkventů při mrskání podobném

hned po prvních desíti neb patnácti ranách do krve rozšlehána, ,ale my jsme byli již Nožířskou ulicí projeli a octli se na placu před Kamenným mostem, a posud se nebyla ani krůpěj krve na košili odsouzencově objevila, ač Vavřinec šlehal veškerou silou svou, jak nikdy ještě nebyl při podobných příležitostech činil.

„U čerta,“ slyšel jsem jej polohlasně prohoditi; „což má ten chlap záda z ocele, že mých ran necítí? Hned po prvních pěti ranách byla měla ze zad jeho krev chlípěti, a on tu sedí, jako by ani jediného šlehu necítil! Či je snad s ďáblem samým ve spolku, že mrskání ani necítí?

Zdvojnásobil tudíž rychlost i sílu ran svých, takže by i nejtvrdší kůže lidská byla musila pod šlehy těmi popraskati, ale i přes to vše se žádná krev na košili neobjevovala.

Vjeli jsme právě věží staroměstskou na most, a tu nás nemohl dav v tak velkém množství provázeti, pročez nastalo kolem nás větší ticho, a bylo tudíž také zvuk šlehů na tělo delinkventovo lépe rozeznati, než v tom divokém ruchu a povykování, jež nás v ulicích Starého města provázely.

Tyto divné zvuky, jež se od těla odsouzencova pokaždé ráně ozývaly, vzbudily pozornost Vavřincovu, pročez počal je bedlivě stopovati.

Rozpráhl se nyní při každé ráně možno-li ještě více než dosud, a při každém jednotlivém šlehu byl přesvědčen, že se krev ze zad delinkventových najisto již musí řinouti.

Ale marné bylo toto očekávání jeho, košile bývalého městského rychtáře zůstávala doposud bez poskvrny krvavé, jako by se ani jediná z dosavadních ran metlou nebyla těla dotkla, a přece byl Vavřinec tak důkladně šlehal, že by už i z vola krev jen chlípěti musila.

To bylo ovšem Vavřincovi divné, a pohlédl tázavým zrakem na mne, jako by ode mne vysvětlení této neobyčejné záhady

očekával.

Já však jsem se tvářil, jako bych nebyl pohled jeho pozoroval, neboť tušil jsem již, co toho asi příčinou, že delinkvent necítí účinku ran metlou, jako by se bylo jistě musilo státi, kdyby se exekuce mrskání byla za obvyklého obyčeje dala.

Tanula mi na mysli slova pana městského písaře, aby rychtáře Wachtla bylo při veřejném pokutování jeho co možná šanováno, a tušil jsem též příčinu toho, proč jsem nebyl k odsouzení připuštěn, abych jej podle obvyklého způsobu ke trestu mrskání upravil.

Konečně přešla Vavřincovi trpělivost, a právě když jsme přijeli na mostě ke starodávnému krucifixu, odhodil zlostně metlu, kterou byl dosud tak malého účinku u delinkventa dosáhl, a přejel mu pravicí po zádech, jako by se chtěl přesvědčiti, co jej přímo nezranitelným činí.

„Hrom do toho!“ zvolal hned potom s divokým výrazem v zraku. „Mistře! Ten chlap má záda pokryta nějakou slonovou kůží, a tu bychom ho mohli do soudného dne mrskati a on neučiti ni jediné rány naší, byť bych se i co nejvíce rozpráhoval! Je to čistá spravedlnost na radnici staroměstské, když zlosynovi jeho ortel ulehčují!“

Pokrčil jsem mlčky rameny na tato slova pomocníka svého, neboť byl jsem již nyní přesvědčen o tom, že pan rychtář Wachtel z Pantenova byl takto úmyslně vystrojen k exekuci, aby žádné bolesti mrskáním neucítil.

Osvědčilo se tu opět přísloví, že vrána vráně oči nevyklube, a že tudíž celá exekuce dnešní byla jen pouhou komedií, kterou měla veřejnost býti ošálena.

„Pak bych byl věru blázen, abych se dále namáhal!“ pravil Vavřinec, seznav, jak chytrým způsobem páni konšelé byli zmírnili pokutu někdejšího rychtáře staroměstského, že nebyl

ani jediné z ran metlou pocítil, a tudíž jen v podobenství mrskáním trestán byl.

Od té chvíle dopadaly rány jeho na záda odsouzencova jen ledabylo, asi tak, jako já to byl dosud činil, a tak to trvalo až k Písecké bráně, kde byla exekuce naše skončena.

Tam byl delinkvent odevzdán úředníkovi, jenž jej zde s krytým povozem očekával, aby jej po říšské silnici až na hranice království Českého vyvezl a tam jej osudu jeho zanechal.

Až ke bráně Písecké provázely nás davy lidu, který se, jak jsem při návratu svém na vlastní uši slyšel divil, že trest mrskání tehdáž byl tak neobyčejně mírný, že se delinkventovi na zádech ani jediná krůpěj krve neukázala, kdežto jindy býval každý trestanec, k podobné pokutě odsouzený, všecek krví zbrocen, ještě než jsme s ním za bránu města vyjeli.

Tuším, že kdyby lid pražský byl zvěděl, jaký úmyslný podvod se dál při exekuci této, byl by se zajisté na káru mou vrhl a delinkventa sám okrvavil, nebo ještě krutější soud nad ním vykonal.

Tak byla však exekuce beze všech výtržností skončena, a když jsem na radnici předložil účet za výkon její, byl mi do posledního haléře vyplacen, kdežto mi bývalý rychtář po všecka léta panování svého byl vždy srážky ve prospěch svého vlastního sáčku činil.

Dlouho však se mluvilo ještě ve městech pražských o pokutě rychtáře staroměstského, neboť podobného příkladu zpronevěření vysokého úředníka městského nebyl nikdo v Praze pamětníkem.

Jen Vavřinec byl nespokojen nad tím, že nemohl soudruha svého Matěje vydatněji na rychtáři pomstíti, a ještě více jej to mrzelo, že nemohl v lidu rozhlásiti, jaký podvod při trestání delinkventa tohoto spáchán, neboť byl jsem mu zakázal

někomu se o tom zmiňovati, že záda rychtářova byla pod košilí pokryta tlustou kozí, aby odsouzenec ani jediné rány metlou na těle svém nepocítil.

Byl by jinak z toho mohl povstati povyk veliký v lidu proti pánům konšelům a právem byl bych mohl z toho obviňován býti, že jsem tento chytrý kousek pánů na radnici vyzradil a tak obyvatelstvo proti nim popudil.

Avšak již v krátké době potom byla města pražská pobouřena jinou děsnou událostí, pro kterou se brzo zase v lidu na pokutování rychtáře Wachtla z Pantenova pozapomnělo.

Byl to krvavý zločin, jehož se vlastní matka na dítkách svých dopustila, takže to hrůzu ve veškerém obyvatelstvu způsobilo.

Stal se pak zločin tento takto:

Kterási chudobná vdova, která pracovala při viničném díle před Koňskou branou, vrátivši se jednoho večera z práce domů, shledala k ustrnutí svému, že příbytek její byl vyloupen od neznámého zloděje, který jí mimo jiné věci ukradl též všechny její těžce nashromážděné peníze z truhlice.

Krádež tato mohla býti spáchána jen proto, že dva synkové vdovini, jeden devítiletý a druhý jed'enáctiletý, majíce příbytek v nepřítomnosti matčině hlídati, v nerozumu svém vyběhli si kamsi mezi ostatní děti, příbytek nezamčený zůstavivše.

Kruté seznání, že jest o veškeren majetek svůj, na nějž se byla po mnohá léta mozolila, oloupena a tak na žebráckou hůl přivedena, přivedlo nebohou ženu přímo k zoufalství, takže si umínila, že se i se svými dvěma dítkami se světa sprovodí.

Jak se později při výsledku vyznala, vnukl prý jí sám ďábel myšlenku tuto a vtiskl jí nůž do ruky, aby krvavý svůj čin ihned provedla.

Když pak hoši domů přišli, zavřela za nimi dveře na zámek, aby jí uprchnouti nemohli, a pak chopila mladšího, vrhla jej na

zem a zde mu nožem třikrát krk podřízla, takže nebožák v tratolišti krve ihned mrtev ležeti zůstal.

To vida starší hoch, dal se do hrozného křiku, a nemoha se ze dveří dostat, ukryl se pod postel, aby kruté smrti z ruky matčiny unikl.

Avšak nebylo mu to nic plátno, neboť zuřivá matka vytáhla jej násilně zpod postele, aby ho týmž způsobem se světa sprovodila.

Leč starší hoch, jsa již tělesnou silou více nadán než mladší bratr jeho, bránil se zoufale matce, takže mu nemohla krk zcela podříznouti, nýbrž jen několik ran mu zasadila.

Mohl tudíž stále ještě o pomoc volati a té se mu také dostalo.

Sousedé vyrazili dveře a dostali se tak do jizby krví již zbrocené, kde hrozné divadlo spatřili.

Vražednice použila tohoto okamžiku zděšení jejich a s krvavým nožem v rukou vyběhla na půdu, aby se tam na provaze oběsila.

Lidé však běželi za ní pod střechu a tam jí úmysl její překazili, ač ona si nožem krk zranila, místo oběšení chtějíc krvácením skonati.

I byla za velikého shonu lidstva odevzdána přivolané strážní městské, která ji do žaláře na staroměstské radnici dopravila.

Tam ji nejdříve ranlékař z rány na krku léčil, aby vyslýchána býti mohla, a když se to stalo, vymlouvala se před pány soudci na vnuknutí d'áblovo. To jí však nikterak nepomohlo, neboť podobné výmluvy bývá od vrahů příliš často užíváno.

Poněvadž byl mezitím i starší její hoch na rány své zemřel, byla obviněna od pana prokurátora z úkladné vraždy dvojnásobné a po krátkém procesu, neboť vinu svou nepopírala, odsouzena jest k smrti mečem a potom měla mrtvola její býti na hranici spálena.

Tupě vyslechla krutý ortel tento, neboť nezdá se, že by při zdravých smyslech byla bývala, a když rozsudek pánů soudců byl od apelací potvrzen, dostal jsem z radnice rozkaz, abych vše k popravě vražednice dítek uchystal.

Vešed ráno v den popravy do žaláře k delinkventce, našel jsem ji v hluboký spánek pohříženu, jako by se jí vykonání ortele ani netýkalo.

Když jsem ji hřmotně probudil, vytřeštila na mne nějak divoce oči a cosi nesrozumitelného zamručela. Musil jsem ji s Vavřincem odnésti na židli, abych jí vlasy ustříhal a ke stětí připravil.

Nezdálo se, že by měla tušení o tom, že ji potupná smrt očekává, a já vždy více seznával, že jest zúplna na smyslech pomatena.

Oznámil jsem to panu městskému písaři s podotčením, že takováto osoba nemůže popravena býti, on však odpověděl krátce, že se delinkventka takto přetvařuje a že poprava nebude proto odložena.

Odnesli jsme ji tedy na káru a vezli ji uprostřed nespočetných davů lidstva za Horskou bránu na popraviště, kde jí byl ortel naposled čten, což ona však ani v nejmenším neslyšela, jak se zdálo, neboť neustále k sobě mručela a ničeho kol sebe si nevšíkala.

Pak přivedli jsme ji ke špalku, kdež musila pokleknouti, a potom jsem jí jedinou ranou hlavu sťal a lidu ji ukázal.

Tělo zkrvácené i s hlavou bylo na připravenou hranici vhozeno a hned potom vzplála hranice vysokým plamenem, takže po hodině z mrtvého těla jen zčernalé kosti zbyly. Vhodili jsme je i s popelem a prsty do jámy a bylo po exekuci, o níž se ještě dlouho v Praze mluvilo.

4.

Rodiče zavraždili syna. Cesta do Kadaně.

Ještě daleko větší povyk než krvavý zločin matky vražednice učinila jak v Praze, tak ve veškeré zemi České událost, která vrhala mnohem děsnější světlo na zpusťlost myslí českého lidu na venkově, jak byla způsobena válkou, jež plných třicet roků byla zuřila a mnohokrát na půdě království Českého se odehrávala, majíc za následek nejen zpusťování celé země, ale též zdívočení obyvatelstva, takže i všechny svazky pokrevenské zničila a lidi, po vojně zde pozůstalé, ve mnoha případech v krvelačnou dravou zvěř proměnila.

Poněvadž i já jakožto kat musil jsem v závěrečném výjevu strašné události této působiti, chci se též v Pamětech svých blíže zmíniti, aby budoucím věkům k výstraze sloužila.

Ve vesnici Černolicích nedaleko Zbraslavě, která ke statku všenskému patří, žili dva chudobní manželé, kteří za obležení Prahy od Švédů byli o veškeren skromný majetek svůj přišli, neboť vojsko švédské štráfovalo z Menšího města pražského několikrát krajinu zbraslavskou, kterou až do posledního zbla vyplenilo.

Také v Černolicích oloupili domácí lid o vše a tak přišel i starý baráčník Váňa o poslední groš a poslední sousto chleba i musil se svou ženou největší nouzi tříti. Pracovali sice oba na dvoře všenském do úpadu, ale sotvaže výdělkem svým hlad uhájili. Byli už staří, a proto je šafář všenský vlastně už ani do služby vzíti nechtěl, kdyby se za ně nebyla přimluvila dcera jejich, která byla ve Všnorech za jakéhosi podruha provdána, a sama chudá jsouc, starým rodičům žádné podpory poskytnouti nemohla.

Tak žili staří Váňovic, kteří byli od třiceti let všechny svízele

a krutosti vojny a neustálých nepřátelských vpádů zažili, na stará kolena svá v největším nedostatku a bídě, i není divu, že zanevřeli na veškeren svět, a zejména na každého vojáka, neboť ti to byli, kteří je o všecek těžce nestrádaný majetek oloupili, ba naposledy, když u nich pranic nenalezli, ještě i doškovou střechu na baráku jejich jim zapáliti chtěli.

Ať to byl voják švédský nebo císařský, každého pokládali za lupiče, neboť chovala se v předešlých letech vojska přátelská k ubohému lidu venkovskému zrovna tak krutě jako vojska nepřátelská, a zejména stará Váňová nedovedla po posledním oloupení svém vojákům ani na jméno trefiti.

A přece měla sama syna na vojně, neboť měli Váňovic mimo řečenou dceru ještě hochu, který ale byl již před patnácti lety utekl z otcovského domu, prohlásiv, že se dá na vojnu, jako to tisíce jiných nevázaných mladíků za té dlouholeté vojny dělalo.

Avšak na zběhlého syna tohoto si staří Váňovic už ani nevzpomněli, neboť byl po celých patnácti let ani jediným slovem o sobě vědět nedal a také nikdo jiný o něm nic nezvěděl, aby jim byl o něm mohl zprávu podati. Proto není divu, že jej rodiče měli už dávno za mrtvého a nikdy již návrat jeho neočekávali; měli za to, že kdesi v cizí zemi na vojně hnáty své složil, takže po něm ani památky již nezůstalo.

Stará Váňová při vášnivé povaze své klnula jenom památce synově, láteříc každé chvíle na to, že jim syn utekl právě v tu dobu, kdy jim měl prací svou býti pomůčen a kdy se měl v stáří jejich o ně starati. Muž její sice jí tuto prudkost povahy často vytýkal, ale stařena měla jazyk čím dále tím jedovatější a každé chvíle lála veškerému světu, ba rouhala se i Pánu Bohu a všem jeho svatým, až stydno bylo poslouchati.

Zvláště od posledního vpádu švédských píčovníků do Černolic byla Váňová na celý svět přímo rozvzteklena a

neštítla se i všeliké kruté hrozby pronášeti, jako že by i mordu na některém vojákovi byla schopna, jen kdyby si tím zase k bývalému majetku svému mohla dopomoci a tak pojednou nouze a bídy své se zhostiti.

Na takové bohaprázdné řeči sice v Černolicích nikdo mnoho nedal, poněvadž zlá huba staré Váňové byla všeobecně známa, ale jaké zděšení a ustrnutí zmocnilo se všech sousedů, když se posledně podotčená vyhrůžka její stala děsným skutkem.

Stalo se to takto: Za pozdního večera jednoho z prvních dnů v měsíci máji vešel do chatrného baráku Váňovic, jenž krajinu zbraslavskou, kterou až do posledního zbla vyplnilo.

Také v Černolicích oloupili domácí lid o vše a tak přišel i starý baráčník Váňa o poslední groš a poslední sousto chleba i musil se svou ženou největší nouzi tříti. Pracovali sice oba na dvoře všenorském do úpadu, ale sotvaže výdělkem svým hlad uhájili. Byli už staří, a proto je šafář všenorský vlastně už ani do služby vzíti nechtěl, kdyby se za ně nebyla přimluvila dcera jejich, která byla ve Všenorech za jakéhosi podruha provdána, a sama chudá jsouc, starým rodičům žádné podpory poskytnouti nemohla.

Tak žili staří Váňovic, kteří byli od třiceti let všechny svízele a krutosti vojny a neustálých nepřátelských vpádů zažili, na stará kolena svá v největším nedostatku a bídě, i není divu, že zanevřeli na veškeren svět, a zejména na každého vojáka, neboť ti to byli, kteří je o všecek těžce nastrádaný majetek oloupili, ba naposledy, když u nich pranic nenalezli, ještě i doškovou střechu na baráku jejich jim zapáliti chtěli.

Ať to byl voják švédský nebo císařský, každého pokládali za lupiče, neboť chovala se v předešlých letech vojska přátelská k ubohému lidu venkovskému zrovna tak krutě jako vojska nepřátelská, a zejména stará Váňová nedovedla po posledním oloupení svém vojákům ani na jméno trefiti.

A přece měla sama syna na vojně, neboť měli Váňovic mimo řečenou dceru ještě hochu, který ale byl již před patnácti lety utekl z otcovského domu, prohlásiv, že se dá na vojnu, jako to tisíce jiných nevázaných mladíků za té dlouholeté vojny dělalo.

Avšak na zběhlého syna tohoto si staří Váňovic už ani nevzpomněli, neboť byl po celých patnácte let ani jediným slovem o sobě vědět nedal a také nikdo jiný o něm nic nezvěděl, aby jim byl o něm mohl zprávu podati. Proto není divu, že jej rodiče měli už dávno za mrtvého a nikdy již návrat jeho neočekávali; měli za to, že kdesi v cizí zemi na vojně hnáty své složil, takže po něm ani památky již nezůstalo.

Stará Váňová při vášnivé povaze své klnula jenom památce synově, láteříc každé chvíle na to, že jim syn utekl právě v tu dobu, kdy jim měl práci svou býti pomočen a kdy se měl v stáří jejich o ně starati. Muž její sice jí tuto prudkost povahy často vytýkal, ale stařena měla jazyk čím dále tím jedovatější a každé chvíle lála veškerému světu, ba rouhala se i Pánu Bohu a všem jeho svatým, až stydno bylo poslouchati.

Zvláště od posledního vpádu švédských píčovníků do Černolic byla Váňová na celý svět přímo rozvzteklena a neštítla se i všeliké kruté hrozby pronášeti, jako že by i mordou na některém vojákově byla schopna, jen kdyby si tím zase k bývalému majetku svému mohla dopomoci a tak pojednou nouze a bídy své se zhostiti.

Na takové bohaprázdné řeči sice v Černolicích nikdo mnoho nedal, poněvadž zlá huba staré Váňové byla všeobecně známa, ale jaké zděšení a ustrnutí zmocnilo se všech sousedů, když se posledně podotčená vyhrůžka její stala děsným skutkem.

Stalo se to takto: r Za pozdního večera jednoho z prvních dnů v měsíci máji vešel do chatrného baráku Váňovic, jenž stál na konci vsi a od ostatních stavení dosti daleko oddělen byl,

neznámý pocestný, žádaje o nocleh.

Stará Váňová jej chtěla odbýti, ale muž její pravil k cizinci, spokojí-li se s trochou slámy na holé zemi, že může u nich přenocovati, jiného prý mu poskytnouti nemohou, neboť prý sami bez sousta chleba dnešního dne ulehnouti musí.

Cizinec byl spokojen i se slámou na holé zemi a slyše, že staří manželé musí o hladu jíti spát, nabídl jim ihned stříbrňák, aby zaň v krčmě chleba a piva nakoupili a společně s ním povečeřeli.

Jakmile stará Váňová o penězích zaslechla, byla hned všecka jako vyměněna, pobídla cizince rychle dále a rozzála i louč, aby v chudobné jizbičce aspoň poněkud světlo bylo.

Při záři louče bylo lze si nyní cizího tohoto hosta blíže prohlédnouti.

Byl to muž asi čtyřicetiletý, ač mohl i mladší býti, kdyby jej tmavý plnovous a výraz tváře nebyly starším činily. Zdálo se totiž, že byl světa dosti užíval a vůbec asi velmi pohyblivý život vedl.

Podle některých částí oděvu jeho mohlo se na vojáka souditi a on se také skutečně prohlásil za bývalého žoldáka, který se nyní po skončení vojny do Cech vrací, když byl vlast svoji po dlouhá léta nespátril.

Usednuv na špalek u ohniště, jež mu starý Váňa jako ušlému poutníku nabídl, vyňal z náprsní kapsy sáček dosti obhroublé velikosti, takže na první pohled bylo znáti, že je v něm značná část peněz.

Staré Váňové zajiskřilo se při spatření plného tohoto sáčku v zapadlých očích a nepochybně že již v tomto okamžiku vzplanula v černé mysli její krvavá myšlenka, kterou pak zanedlouho také skutkem učinila.

Cizinec vyňal ze sáčku stříbrňák a položil jej na stůl, potom sáček zase do spodní kapsy uložil, ačkoli byl si jím jaksí

úmyslně děle v rukou pohrával, aby oba hostitelé jeho viděli, že nepřichází do chýše jejich -jako žebrák, nýbrž že by si mohl snadno nocleh v krčmě zaplatiti.

To také vojákovi podotkl starý Váňa, když byla žena jeho do krčmy pro večeři odešla, ale voják mu odpověděl, kterak prý jest již tak velice celodenní chůzí zchvácen, že nemohl již ani kroku dále učiniti a hned u prvního stavení se zastavil, aby o nocleh požádal. Mimoto prý jest ve vsi této zcela neznám, takže ani neví, kde krčmu nalézti, a hledání její prý by jej tudíž jen ještě více unavilo.

Výmluva tato starému Váňovi úplně postačovala, namítl však přece, že hosti v bídne chatrči své nebude moci žádného pohodlí poskytnouti.

Voják však řekl, že i na slámě bude jako v nejlepším loži spáti, neboť prý jest tak velice unaven, že ihned tvrdě usne, jakmile k zemi na slámu dopadne.

Při těchto slovech vracela se již také stará Váňová z krčmy, nesouc v jedné ruce džbán chmeloviny a v druhé pecen chleba, na němž na zeleném listu ležel notný kus starého sýra domácího.

Zaslechnuvši poslední slova vojáková, jevila stařena jakýsi výraz uspokojení v lících, jakož vůbec od chvíle té jaksi tajemně na neznámého hosta pohlížela, držíc se při tom v ústraní, aby jí do plné tváře a do očí nemohl pohlížeti.

Starý Váňa nakrájel chleba, namazal krajíce sýrem a předložil hosti, který však nemnoho pojedl, neboť prý byl již v poslední vesnici povečeřel. Zato přihnul si několikrát notně ze džbánu a z dlouhých jeho doušek dalo se souditi, že má žaludek dobře vysmolený.

Starí Váňovic utišili dříve hlad a pak též oni se napili piva, které už dávno nebyli na stole měli.

Dopřáli si tudíž zase jednou notné večeře a host jejich s

patrnou zálibou na ně pohlížel, jak velice jim chutná, jako by se už dávno nebyli dosyta najedli.

Při tom se mluvilo o ledačems, jenže Váňovic se při tom nevyslovili o tom, že též oni byli měli syna na vojně, o němž však už po léta nic nezaslechli.

Také cizinec nečinil v tom směru žádných otázek, nýbrž asi po půl hodině, když bylo pivo ve džbáně dopito, žádal stařenu, aby mu otep slámy na podlahu rozložila, neboť se prý již velice unaven cítí.

Stařena vyšla ven a vrátila se s otepí ovesné slámy, kterou v koutě rozestřela, aby hostu za noční odpočinek sloužila.

Voják vstal od stolu, vhodil tlumok svůj na slámu, aby mu za podhlavničku sloužil, a pak dav hostitelům svým dobrou noc, vrhl sebou na slámu, přikryl se do vojanského pláště svého a v malé chvíli potom rozléhalo se chrápání jeho po jizbičce, neboť byl v několika okamžicích ve hluboký spánek upadl.

Byl skutečně všecek ušlý, a není tudíž divu, že jej slabost tělesná přemohla a on velmi pevně usnul, nemaje ovšem tušení o tom, že se z hlubokého spánku vícekrát neprobudí.

Jakmile byl cizinec usnul, nastalo v jizbě hluboké ticho; oba staří manželé zdáli se v myšlenky pohřiveni, jenže myšlenky tyto byly u ženy zcela rozdílného rázu proti těm, jež se kmitaly mozkiem starého baráčníka.

Jí tanul na mysli neustále pohled na plný sáček neznámého cizince, v němž, jak se domnívala, spatřovala celé jmění, které by jim až do smrti k dobré výživě dostačilo a mimoto vše nahradilo, oč byli za posledních válečných let od loupežících žoldnéřů švédských i domácích připraveni.

Myšlenka tato ji neopouštěla a zlý duch, jak se zdálo neustále jí našeptával, aby se sáčku cizincova zmocnila a takovýmto způsobem všechny dosavadní ztráty si vynahradila.

Asi po čtvrt hodině přerušila stařena dosavadní mlčení.

Pohlédla dříve na spícího cizince, a slyšíc chrápání jeho, byla přesvědčena, že ani slova nezaslechne z toho, co chtěla k muži svému pronést.

Naklonila k němu hlavu a šeptala polohlasnými slovy:

„Všiml sis sáčku jeho?“

Starý baráčník, jehož myšlenky kdo ví kde těkaly, pohlédí teprv po chvíli tupě na ženu, a když se byl z vlastního přemítání probral, odpověděl týmž hlasem:

„Ba všiml, zdálo se, že je plný nejen stříbrňáků, ale i zlatáků!“

Při tom si zhluboka vzdychl při vzpomínce na vlastní bídu a nouzi.

„Toho bohatství bychom se mohli my teď zmocnit, muži!“ šeptala dále žena, ještě více hlas svůj tlumíc.

Stařec vytřeštil na ni oči, jako by slov jejích ani vzdáleně nepochopoval.

„Toť by byla loupež, ženo,“ prohodil po chvíli, hledě na spícího vojáka. „A ostatně on si tak snadno majetek svůj nedá uzmosti!“

„Loupež, loupež!“ odpověděla posupně stařena. „Však on k penězům těm nepřišel taktěž jinak než loupeží! Což jiného dělali vojáci pod střechou naší?“

„Zeno nešťastná!“ zděsil se stařec. „Snad nemyslíš sáčku vojenského se zmocnit? Ráno bude se po něm shánět a loupež tvá vyjde najevo!“

„Proto se musíme o to postarat, aby se vůbec po něm nesháněl!“ pravila žena hlasem rozhodným a oči její divoce se při tom jiskřily.

Muž její zase zmateně na ni chvíli pohlížel a pak pravil:

„Co tím myslíš?“

„Zacpati mu hubu navěky, aby se po penězích svých již nemohl píditi!“ zněla odpověď lupuchtivé ženy, která se

skutečně ve vášni své domnívala, že se žádného zločinu nedopustí, oloupí-li neznámého vojáka o majetek jeho, právě jako je samé byli soudruhové jeho olupovali, až je na žebráckou hůl přivedli.

Muž na ni již docela vytřeštil pitomě zraky, nejša schopen odpověděti.

„Ty jsi pitomá ovce, stará babo!“ zasyčelo s hněvnou výčitkou z úst stařeniných. „Štěstí ti podává najednou plnou hrst zlata a stříbra a ty se jí neumíš chytiti!“

„Ne, ne, nešťastná ženo! Byla by to loupež a té se na stará kolena nikdy nedopustím!“ pravil stařec s odmítavým posunkem.

Stařena pohlédla na muže svého s jízlivou pohrdavostí a prohodila: při loupeži to ovšem nesmí zůstati! Voják musí zároveň zmizeti, aby nás úřadu neudál, že jsme jej o sáček jeho oloupili!“

A kterak to chceš učiniti, aby nikdo o loupeži na něm spáchané nezvěděl?“ namítl stařec.

Zcela prostě,“ odpovídala stařena s ďábelským bleskem v oku. „Vrazím mu tento nůž do srdce, takže ani nehlesne, a potom ovšem nás už neudá, že jsme jej oloupili!“

Muž vyskočil při slovech těchto a v největším zděšení pohlížel na ženu krvelačnou, která se ani mordu neštítala, aby se peněz cizincových zmocniti mohla.

„To že bys ty chtěla učiniti?“ úpěl stařec přerývaným hlasem a kroutil nedůvěřivě hlavou, nemoha si to v mysli srovnati, že by žena jeho skutečně pravdu mluvila.

„Ano, touto rukou a tímto nožem, když ty sám jsi zbabělec, který se tak neočekávaného štěstí nechce zmocniti!“ Při tom pozdvihla kostnatou pravici svou do výše a pohlédla na veliký nůž, jenž na stole vedle chleba ležel.

„Pamatuj na Pána Boha!“ úpěl muž, chvěje se na celém těle.

„Vždyť zde jde o život lidský!“

„A víš ty, kolik lidí tento voják se světa připravil?“ posmívala se mu žena. „Jinak než mordem se svých zlaťáků a stříbrňáků beztoho nezmocnil; proto bude to jen půjčka za oplátku, když také já se jich na něm mordem zmocním!“

„Pak lpí na těch penězích krev, mluvíš-li pravdu!“ zachvěl se muž poznovu.

„Já na nich krve nepozorovala,“ ušklíbla se stařena.

„Zeno, ty jsi hrozná!“ pravil muž sípavým hlasem, pohlížeje se strany na ženu.

„A ty jsi zbabělec, který by do smrti zůstával ve své bídě a nikdy by štěstí ruku nepodal, když mu ji nabízí!“ odvětila žena s úšklebkem a chopila se nože na stole ležícího. „Zato udělám já tak, jak jsem si umínila, neboť nechci ani o hodinu déle nynější nouzi a hlad trpěti, když se jich zbavit mohu!“

Pohlédla divokými zraky na muže, který jen hluboce povzdychl, ale žádné námitky proti krvavému úmyslu ženinu již neučinil.

Žena, držíc nůž v pevně sevřené ruce, povstala od stolu a vyšla ze dveří, aby se kolem chatrče rozhlédla, zdaž nikdo z lidí by se nemohl státí svědkem krvavého jejího činu.

Hluboké ticho bylo v dalekém okolí, nikde nejevila se za pozdní noci nižádná stopa po lidském životě. Noc byla zároveň tak tmavá, že na pět kroků nebylo nic před sebou zříti: slovem nebylo se třeba obávati, že by vražda v chatrči Váňově chystaná mohla od někoho třetího býti zpozorována a vyzrazena.

S výrazem uspokojení vrátila se žena po chvíli zase do jizby a pohlédla jedovatým zrakem na muže, který, neustále tupě před sebe hledě, neodvažoval se ani hlavy pozdvihnouti, aby se s divokými zraky ženy své nesetkal.

Byl jí ve všem konání svém odedávna tak velice ovládnán, že

nebyl ani v tomto okamžiku žádného odporu schopen a také již ani slova více nepromluvil, aby ženu od hrozného činu jejího hleděl odvrátiti. Věděl od prvního okamžiku, že by ho beztoho neuposlechla, nýbrž ve vzdorovitosti své jen ještě v černém úmyslu svém se utvrdila.

Více vnitřním citem než zrakem pociťoval, kterak ge žena jeho k ubohé oběti své blíží, a stůj co stůj by byl nepohlédl do tmavého kouta jizby, kde cizinec v hluboký spánek pohřížený na slámě odpočíval, nemaje ovšem tušení o tom, že již v nejbližší chvíli bude zrádnou rukou životu jeho konec učiněn.

Ticho bylo v jizbě tak úplné, že bylo lze slyšeti cizincovo pravidelné hluboké dýchání, což bylo důkazem, že jest pohřížen ve spánek tak pevný, že by jej ani sebe silnější šelest z něho nebyl mohl probuditi.

Tak mohla se vražednice bez obavy přiblížiti až k němu samému a položení jeho těla bedlivě si prohlédnouti, aby tím bezpečnější ránu do srdce vésti mohla.

Několik okamžiků postála tak nad spícím mužem, poskytujíc v krvelačnosti své pohled na dravé zvíře, které se z lesního úkrytu chystá na cestujícího vrhnouti a v nejbližším okamžiku jej zardousiti.

Pohlédla ještě jednou nazpět, avšak nikoli na muže, který se za stolem ani nehýbal a hlavu hluboko na prsa skloněnou měl, nýbrž na louč nad krbem zastrčenou, aby se přesvědčila, zda by snad v osudném okamžiku nezhasla a ránu její nejistou učinila.

Louč však hořela ještě dosti jasně a podle všeho mohla ještě delší dobu hořeti, než by až na konec dohořela.

Lehce pokynuvši hlavou, že všechny okolnosti jsou vykonání činu jejího příznivý, učinila žena ještě poslední krok až k samému cizinci a octla se tak přímo nad ním.

Ležel na pravém boku, máje pravici pod hlavou, kdežto se mu levice, kterou byl s počátku na prsou držel, mezi spaním

dolů smekla a nyní na slámě podél těla ležela. Byl jí zajisté držel náprsní kapsu svou s plným sáčkem, ale spaní bylo mocnější, a tak přestala levice poklad a zároveň prsa jeho chrániti. Ležel tu zcela bez obrany a levá část prsou byla každé ráno všanc vydána.

Příznivé toto položení postřehla žena s plným uspokojením a z očí jejích vyšlehl divoký blesk radosti, že se vše podle přání jejího daří, tak jako by ďábel sám byl vše ke krvavému zločinu jejímu uchystal.

Vtom naklonila se stařena nad tělo cizincovo a nad hlavou její objevila se pravice s napřaženým nožem, v němž se na okamžik zář hořící louče obrazila. Zář tato podobala se zcela blesku, jenž dolů k zemi letěl, neboť vtom již také napřažená ruka s výše na prsa spícího muže dopadla a nůž jí třímaný zaryl se až po hrubou střenku do těla, kde přímo v prsou vězeti zůstal.

Děsný čin byl vykonán, ubohý cizinec vypustil v témž okamžiku ducha, aniž byl už jediného dechu ze sebe vydal.

Ze spánku odebral se ve smrt, aniž měřitelná doba času byla oba stavy duše od sebe dělila. Rána nožem byla tak jistě do srdce vedena, že současně ihned smrt následovala a zavražděný muž sebou ani v nejmenším nepohnul.

Zato vydral se zoufalý hlas z prsou muže za stolem sedícího, neboť on tušil, že krvavý zločin jest vykonán a on spoluvinníkem jest ženy své, poněvadž vraždu spáchanou nepřekazil.

Zakryl si obličej rukama a hořce vzlykal, jako by smrtící rána byla se též jeho srdce dotkla.

Mělo to snad zvláštní svůj význam, že také srdce jeho krvácelo?

Vražda člověka musila na něj ovšem míti děsný účinek, ale tehdy cítil ubohý tento muž, který pro slabost povahy své

nedovedl překaziti d'ábelský čin ženy lakotné, jako by on sám byl vražedným nožem v nitru zasažen býval, a tajný jakýsi hlas mu pravil, že se ho úkladný tento skutek blíže dotkne, než by tomu u každé jiné vraždy bylo bývalo.

Již zanedlouho potom měl se mu původ neznámého tohoto tknutí vnitřního vysvětliti, jak se o tom později dovíme.

Zcela opačně počínala si zatím žena jeho, která nejmenší lítosti nad činem svým nepociťovala.

Sotvaže byla nůž do prsou cizincových vrazila a se přesvědčila, že ubohá oběť její již nedýchá, vztyčila se zase v celé postavě své, a s divokým bleskem v oku na zavražděného pohlížeje, zašeptala syčícím hlasem:

„Jest mrtev a peníze jeho jsou naše! Ted' máme po nouzi a hladu, aniž k tomu bylo mnoho třeba! Ale kuráž musí člověk míti, chce-li štěstí za pačesy uchopiti, a ne malomocně vřeštěti, jako to ty, ničemná babo, činíš!“

Při posledních slovech obrátila se k zoufajícímu muži za stolem, na nějž pohled nevýslovného opovržení vrhla.

Podobala se v tom okamžiku právě lítici, která by byla schopna bývala ještě jednou bez rozmýšlení podobného krvavého skutku se dopustiti, kdyby se byla o bezpečnost svoji obávati musila.

Vědouc však, že jí není od muže jejího nějaké zrady se obávati, uspokojila se opovržlivým oním pohledem na svědka zločinu svého a obrátila se hned zase k oběti své, aby ovoce skutku vražedného sklídila.

Vytáhla z prsou zavražděného vojína nůž, jež pak na slámě otřela, aby na něm žádná skvrna krvavá nelpěla, a pak rychle rozhrnula kabátec vojínův, pod nímž se krví zbarvená košile zjevila.

Ani tento pohled neučinil na ni žádného dojmu. Lakotně hledala v kabátci kapsu náprsní a v nejbližším okamžiku držela

v ruce plný měšec, pro nějž se byla vraždy této dopustila.

Zajásala divokou radostí nad kořistí svou a přikročila ke stolu, na nějž měšec hodila a pak obsah jeho na stůl vysypala.

Před očima jejíma vyřinula se tu značná hromada stříbrňáků a zlatáků, jež se v záři plamenu loučového příšerně leskly a skutečné jmění v sobě obsahovaly.

„Teď jsme bohati! Teď je navždy po bídě a hladu!“ vyrazela ukrutná žena s divokou radostí ze sebe a lakotně hrabaly se kostnaté prsty její v peněžích, na nichž, jak se zdálo, krev zavražděného lpěla. „Tolik peněz jsem jaktěživa pohromadě neviděla! Teď budeme do smrti jako páni živi!“

Nové zoufalé vzdechnutí vydralo se opět z prsou muže jejího a tím byla opět pozornost její k němu obrácena.

„Co tu sedíš jako pařez, hlupáku!“ vzkřikla naň posupným hlasem. „Raduj se se mnou, že je teď konec bídě naší!“

Zvolna pozdvihl muž hlavu a sňal ruce s lící, vzdychaje:

„Ale za jakou cenu jsi toho dobyla, nešťastná ženo! Tam ten ubohý mne tu bude každé noci strašiti!“

Ten už nikoho nepostraší!“ zachechtala se divě žena a máchla pravicí v povětrí. „Dobře však na něj vzpomínáš, neboť teď jej musíme odkliditi, aby nikdo více stopy po něm nenašel! Ale ještě dříve musím kořist svou ukrýti, když nechceš se pohledem na ni rozveseliti!“

Shrábla opět rozházené peníze do měšce a ten pak ukryla pod slámou na chatrném loži v přístěnku, kde se jí zdál nejbezpečnější úkryt.

Pak vrátivši se zase ke stolu, vzkřikla drsným hlasem na muže, stále ještě těžce vzdychajícího.

A teď vzhůru, starý blázne, abychom tu mrchu se světa uklidili!“

„Kterak to hodláš počítí?“ tázal se muž, všecek se třesa a vyhýbaje se pohledu na mrtvolu.

Vezmi motyku a lopatu,“ kázala mu dále vykopej na zahradě jámu, do které mrtvolu vhodíme!“

Hlas její zněl tak rozhodně, že musil bezvonně povstati a rozkazu jejímu se podrobiti.

Připustiv vykonání vraždy před očima svýma, musil se nyní též o to starati, aby každá stopa její byla zahlazena, neboť jen tím dalo se zlých následků zločinu vyvarovati, jimž by též on byl nemilosrdně propadl.

To cítil v mysli své jako tíhu olověnou, a proto nemohl se dále vzpírati rozkazu ženinu, jenž byl jen nutným následkem krvavého skutku jejího, neměl-li též on za něj na popravěšti pykati.

Zvedl se všecek rozrušen v nitru svém od stolu a vrávorál do tmavého kouta, kde rolnické nástroje jeho složeny ležely.

Zena sledujíc třesoucí se kroky jeho, smála se mu znova posupně, dávajíc najevo, kterak mysl její není spáchanou vraždou ani v nejmenším dotčena, ano že ji pokládá za pravý čin hrdinský, když se dovedla zmocniti lupu, ježž prý zavražděný beze vší pochybnosti byl podobným krvavým způsobem získal.

„V hodině ať je jáma vykopána,“ kázala mužovi, „já se mezitím budu těšiti pohledem na zlatáky á stříbrňáky, které mi samo nebe poslalo a kterých jsem tak snadno na lupiči onom dobyla!“

„Řekni, že peklo tak učinilo, mordérko!“ pravil sám k sobě muž s výhružným pohledem na krvelačnou ženu. „Peklu jsme od této chvíle propadli, a žádná moc na světě nevysvobodí nás z drápů ďábla, který ti krvavou myšlenku tuto vnukl!“

Se zoufalým povzdechem vzal motyku a lopatu a potom vyšel ze světnice, aby se odebral na zahradu, kde měla mrtvola zavražděného cizince býti ještě za noci zahrabána, aby nikdo neměl tušení o vraždě, která se v chatrči na konci vesnice byla

udála.

Zena si ho již ani nevšimla, a berouc se zcela lhostejně kolem mrtvoly do přístěnku, vytáhla zpod slámy v posteli opět měsíc a vrátila se ke stolu, na nějž peníze poznovu vysypala a zářícími zraky na ně pohlížela.

Pak jala se je bedlivě počítati, jako by o nejjednodušší věc běželo, a oddělivši nejdřív zlatáky na zvláštní hromádku, seznala, že dukátů jest zde osmdesát, stříbrných tolarů a jiných mincí pak do tří set. Bylo to tudíž pro ni v poměrech jejích jmění přímo ohromné, a poznovu byla hrdá na to, že si k němu tak snadným způsobem pomohla.

Svědomí její nečinilo jí pražádných výčitek, neboť zrovna takovým nelítostným způsobem byla od loupeživých švédských žoldnéřů o veškeren majetek svůj připravena a byla by sama život svůj všanc dáti musila, kdyby se byla dravcům těm při vpádu jejich do Černolic byla chtěla protivit.

Kdo na penězích těchto vidí krev, jakou pro ně byl žoldnéř tento prolil?“ pravila posupně a pohlédla na mrtvou oběť svou. „A kdo na nich spatří též jeho krev, jakou já zase prolila? Jsou tak čisté, jako by nejpoctivějším způsobem bylo jich nabyto a odjakživa mně byly náležely!“

Zachechtala se poznovu a s divokou rozkoší prohrabovala se v hromadě peněz, potom po delší době teprv zase kořist svoji shrábla do měšce, jež pak do úkrytu ve slámě vložila.

„A nyní se podívám za starým tím bláznem, zdali je už s prací svou hotov!“ pravila potom zcela klidně polohlasně k sobě, zastavivši se uprostřed jizby. „Pro samé svědomí by se neodvážil nikdy na krejcar sáhnouti a trpěl by raději do smrti bídu s nouzí, než by si snadným způsobem pomohl ke jmění! Ale teď já učinila pojednou bídě konec, a nikdy již nebude nám třeba o hladu na lože se ubírat, jako se dosud tak často bylo stalo!“

Tak ukonejšila děsná žena tato poslední hlas svědomí, jestli se vůbec ještě jaký v ní ozýval, a vyšla z chatrče, aby se za mužem svým na zahradě podívala.

Postála chvíli na prahu ve dveřích a na vše strany naslouchala. Noc byla zcela tmavá a nikde nejevila se nižádná stopa života.

Po dalekém okolí bylo nejhlubší ticho a jen z nevelké vzdálenosti za chatrčí bylo slyšeti slabý ohlas ran, kopáním motykou do země způsobených.

Spokojeně pokývla žena hlavou, přesvědčivši se takto, že žádné nebezpečí vyzrazení nehrozí, a šla pak za mužem, aby se přesvědčila, jak dalece již práce jeho pokročila.

Ten stál již až po pás hluboko v zemi, což bylo důkazem, že si byl za tu hodinu velice popíílil.

Ubožák asi chtěl ohlušiti své svědomí, a proto pracoval se vším úsilím, jen aby přišel na jiné myšlenky a nemusil na to vzpomínati, co se bylo pod střechou jeho před hodinkou událo.

Zaslechnuv kroky po zahradě, ulekl se velice, jako by již již mušketýři panští pro něj jako pro mordéře přicházeli; ustal v práci a schoulil se v jámě v očekávání, co proti němu za tmy noční vystoupí.

„Nelekej se, blázne starý!“ zvolala tu přitlumeným hlasem žena jeho, která znamenala ihned strach jeho, a proto se mu posmívala, dokládajíc: „Já to jsem a přede mnou se nepotřebuješ trásti jako osyka! Spěš rychle, ať je věc už odbyta a abych já mohla do postele!“

Žena s vraždou na svědomí myslila v této chvíli především na spaní!

Jiné starosti neměla, než aby tělu svému mohla hověti! Byla se po dlouhé době jednou zase najedla a chmeloviny napila, toužila tedy po spánku bezstarostném.

Jakmile byla mrtvola zavražděného z chatrče odklizená a do

země zahrabána, myslila, že jest již všeliká stopa zločinu jejího zničena a že se hned obvyklému způsobu života bude moci oddati. Tak velice bylo již svědomí její utlumeno, že ani prolévání krve, jež byla po tak dlouhou dobu válečnou kolem sebe spatřovala, nezdálo se jí žádným zločinem více.

Muž setřel si mlčky pot s čela, a jen zhluboka si vzdychnuv, chopil se opět motyky a počal do země bušiti která pod nohama jeho stále ustupovala, takže zanedlouho stál v jámě až po krk hluboko.

Dost je toho!“ zvolala tu žena, která byla mezitím na hromadu vyházené prsti usedla a práci mužově přihlížela. „Nikdo na světě ho zde nenalezne a hrob jako hrob kořisti své více nevydá! Pojd' rychle, abychom jej sem dotáhli, a pak chutě dej se do zaházení jámy!“

Každé kuře bude zde moci tělo zabitého vyhrabati!“ zamružel muž. „Aspoň o půl sáhu hlouběji musím ještě kopati!“

„Jsi skutečný blázen!“ zakřikla žena. „Za hodinu počne svítati a ty chceš mrtvého za bílého dne pochovávat, abys měl snad hodně diváků při práci své? Ihned pojd' a pomoz mi tělo toho lupiče vhoditi do jámy, která je na mou duši hlubší než kterýkoli hrob na krchově!“

Rozhorlené ženě neosmělil se nešťastný muž již odporovati, a proto vylezl s namáháním z jámy a následoval ženu do chatrče, kde mezitím louč dohasínala, takže v jizbě skoro úplná tma byla.

„Však to dokážeme nejlépe po tmě!“ prohodila žena, berouc se přímo k mrtvole, kdežto se muž její všecek se třesa ve dveřích zastavil.

Nemohl skoro ani kroku na místo vraždy učiniti, a teprve k novému vybídnutí ženy své, která strachu jeho láti počala, přiblížil se k mrtvole, aniž se ale odvažoval jí se dotknouti.

Tu poznovu zlostně mu kázala žena, aby se chopil těla za nohy, ona že za hlavu ji ponese, a také hned mrtvolu do výše povznesla.

Jako bezduchý a pln vnitřní hrůzy chopil se nyní muž konečně mrtvoly a obrátil se ke dveřím, následován jsa ženou, která mrtvé tělo pod rameny držela a při tom si tak lhostejně počínala, jako by nejobyčejnější práci svého domácího hospodářství vykonávala.

Dostali se takto krokem k vykopané jámě na zahradě a zde starý Váňa, všecek se třesa v těle, břemeno své na hromadu vykopané země pustil a zoufale zvolal:

„Více se ho ani nedotknu! Do hrobu, jež jsi mu připravila, sama si jej pochovej!“

„Nejsi odjakživa k ničemu!“ odušila strašná žena opovržlivě. „Teď je práce moje již lehká!“

Zatočila hořejší částí mrtvoly k jámě a spustila ji dolů, potom mrtvé tělo již samo do hrobu se zřítilo.

„A teď zase vše urovnej,“ kázala potom mužovi, „mezitím se já poznovu pohledem na kořist svoji budu kochati!“

Ani jediným pohledem již na mrtvé tělo v jámě se neohlédnuvši, spěchala nazpět do chatrče, kde novou louč zapálila a opět sáček zpod slámy v loži vytáhla a obsah jeho na stůl vysypala, aby se v něm kostnatými prsty prohrabovala.

Zraky se jí jiskřily při pohledu na zlatáky a stříbrňáky, ni nejmenší lítost nad spáchanou vraždou nejevila se v lících jejích.

Muž zatím zhluboka nad jamou zaúpěl, a setřev studený pot s čela, jal se zase vykopanou zem nazpět do jámy házeti, která za hodinu zase zcela byla vyplněna.

Pak ušlapal svrchní prst a pokryl ji drnem, aby zahladil všelikou stopu, že je zde hrob zavražděného člověka.

Bůh sám ví, že jsem nechtěl, aby byla krev jeho prolita!“ pravil s novým povzdechem sám k sobě, když byl práci svou dokonal. „A proto nebude mi spravedlivý Bůh krev tuto za vinu počítati!“

Ulehčiv takto podle domnění svého vzbouřenému svědomí svému, sebral motyku a lopatu a vrátil se zpět do chatrče, kde žena jeho stále ještě peníze přepočítávala a v řádky je na stole sestavovala, jako by zcela obyčejnou zábavou byla zaměstnána.

Hotovo?“ tázala se muže, hlavu k němu pozdvihnuvši.

Ano, zločin jest dokonán a každá stopa jest zahlazena!“ odpověděl muž chvějícím hlasem. „Můžeš teď bezpečně spáti!“

„To také budu, neboť si vezmu kořist tuto pod hlavu!“ zvolala posupně stařena a začala peníze zase do měšce shrabovati.

„A zde sláma tato na zemi zůstane?“ podotkl muž ukazuje na slámu, na které byla vražda spáchána.

„Ty ji ovšem neodklidiš, blázne!“ odpověděla žena. „Sama tak bez bázně učiním!“

A vloživši měšec s penězi pod houni na loži, sebrala slámu se země a vynesla ji z jizby, mezi čímž se muž na lavici u krbu uložil.

„Ty chceš na tvrdé lavici přespáti?“ divila se žena, když se opět vrátila a muže u krbu spatřila.

„Nemohl bych spáti na krvavých penězích,“ zněla úsečná odpověď mužova.

„Pak budu já tím pohodlněji spáti, troupe,“ odsekla žena a již se také obrátila k loži, odkud bylo zakrátko chrápání její slyšeti.

Usnula tak tvrdě, jako by byla nejzáslužnější práci v domácnosti své vykonala, kdežto muž její nemohl ni oka

zamhouřiti a stále jen sténal, maje před očima krvavý výjev vraždy, která se před ním odehrávala.

Ve strachu svém nezhasil ani louč, boje se meškati ve tmě, neboť domníval se, že hned potom objeví se mu krvavá postava zavražděného cizince a s ní sám ďábel, aby jej do nejhlubšího pekla zanesl.

Spánek míjel oči jeho, a když hned za svítání povstal opět s lavice, cítil se tak malátný na těle i na duchu, že chvílemi si docela přál, aby ležel tam na zahradě v jámě vedle mrtvoly zavražděného, tak aby již na děsný zločin za noci spáchaný pekliti nemusil.

A žena jeho spala tvrdě, až ji teprve bílý den probudil.

První hnutí její bylo po měšci pod hlavou, a když jej tam nahmatala, povstala teprv s lože, a vstrčivši kořist svou za řadra, jala se vařiti ranní polévku ze syrovátky, pravíc při tom k sobě:

„Je to naposledy, že připravuji špínu podobnou! Ode dneška budeme si na lepších krmích pochutnávat i pak se i starý blázen můj smíří se skutkem, jenž nám tak dobré živobytí způsobil!“

Vyhlédla okénkem na zahradu a spatřila muže svého, jak obchází kolem místa, kde byla mrtvola zavražděného zahrabána.

„Nesmí mi ani krok již na to místo!“ pravila zlostně při pohledu na muže, jenž s hlavou sklopenou a všecek se na těle třesa, kolem tajemného hrobu se plouhal. „Již pouhým vzezřením svým mohl by vzbuditi podezření, kdyby ho někdo takto zoufalého spatřil! Nešťastná žena, která má za muže takovéhoho strašpytle, kdežto tisíce jiných za vojny jen na zisk svůj dovedlo hleděti, nestarajíc se o to, zda tím někdo o jmění nebo život přijde!“

Houkla na muže, aby šel k snídani, ten však, ani se

neobrátiv, zavrtěl hlavou, dávaje tak znamení, že nechce míti nic společného s vražednicí, která si tak lhostejně počínala, jako by strašné události dnešní noci ani nebylo a ruka její nebyla krví lidskou pokálena.

„Musím tomu konec učiniti, a byť bych jej i pod závorou musila držeti, aby ho nikdo z lidí v tomto stavu nespáčil!“ mručela nevrle mezi zuby a vyšla na zahradu, aby zkláceného muže do jizby vtáhla.

Byl tak velice zdrcen, že bezvolně dal s sebou činiti, co žena za dobré uznala; zasedl též za stůl, ale počínal si při všem jako bezduché tělo a marná byla všechna káravá i zlostná slova ženy, která ho z omráčení jeho snažila se domluvami svými k sobě přivést.

Mezi výčitkami, jaké muži neustále činila, požívala s chutí kyselou polévku, jako byla vždy jindy ráno činila, dnes však kasala se zároveň tím, že naposledy jí bryndu takovouto a již zítra ráno bude se na stole jejich z mastné polévky hovězí kouřiti, jako prý tomu u rychtáře a u všech bohatých sedláků.

Muž však v zoufalé malátnosti své nepožil ni sousta z pokrmu, jež mu žena jeho předložila, a jen tupě před sebe hleděl, naslouchaje jakoby do dálky, zdaž se již neblíží pochopové trestající spravedlnosti, aby jej jako spoluvinníka ve vraždě jali a k soudu odvedli.

Pojednou se zachvěl a vytřeštěně pohlížel oknem na cestu do vsi.

Podle okna byla se mihla postava lidská a hned potom objevila se ve dveřích jizby mladá ženština, která veselým hlasem zvolala:

„Nesu vám dobrou novinu, milá maminko a drahý tatínku, která vás jistě potěší!“

Otec na ni pohlédl bezvýrazným okem a něco zamručel, čemuž nebylo lze rozuměti.

Matka pak, položivši lžíci na stůl, tázala se:

„To jsi ty, Anče? Copak se u vás velikého stalo?“

„Bratr Josef vrátil se po tak dlouhých letech z vojny a navštívil mne včera před večerem ve Všenorech, kde jsem ho teprve po dlouhé době poznala, neboť se k nepoznání změnil. Ukazoval mi také notný sáček s penězi, jež si z vojny přinášel, ale nechtěl se u nás přes noc zdržeti, nýbrž spěchal dále do Černolic, aby vás tu znenadání překvapil. Kdež pak jen vězí, že ho zde u vás nespátřuji?“

Ohlížela se po jizbě, aby hledaného bratra spatřila, ten se však zrakům jejím nikde neobjevoval.

Proto nevšimla si dosud změny, jaká byla při vypravování jejím v obličeji obou starých lidí nastala.

Ze slov mladé ženštiny, dcery to jejich ve Všenorech provdané, dovídali se tu k nejhroznějšímu zděšení svému, že vojín včera večer k nim zavítavší byl vlastní syn jejich, jehož rovněž nebyli poznali, jako ho sestra jeho nebyla poznala, a tak stali se vrahy vlastního syna svého, prolili krev jeho, aby se mohli zmocniti peněz jeho.

Se zoufalým výkřikem klesl stařec při děsném seznání tomto zpět na židli, a zastíraje si zrůzněnou tvář rukama, vyřázel ze sebe úpěnlivé vzdechy a výkřiky, takže dcera jeho udiveně na něho pohlížela, nevědouc, kterak si má náhlé toto zděšení jeho vysvětliti.

Obrátila se k matce, ale též ta seděla zde jako ve sloup obrácena a hrobová bledost pokrývala líce její.

Prsa jí těžce oddychovala, ústa chtěla jakási slova ze sebe vypraviti, ale jen nepravdivé zvuky jako člověka umírajícího z nich vycházely.

Jako ztrnulá pohlížela dcera na rodiče, jejichž zoufalé hnutí nedovedla pochopiti.

Kde je bratr Josef?“ zvolala potom v temné předtuše, že se v

chatrči rodičů jejich asi něco hrozného událo. „Proč ho zde nevidím? Proč tak zoufale se tváříte?“

Ona ho zabila, nikoli já!“ vyrazil stařec konečně divoce ze sebe a ukázal výhružným pokynem ruky na ženu.

„Pro umučení Krista Pána!“ zděsila se mladá žena. „Vy jste vlastního syna zabili? Vy jste Josefa pod vlastní střechou zamordovali?“

„Měla jsem ho za cizího vojáka,“ šeptala stařena více jako pro sebe než v odpověď na otázku dceřinu; „pohled na plný sáček jeho mne zaslepil a chtěla jsem se na něm pomstíti za vše, co zlého nám vojáci udělali! Dábel sám mi vnukl myšlenku, abych ho zabila a peníze jeho si všechny škody své nahradila! Vrazila jsem mu tedy ve spaní nůž do srdce a starý zakopal mrtvé tělo tamto na zahradě! A teď ty nám pravíš, že to byl Josef, vlastní můj syn?“

Dcera záupřela přerývaným hlasem, a nemohouc se leknutím nad tak srdcelomnou zprávou na nohou udržeti, klesla na lože a zoufale rukama lomila, bolestné výkřiky ze sebe vydávajíc.

„Teď přijdou pro nás biřici, jak jsem to očekával,“ volal s výčitkou v hlasu stařec a rval si šediny s hlavy. „A odvedou nás do žaláře a zakrátko povedou nás k šibenici! Ó, ženo, ženo, proč ses tak hrozného skutku dopustila?“

Stařena, jako by nic neslyšela, jen tupě před sebe hleděla na místo, kde byl včera syn její na slámě ležel a kde mu ona nůž d'ó srdce vrazila.

„Vlastní syn můj to byl?“ zasyčelo z úst jejích. „To já věděti nemohla! Proč se neprohlásil, nebyla by krev jeho prolita!“

Oči její nenalezly však slz a v zatvrzelé mysli její nebylo žádné lítosti nad spáchanou vraždou, která se nyní tím hroznější stávala, že byla na vlastní krvi spáchána.

„Kterak se to jen mohlo státi? Kterak mohlo k tak krvavému činu dojíti?“ volala dcera a opět se vztyčila, jako by podrobnou

odpověď na otázku svou neodvratně očekávala.

Stařec jen zavrtěl hlavou a odpověděl vzlykajícím hlasem:

„Já nemohu mluvit, moje stará hlava se mi rozskočí! Ať ona mluví, ona je všeho příčinou!“

Ukázal opět na ženu, odvraceje od ní oči své, jako by nechtěl již na ni pohlédnouti, obávaje se, že snad stopy krve vlastního syna na ní spatří.

Stařena vrhla na něj posupný pohled a vztyčivši se, jako by se již zase všeho strachu byla zhostila, počala dceři sotva dýchající vyprávěti, jak se vše za večera a noci bylo v chatrči událo.

Tak seznala dcera průběh děsné události, a když matka skončila, vyrazila ze dveří chaty na zahradu, kdež u místa, jež jí byla matka za hrob bratra jejího označila, klesla v zoufalosti své na kolena, aby se za duši zavražděného modlila.

S počátku pohlíželi za ní oba zraky ztrnulými, neboť oběma tanula na mysli otázka, co nyní následovati bude, když jest zločin jejich znám již jiné osobě a snad zakrátko i v širší známost vejde, a potom musili se neprodleně zakročení trestající spravedlnosti lidské obávati.

Bůh nás nyní potrestá za krvavý zločin náš!“ šeptal zoufalým hlasem sám k sobě stařec a zakryl si oči rukama, iako by neodvratný budoucí osud svůj nechtěl před sebou zříti. „Ale přísámbohu, že rukou katovou na popravišti nezhygnu!“

Strhl ruce s obličeje a divoce kolem sebe pohlížel.

Zraky jeho byly strhány a zdálo se, že mysl jeho jest pomatena a úsudku klidného neschopna.

Pojednou upřel zraky na místo, kde žena jeho byla v noci vlastního syna zavraždila, a polohlasně mluvil sám k sobě:

„Prolili jsme vlastní krev svou, za to bude též naše krev na popravišti prolita! Ale já se ho netekl, já také nesmím rukou katovou sejít!“

„A co chceš počítí, starý blázne?“ posmívala se mu divoká žena. „Snad nemyslíš, že tě vlastní dítě úřadu prozradí?“

A pohlédla při tom okénkem na zahradu, kde se právě byla dcera jejich opět se země pozdvihla a potácivým krokem do chatrče se vracela.

Avšak marně čekali rodiče její, že k nim do jizby vstoupí; vyšla z chatrče, aniž se byla u otce a matky již zastavila.

„Jde nás udat k rychtáři,“ šeptal stařec se zsinanou tváří; „já však se vyhnu pochopům jeho, než na nás přikvačí, a ukryji se na místě, kde mne nikdo již nenalezne!“

Jelikož byla žena jeho právě z jizby vyšla, aby se za dcerou poohlédla, vyšel též na dvorek a zrychleným krokem spěchal ke studni, která v koutě dvorka nepokryta stála.

Střemhlav vrhl se do studně, na jejímž dně naleží smrt.

Žena jeho, v téže chvíli se ze síňky vracejíc, zaslechla pád jeho do studny a pochopila hned, jakým způsobem muž její skončil, aby lidské spravedlnosti unikl.

Dojalo ji to tak velice, že okamžitě umínila si taktéž sebevraždou skončiti, neboť již mohla býti přesvědčena, že zločin její vyjde najevo a že bude nejkrutější smrtí na popravišti potrestána.

Viděla dceru svoji spěchati do statku rychtářova a nemohla býti v žádné pochybnosti o tom, že zločin její bude v nejbližší chvíli odhalen, a to od vlastní dcery její, která jí nemohla smrt jediného bratra odpustiti.

Kromě toho byl muž její sám nad sebou trest vykonal, co zbývalo jí nyní jiného, než aby příkladu jeho následovala?

Chopila se provazu, jenž pod střechou na dvorku visel, a jako šílená běžela s ním na půdu, kde se na něm oběsila.

Tak byl nešťastný syn na rodičích pomstěn, otec i matka soudili se sami, a když rychtář zanedlouho potom do chatrče přišel, aby se přesvědčil o tom, čemu posud nebyl chtěl uvěřiti,

nalezl jen dvě mrtvá těla, při jejichž spatření dcera omdlela, takže dlouho nemohla býti k sobě přivedena. A když ji nemocnou k muži jejímu do Všenor přivezli, ležela již v tak prudké horečce, že žádná pomoc lékařská jí již neprospěla a ona třetího dne, aniž byla vědomí nabyla, ducha vypustila.

Tak zhynula v době několika dnů veškerá rodina Váňovic, že ani jediný člen již po ní na světě nezbyl.

Ale tím nebyla ještě rodinná tragedie tato dohrána.

Rychtář černolický oznámil to úřadu krajskému v Berouně, co hrozného bylo se v obci jeho událo, a hned potom byla do Černolic vyslána soudní komise, aby celou věc vyšetřila.

Z výpovědí dceřiných u rychtáře a z nalezeného stavu věcí bylo seznáno, jak se byla celá vražda udála a kterak Váňovic sami nad sebou byli trest smrti vykonali.

Mrtvola starce byla ze studny vytažena, mrtvé tělo ženy jeho na půdě uříznuto a složeno v jizbě na tak dlouho, až by krajský soud rozhodl, jak má s nimi býti naloženo.

Uznáno pak u soudu za právo, že těla obou sebevrahů nemají býti uložena do posvěcené země na hřbitově, nýbrž že je má kat zahrabati na popravišti, jako by je byla spravedlnost lidská za zločin jejich trestem smrti stihla.

Byl jsem tedy povolán ke krajskému soudu v Berouně, abych rozsudek jeho vykonal a obě mrtvolky na šibeničním vrchu za městem vhodil do jámy, do které všichni popravení delinkventové byli vrháni.

Vypravil jsem se tudíž s károu a se dvěma pomocníky do Berouna, kam jsme, vyjedše za časného jitra z Prahy, ještě před polednem přibyli.

Pan rychtář městský doručil mi rozsudek krajského soudu a dal mi dva městské mušketýry za průvodčí do Černolic, kde jsme měli obě mrtvá těla na káru naložiti a s nimi zase k Berounu se navrátiti.

Za malé dvě hodiny jsme byli v Černolicích, kde bylo vše vzhůru, aby příjezd staroměstského kata pražského očekávalo.

Avšak než jsem se dal ve vykonávání povinnosti své, bylo mi třeba posílniti se douškem chmeloviny, neboť bylo toho dne vedro veliké a hrdlo bylo jak horkem, tak prachem silničním vyprahlé.

Oba moji pomocníci i mušketýři naříkali si rovněž na žízeň, a tak nebylo dlouhého pobízení k tomu třeba, abychom se dříve zastavili v krčmě, než se k osudnému místu na konci vsi, kde Váňovic chalupa stála, dostaneme.

V krčmě bylo množství lidu domácího i přespolního, jenž hlučně o krvavé události vyprávěl a pak exekuci katovské přítomen býti chtěl.

Nám bylo arci uděláno ihned místo, neboť zde na venkově panoval ještě namnoze předsudek proti stavu katovskému, ale přes to dal se se mnou rychtář do řeči a po něm následovali též jiní sousedé, takže jsem se z řeči jejich dověděl obšírně, o průběhu celé vraždy a následků jejích, jak jsem to právě byl zde vypsál.

Když pak jsme byli žízeň svoji uhasili, dali jsme se z krčmy na cestu k chalupě na konci vsi, kde nás zástup lidí očekával.

Byl jsem již od mládí svého svědkem podobných výjevů, ale přes to nemohl jsem se ubrániti zachvění těla, když jsem spatřil tělo stařeny, která byla s ledově chladnou myslí nůž do srdce vlastního syna vrazila a tak dvojnásobně krutou morděrkou se stala.

Litoval jsem starce, který byl za zločin ženy své tak krutě pykal, ale nezbyvalo času ke dlouhému uvažování nad mrtvolami, a tak jsem pomocníkům svým dal rozkaz, aby mrtvoly na káru odnesli, neboť měla býti exekuce ještě odpoledne skončena, abych se pak bez prodlení mohl zase na zpáteční cestu do Prahy dáti. Tak vydal jsem se na cestu z

Černolic nazpět k Berounu, kamž nás opět provázelo mnoho lidí, kteří chtěli býti svědky též při posledním výjevu rodinné tragedie této, která ve veškeré krajině neobyčejný povyk způsobovala.

Nevábil zvědavce tyto ani současný pohřeb zavražděného vojína, jehož mrtvola byla z jámy na zahradě rodičů jeho vykopána, aby byla do posvěcené země na hřbitově u kostela sv. Havla nad Zbraslaví pochována.

Za dvě hodiny dostali jsme se na popravní místo na šibeničním vrchu u Berouna, kde byl městský pohodný již jámu vykopal, takže nebylo se třeba s prací touto nám zdržovati.

Pomocníci moji svékli obě mrtvoly ze šatů, které za kořist svou pokládali, jež by se dala u vetešníků v pražském Židovském městě zpeněžiti, a pak byla nahá těla do jámy vhozena.

Stalo se jim tak, jako se ode dávných dob v Čechách všem sebevrahům stávalo, že byli totiž od kata na popravní místo odvezeni a tam jako všickni popravení delinkventi do nesvěcené země vhozeni. Jen v tom ohledu je nyní mírnější smýšlení, že se mrtvolám sebevrahů neutíná již hlava, jako se to dříve bylo stávalo, aby tím pokuta na sebevraždu byla ještě zostřena.

Tak skončila celá rodina chalupníka Váni děsným způsobem, že žádný člen z ní na povrchu zemském nezůstal.

Paměti katovské rodiny. II. — 28.

Zahrabavše obě mrtvoly na popravišti, vrátili jsme se do Berouna, kde mi pan městský rychtář vyplatil připadající taxu za pohřbení dvou mrtvých těl na popravišti, a to taxu tak štědrou, že všickni tři mohli jsme se vydatným douškem dobré chmeloviny berounské posilniti, než jsme zase zpáteční cestu do Prahy nastoupili.

Za vlahé noci jarní jelo se po silnici berounské velmi pěkně a rychle kupředu, takže jsme se ještě před půlnocí octli před Strahovskou branou na Hradčanech a za půl hodiny potom odpočívali jsme opět všichni pod střechou katovny staroměstské, kde jsem příštího jitra musil manželce své podrobně vypravovati celou krvavou událost v obci Černolicích, která nejen v Cechách, ale i v sousedních zemích veliký hluk způsobila, takže o ní i letáky byly tištěny a kronikáři ji jako něco neobyčejného do svých letopisů zaznamenávali.

Ale již zakrátko byla veřejná pozornost vyrušena novou krvavou událostí, která zločin černolický do pozadí zatlačila a rovněž velký povyk ve veškerých Čechách způsobila.

Poněvadž také já při závěrečném výjevu nové této zločinné tragedie byl zúčastněn, musím se též o ní v těchto Pamětech svých obšírněji zmíniti.

Do města Kadaně v kraji žateckém byl přišel jednoho dne na jaře roku 1650 jistý žid z moravského města Holešova, jak tací židé za obchody vetešnickými po světě se potulují. Naplněn nenávistí ke křesťanům a lačen jsa po krvi křesťanské, přepadl na předměstí kadaňském v úzké jedné uličce malé pacholátko křesťanské, asi pětileté, které právě bylo před krucifixem, na jednom z domků tamních visícím, čepičku svou smeklo a zbožně se pokřičovalo.

Pohled na křižující se pacholátko křesťanské rozvzteklil zuřivého žida tak velice, že vytáhl nůž a vrazil jej dítku do prsou a potom mu ještě sedm jiných smrtelných ran zasadil, takže ubohý mučedníček pro víru Kristovu byl okamžitě mrtev.

Ulice, ve které se tato ohavná vražda udála, byla sice v té chvíli liduprázdná, jinak by se snad žid, který jest jako všickni židé od přirozenosti zbabělý, nebyl ke krvavému činu svému odvážil.

Ale z oken sousedních domů byla vražda přece zpozorována, a tak strhli lidé veliký pokřik a pronásledovali prchajícího žida, který byl od městských strážníků chycen a úřadu dodán, aby spravedlivému trestu za zločin podlehl.

Při zavedeném vyšetřování zjistilo se, že se ohavný tento žid nazývá Noe, že pochází z moravského města Holešova a provozuje po městech českých obchod podomní, který jej také přivedl do Kadaně, kdež bylo mu souzeno, aby krvavého zločinu na křesťanském pacholátku se dopustil.

Byl Noe nejzarputilejším nepřítelem křesťanů, a ač s počátku zapíral, že by byl z nenávisti náboženské zavraždil hochu, jenž prý se mu zlolajně posmíval, po něm i plival a kamením házel, přece se dokázalo výpověďmi svědků, již byli z oken domků svých hochu i žida spjatřili, že se pacholík naopak co nejklidněji choval, před krucifixem smekl a zbožně se pokřičoval, mimojdoucího žida ani si nevšímaje.

Tak byl ohavný delinkvent z hnusného zločinu svého právoplatně usvědčen, a vida, že mu lhaní jeho již nepomůže, přiznal se konečně, že pacholíka z nenávisti náboženské zavraždil, poněvadž prý se mu hnusilo, když viděl před sebou kříž dělati, což prý musil považovati za osobní urážku.

Choval se po čas soudu velice drze po způsobu souvěrců svých, a proto také nemohl v žádném ze soudců svých vzbuditi nějakou soustrast, naopak musil očekávati, že proti němu s celou přísností zákona bude postupováno.

A skutečně dopadl rozsudek soudu proti němu podle přísného zákona pro vraždu z nenávisti náboženské.

Byl uznán vinným a odsouzen k tomuto trestu: nejdřív měla mu býti pravá ruka uťata a jazyk uříznut; pak měla mu prsa na dvou místech býti rozpálenými kleštěmi trhána, potom měl býti od nohou ke hlavě kolem lámán, tělo mrtvé konečně do kola vpleteno a na veřejnou cestu s kolem tím vystaveno, aby všem

mimojdoucím k výstraže sloužilo.

Podobně krutý trest nebyl již dávno na žádném delinkventovi v Čechách proveden, rovněž hanebný a bohaprázdný zločin však zde nebyl také již dávno spáchán, a tak se trest zločinu aspoň vyrovnal.

Rozsudek byl od apelačního soudu na Hradčanech v plném znění potvrzen, a mohl tudíž bez prodlení býti vykonán.

Poněvadž v Kadani nebylo tehdáž kata, byla obec staroměstská v Praze požádána, aby vyslala do Kadaně svého mistra popravního, jenž by exekuci na delinkventovi židovském vykonal.

Tak jsem byl opět já ustanoven k tomu, abych se do Kadaně odebral a žida Noe popravil, jak rozsudek hrdelní ustanovoval.

Rozloučil jsem se tedy se svou ženou, a vzav s sebou dva pomocníky, jakož i nejstaršího ze svých tří synů, kterému bylo již čtrnáct roků věku, vydal jsem se na cestu do Kadaně, kde jsme u biřice městského sestoupili a dobře pohoštění byli.

Syn můj Jan měl tehdáž býti první exekuci popravní přítomen, a proto jsem pečoval o to, aby zachoval chladnou krev a statečnou mysl, jak toho při podobných krvavých výjevech třeba jest.

Avšak synek můj nepotřeboval již ani žádného napomínání v tomto směru, neboť byl již odedávna od domácí chasy k budoucímu svému povolání připravován a znal se již tak velice ve výkonech popravních, že mne to až překvapilo.

Také v Kadani oháněl se hbitě kolem popraviště, když jsme si za město vyšli, abychom kolo do výše vztyčili a vše ostatní k exekuci připravili.

Ráno v den popravy provázel mne do žaláře, kde delinkvent spoután seděl a já jej na poslední cestu podle obvyklého obyčeje uppavil.

Veškeré město bylo již od časného jitra na nohou a také

zblízka i z dále nahnuly se nesčetné tisíce zvědavého lidu do Kadaně, aby popravě žida Noema byly přítomny.

V žaláři zastali jsme také dva pátery řádu jesuitského, kteří se snažili žida k víře katolické obrátiti, on však radami jejich nevázně pohrdal a ke krucifixu vždy se zády obrátil.

To činil také, když byl již na káře popravní a kněz vedle něho usedl, aby jej až na popraviště provázel.

Na dvou místech zastavil průvod, abych delinkventa mohl rozpálenými kleštěmi na prsou trhati, ale přes nesmírnou bolest svou nevydal žid ze sebe ni nejmenšího hlasu, a rovněž statečně choval se na popravišti, i když jsem mu pravou ruku usekl.

Kněz mu poznovu domlouval, aby se bludů svých odřekl a pokřtiti se dal, že prý mu bude další trest odpuštěn.

Žid nyní konečně svolil a dal se pokřtiti, což hlučný jásot v davech vyvolalo.

Já se potom obrátil k panu rychtáři, ten mi ale kázal, abych ve vykonávání rozsudku dále pokračoval.

Tak jsem vyřízl delinkventovi, jenž se ovšem velice vzpouzel, jazyk a vpletl jej do kola, na kterémž byl odzdola lámán a pak do výše vztyčen. Vypustil ducha, když jsem mu byl první ránu kolem do prsou zasadil; ostatní rány byly již jen do mrtvolý činěny.

Ještě téhož dne opouštěli jsme po dobrém vyčastování město Kadaň, jakož vůbec. Kdaňští se velmi štědře ke mně zachovali, vyplativše mi dvojnásobnou taxu za exekuci židovu.

5.

Další popravky v Praze. Urozený pán popraven.

Sotva jsem se z Kadaně vrátil, již mne v Praze očekávala exekuce podobná, neboť opět byl od pánů soudců staroměstských odsouzen k smrti lámáním kolem vrah, který se byl hrozného zločinu vraždy na faráři na venkově dopustil.

Poněvadž byl rodák pražský, způsobil zločin jeho ve městech pražských veliký povyk, a tak i já se o něm blíže zmíním, neboť byl jsem otce vrahova kdysi dobře znal a s ním se častě ji scházel, netuše arcit', že jednou jeho syna na popravišti do rukou svých dostanu.

Ovšem nemohou rodiče vždy za děti, ale jisté jest, že kdyby dítky už v mládí byly přísně drženy, mnohých zlých následků při nich by se vyvarovali.

Nejbližším stavením u katovny staroměstské na břehu Vltavy byla lázeň židovská, která stála nedaleko fortny, do Židovského města vedoucí, a pouze od židů pražských byla navštěvována.

Poněvadž byla v sousedství mého příbytku, navštěvoval jsem ji též já každého téhodne a podobně činili též ostatní lidé moji, vyjma ovšem dny páteční, kdy byly všechny místnosti lázeňské přeplněny židy, kteří se k sobotnímu dni mytím a koupelí připravovali.

Proto byl jsem s lazebníkem Janem Roušarem dobře znám a znal jsem také veškerou jeho rodinu, jež se ze dvou synů a dvou dcer skládala, kteréžto dítky vesměs doma rodičům při lázních vypomáhaly.

S lazebníkem sedával jsem často „U zelené žáby“ u korbele piva, neboť, jak povědomo, mnozí lidé koukali také na lazebníky jako na nějaký nižší stav, ačkoli páni konšelé

staroměstští byli už kolikrát prohlásili, že lazebníci jsou lidé počestní a všem ostatním řemeslníkům rovní.

Avšak starý předsudek byl stále ještě zakořeněný, neboť cechy dobře věděly, že cech lazebníků pražských byl ze všech cechů poslední, když císař Karel IV. slavné paměti pořádek cechů pražských ustanovil a prapory s odznaky jim udělil.

Proto hleděli ostatní lidé též na lazebníky jaksi přes rameno a to bylo příčinou, že se mistr Roušar v krčmě ostatních měšťanů jaksi stranil a obyčejně jen mou společnost vyhledával, poněvadž dobře věděl, že právě já jsem dalek toho, abych jej jaksi za nečestného člověka pokládal.

Tak jsme byli dobří sousedé a já měl účastenství s jeho rodinou a on opět s mou, takže jsme ode mnoha let byli blízce spřáteleni.

Když starší jeho syn Václav dosáhl věku dvacíti let, vyslal jej otec jeho do světa, aby se trochu poohlédl a zkušenosti své v cizích lázních rozšířil, a potom mu chtěl lázeň židovskou postoupiti, aby si mohl na stará kolena odpočinouti.

Václav odešel potom z Prahy a nedal o sobě po dvě léta ani slyšeti, takže otec jeho počal již o něho starostliv býti, neboť hoch po celou tu dobu nebyl rodičům domů psal.

Já taktéž vrtěl nad tím hlavou, neboť věděl jsem, že Václav jest přítelem lehkého živobyті a že, dostal-li se mezi zlé soudruhy, snadno mohl na scestí býti sveden.

Bohužel se tyto mé obavy v krátké době potom splnily.

Jednoho dne k večeru přibyl pan městský písař do katovny, aby mi oznámil, že příští noci mám se přichystati k mučení tří vězňů, kteří prý před několika dny byli z Hradce Králové do Prahy přivezeni, aby zde pro hanebnou vraždu byli souzeni, poněvadž prý všichni tři z měst pražských pocházejí.

„A víte, kdo jest jeden ze zlosynů těchto?“ doložil pan písař.

„Kterak bych to mohl tušiti, pane písaři?“ odpověděl jsem.

„Pravíte, že jsou to rodáci pražští, ale podobných kvítek máme ve městech pražských příliš mnoho, abych je všecky mohl znáti.“

„Hádejte jen na mladíka z nejbližšího sousedství svého,“ prohodil opět pan městský písař.

Slova tato mne jaksí zarazila a já udiveně na písaře pohlédl.

„Snad nemyslíte na židovskou lazebnu, která je nejbližším sousedem staroměstské katovny?“ zvolal jsem, přemáhaje zlé tušení, které ve mně bylo náhle vzbuzeno.

„Bohužel, je tomu tak, milý mistře Hanuši,“ přisvědčoval pan písař; „jeden z tří zlosynů jest synem starého lazebníka Roušara ze židovské lázně.“

„Probůh, Václav Roušar v žaláři?“ vzkřikl jsem v bolestném překvapení, neboť jsem si mohl v duchu představit, jaká rána bude srdci starého přítele mého zasazena, až se tak děsnou zprávou o osudu syna svého doví.

„Ano, Václav Roušar sedí ve Špince,“ pokračoval pan písař, „a zdá se to zlosyn již notně zatvrzelý, když se musí k němu s trapnou otázkou přikročiti!“

„A z jakého zločinu jest obviněn, pane písaři?“ tázal jsem se s rostoucí nedočkavostí.

„Z hanebného mordu, jež se dvěma kumpány spáchal na staříčkém faráři ve vesnici kdesi u Hradce Králové, jehož pak vrahové o dvě stě tolarů oloupili, ale již v několika dnech po vraždě byli všickni tři dopadeni a pak do Prahy dodáni, aby zde spravedlivého trestu za hнусný zločin svůj došli.“

„Probůh, to bude smrt nešťastného otce!“ vzkřikl jsem bolestně. „Takových konců se při synovi svém nenadal, ač jsem vždy byl toho náhledu, že by jej měl přísněji držeti, neboť si Václav již od mládí velmi bezuzdně počíнал, jak to již u mládeže lázeňské tak často bývá!“

„Ano, slabost rodičů mstí se na dětech,“ podotýkal pan písař

a opouštěl opět katovnu, kdež já v komnatě své jako ohromený osamotněl.

Byl jsem v pochybnostech o tom, zdaž starý Roušar má již vědomost o strašném činu svého syna a zdaž já jej mám na to šetrně připravit, než by mu kdo jiný děsnou tu zvěst přinesl a nepřipraveného jí jej překvapil.

Vtom vešel do světnice nejstarší můj syn, Jan; býval kdysi s Václavem Roušarem, jsa s ním v jednom věku, nerozlučným soudruhem, ačkoli jsem jej často před rozpustilým mladíkem tímto varoval, neboť se mi zpustlé jeho chování již od mladých let nebylo líbívalo.

Jan také dával na slova má, ačkoli tu a tam přece se s Václavem scházival a nová napomínání si za to ode mne utržil.

S odchodem Václavovým do světa byl jsem zbaven obav svých, že by zpustlý syn lazebníkův mohl mítí zlý účinek na Jana, a tak po celou tu dobu nebylo v katovně o Václavu Roušarovi ani slova řeči a bylo u nás na něho skoro jako zapomenuto.

Jak děkoval jsem nyní Bohu za to, že jsem nesvolil k tomu, aby se Jan vydal do světa zároveň s mladým lazebníkem, jak ho tento k tomu stále přemlouval, takže Jan měl již sto chutí příkladu jeho následovati a ve společnosti jeho cestu do cizích krajů a zemí nastoupiti.

Já se tomu však rozhodně opřel, neboť jsem znal nespolehlivou a těkavou povahu Václavovu, a tak musil Jan pod střechou otcovskou dále setrvati.

Znal jsem ostatně již z vlastní zkušenosti, jaký zpustlý život vede se v katovnách a pohodnicích na venkově, takže se nezkušený mladík v takovéto společnosti snadno mohl na duchu i těle zkazit, kdežto o získání nějakých vědomostí v umění katovském nemohlo býti ani řeči. To byl druhý důvod, proč jsem Jana nedovolil na cesty po světě, a třetí konečně byl

ten, že« Jan vlastně ani již nepotřeboval rozšíření vědomostí svých, neboť v umění popravním byl jsem jej já co nejlépe vyučil, takže již nyní mohl samostatně každou exekuci popravni vykonávati, kdežto v umění literním a vědeckém vzdělal se na školách pražských, jež byl po mnohá léta navštěvoval, když jsem byl i s veškerým rodem svým za počestného člověka prohlášen, a tudíž jsem dítky své jako každý jiný občan do kterékoli školy mohl posílati.

Jan byl také velmi chápavý a účelivý hoch, který z vlastního popudu snažil se vždy více zvědět, než co v knihách stálo, aneb co se od studenta při zkoušce žádalo. Tak osvojil si mimo latinu a řečtinu též řeč německou a francouzskou, neboť bylo v těchto dvou posledních ve městech pražských dosti hojně hovořeno, jelikož se v Praze za posledních let mnoho Němců z Říše a pak Francouzů usadilo, aby tu své živnosti, obchody neb umění provozovali.

Tak nebyla společnost lazebníkova syna nikterakž vítána pro mého syna a já měl nyní zadostiučinění, že jsem mohl Václava Roušara uvést Janovi za odstrašující příklad, kam zpustlý život vede.

„Vím již o tom, drahý otče,“ pravil Jan, „co se z Václava lazebníka stalo, totiž vrah a lupič!“

„Ty již víš o tom?“ divil jsem se. „Odkud jest toho vědomost tvoje?“

„V lazebně jsem to doslechl, odkud právě přicházím,“ odpovídal syn; „však tam zpráva ta způsobila povyk hrozný i bolestný, že všecek dojat jsem lazebnu opustil.“

„Kdo tam zprávu o neštěstí tom přinesl?“ tázal jsem se dále.

„Jeden z biřiců městských, který přišel lázně užítí a hned po příchodu svém zcela neomaleně o tom mluvil, že syna lazebníkova ve Špince v železech chovají.“

„Ničema, který měl spíše přes hubu dostati než nešťastného

otce s takovou krutou zvěstí přepadnouti!“

„Ano, ubohý lazebník zlovůli jeho také nejspíše smrtí zaplatí,“ dokládal syn truchlým hlasem.

„Probůh, co se stalo v lazebně?“ vzkřikl jsem pln zvědavosti.

„Starý lazebník padl jako špalek k zemi, když byl děsná slova z úst biřicových zaslechl! Ranila jej mrtvice, a když mu bradýř žilou pouštěl, neobjevila se než hustá černá krev, což prý jest známkou blízké smrti.“

„Ubohý muž!“ litoval jsem nešťastného přítele a souseda svého. „Úmysl můj je zmařen a nelze mi již jej na neštěstí jeho připravit, jak jsem právě návštěvou v lázni chtěl učiniti.“

„Starý Roušar nezaslechne již slov potěšných,“ pravil syn můj; „když jsem lazebnu opouštěl, hořekovali již lidé jeho, že právě ducha vypustil.“

Vzdychl jsem zhluboka a přál duši jeho, aby milosti před soudnou stolicí boží došla.

Vrhl jsem se do křesla svého a připomenul pak poznovu synovi, jaký osudný konec mladý Roušar sám sobe připravil a jak každému mladíkovi za výstražný příklad může sloužiti.

„Nebyl nikdy mým přítelem,“ odvětil na to Jan, ač mne stále vyhledával a já se mu vyhnouti nemohl, když s námi tak blízko sousedil. Přes to však neměl jsem s ním nikdy mnoho společného, než jak právě bývá, a on často mi kárává slova moje předhazoval, když jsem ten neb onen čin jeho neschvaloval, té neb oné výstřednosti jeho se nechtěl účastniti!“

„Za to dostane se ti zadostiučinění, že se mu za všechny výčitky jeho budeš moci dnes pomstíti.“

„Nemyslím ani vzdáleně na pomstu nějakou, otče; kterak bych ji také mohl vykonati?“

„Provodíš mne dnešní noci do mučírny, kde bude mladý

Roušar na skřípec natažen, poněvadž nechce vyznání dobrovolně učiniti.“

„A já mám při mučení jeho vypomáhati?“ zděsil se můj syn.

„Pro katova pomocníka, jakým ty dnes již jsi, nesmí žádný výkon katovský býti děsný! Právě proto, abys svou mysl co nejvíce otupil, budeš mým pomocníkem při noční exekuci dnešní.“

Jan chtěl ještě něco namítnouti, ale nepřipustil jsem jej již k slovu, neboť byl jsem přesvědčen o pravosti svého náhledu, že kat při výkonech svých nesmí znáti žádné útrpnosti, a zejména nesmí se dáti lítostivým citem ovládati, má-li těžké povinnosti své Plnou měrou dostáti.

Se svěšenou hlavou opouštěl syn komnatu, já však nemohl dbáti okamžitého pohnutí jeho a musil státi na tom, aby se také v případě tomto zachoval tímž způsobem chladným a bezcitným, jako by šlo o osobu pracízí a zcela neznámou.

Vyšel jsem na dvůr, abych dal rozkazy, aby vše k noční exekuci bylo připraveno, a pak jsem nahlédl vraty k dolejší části Rejdiště, kde stála lazebná židovská.

Vynášeli odtamtud na márách mrtvolu lazebníkovu, aby ji do márnice při kostele sv. Valentina přenesli.

Vdova vydávala ze sebe rozrývající křik a pronášela při tom kletbu na nezdárného syna, který byl otce svého se světa sprovodil.

Tak vyplnila se skutečně obava má, kterou jsem byl hned při prvních slovech pana městského písaře vyslovil, jimiž mi oznamoval, že se mladý Roušar stal vrahem a že skončí za krvavý zločin svůj na popravišti.

Nebohý otec zlosynův zaplatil to opravdu smrtí, že nerozvážný člověk byl jej zprávou o zlém osudu syna jeho tak nenadále ohromil, že jej jako blesk z čistá jasná musila

stihnouti.

Velký dav lidu provázel mrtvolu k márnici, neboť zpráva o nenadálé smrti lazebníka Roušara byla se rychlostí blesku po veškerém okolí rozlétna a každý litoval starého muže, že se mu tak krutého osudu musilo dostat.

S nezdárným synem ovšem nikdo neměl útrpnosti žádné, neboť kdo se mohl dopustiti loupežné vraždy na staříčkém knězi, ten se nemohl nadíti milosti a byl už napřed k nejkrutějšímu trestu na popravišti odsouzen.

Doma jsme rozmlouvali po celý večer o děsném případě tomto a často spočinulo oko mé i manželky mojí na nejstarším synovi našem, Janovi, neboť oba mladíci byli spolu rostli, byli neustále pohromadě a zdálo se, že po celý život budou pospolu v dosavadním sousedství žíti, neboť mladý Roušar měl se státi jednou po otci lazebníkem v židovské lázni, tak jako můj syn Jan měl býti mým nástupcem v katovně staroměstské.

Avšak osud byl ustanovil jinak a oba mladí lidé měli se po rozchodu svém z Prahy setkati až v mučímě y radnici staroměstské.

V trudných myšlenkách opouštěl jsem za tmavé noci po desáté hodině katovnu, abych se na radnici odebral.

Syn Jan mne provázel, nesa s sebou všechny potřeby, jichž se při mučení mělo použiti.

Oba jsme se brali fortanou, která stále ještě zůstávala i v noci otevřena, ač jí lidé vždy více při chůzi své upotřebovali a někdejší ošklivosti proti fortně katovské již nechovali. Policie městská by se měla této okolnosti chopiti a buď fortnu jako všechny brány městské za doby noční uzavíratí, aneb aspoň k ní strážu postaviti, avšak nezdálo se, že by na radnici o obratu ve veřejném mínění něco věděli, že totiž nikdo už se neostýchá rasovskou fortanou do města vcházeti neb z města vycházeti; a věděli-li, pak nezáleželo jim na tom, neboť by se tím byla

povinnost jejich rozmnožila a tomu se městští strážníci jako čert kříži vyhýbali.

V mučírně bylo brzo vše připraveno k prvnímu stupni trápení, ale soud sešel se až po hodině, takže se blížilo skoro k půlnoci, než byl spoutaný delinkvent před soudce své uveden.

Přivedli jej čtyři žoldnéři městští; musil býti ustavičně strážěn, aby se nějaké výtržnosti nedopustil, neboť počínal prý si ve vazbě své, jak mi byl žalárník oznámil, velice vzdorně a urputně a každému vyhrožoval, kdo by se k němu chtěl přiblížiti. Teprve když byl na rukou a na nohou pevně spoután, takže se vlastně ani hnouti nemohl, ulevila poněkud bouřlivá povaha jeho, zato si však zlolajná ústa jeho nahrazovala vše ostatní, co mu okovy bylo překaženo.

Také do mučírny vstoupil delinkvent s proudem lání a nadávek, až se ohlas na stěnách a na klenbě rozléhal a každý kout podzemních místností těchto hlasu jeho byl pln.

Poznal jsem jej okamžitě, jakmile byl do přední síně uveden, zděsil jsem se však nad tou změnou, která se byla jak ve tvářnosti jeho, tak ve veškerém zevnějšku udála.

Byl to pravý vrah a loupežník, jako by byl z oka vypadl všem těm zlosynům, jaké jsem byl kdy v mučírny na skřipec natahoval, takže jsem se podivil, jak krátká doba nemnoha let dovede člověka změnit, když se dá zvířecími a zlými vášněmi opanovati.

Vyrážel ze sebe divoké skřeky, opíral se vztekle strážníkům, když jej před soudce stavěli, a vůbec počínal si jako nějaký šílenec, takže mu pan soudce okamžitým vložním železnou hrušku do úst pohroziti musil, chtěl-li jej k pokoji přivést.

Já postoupil na pokynutí soudcovo k delinkventovi a ukázal mu železnou hrušku, kterou jsem v pravici držel.

Více pohled na mne jakožto dávného přítele otce jeho než spatření železného nástroje přiměl mladého

Roušara k tomu, že pojednou v láteření svém umlkl drzé zraky svoje k zemi sklopil.

Byla v něm tedy ještě jiskra vnitřní stydlivosti, že se dovedl takto přemoci, nepozbyl ještě všeho citu slušnosti, když spatřiv mne náhle se utiřil a ode všeho dosavadního vzdoru upustil.

Pokládal jsem to za známku, že se v mysli jeho udál náhlý obrat zajisté působením Prozřetelnosti, a proto jsem se odhodlal k tomu, abych příznivého tohoto okamžiku i dále ještě ve prospěch zlosyna použil.

„Klopíš přede mnou oči, zbloudilý hochu,“ pravil jsem k němu potají, nakloniv k němu hlavu svoji; Jakž budeš moci jednou odpovídati za život otce nešťastného?“

Delinkvent pozdvihl pojednou ke mně oči a sípavým hlasem se tázal:

„Co jest s otcem mým? Ví již, kde jsem se octl?“

„Bohužel, nemáš již otce, nešťastníče!“ odpovídal jsem já.

„Skonal dnes večer, jakmile byl zprávu o strašném zločinu tvém zaslechl! Jsi tudíž i vrahem otce svého a chtěl bys i dále ve svých hříších a ve své zatvrzelosti zůstávati?“

Delinkvent zatřásl sebou při neočekávané zvěsti té tak mocně, že by byl málem k zemi upadl, kdybych ho nebyl zadržel a o desku skřipce opřel.

Vyrazil ze sebe zoufalý vzdech a pozdvihl spoutané ruce, chtěje si líce své zastříti, čemuž však okovy jeho nedovolily.

Zdálo se, že je všecek zdrcen zprávou o náhlé smrti otcově, a okamžitě zmizela všechna vášnivost a vzdorovitost jeho, takže se pojednou opět zcela jinému člověku podobal.

Byl jsem již přesvědčen o tom, že jej slova má na jinou cestu obrátila a poslední stopu svědomí v něm vznítily. To se také osvědčilo, jakmile jej pan soudce oslovil.

Pokynul mi, abych od delinkventa opět odstoupil a vyzval jej pak, aby popošel ke stolu a na všechny mu dané otázky podle

pravdy odpovídal.

Vtom vrhl se delinkvent v rozechvění svém před pány soudci na kolena, a spjaté ruce své k nim s úpěnlivým vzlykotem zdvihaje, volal zoufalým hlasem:

„Milost, milost, šlechtní pánové! Ke všemu se přiznám, neboť ďábel, který mne držel osedlána, v této chvíli mne opustil a já opět duši svoji našel!“

„Ty tedy chceš beze vzdoru ze zločinu svého se vyznati?“ tázal se pan soudce, jenž s potěšením tuto nenadálou změnu při delinkventovi pozoroval.

Také všickni ostatní přítomní byli překvapeni, nevědouce, jaké příčině by tento neočekávaný obrat ve smýšlení zločincově měli přičítati.

Já ovšem znal příčinu toho a očekával jsem, že bude obrat ten míti také následky pro další průběh trapného výslechu; mlčel jsem však, neboť nebylo mou povinností, abych v běh jednání soudního zasahoval a příčiny nenadále změny v chování delinkventově blíže vysvětloval.

Naopak obrátil jsem se nazpět do zadní části mučírny, kde syn můj Jan byl příkládán do pece zaměstnán, odvraceje se od výjevu, jenž se v přední části mučírny odehrával.

„Poznáváš Václava Roušara, někdejšího soudruha svého?“ tázal jsem se syna přitlumeným hlasem.

Jan nepozdvihl hlavu svou ke mně, nýbrž jen temně odvětil:

„Není k sobě podoben! Jak hrozná muka musil již přestáti!“

„Nuže, vidíš, synu můj, kam zlá společnost přivádí! Mladý Roušar skoná na popravišti za to, že se dal od zlých soudruhů ke zločinu svěsti. Pročež i ty se vždy podobných společníků vystříhej!“

Jan neodpověděl, nýbrž jen nové kusy dříví do plamene házel.

„Není třeba oheň již rozdmychovati,“ pravil jsem potom k

synovi; „neboť tuším, že dnes d'elinkvent vůbec ani mučen nebude.“

Jan pohlédl na mne s tázavým výrazem v oku a pravil:

„Delinkvent se hodlá bez mučení přiznati?“

„Tak právě prohlásil pánům soudcům,“ zněla moje odpověď.

Obrátil jsem se opět ke stolu soudcovskému a spatřil tam Roušara zcela sklíčeného státi.

Veškeren dřívější jeho vzdor byl jej jako zázrakem opustil a s výrazem největší lítosti přiznával se ke svému činu, takže předpovědění mé, že této noci ani k mučení nedojde, zakrátko skutkem se stalo.

Mladý Roušar vypravoval nyní ve všech podrobnostech o tom, kterak se byl na cestě své seznámil se dvěma tovaryši, s nimiž byl na faře nedaleko Hradce Králové žebral a tam všickni tři od staříckého duchovního tak značnou almužnu dostali, že si mohli potom v krčmě dobrý den udělati. Tam dověděli se zároveň, že farář má značné jmění a že je chová v truhle v ložnici své. Hned při vypravování tomto mrkali prý oba tovaryši významně na sebe, a když pak v krčmě osaměli, umluvili se, že faráře přepadnou a o peníze jeho oloupí. O zavraždění jeho prý nebylo řeči, ale když prý se o půlnoci dostali proraženým oknem do ložnice na faře, postavil prý se jim duchovní v odpor, a jeden z obou tovaryšů prý jej zavraždil, aniž však delinkvent prý udati mohl, který z nich hrozný zločin tento na staříckém knězi spáchal. Pak prý vyloupili truhlu a odcizili z ní peníze, o něž se pak příštího jitra rozdělili. Oba tovaryši prý se potom obrátili zase do Slezska, odkud byli do Cech přišli, kdežto Roušar bral se do Prahy, ale byl zanedlouho dopaden a jako jeden z vrahů farářových do Prahy dopraven.

„Ty sám ses tudíž ve vraždě nezúčastnil?“ tázal se pan

soudce.

„Neučinil jsem tak,“ odpovídal delinkvent; „jen ve vypáčení truhly a ve vyloupení peněz měl jsem podíl a chci za to rád trest vytrpěti.“

„Čím to však dokážeš, že jsi na faráře ruku nevložil?“ pokračoval soudce ve výsledku dále.

„Svědků na to nemám ovšem žádných,“ zněla odpověď delinkventova; „ale tolik se přiznávám, že jsem byl v loupeži účasten.“

„Umlouvali jste se dříve o tom, že faráře zavraždíte, bude-li toho třeba?“ tázal se soudce.

„Byla řeč o tom, že se tak stane, bude-li nám nebezpečí hroziti.“

„Ty sám jsi o tom také mluvil?“

„Přiznávám se k tomu!“

Soudce pokynul hlavou a pak významně na oba ostatní soudce pohlédl.

Rozuměl jsem pohledu tomuto, neboť znamenal, že delinkvent touto odpovědí svou sám se odsoudil.

„Víš něco bližšího o obou tovaryších oněch?“ tázal se opět soudce.

„Nic, neboť byl jsem již druhého dne po vraždě jat.“

„Proč jsi dosud vraždu popíral?“ pokračoval soudce.

Delinkvent sklopil oči k zemi a neodpovídal, takže druhý soudce otázku tuto opakoval.

„Neptejte se mne na nic již, milostiví pánové,“ zvolal tu Roušar s pláčem; „naložte se mnou podle spravedlnosti, a to rychle, neboť nechci déle světlo světa zřít!“

Pozdvihl opět spoutané ruce k lícím a zastřel si jimi oči, z nichž proud slz se hrnul.

„Přiznáváš se tedy ke všemu, co ti obžaloba za vinu klade?“ tázal se soudce.

„Přiznávám a chci se každému trestu podrobiti!“ zvolal delinkvent chvějícím hlasem a sotva se na nohou držel, takže jeden ze žoldnéřů přiskočiti a jej podpírat musil, aby na zem neklesl.

„Pak není třeba k trapné otázce přikročovati, když delinkvent dobrovolně se k činu svému přiznává,“ prohlásil soudce a povstal s křesla svého na znamení, že výslech jest ukončen; „odved'te delinkventa zpět do žaláře, kde mu zítra bude ortel slavného soudu staroměstského ohlášen; vy pak, mistře Jene, mučící nástroje své opět odklid'te a v pokoji se domů vraťte!“

Bylo po soudu, a v malé chvíli potom opouštěl jsem radnici, pohnut jsa výjevem, jaký se tam byl v podzemní mučírně odehrával.

Také na Jana byl obrat v mysli Václava Roušara učinil hluboký dojem, jehož příčině porozuměl teprv potom, když jsem mu byl pověděl, že jediné zpráva o náhlé smrti otce jeho na delinkventa tak mocně účinkovala, že se vzdal všeho dosavadního vzdoru svého a dobrovolně se vyznal ze skutku, pro nějž měl na skřipec přijíti.

Druhého dne byl Jan velmi zamlklý a s obavou, jak se zdálo, očekával zprávu o rozsudku nad Václavem Roušarem proneseném.

Byl to rozsudek, jak se mohlo očekávati, velmi krutý.

Zavraždění kněze považuje se u nás v Čechách nyní za horší zločin, než kdyby syn otce nebo matku zavraždil, a proto se také soudcové v procesu mladého Roušara chovali tak přísně, ač věděli, že on sám nebyl vraždu spáchal, nýbrž jen ze spoluviny v ní vlastním svým přiznáním byl usvědčen.

Byl odsouzen k smrti, aby byl na nohou ke hlavě kolem lámán a pak aby bylo mrtvé tělo na koly vzhůru vztyčeno.

Vrchní soud apelační na Hradčanech potvrdil v málo dnech

rozsudek tento, ale dodal, že má delinkventovi býti po smrti hlava sř'ata a na zvláštní kůl vztyčena.

Ve třech dnech potom měla pak poprava na Roušarovi býti vykonána.

Ze žaláře na radnici bylo slyšeti, že se delinkvent velmi zkroušeně chová a zločinu svého lituje, takže mu oba páteři jesuité, kteří k němu denně docházeli, milost od císaře slibovali.

Avšak zdá se, že za udělení milosti ani nebylo žádáno a že delinkvent měl jenom býti udržován v naději, že bude při životě zachován.

Císař by také asi nebyl vrahovi kněze milost udělil, neboť ještě nikdy nebylo se tak v podobném případě stalo, a tudíž i Roušar musil osudu svému bez milosti propadnouti, ač do poslední chvíle choval bezpečnou naději, že bude pardonován, jak mu to oba jesuité byli namluvili, jen aby jej k zpovědi přiměli. proto zastal jsem Václava Roušara za jitra onoho dne, který byl k popravě ustanoven, při mysli dosti veselý, a když jsem se chystal k tomu, abych mu dlouhé jeho vlasy v týle ostříhal, prohodil, že toho není potřebí, poněvadž prý ví jistě, že mu na popravišti bude milost udělena.

„Do té doby však musím já veškeré přípravy k popravě učiniti, milý hochu,“ odvětil jsem stručně, „a proto nesmím na tvé přání ohled bráti.“

„Nu, však ony mi vlasy zase brzo narostou!“ zvolal delinkvent pohrdlivě, a nakloniv hlavu kupředu, dal si vlasy již bez odporu ostříhati.

Spatřiv potom syna mého Jana, někdejšího svého soudruha z mládí, zarazil se poněkud na chvíli, a pak zvolal:

„Nenadal jsem se toho, Jene, že se jednou takto setkáme! Nu, stalo se již, co se nedá odčiniti, a já jsem tomu rád, že na dnešní cestě po Praze budu míti aspoň někdejšího soudruha po

boku!“

„Nikoli, já teprv na konci průvodu smím kráčet!“ odpověděl Jan chvějícím hlasem; „ty hlavní místo v průvodu zaujmeš, kdežto já se s posledním musím uspokojit!“

„Nuž, pak ti přeji, abys také ty jednou toto hlavní místo zaujal!“ zvolal s posupným smíchem delinkvent.

„Dosti těch bohaprázdných řečí!“ zakřikl jsem smělce, který pod dojmem klamně naděje své mohl ještě podobné scestnosti pronášeti.

Také jeden z obou páterů jesuitů přistoupil k němu s výčitkou, aby se v poslední chvíli života svého neobíral věcmi pozemskými, nýbrž pamatoval jediné na spásu duše své.

„Ale vždyť jsme ještě před hodinou rozmlouvali o tom, že se mi od Jeho Milosti císařské milosti dostane!“ zvolal delinkvent a ostře na kněze pohlédl.

„Ano, ale každý, kdo pardon na popravišti dostane,“ poučoval jej kněz, „musí dříve všechny strachy a úzkosti smrtelné přestáti.“

Delinkvent pohodil zase hlavou a pravil polohlasně sám k sobě:

„Pak si nebudu příliš velkých úzkostí připouštět! Kdyby nebyl ubohý otec můj z toho měl smrt, bylo by vše ještě dosti dobře skončilo!“

Zamyslí se při vzpomínce na otce svého a byl od té chvíle mlčeliv, takže kněz mohl opět při něm modlitbu nahlas čísti, aby ji delinkvent po něm opakoval.

Zanedlouho potom vešel pan městský rychtář se žoldnéři do žaláře, aby delinkventa na poslední jeho cestu k popravišti odvedl.

Václav Roušar vzchopil se rychle a pevným krokem bral se ze dveří žaláře, jako by se k nějaké procházce nebo k nějakému veselí ubíral.

Kněží vyšli za ním, aby jej na cestě až k popravišti provázeli.

Já s Janem končil průvod tento, a vyšed ze žaláře, pravil jsem k synovi:

„Nebylo to příliš šlechetné od páterů těchto, že v nešťastném mladíkovi vzbudili takovouto bezpečnou naději na milost, kdežto na udělení pardonu nelze ani pomyslit.“

„Pravdu díš, otče,“ přisvědčoval syn; „poslední okamžiky budou nebožákovi v pravou trýzeň pekelnou proměněny, až sezná, že byl od páterů přímo oklamán a že exekuce bude na něm v plném obsahu provedena.“

„Ano, bude to děsná chvíle pro něj,“ pravil jsem, „až jej ke kříži na zemi přivážeme a já s těžkým kolem k němu přistoupím, abych mu na nohou kosti přerážeti počal. Proto také krutou práci, kterou jsem ti tehdáž ponejprv chtěl svěřiti, sám vykonám.“

„Já, také bych ji nikdy nemohl podstoupiti, otče,“ zvolal Jan chvějícím se hlasem; „někdejšího soudruha svého k smrti přiváděti, to bych přes srdce nemohl přenést!“

„Kat musí býti všeho soucitu s oběťmi svými prost,“ podotkl jsem s hlubokým povzdechem a pohlédl jsem významně na Jana, který však neodpověděl, neboť již jsme z hlavních vrat staroměstské radnice na náměstí vycházeli.

Jako vždy při nastávající popravě bylo také tehdáž náměstí přeplněno lidem, jenž chtěl průvodu na popraviště a exekuci samé býti přítomen; ze všech měst pražských dostavilo se tisíce lidí na Staroměstské náměstí, neboť starý lazebník Roušar byl po Praze znám a tragická smrt jeho nad zlým osudem syna jeho vzbuzovalaa veliké účastenství ve všech vrstvách obyvatelstva, a každý chtěl tudíž spatřiti mladého de-linkventa, jenž nejen kněze, ale též vlastního otce svého byl se světa připravil.

Když pak lidé zpozorovali, jak odsouzenec s povznesenou

hlavou a jakoby pyšně mezi žoldnéři si vykračuje, bylo hlučně proti němu reptáno, neboť bylo to za zatvrzelost srdce a zpustlost mysli pokládáno, a přál mu tudíž každý, že tak krutou smrtí musí skončiti.

Rovněž i na popravišti počínal si delinkvent zcela neohroženě a odhodil se sebe svrchní šat s takovou lhostejností, jako by se měl k nějakému veselí ubírat.

Při tom však přece chvílemi obracel zraky své k Horské bráně, zda odtamtud nepřijíždí již jezdec, který by mu milost přinášel.

Pan městský rychtář přečetl mu ještě jednou ortel a pak podle obyčeje hodil mu přelomenou hůlku k nohám.

Pozoroval jsem v této chvíli bedlivě tvář delinkventovu, ale on se k podivení mému jen usmál, když zlomenou hůlku u nohou svých spatřil, ba pokrčil ještě rameny, jako by si z významu tohoto posledního výkonu světské spravedlnosti nic nedělal.

Tak velice byl o tom přesvědčen, že mu pardon bude udělen, jak mu to páteři jesuité byli namluvili!

Kněz stál ovšem i nyní ještě při něm, předříkáváje mu modlitbu umírajících, ale nezdálo se, že delinkvent na ni mnoho dbá; stále jen k Horské bráně pohlížel.

Nyní přikročil já k delinkventovi, abych jej ke kříži odvedl.

„U d'ábla!“ zvolal týž. „Což máte tak velice naspěch, mistře Hanuši, že mi ani poslední modlitbu vykonati nepřejete?“

„Jdnám jen z rozkazu pana městského rychtáře, který mi tamto kyne, abych v exekuci pokračoval,“ odvětil jsem chladně a chopil odsouzence za rameno, abych jej stranou ke kříži obrátil.

On se mi však zpuřně vytrhl, a pohlížeje poznovu ke bráně, zvolal:

„Odtamtud očekávám pardon, jak mi páteři slíbili! Do té

doby se mne tudíž nedotýkejte!“

„O udělení pardonu není mi nic známo,“ odpověděl jsem úsečně; „já nesmím déle exekuci zdržovati!“

A opět jsem se chopil delinkventa a kynul zároveň synovi, aby též s druhé strany se ho chopil a ke kříži se mnou odváděl.

Ted' teprv zdálo se, že odsouzenec pochopuje, jak byla veškerá naděje jeho na dosažení milosti marná a že musí smrti propadnouti.

„Černí ptáci oni mne tedy obelhali?“ zvolal divoce a vrhl zuřivý pohled na jesuitu a potom se od něho nevázně odvrátil. „Pak kinu jim na prahu hrobu a peklo samo ať se jim za hanebnou lež jejich odmění!“

„Mistře Jene, konejte svou povinnost!“ ozval se tu velitelský hlas pana městského rychtáře. „Co znamená dnešní otálení vaše?“

Pokynul jsem mlčky hlavou na znamení, že exekuce ihned započne, a pak již bez milosti smýkl jsem delinkventem kupředu, že se hned u dolejší části kříže octl.

Syn můj rozvázal mu ruce, které byly dosud provazem vpředu svázány, a pak se chytil pravice a druhý pomocník můj levice jeho, potom jej nazpět k zemi strhli, při čemž já způsobem tím pomáhal, že jsem trhl provazem, jímž byly nohy odsouzenecovy svázány, a takto jej podraziv, přivedl jsem jej tím lehčeji k pádu naznak, ve kteréžto poloze pak byl ihned ke kříži přivázán.

Ruce a nohy byly mu připevněny na ramena kříže, takže sebou ni více nemohl pohnouti.

Ještě jednou však pozdvihl hlavu a pohleděl ku bráně, odkud .ieště spásu svou očekával.

Leč ani ted' nebylo viděti žádného jezdce pardon přinášejícího, a tak obrátiv hlavu svou ještě jednou ke knězi po straně stojícímu a modlitbu nahlas odříkávajícímu, zvolal

divokým hlasem:

„Kletba vám, synové lži a klamu! Na prahu smrti jste mne klamali, a proto pryč ode mne, nechci o vás nic vědět!“

Odvrátil hlavu prudce na druhou stranu a zavřel oči, jako by byl již se světem účty svoje uzavřel.

Jesuita pak, nedbaje slov jeho pohrdlivých, modlil se dále za spásu jeho duše, takže povýšený hlas jeho bylo po okolí zřetelně slyšeti, aby se zdálo, že delinkvent zkroušeně slova jeho opakuje a s odevzdaností smrti své vstříc hledí.

Já pak, vzav kolo k lámání hnátů do rukou, přiblížil jsem se k panu rychtáři, abych se ho otázal, má-li delinkventovi být dána nejdřív rána z milosti.

Při lámání kolem zdola vzhůru trpěl delinkvent mnohem krutější bolesti než při lámání shora dolů, neboť tu byly mu dříve přeráženy hnáty v obou nohou a pak v obou rukou, než došlo na ránu na prsou a na hrdle, kteréžto poslední dvě přivodily smrt odsouzence, a byť byl povahy a přirozenosti co nejsilnější.

Proto bývala delinkventům dávána v tom ohledu milost, že jim kat zasadil při lámání od zdola nahoru nejdřív ránu na hrdlo, čímž byla okamžitě smrt způsobena, a potom ostatní lámání kostí dalo se již na těle mrtvém, takže delinkvent žádných bolestí již necítil.

Proto jsem se obrátil s otázkou řečenou k panu rychtáři.

„Nic nebylo v tom ohledu nařízeno,“ zněla jeho odpověď; „konejte svoji povinnost, jak ortel vyměřuje!“

„Tím hůře pro delinkventa,“ pravil jsem sám k sobě; „ubožák se domníval, že se mu dostane pardonu úplného, a nyní není mu ani rány z milosti dopřáno!“

Postavil jsem se k nohám delinkventovým a pozdvihl kolo do výše, jež pak plnou silou na pravou nohu dopadlo a holenní hnát její právě v polovici roztránilo.

Děsný výkřik vydral se z úst odsouzenčových, neboť bolest jeho byla dojista neobyčejně krutá.

Daleko široko rozlehlo se úpěnlivé toto zvolání jeho, které však nevyvolávalo v lidu žádné soustrasti, neboť nikdo neměl s vrahem posvěcené osoby nižádné útrpnosti, ano naopak každý z přítomných přál mu smrt desateronásobnou za černý zločin jeho. Spíše vzpomínal každý na nešťastného otce jeho, ježž byl nezdárný syn tak náhle do hrobu přivedl.

Pak následovala druhá rána na kost stehenní a poté hned zase nový bolestný výkřik z úst delinkventa, že to až uši pronikalo.

Myslím však, že vrah křičel více ze vzteku nad tím, že byla naděje jeho v pardon najisto očekávaný tak trpce zklamána, než ze skutečné bolesti tělesné, která ovšem musila býti také nesmírná, neboť po obou pádných ranách mých byly kosti jeho v těle na padrt' roztříštěny a musily tisícerými špicemi do masa vnikati a v žilách co nejkrutější bolest způsobovati.

Totěž se opakovalo také na levé noze a tu po čtvrté ráně počaly delinkventa smysly opouštěti; dosavadní řvaní jeho změnilo se ve kvílení, a když jsem ku pravé ruce přišel, ozývalo se z úst jeho již jen bolestné chroptění jako u člověka jižjiž dokonávajícího. Ztráta krve, která se proudy řinula ze všech otevřených ran, přivodila mu smrtelnou mdlobu, z níž se již neměl probuditi.

Konečně byly též obě ruce zpřeráženy a došlo na ránu do krku, která měla životu delinkventovu konec učiniti.

Myslil jsem, že již nyní byl ducha vypustil, ale pojednou vytřeštil oči, otevřel ústa, kolem kterých mu pěna stála, a chtěl něco zvolati, ale proud krve vyřinul se mu náhle z úst a přerušil úmysl jeho.

Já pak pozdvihl kolo naposledy a spustil je plnou silou na hrdlo delinkventovo, takže okamžitě byl mrtev a ani

nejmenšího vzdechu ze sebe již nevypustil.

Kdo takovou ránu kdy kolem dostal, ten ovšem nikdy již nevzdechl a byl v jediném okamžiku synem smrti.

Pokynul jsem synovi a druhému pomocníkovi svému, aby odvázáli provazy, jimiž byly nohy a ruce odsouzencovy ke kříži na zemi ležícímu přivázány, a když tělo takto zase bylo uvolněno, dal jsem je odnésti ke špalku popravnickému, aby hlavou na svrchní ploše špalku leželo.

Pak jsem oddělil jedinou ranou hlavu od trupu a podal ji synovi, aby ji podle předpisu na kůl nabodl a kůl s ní vedle justice do výše vztyčil.

Druhý pomocník pak vtáhl trup na připravené již kolo popravnické a přivázal je k loukotím jeho, aby nemohlo s výše své dolů spadnouti.

Pak jsme kolo spojeným úsilím vyzdvihli na vysoký kůl a připevnili je tam, aby ani nejprudším vichrem nemohlo býti dolů svrženo.

Tím byla exekuce dokonána a já mohl panu městskému rychtáři ohlásiti, že jest spravedlnosti lidské zadost učiněna, neboť byl ortel hrdelního soudu nad delinkventem v plném znění vykonán.

Dav lidu provázel vztyčení hlavy a těla vrahova hlučným voláním, a když žoldnéři od popraviště s městským rychtářem opět do města odešli, hrnulo se vše blíže k popravišti, aby si zkrvácené tělo a sťatou hlavu na kolech blíže prohlédli.

Na hořejší prostor popraviště nesměl však nikdo vstoupiti, neboť několik žoldnéřů schůdky vzhůru vedoucí střežilo.

Tak byla zklamána naděje těch, kdož se domnívali, že budou moci v prolité krvi vrahově šátky své smočiti, aby jimi kouzla a čáry provozovali, jak v to obecný lid stále ještě věřil.

Rozumí se samo sebou, že si takto zklamání pověřiví lidé nevoli svou vylévali na památce popraveného vraha, jenž byl

do desátého pekla proklínán a tak ještě po smrti v lidu zlou krev způsoboval.

Mezitím co jsem meč svůj od krve utíral a ostatní nástroje popravni skládal, pozoroval jsem, kterak druhý pomocník několika cáry vytírá všecku krev při lámání kostí na kříži prolitou, jakož i kaluže krvavé, jež se byly pod s'atou hlavou a pod trupem kolem obou kolů nahromadily.

„Za ty cáry dostanu v noci v katovně dobrých několik grošů,“ pravil potom se smíchem k synovi mému; „takový výdělek nesmím si nechat ujíti, neboť hle, jak žádostivými zraky lidé po těchto krvavých cárech pohlížejí, jako by je přímo očima pozřítí chtěli!“

Pak potřásl hadry těmi v povětrí, a skloniv se s kraje popraviště k nejbliže stojícím, pravil polohlasně:

„V katovně budu dnes divotvorné kousky tyto po groši prodávati! Kdo chce štěstí za pačesy chopiti, dostav se s grošem pro ně!“

„Lépe bys učinil, kdybys cáry ty zde na popravišti do země zakopal,“ prohodil syn můj; „já sám ti chci několik grošů náhradou za ušlý výdělek dáti, aby tím nebyla ošklivá pověra v lidu udržována.“

Pomocník se zachechtal a opět polohlasně pravil:

„To bychom sudu teprve dno vyrazili, mladý pane! Neboť sotva bychom odtud paty vytáhli, již by tu byla ta rota nahoře a dobyla by krvavé hadry zase ze země a ještě by se o ně mezi sebou notně porvala! Proto bude nejlépe, když v noci trh na ně v katovně otevru!“

Syn můj i já musili jsme pravdivost slov těchto uznati, a tak jsme již mlčky nechali pomocníka při nápadu jeho, a on hadry pečlivě ukryl v káře, s níž jsme se pak pod ochranou zbylých žoldnéřů zase do města vrátili.

V následující noci netrhla se vrátka u vchodu do katovny,

neboť stále přicházely pověrečné osoby, nejvíce staré ženské, které si od katova pomocníka přály koupiti kus toho hadru, jež byl v krvi popraveného delinkventa smočen.

Jak mi druhého dne syn Jan vypravoval, prodal pomocník cáry tyto zkrvavené skutečně až do poslední niti, takže za nastříhané kousky z nich dohromady skoro dvě kopy grošů dostal, o něž se potom s ostatními pomocníky poctivě rozdělil.

Tak jest ještě hluboce zakořeněna pověrečnost v lidu, že od podobných hadříků čeká nějaké osvědčené štěstí aneb že jim tyto při provozování kouzel a čar nějak pomohou!

Častokráte jsem se sám pokoušel o to, abych lidem, kteří za doby noční do katovny přicházeli nakoupit si mastí, vodiček, odřezků z provazu, zakrváceného šatu atd., vymluvil směšnou víru jejich v nějakou zázračnou moc těchto věcí, avšak vše bylo marné, lidé si to nedali ani ode mne vyvrátiti a hrnuli se dále za noci, ba i za dne do katovny, jako by nějakou lékárnou byla.

Tak šálí se lidé sami a věří více v pověrečné prostředky než v dobrou pomoc lékařskou a nic je nezciklá ve zpozdilé víře jejich, byť i téhož člověka, pro něhož byli domněle zázračný prostředek koupili, viděli před sebou bez pomoci umírat.

Ovšem pracovali všichni pomocníci moji proti dobrému úmyslu mému, neboť dychtíce po penězích lehkověrného lidu, namlouvali každému, kterak prý léky jejich a všechny zbytky po popravených osobách jsou přímo zázračné; a tak tedy udržovali lid v pověře jeho a ještě jej lákali do katovny, jen aby si mohli měšce své naplňovati, nic nedbajíce zákazů mých, kterými jsem hleděl sobecké jejich řemeslo překaziti a noční obchody v katovně zameziti.

Ale když ani lidé sami nedali si v počínání svém nikterak brániti a přece jen pro katovské léky a zbytky po delinkventech přicházeli, musil jsem v namáhání bezúspěšném ustati, a tak

běželo vše v pokoutním tom katovském obchodě dále v tom způsobu, jak to bylo dosud běželo.

Jen syn můj Jan nezúčastnil se nikdy v počínání tomto, což ovšem ostatní pomocníci proto rádi viděli, poněvadž jim veškeren zisk z toho obchodu pocházející ve vlastní kapse zůstával.

U Jana měla tedy domluva moje účinek svůj, ač on sám proti takovému šílení lidu často se vyslovoval, jako byl též při poslední popravě učinil.

Zvláště hojný užitek z prodávání provazů po oběšencích vzešel pomocníkům mým při následující popravě, o níž tuto chci vypravovati.

Byli totiž věšeni tři zlosynové najednou, a tu ovšem bylo užito trojnásob provazů, než jak tomu bývalo při popravě jednotlivé. A byli to delinkventi zvláště těžcí, neboť se byli dopustili svatokrádeže v několika kostelích, a to byl hřích rovněž do nebe volající jako onen zločin, jehož se byl mladý Roušar zavražděním posvěcené osoby kněžské dopustil.

Provazy při popravě tak těžkých zločinců užité byly pokládány za zvláště zázračné, a proto byla i tehdy shánka po nich od pověřivého lidu veliká, takže se trojnásobná exekuce tato mým pomocníkům zvláště dobře vyplatila.

Zlosynové oni, kteří tehdy šibenici propadli, byli vesměs poddaní nejvyššího purkrabí pana Bernarda Ignáce hraběte z Martinic a pocházeli z panství smečenského a slánského, kdež se byla utvořila rota, která katolické kostely olupovala a uloupené věci židům prodávala.

Bohopusté tropení toto trvalo po dlouhé časy, a přes všecku ostražitost nepodařilo se přece pachatele těchto kostelních loupeží dopadnouti a zaslouženému potrestání odevzdati.

Každé chvíle bylo na té straně v Slánsku a v Rakovnicku slyšeti o vyloupení kostela, ba později odvažovali se zlosynové

těž do Lounská a do Zatecka a také tam v kostelích děsným způsobem řádili.

Lidé si vypravovali, že se toto okrádání katolických kostelů může díti jen od lidí, kteří se potají pořád ještě k někdejší kacířské víře přiznávají, neboť nechtěli věriti, že by se pravý syn církve římskokatolické mohl kdy odvážiti k tak hříšnému skutku, jako bylo ukradení kalicha neb velebné svátosti, oloupení sochy Panny Marie ze všech okras jejích a podobné násilnosti. Jen d'ábelští kacíři mohli se tak bohaprázdných zločinů dopouštět, jen tajní přívrženci pikartů a podobných kacířů byli s to, aby chrámy Páně pustošili a v nich hanebnou zvůli svoji provozovali.

A skutečně nasvědčovaly mnohé věci tomu, že byly tyto krádeže kostelní páchány od lidí, kteří se žádným způsobem nemohli přiznávati k víře katolické.

Ve mnohém kostele byly totiž po vykonání loupeže svaté hostie nevázně po zemi rozházeny a úmyslně pošlapány, což jen jinověrec mohl beze strachu před okamžitou pomstou boží spáchat.

Jinde zase byly místnosti kostelní neslušným způsobem pokáleny neb zpustošeny — slovem, v četných případech bylo lze s určitostí říci, že jen nevěrci neb zuřiví kacíři mohli se podobných svatokrádeží dopustiti. Věrný katolík by zajisté nebyl tak učinil a nad hrozným zločinem svým hned v prvním případě tak velice se zděsil, že by po druhé zajisté již nebyl se podobného dopustil.

A přece se loupeže tyto bez ustání v oné krajině západně od Prahy opakovaly, takže pravomoc světská i duchovní byly nuceny k vyhubení tohoto zla mimořádných prostředků užití.

Především byla vysazena cena dvaceti kop grošů českých na hlavu každého takového svatokrádežníka, což ovšem velice lákalo ty, kdož o spádech zlosynů těch věděli, ale ze strachu

posud žádného udání u úřadu učiniti nechtěli.

Potom bylo do krajiny slánské a smečenské vysláno několik setnin pěšího pluku Piccolominiho a dvě kornety rejtarů, kteréžto vojsko bylo po všech vesnicích rozloženo a dnem nocí na hlídky vysíláno, aby po lupičích páslo. Několik úředníků purkrabského úřadu na Hradčanech, kteří se ve vyslýchání lidu a podezřelých osob dobře vyznali, posláno bylo do Smečna a do Slaného, aby potají mezi lidem pátrali a každé stopy se chytili, jež by k vyzrazení loupežníků kostelních vésti mohla.

A již zakrátko docházela úředníky tyto četná udání, že ten a onen pojednou rozhazuje mnoho peněz, ač dříve ani halěře nemíval, takže peníze jeho jen z loupeže pocházeti mohly.

Bez meškání bylo několik takovýchto podezřelých stupku jato, a když se dva z nich vykázáti nemohli, že peněz v poslední době nabytých poctivým způsobem došli, podrobeni jsou trapnému dotazu v mučírně slánské, a tu se hned při prvním výsledku seznalo, že lidé ti jsou přívrženci zvrhlé sekty adamitské.

Přes všecko mučení však nevyzradili žádného ze svých spoluvinníků, neboť i za nejkrutějších bolestí vzdorně a tvrdošíjně se chovali, takže jen jeden ještě ze zlosynů byl z účastenství v krádežích kostelních usvědčen, kdežto jiní nabyli času prchnouti, jakož také bylo zjištěno, že několik poddaných z panství smečenského zběhlo, takže nižádná stopa po nich nezůstala.

Třetí vinník byl tudíž také do Prahy odeslán, a od té doby nebylo skutečně již slyšeti, že by nějaký další kostel byl oloupen býval, a tak se mohlo vojsko brzo zase vrátiti do Prahy, kde již proces se všemi svatokrádežníky byl co nejpřísněji veden. Odsouzení jsou všichni ke smrti oprátkou, dříve ale měla býti každému useknuta pravá ruka, kterou posvěcené chrámy a sochy svatých v kostelích odírali.

Apelační soud ortel tento také v plném obsahu potvrdil, a tři dni potom měla Praha opět viděti hromadnou popravu, jaké již dlouho svědkem nebyla.

Veškeré obyvatelstvo pražských měst pokládalo trest tento ještě za mírný, neboť svatokrádežníci a hnusní kacíři tací prý zasloužili smrt desateronásobnou, neboť zbožný lid svatokrádež za nejhorší provinění proti Bohu a svatým jeho měl.

S velikým napětím byla tedy poprava jich očekávána a každý chtěl hrozné tyto zlosyny a zatvrzelé kacíře na poslední jejich cestě k popravišti spatřiti.

Když mi zpráva došla, že všichni tři delinkventi mají býti pospolně na jedné velké šibenici oběšeni, odebral jsem se na popraviště před Horskou branou, abych se přesvědčil, zdali je tamní tříramenná justice v dobrém stavu, aby na ní trojí tato exekuce mohla býti vykonána. Stála velká tato justice již od nepamětných dob, a obával jsem se právem, že účelu svému asi sotva vyhoví, abych popravu bez nějaké nehody provedl.

A skutečně shledal jsem hlavní tři sloupy justice v dolejší části již úplně přehnilé, takže bylo se co diviti, že ji víchř už dávno nevyvrátil.

Nebylo tedy lze na ní popravu podniknouti, a tak jsem spěchal k panu městskému rychtáři, aby dal novou justicii postaviti, což on také bez meškání vykonati nařídil.

Tehdáž se cech tesařský již nevzpíral práci této na popravišti se podrobiti, a již druhého dne byla přivezena břevna, jež na místě staré justice byla do výše vztyčena, a hořejší trámův se hřeby na sloupech spojeno.

Do večera byla práce tato vykonána a nová šibenice čekala již jen na oběti své.

Měli jsme už při práci této množství diváků, z čehož jsme mohli souditi, jak velké davy budou v den exekuce samé

popraviště před Horskou branou obklopovati.

Nastal den popravy, a ještě před východem slunce dal jsem na káře popravní špalek a širokou sekeru i jiné potřeby na popraviště dovézt, a sám jsem se. odebral se synem Janem do žaláře v radnici, abych delinkventy k popravě připravil.

Byli spoutáni na rukou i na nohou těžkými železy, ale chovali se zcela klidně, jako by se jich věc ani netýkala. Tupě a blbě hleděli před sebe do prázdna, a ač těla jejich byla od přestálého mučení valně zmrzačena, přece nedávali žádné bolesti najevo, a když jsem jim vlasy v týle stříhal a límce u oděvu strhoval, nepohnuli sebou ni v nejmenším a nechali s sebou vše konati, cokoli k úpravě popravní třeba bylo. Proto také žádné lítosti při nich nebylo, tak jako by bolest tělesná žádného účinku při nich nezpůsobovala.

Když mi byli všichni delinkventi odevzdáni, chopil jsem se meče, abych prvnímu z nich pravici uťal. Vydržel krutý tento trest s plnou chladnokrevností a rovněž klidně i smrt provazem vytrpěl, kterou na něm syn můj vykonal.

Totéž se opětovalo s oběma ostatními, a poprava skončila beze všech obávaných výtržností, jaké byl lid při tak zatvrzelých zlosynech takřka s jistotou očekával.

Proto rozešli se diváci jaksi zklamáni, ale aby se jen v témž počtu opět dostavili k nejbližší popravě, jejíž obětí byla tehdyž osoba stavů vyšších.

Nejvyšší strážmistr rytíř Schneider byl odedávna znepřátelen s plukovníkem Stauffenbergem, jenž taktéž patřil k vojenské posádce pražské.

Dva tito důstojníci setkali se jednoho letního dne na Novém městě pražském před kostelem Panny Marie Sněžné, a dobyvše kordy své, jali se hned na sebe dotírat.

Rytíř Schneider padl při tom k zemi, a tu jej bratr protivníka jeho, setník Stauffenberg, na zemi ležícího probodl, takže od té

rány příštího dne zemřel.

Vojenský soud jej za to odsoudil pro vraždu k smrti mečem, a poněvadž nebylo žádného plukovního kata v Praze, byl já k tomu ustanoven, abych ortel tento na setníku Stauffenbergovi vykonal.

Poprava důstojníka a šlechtice způsobila v Praze opět velikou pozornost, a když den k vykonání exekuce nastal, hrnuly se zase davy obyvatelstva za Horskou bránu, kam se vznešený delinkvent v průvodu velikého počtu vojska ubíral.

Bral se k popravišti velmi zmužile a jako by se k nějakému veselí ubíral, takže při něm nižádný strach před smrtí nebylo pozorovati.

Hlavu položil směle na špalek a já také směle mu ji sťal, neboť nebylo se mi třeba obávati, že by chtěl exekuci nějakým vzdorem mařiti. Zemřel tedy statečně, jak se na vojína sluší, pročež toto chování jeho na přítomné vojíny a důstojníky dobrý dojem učinilo, jenže všickni setníka Stauffenberga litovali, že na popravišti nečestnou smrtí skonati musil, kdežto se mu v tak mnohých bitvách smrt byla vyhýbala.

Takový však již jest osud lidský, že nikdo z nás neví dne ani hodiny, kdy a jakým způsobem skončí, což ale dobrotivý Bůh zajisté jen pro dobro lidí učinil, neboť s jakou úzkostí by skoro každý očekával konec života svého, kdyby každý již napřed věděl, kterého roku a kterého dne má se světa vykročiti, neboť málo jest těch spravedlivých, kteří by s úplně pokojným duchem a s veselou myslí mohli očekávati konec dnů svých a vrátiti se zase v neznámé kraje ony, z nichž jsme byli na svět přišli!

Protož pochváleno buď jméno Páně za to, že vše na světě jest co nejlépe zařízeno a že by zde pravý ráj mohl býti, jen kdyby lidé jej nebyli v hříšný svět obrátili!

Zde končí rukopis Pamětí mladšího Jana Mydláře, kata

staroměstského, jak jsme ho při vypravování svém tuto byli užili, a z přípisku nejstaršího syna jeho dovídáme se o způsobu smrti jeho, která jej zachvátila krátce po době, kdy byl poslední slova svoje do Pamětí vepsal, kterak je to moudré zařízení boží, že člověk neví ani dne ani hodiny, kdy jej smrt zachvátí.

Jako otec jeho byl totiž i druhý Jan Mydlář zachvácen náhlou smrtí, neboť srdeční mrtvice učinila konec životu jeho, když byl ještě v mužném věku povinnosti těžkého stavu svého s obvyklou horlivostí vykonával.

Jak dále syn jeho na konci rodinných Pamětí zaznamenal, byl též Jan Mydlář pro zásluhy své, jaké si zejména za obležení Prahy od Švédů zjednal, s velikou poctou pohřben a páni konšelé s primátorem v čele, jakož i četní jiní hodnostové provázeli jej k poslednímu odpočinku jeho na hřbitově u kostela sv. Valentina, kde byl vedle hrobu otce svého pohřben.

Syn zemřelého kata staroměstského, Jan, který byl za posledních let také již sám popravy vykonával, stal se zanedlouho nástupcem jeho v úřadě kata, ale z neznámých nám příčin nepokračoval v Pamětech obou předků svých, a tak o běhu života jeho nevíme z pramene tohoto nic bližšího.

Avšak ze soudních listin z nedlouhé doby pozdější dovídáme se, že staroměstský kat dal se od některých osadníků francouzských, kteří v Praze žili, získati pro známé spiknutí francouzských žhářů, jež byl král Luvík XIV. do hlavního města Čech vyslal, aby je vypálili.

Tehdáž lehla větší část Starého a Nového města popelem, a když byli někteří ze žhářů chyceni a hrdelní proces s nimi zaveden, vyšlo najevo, že měli mezi francouzskými osadníky v Praze mnoho tajných spojenců a k těm že i staroměstský kat Jan Mydlář patřil.

Snad se příčina tohoto účastenství jeho v tajném spiknutí

tomto vysvětlí poněkud tím, že při výslechu manželky jeho objevil se, že jest rodilá Francouzka a že s otcem svým, tanečním mistrem Favartem, přišla do Prahy, kde mladý kat učinil si s ní známost, aniž jí s počátku stav svůj prohlásil.

Ale i potom, když se mladá Favartová po smrti otce svého osamělá a bez prostředků v Praze octla, neštítla se již milence svého, i když snižený stav jeho seznala, nýbrž pojala jej za manžela a podle všeho přivedla jej ona ve styk s pražskými rodáky francouzskými, kteří se tak nevděčně potom zachovali ke městu, jež je bylo pohostinně přijalo a dobrou výživu jim zde poskytovalo.

Veliký proces, jenž byl proti francouzským žhářům a jejich tajným spojencům zaveden, skončil tím, že množství vinníků bylo odsouzeno k smrti mečem neb provazem, a mezi oněmi byl též kat staroměstský Jan Mydlář, o jehož účastenství ve francouzském spiknutí se celá Praha s úžasem dověděla.

Skonal tudíž mečem na témž popravišti, kde byl kdysi sám tolik poprav vykonal!

KONEC.

OBSAH

KNIHA DRUHÁ	3
--------------------------	----------

DÍL TŘETÍ.....	3
-----------------------	----------

NOVÝ KAT STAROMĚSTSKÝ.	3
OPĚT HROMADNÁ POPRAVA VOJÁKŮ.	20
OSUDY MÉ CHRÁNĚNKY.....	46
NOVÁ POPRAVA DŮSTOJNÍKŮ CÍSAŘSKÝCH.	66
NÁVRAT MŮJ DO PRAHY A DALŠÍ POPRAVY.	100
POPRAVA DŮSTOJNÍKŮ CÍSAŘSKÝCH.....	129
MOJE SVATBA A CO PO NI NÁSLEDOVALO.	161
ZA OBLEŽENÍ PRAHY OD ŠVÉDŮ.	199
CO SE DÁLE ZA ŠVÉDŮ PŘIHODILO.	223

DÍL ČTVRTÝ.	279
-------------------------	------------

POPRAVY PO ODTAŽENÍ ŠVÉDŮ.....	279
POKRAČOVÁNÍ KAPITOLY PŘEDEŠLÉ.....	309
POKUTA PANA RYCHTÁŘE. OPĚT POPRAVA ŽENY.	334
RODIČE ZAVRAŽDILI SYNA. CESTA DO KADANĚ.	359
DALŠÍ POPRAVY V PRAZE. UROZENÝ PÁN POPRAVEN.	392

JOSEF SVÁTEK

**PAMĚTI
KATOVSKÉ RODINY
MYDLÁŘŮ V PRAZE**

Vytiskla Politika v Praze podle
typografické úpravy A. B. Kohouta
pro nakladatelství L. Mazáč v Praze
Vyšlo roku 1940